

Poona Oriental Series No. 69

श्रीमद्भर्सिंहविरचितम्
नामलिङ्गानुशासनम्
अमरकोशः (मूलमालम्)

AMARA'S NĀMALINGĀNUŚĀSAM (Text)

A Sanskrit Dictionary in three Chapters
Critically Edited with Introduction
AND
English equivalents for each word
and English Word-Index

BY
Dr N. G. SARDESAI, L. M. & s.
AND
D. G. PADHYE,
Sanskrit Teacher
MODERN HIGH SCHOOL, POONA

POONA
ORIENTAL BOOK AGENCY
1940

PREFA~~C~~CE

१९४९

The study of any Language consists in mastering its vocabulary and Grammar and then its Literature. To master the vocabulary simply becomes a hard task, if some means for remembering the words of that Language are not devised, either by studying the best Literature of that Language or versification of words with their meaning. In no Language except Sanskrit, this feat of versification has been successfully accomplished. Consequently an old Pandit having mastered the versified vocabulary of Sanskrit easily understands or scans any difficult verse given to him without the aid of Dictionary.

In the Sanskrit Language, so far as over 100 such versified vocabularies and old commentaries, have upto now been discovered. While commenting on any Sanskrit work commentators quote such Lexicons as Amarkośa, Vaijayanti, Śāśvat Kosa etc., as authorities for the exact meaning of such words. The chief lexicon, most highly valued by all is Amara's (5th century) Nāmalingānuśāsana. It has been commented upon by many excellent scholars, such as क्षीरस्वामिन् (9th century), रायसुकृट (A.D. 1431), लिंगाभष (12th century), भानुजी दीक्षीत (9th century) etc. Among them Kṣiraswamin's commentary stands first, on account of its richness of quotations from various authors. While editing it with the text of Amara's Nāmalingānuśāsana, we have made new arrangements of separately printing the text, so that, it could be useful to both students studying Sanskrit through the medium of English and to the Sanskrit knowing persons, by way of enriching their English vocabulary. On account of this want, our Pandit class are at a discount to raise their heads equal to the English-knowing Professors. From the

perusal of the text in the following pages, it may be seen that the following changes have been made :

(1) The printing of original Sanskrit words has been made in bold type. (2) While their meaning and their grammatical notes, as given by Amarasingha, have been printed in ordinary types. (3) English equivalents have been given in the margin with their number for each word. (4) The verses considered as शेषक by शोरस्वामिन् have been separately shown and numbered.

These arrangements would help both the teachers and the *taught* to study the Sanakrit vocabulary very conveniently. If this book of *Amarakośa* be studied in the High Schools from Standards IV to VII by convenient divisions for each standard, it would be a boon to the students, so much so that they would be able to read any Sanskrit book easily like an English novel. We conclude, therefore, with a sincere request to the Educational authorities to get this book prescribed in High Schools with convenient divisions of it from St. IV to VII and thus revive the study of the dying Sanskrit Language.

Printed by *Navin Samarth Vidyalaya*, B.A., LL.B., Navin Samarth Vidyalaya's
Bharat Press, 41 Budhwar Peth, Poona-2.

Published by Dr. *Shivaji Samarth*, L. M. & S., Manager, *Shivaji Samarth Vidyalaya*, 15 Shukrawar Peth, Poona-2.

नामलिङ्गानुशासनस्य विषयाणामनुक्रमणिका

पृष्ठानि

१. प्रथमं स्वरादिकाण्डम्

Introduction (उपोद्घातः)

१ स्वरीवर्गः	१- ८
२ व्योमवर्गः, दिग्वर्गः	८- १२
३ कालवर्गः	१२- १५
४ धीर्घवर्गः	१५- १६
५ शब्दादिवर्गः	१६- १९
६ नात्यवर्गः	१९- २२
७ पातालभोगिवर्गः	२२- २३
८ नरकवर्गः	२४
९ वारिवर्गः	२४- २८

१- २८

२. द्वितीयं भूम्यादिकाण्डम्

१ भूमिवर्गः	२९- ३०
२ पुरवर्गः	३१- ३२
३ शैलवर्गः	३३
४ वनौषधिवर्गः	३३- ४८
५ सिंहादिवर्गः	४८- ५२
६ नृवर्गः	५२- ६४
७ ब्रह्मवर्गः	६४- ६९
८ क्षत्रियवर्गः	७०- ८०
९ वैश्यवर्गः	८०- ८९
१० शूद्रवर्गः	९०- ९४

२९- ९४

३. तृतीयं सामान्यकाण्डम्

१ विशेषविभावर्गः	९५-९६
२ संकीर्णवर्गः	९०५-९०६
३ नानार्थवर्गः	९०९-९१०
४ अव्ययवर्गः	९४०-९५०
५ लिङ्गादिसंप्रहर्वर्गः	९५०-९५६

९५-९५६

४. Appendix (English Word Index)

Corrigenda (शुद्धिपत्रकम्)

१५७-१९५

१९६

अथ

श्रीमद्मरसिंहविरचितं

नामलिङ्गानुशासनम्

प्रथमं-स्वरादि-काण्डम् ।

मङ्गलाचरणम् ।

१ यस्य ज्ञान-दया-सिन्धोर-गाधस्याऽनधा गुणाः, ।
सेव्यताम-क्षयो धीराः ! स श्रिये चाऽमृताय च ॥

चिकीर्षित-प्रतिज्ञा

२ समाहृत्याऽन्य-तन्त्राणि संक्षिप्तैः प्रतिसंस्कृतैः ।
संपूर्णमुच्यते वर्णे 'र्नाम-लिङ्गाऽनुशासनम्'. ॥

ग्रन्थ-परिभाषा

३ प्रायशो रूप-भेदेन, साहचर्याच्च कुत्रचित् ।
स्त्री-पुनर्पुंसकं ज्ञेयं, तद्विशेष-विधेः कचित् ॥

४ भेदाऽख्यानाय न द्वन्द्वो, नैक-शेषो, न संकरः ।
कृतोऽत्र भिन्न-लिङ्गानामनुक्तानां क्रमादते ॥

५ त्रि-लिङ्गायां त्रिष्विति पदं, मिथुने तु द्वयोरिति, ।
निषिद्ध-लिङ्गं शेषाऽर्थं, त्वन्ताऽथाऽदि न पूर्व-भाक्.

अथ स्वर्गवर्गः ।

9 Heaven ६ स्वरव्यं स्वर्ग-नाक-त्रिदिव-त्रिदशालयाः ।
सुरलोको द्यो-दिवौ द्वे ख्रियां छाँवे त्रिविष्टपम् ॥

26 Gods or deities. ७ अमरा निर्जरा देवाखिदशा विबुधाः सुराः ।
सुपर्वाणः सुमनसखिदिवेशा दिवौकसः ॥

1 Sets of divinities. ८ आदितेया दिविषदो लेखा अदितिनन्दनाः ।
आदित्या ऋभवोऽस्वप्ना अमर्त्या अमृतान्धसः ॥

1 Demi-gods, and Nymphs. ९ बर्हिशुखाः क्रतुभुजो गीर्वाणा दानवारयः ।
वृन्दारका दैवतानि पुंसि वा देवताः ख्रियाम् ॥

10 Giants or Titans. १० आदित्य-विश्व-वसवस्तुषिताऽभास्वराऽनिलाः ।
महाराजिक-साध्याश्च रुद्राश्च गणदेवताः ॥

18 A Jina or Buddha. ११ विद्याधराऽप्सरो-यक्ष-रक्षो-गन्धर्व-किञ्चराः ।
पिशाचो गुणकः सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः ॥

7 Buddha. १२ असुरा दैत्य-दैतेय-दनुजेन्द्रारि-दानवाः ।
शुक्रशिष्या दितिसुताः पूर्वदेवाः सुरद्विषः ॥

29 Brahmā. १३ सर्वज्ञः सुगतो बुद्धो धर्मराजस्तथागतः ।
समन्तभद्रो भगवान् मारजिलोकजिज्ञिनः ॥

14

१४ षडभिष्ठो दशबलोऽद्वयवादी विनायकः ।
मुनीन्द्रः श्रीघनः शास्ता मुनिः, शाक्यमुनिस्तु यः ।

१५ स शाक्यसिंहः सर्वार्थसिद्धः शौद्धोदनिष्ठ सः ।
गौतमश्चाऽर्कवन्धुश्च मायादेवीसुतश्च सः ॥

१६ ब्रह्माऽस्मभूः सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः ।
हिरण्यगर्भो लोकेशः स्वयम्भूश्चतुराननः ॥

१७ धाताऽब्जयोनिर्द्विहिणो विरिञ्चिः कमलासनः ।
स्त्रष्टा प्रजापतिर्वेदा विधाता विश्वसृद्धिः विधिः ॥

१ 'नाभिजन्मा ऽण्डजः पूर्वो निधनः कमलोद्धवः ।
सदानन्दो रजोमूर्तिः सत्यको हंसवाहनः' ॥

४६ Viṣṇu.

१८ विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्ट्रश्रवाः ।
दामोदरो हृषीकेशः केशवो माधवः स्वभूः ॥

१९ दैत्यारिः पुण्डरीकाक्षो गोविन्दो गरुडध्वजः ।
पीताम्बरोऽन्युतः शार्ङ्गो विष्वक्सेनो जनार्दनः ॥

२० उपेन्द्र इन्द्रावरजश्चक्रपाणिश्चतुर्भुजः ।
पश्चानाभो मधुरिपुर्वासुदेवखिविक्रमः ॥

२१ देवकीनन्दनः शौरिः श्रीपतिः पुरुषोत्तमः ।
वनमाली बलिधर्वसी कंसारातिरधोक्षजः ॥

२२ विश्वम्भरः कैटभजिद् विधुः श्रीवत्सलाङ्गुलः ।
२ 'पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकान्तकः ।
जलशायी विश्वरूपो मुकुन्दो मुरमर्दनः' ॥

२ Vasudeva.

२३ बलभद्रः प्रलम्बन्नो बलदेवोऽन्युताम्रजः ।
रेवतीरमणो रामः कामपालो हलायुधः ॥

२४ नीलाम्बरो रौहिणेयस्तालाङ्गो मुसली हली ।
संकर्षणः सीरपाणिः कालिन्दीभेदनो बलः ॥

१७ Bala-
rāma.

२५ मदनो मन्मथो मारः प्रश्नज्ञो मीनकेतनः ।
कन्दपो दर्पकोऽनङ्गः कामः पञ्चशरः स्मरः ॥

२६ शम्बरारिर्मनसिजः कुसुमेषुरनन्यजः ।
पुष्पधन्वा रतिपतिर्मकरध्वज आत्मभूः ॥

4 Aniruddha.	२७ ब्रह्मसूर्यष्यकेतुः स्वादनिरुद्ध उषापतिः । लक्ष्मीः पद्मालया पद्मा कमला श्रीहरिप्रिया ॥
14 Lakṣmi.	३ 'इन्दिरा लोकमाता मा क्षीरोदतनया रमा । भार्गवी लोकजननी क्षीरसागरकन्यका' ॥
1 Kṛṣṇa's conch.	२८ शङ्खो लक्ष्मी-पतेः पाञ्चजन्यथ्रं सुदर्शनम् । 1 Discus
1 mace.	कौमोदकी गदा, खड्डो नन्दकः, कौस्तुभो मणिः ॥ 1 sword. 1 jewel.
1 Bow.	४ 'चापः शाङ्कः, मुरारेस्तु श्रीवत्सो लाङ्छनं स्मृतम् । 1 Symbol.
4 Horses.	अश्वाश्व शैद्य-सुग्रीव-मेघपुष्प-बलाहकाः, ॥
1 Charioteer.	५ सारथिर्दारुको, मन्त्री तूद्ववश्वाऽनुजो गदः' ॥ 1 Minister. 1 Younger brother.
9 Vehicle-Garuda.	२९ गरुत्मान् गरुडस्ताक्षर्यो वैनतेयः खगेश्वरः । नागान्तको विष्णुरथः सुपर्णः पन्नगाशनः ॥
52 Śiva.	३० शम्भुरीशः पशुपतिः शिवः शूली महेश्वरः । ईश्वरः शर्व इशानः शङ्करश्वन्दशेशवरः ॥
	३१ भूतेशः खण्डपरशुर्गिरीशो गिरिशो मृडः । मृत्युज्यः कृत्तिवासाः पिनाकी प्रमथाधिपः ॥
	३२ उग्रः कपर्दी श्रीकण्ठः शितिकण्ठः कपालभृत् । वामदेवो महादेवो विरूपाक्षशिलोचनः ॥
	३३ कृशानुरेताः सर्वज्ञो धूर्जिटिर्नीललोहितः । हरः स्मरहरो भर्गस्त्रयम्बकश्चिपुरान्तकः ॥
	३४ गङ्गाधरोऽन्धकरिपुः क्रतुध्वंसी वृषध्वजः । व्योमकेशो भवो भीमः स्थाणू रुद्र उमापतिः ॥ 'अहिर्बुद्ध्योऽष्टमूर्तिश्च गजारिश्च महानटः' ॥
1 braided hair	३५ कपर्दीऽस्य जटाजटः, पिनाकोऽजगवं धनुः । 2 bow.
1 Attendants.	प्रमथाः स्युः पारिषदा, ब्राह्मीत्याद्यास्तु मातरः ॥ 1 divine mothers.

3 Superhuman ३६ विभूतिर्भूतिरैश्वर्यमणिमादिकमष्ठा ।
powers.

21 Bhavāni.

उमा कात्यायनी गौरी काली हैमवती^१श्वरी ॥

३७ शिवा भवानी रुद्राणी शर्वाणी सर्वमङ्गला ।

अपर्णा पार्वती दुर्गा मृडानी चण्डिकाऽग्निका ॥

३८ आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ॥

8 Gaṇeśa.

विनायको विनाराज-द्वैमातुर-गणाधिपाः ।

३९ अप्येकदन्त-हेरम्ब-लम्बोदर-गजाननाः ॥

17 Kārtikeya.

कार्तिकेयो महासेनः शरजन्मा पडाननः ।

४० पार्वतीनन्दनः स्कन्दः सेनानीरमिभूर्गुहः ॥

बाहुल्यस्तारकजिद्विशाखः शिखियाहनः ।

४१ पाण्मातुरः शक्तिधरः कुमारः क्रौञ्चदारणः ॥

6 Nandī

६ 'शृङ्गी शृङ्गी रिटिस्तुण्डी नन्दिको नन्दिकेश्वरः ।

2 Divine mothers.

कर्ममोटी तु चामुण्डा, चर्ममुण्डा तु चर्चिका' ॥

26 Indra.

इन्द्रो मरुत्वान् मधवा बिंडौजाः पाकशासनः ।

४२ वृद्धश्रवाः सुनासीरः पुरुहूतः पुरन्दरः ॥

जिष्णुर्लेखर्षभः शक्रः शतमन्युदिवस्पतिः ।

४३ सुत्रामा गोत्रभिंडजी वासवो वृत्रहा वृषा ॥

वास्तोषपतिः सुरपतिर्वलारातिः शचीपतिः ।

४४ जम्भमेदी हरिहयः स्वाराण् नमुचिसूदनः ॥

संक्रन्दनो दुश्यवनस्तुराषाण् मेघवाहनः ।

४५ आखण्डलः सहस्राक्षः, ऋभुक्षास्तस्य तु प्रिया ॥

3 Sacī.

पुलोमजा शची^२न्द्राणी, नगरी त्वमरावती । ¹Indra's
City.

1 horse.

४६ हय उच्चैश्रवाः, सूतो मातलिनन्दनं वनम् ॥ 1 garden.

1 charioteer.

स्यात् प्रासादो वैजयन्तो, जयन्तः पाकशासनिः । ²Jayanta.

1 palace.

4 Indra's elephant.	४७ ऐरावतोऽभ्रमातङ्गैरावणाऽभ्रमुवलभाः ॥
10 Thunder-bolt.	हादिनी वज्रम-स्त्री रथात् बुलिशं भिदुरं पविः ।
2 The car of Indra.	४८ शतकोटिः स्वरुः शम्बो दम्भोलिरशनिर्देयोः ॥ १ A divine sage.
2 The council of gods.	व्योमयानं विमानोऽस्त्री नारदाद्याः सुरर्षयः ॥ ३ The food of the gods.
4 The river of heaven.	४९ स्यात् सुधर्मा देवसभा, पीयूषममृतं सुधा ।
5 The mountain Sumeru.	५० मेरुः सुमेरुहेमाद्री रत्नसानुः सुरालयः ।
1 Five celestial trees.	५१ पञ्चैते देवतर्वो मन्दारः पारिजातकः ॥
2 Sanat-kumāra.	संतानः कल्पवृक्षश्च पुंसि वा हरिचन्दनम् ।
6 The Aświns.	५२ नासत्यावश्विनौ दस्त्रावाश्विनेयौ च तातुभौ ।
2 Nymphs	५३ लियां बहुवर्षसरसः रवर्वेश्या उर्वशी-मुखाः ॥
2 Celestial musicians.	५४ हाहा हूहूश्वेषमाद्या गन्धवांशिदिवौकसाम् ।
34 Fire.	अभिर्वैश्वानरो वहिर्वितिहोत्रो धनञ्जयः ॥
	५५ कृपीटयोनिर्जलनो जातवेदास्तनूनपान् ।
	बहिः शुष्मा कृष्णवर्तमा शोचिष्केश उषर्बुधः ॥
	५६ आश्रयाशो बृहद्धानुः कृशानुः पावकोऽनलः ।
	रोहिताश्वो वायुसखः शिखावानाशुशुक्षणिः ॥
	५७ हिरण्यरेता हुतभुग् दहनो हृथ्यवाहनः ।
	सप्तर्विद्मुनाः शुक्रश्वित्रभानुर्विभावसुः ॥
3 Submarine fire.	शुचिरपित्त, मौर्बस्तु वाढबो वडवानलः ।
5 Flame.	वह्नेद्ययोरर्जवाल-कीलावचिर्हेतिः शिखा लियाम् ॥

2 A spark. ५८ त्रिषु स्फुलिङ्गोऽभिकणः, संतापः संज्वरः समौ ।

2 A burn. ७ 'उल्का स्यान् निर्गतज्वाला, भूतिर्भसित-भस्मनी ॥

1 Meteor. ५ Ash.

3 Forest fire. ३ श्वारो रक्षा च, दावस्तु द्वो वनहुताशनः' ।

14 Yama. ५९ धर्मराजः पितृपतिः समवर्तीं परंतराद् ॥

१५ A giant or ghost. ३२ कृतान्तो यमुनाभ्राता शमनो यमराद् यमः ।

६० कालो दण्डधरः श्राद्धदेवो वैवस्वतोऽन्तकः ॥

६१ रात्रिङ्गरो रात्रिचरः कर्वुरो निकषात्मजः ॥

६२ प्रचेता वरुणः पाशी याद्सांपतिरप्पतिः ॥

२० Air or wind. ६३ श्वसनः स्पर्शनो वायुर्मातरिश्चा सदागतिः ।

६४ पृष्ठदश्वो गन्धवहो गन्धवाहाऽनिलाऽशुगाः ॥

६५ नभस्वद्-चात-पवन-पवमान-प्रभक्षनाः ॥

२ Whirlwind. ८ 'प्रकृम्पनो महावातो, इश्वावातः सवृष्टिकः ।' 1 Storm.

५ Air inhaled. &c. ५४ प्राणोऽपानः समानश्वोदान-व्यानौ च वायवः ॥

५ Speed or velocity. ६५ शरीरस्था इमे, रंहस्तरसी तु रथः स्थदः ।

१1 Quick, or swiftly. ५६ जबो, ५७ शीत्रं त्वरितं लघु क्षिप्रमरं हृतम् ॥

९ Eternal or continually. ६६ सत्वरं चपलं तूर्णमविलम्बितमाशु च ।

१४ Much or excessive. ६७ सततेऽनारताऽश्रान्त-संतताऽविरताऽनिशम् ॥

६७ नित्याऽनवरताऽजस्तमप्यथाऽतिशयो भरः ।

६८ अतिवेल-भृशाऽत्यर्थाऽतिमात्रोद्वाद्-निर्भरम् ॥

६८ तीव्रिकान्त-नितान्तानि गाढ-बाढ-टढानि च ।

क्लीबे शीज्ञाऽश्च-सत्वे स्यात्, त्रिष्वेषां सत्त्व-गामि यत् ॥

17 Kubéra. ६५ कुबेरस्त्यम्बकसखो यक्षराद् गुहाकेश्वरः ।
मनुष्यधर्मा धनदो राजराजो धनाधिपः ॥

७० किञ्चरेशो वैश्रवणः पौलस्त्यो नरवाहनः ।
यशैकपिङ्गलविल-श्रीद-पुण्यजनेश्वराः ॥

1 The
garden of
Kube'ra.

७१ अस्योद्यानं चैत्ररथं, पुत्रस्तु नलकूबरः ।
कैलासः स्थानमलका पूर्विमानं तु पुष्पकम् ॥¹ १ *Nalakūvara*
(his son).
¹ *Kailasa*.
¹ *Kube'ra's*
city. 1 Vehicle.

2 His
treasure.
Auriferous
gems.

७२ स्यात् किञ्चरः किंपुरुषस्तुरङ्गवदनो मयुः । ४ His
निधिनांशेवधिभेदाः पद्म-शङ्खाऽऽदयो निधेः ॥
attendants

22 The sky
or atmos-
phere.

अथ व्योमदिग्बर्गः २ (अ)

१ द्यो दिवौ द्वे त्रियामध्ये व्योम पुष्करमम्बरम् ।
नभोऽन्तरिक्षं गगनमनन्तं सुरवर्त्म खम् ॥
२ वियद् विष्णुपदं वा तु पुंस्याकाश-विहायसी ।
विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात् तदव्ययम् ॥
१ 'तारापथोऽन्तरिक्षं च मेघान्वा च महाविलम्' ।

5 Space,
region or
quarters.

इति व्योम-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः २, "क्षेपकश्लोकोऽहृ" ॥

अथ दिग्-वर्गः (ब)

1 Several
quarters.

३ दिशस्तु ककुभःकाष्ठा आशाश्व हरितश्व ताः ॥
प्रान्त्यवाची-प्रतीक्यस्ताः पूर्व-दक्षिण-पश्चिमाः ।

1 Relating
to quarters
Relating to

४ उत्तरा दिगुर्दीची स्याद्, दिश्यं तु त्रिषु दिग्भवे ॥ १ Situated.
‘अवाभवमवाचीनमुदीचीनमुदगभवम् । Relating to
each quarter.

each quarter.

1 The lords of quarters and points.

1 Elephants, at the points.

1 Their females.

2 Intermediate point.

2 Includ- ed space.

15 A cloud.

2 A succession of clouds.

4 The rattling of thunder.

10 Lightning.

2 A clap of thunder.

2 A rainbow.

2 Rain.

2 Drought.

2 A hard shower.

2 Thin rain.

2 Hail.

२ प्रत्यभवं प्रतीचीनं प्राचीनं प्राभवं त्रिषु' ॥

इन्द्रो वहिः पितृपतिनैर्झितो वरुणो मरुत् ।

५ कुबेर ईशः पतयः पूर्वाऽदीनां दिशां क्रमात् ॥

'रविः शुक्रो महीसूनुः स्वर्भानुर्भानुजो विधुः ।

३ बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशां चैव तथा ग्रहाः' ॥

६ गेवतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः ।

पुष्पदन्तः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्-गजाः ॥

४ 'करिण्योऽध्रमुकपिला-पिङ्गलाऽनुपमाः क्रमात् ।

ताम्रकर्णी शुश्रदन्ती चाऽङ्गना चाऽङ्गनावती ॥'

७ छांवाऽव्ययं त्वपदिशं दिशोर्मध्ये विदिक् वियाम् ।

८ अभ्यन्तरं त्वन्तरालं, चक्रवालं तु मण्डलम् ॥ 2 The sensible horizon.

९ अश्रुं मेघो वारिवाहः स्तनभित्तुर्बलाहकः ।

धाराधरो जलधरस्तदित्वान् वारिदोऽस्तुभृत् ॥

१० घन-जीमूत-मुदिर-जलमुग्धूमयोनयः ।

कादम्बिनी मेघमाला, त्रिषु मेघ-भवे ऽभ्रियम् ॥ 1 Belonging to clouds.

१० स्तनितं गर्जितं मेघनिर्घोषे रसिताऽदि च ।

शम्पा शतहदा-हादिन्यैरावत्यः क्षणप्रभा ॥

११ तदिन् सौदामिनी विद्युत्श्वला-चपला अपि ।

स्फूर्जशुर्वज्जनिर्घोषो, मेघज्योतिरिन्मदः ॥

१२ इन्द्रायुधं शक्रधनुस्तदेव ऋजु रोहितम् । 1 Indra's bow un-

१३ धारासंपात आसारः, शीकरोऽस्तु-कणाः स्मृताः ।

वृष्टिर्वर्ष, तद्-विषाते ऽवप्राहाऽवग्रहौ समौ ॥ bent.

१४ वर्षोपलस्तु करका, मेघच्छन्ने ऽहि दुर्दिनम् ॥ 1 A cloudy day

8 Covering or disappear- १४ अन्तर्धा व्यवधा पुंसि त्वन्तर्द्धिरपवारणम् ।
ance. अपिधान-तिरोधान-पिधानाऽस्त्रादानानि च ॥

20 The moon. १५ हिमांशुश्वन्दमाश्वन्द इन्दुः कुमुदबान्धवः ।
विघुः सुधांशुः शुभ्रांशुरोषधीशो निशापतिः ॥

१६ अद्यो जैवात्रुकः सोमो ग्लौर्मृगाङ्कः कलानिधिः ।
द्विजराजः शशधरो नक्षत्रेशः क्षपाकरः ॥

1 A digit. १७ कला तु षोडशो भागो, विस्वोऽस्त्री मण्डलं त्रिषु । ^{2 The disk of the sun or moon.}

4 A part. १८ भित्तं शकल-खण्डे वा पुंस्यद्वौ, द्वं समेऽशके ॥ ^{2 Purity or brightness.}

1 Half. ६ A spot or mark. १९ सुषमा परमा शोभा, शोभा कान्तिर्शुतिश्छविः । ^{4 Beauty or splendour.}

3 Moon-light. २० अवद्यायस्तु नीहारस्तुषारस्तुहिनं हिमम् ॥

1 Exqui- site beauty. २१ शीतं गुणे, तद्दर्थाः सुषीमः हिंशिरो जडः ॥

7 Frost. २२ ध्रुव औत्तानपादिः स्थान्, अगस्त्यः कुम्भसंभवः ।

2 Ice and snow. २३ नक्षत्रमृक्षं भं तारा तारकाऽप्युदु वा लियाम् ॥ ^{2 The head of Aries.}

1 Cold or chillness. २४ राधा विशाखा, पुष्ये तु सिद्ध्य-तिष्यौ, श्रविष्ट्या ॥

2 The polar star. ३ Agastya. २५ समा धनिष्ठाः स्युः, प्रोष्टपदा भाद्रपदा: लियः ।

1 His consort. मैत्राश्रहणि, रस्यैव लोपामुद्रा सधर्मिणी ।

6 A star. २६ दाक्षायिण्योऽश्विनीत्यादि-तारा, अश्वयुगश्विनी । ^{2 The head of Aries.}

Asterisms. २७ त्रिष्युः त्रिष्यौ, त्रिष्यौ ।

2 Stars in the Southern scale. २८ राधा विशाखा, पुष्ये तु सिद्ध्य-तिष्यौ, श्रविष्ट्या ॥

3 Stars in Cancer. २९ समा धनिष्ठाः स्युः, प्रोष्टपदा भाद्रपदा: लियः ।

2 The Dolphin.

2 The wing of २५ मृगशीर्षं मृगशिरस्तस्मिन्नेवा ११ ग्रहायणी ॥	3 Orion.
Pegasus.	
11 Stars in h9s head.	इत्यलास्तान्धिरो-देशे तारका निवसन्ति याः ।
1 The Janet pupiter.	२६ वृहस्पतिः सुराचार्यो गीष्यतिर्धिषणो गुरुः ॥ जीव आङ्गिरसो वाचस्पतिश्चित्रशिखणिष्ठजः ।
6 Venus.	२७ शुक्रो दैत्यगुरुः काव्य उशना भार्गवः कविः ॥ अङ्गारकः कुजो भौमो लोहिताङ्गो महीसुतः ।
5 Mars.	२८ रैहिणेयो बुधः सौम्यः, समौ सौरि-शनैश्चरौ ॥ २ Saturn.
3 Mer- cury.	तमस्तु राहुः स्वर्भानुः सैंहिकेयो विघुन्तुदः ।
5 The ascending node.	२९ सपर्ययो मरीच्यत्रि-मुखाश्चित्रशिखणिष्ठनः ॥ १ Ursa राशीनामुदयो लम्बं, ते तु मेष-वृषा ११ ददयः । Ascension.
1 Signs of the Zodiac.	३० सूर-सूर्याऽर्यमाऽदित्य-द्वादशात्म-दिवाकराः ॥
54 The Sun.	भास्करा ऽहस्कर-त्रिप्ल-प्रभाकर-विभाकराः ।
	३१ भास्वद्-विवस्वत्-सप्तश्च-हरिदध्योष्णरद्यमयः ॥
	विकर्तना ५क-मार्तण्ड-मिहिरा ५रुण-पूषणः ।
	३२ शुमणिस्तरणिर्मित्राश्चित्रभानुर्विरोचनः ॥
	विभावसुर्ग्रहपतिस्त्वषाम्पतिरहर्षतिः ।
	३३ भानुर्हसः सहस्रांशुस्तपनः सविता रविः ॥
	‘पद्माक्षरतेजसांराशिद्छायानाथस्तमिस्त्रहा ।
	कर्मसाक्षी जगच्छुलोकबन्धुर्खर्यीतनुः ॥
	प्रद्योतनो दिवमणिः खद्योतो लोकब्रान्धवः ।
	इनो भगो धामनिधिश्चाऽशुमाल्यब्जनीपतिः’ ॥
1 Three of the sun's attendants	माठरः पिङ्गलो दण्डश्चण्डाशोः परिपाश्वकाः ।
5 The dawn.	३४ सूरसूतो ५रुणो ५नूरुः काश्यपिर्गुह्याम्रजः ॥
4 Halo.	परिवेषस्तु परिधिरुपसूर्यक-मण्डले ।

11 A ray.	३५ किरणोस्त-मयूखांशु-गभरित-घृणि-रश्मयः ॥ भानुः करो मरीचिः स्त्री-पुंसयोर्दीधितिः खियाम् ।
11 Light.	३६ स्युःप्रभा-रुग्म-रुचिस्त्वद्भा-भा-भाश्छवि-न्तुति-दीपयः ॥
3 Sun-shine.	रोचिः शोचिरुभे क्लीबे, प्रकाशो द्योत आतपः ।
4 Warmth.	३७ कोण्ठं कवोण्ठं मन्दोण्ठं कदुण्ठं त्रिषु तद्रति ॥
3 Heat.	तिर्ग्मं तीक्ष्णं खरं तदन्, मृगतृष्णा मरीचिका ।
2 Sultry vapour.	इति दिग्वर्गः २ व. अत्र मूलश्लोकाः ३७, क्षेत्रे ५३.

अथ काल-वर्गः ३

4 Time.	१ कालो दिशो ऽप्यनेहा ऽपि समयो ऽप्यथ पक्षतिः ॥
2 First lunar day.	प्रतिपद् द्वं इमे स्त्रीत्वे, तदाऽस्त्वास्तिथयो द्वयोः ।
1 A lunar day.	२ घस्तो दिना ऽहनी वा तु क्लीत्वे दिवस-चासरौ ॥
5 A day.	३ प्रत्युषो ऽहर्मुखं कल्यमुषः-प्रत्युषसी अपि ।
9 Morning.	४ 'न्युष्टं विभातं द्वे क्लीत्वे पुंसि गोसर्गं इप्यते' ॥
4 Eve.	५ प्रभातं च, दिनान्ते तु सायं संध्या पितृप्रसूः ।
1 Periods of the day.	प्राङ्माऽपराह्म-मध्याहस्तिसंध्य, मथ शर्वरी ॥
12 Night.	६ निशा निशीथिनी रात्रिख्यामा क्षणदा क्षपा ।
1 A dark night.	विभावरी-तमस्त्विन्यौ रजनी यामिनी तमी ॥
1 A night and two days.	७ तमस्ता तामसी रात्रिर्यैत्त्वी चन्द्रिकयाऽन्विता । १ A moon-night.
1 A multitude of nights	आगामि-वर्तमानाहर्युक्तायां निशि पक्षिणी ॥
2 Mid-night.	८ गणरात्रं निशा बहूयः, प्रदोषो रजनीमुखम् । २ Evening.
1 The full and change of the moon.	अर्धरात्र-निशीथौ द्वौ, द्वौ याम-प्रहरौ समौ ॥ २ A watch.
2 Last day of the half month.	९ स पर्वसंधिः प्रतिपत्त-पञ्चदश्योर्यदन्तरम् ।
	पक्षान्तौ पञ्चदश्यौ द्वौ, पौर्णमासी तु पूर्णिमा ॥ २ Day of full moon.

1 Moon a little gibbous. ८ कला-हीने सा उनुमतिः, पूर्णे राका निशाकरे । १ Moon quite full.

4 Day of new moon. अमावास्या त्वमावस्या दर्शः सूर्येन्दुसंगमः ॥

1 no-Moon. ९ सा दण्डनुः सिनीवाली, सा नष्टेन्दु-कला कुहूः । १ Moon light-horned.

2 An eclipse. उपरागो भ्राहो, राहु-ग्रस्तं त्विन्दौ च पूर्णिं च ॥

1 Eclipsed sun and moon. १० सोपल्लोपरकौ द्वौ, अग्न्युत्पात उपाहितः । २ meteor.

1 Sun & moon. एकयोक्त्या पुष्पवन्तौ दिवाकर-निशाकरौ ॥

1 Sixteen-thirds. ११ अष्टादश निमेषास्तु काष्टा, त्रिंशत् तु ताः कला, । १ Eight seconds.

4 minutes. तास्तु त्रिंशत् क्षणस्ते, तु मुहूर्तो द्वादशाऽख्याम्, ॥ ४8 minutes.

1 A day. १२ ते तु त्रिंशदहो-रात्रः, पक्षम् ते दश पञ्च च, । १ A fort-night.

1 Light & dark fort-nights. पक्षौ पूर्वाऽपरौ शुक्ल-कृष्णौ, मासस्तु तातुभौ, ॥ १ A month.

A season. १३ द्वौ द्वौ मार्गादि-मासों स्याहृतुस्तैरयनं त्रिभिः, । १ A half year.

1 A year. अयने द्वे गतिरुदग् दक्षिणा ५क्ष्य वत्सरः, ॥

2 Equinox. १४ सम-रात्रिं-दिवे काले विषुवद् विषुवं च तत् ।

1 Pousā. 'पुष्य-युक्ता पौर्णमासी पौषी, मासे तु यत्र सा ॥

2 नामा स पौषो, माघाऽद्याश् चैवमेकादशाऽपरे, ।

3 Pha'gra-ha'yanā. २ नामा स पौषो, माघाऽद्याश् चैवमेकादशाऽपरे, ।

3 Pausha. मार्गशीर्षे सहा मार्ग आग्रहायणिकश्च सः ॥

3 Pha'lguna. २५ पौषे तैष सहस्र्यौ द्वौ, तपा माघे, ५थ फाल्गुने । २ Māgha.

3 Chaitra. स्यात् तपस्यः फाल्गुनिकः, स्याच्छ्रैत्रे चैत्रिको मधुः ॥

3 Vais'ak'ha. २६ वैशाखे माधवो राधो, ज्येष्ठे शुक्रः, शुचिस्त्वयम् ।

2 Jyaish्ठ'ha. आषाढे, श्रावणे तु स्यान् नभाः श्रावणिकश्च सः ॥

2 Ashād'ha. ३ श्रावणे तु स्यान् नभाः श्रावणिकश्च सः ॥

4 Bhādrapad. २७ स्युर्नभस्य-प्रौष्टपद-भाद्र-भाद्रपदाः समाः ।

3 Āświna. स्यादाश्विन इषोऽप्याश्वयुजोऽपि, स्यात् तु कार्तिके ॥

4 Kārtika. २८ बाहुलोर्जी कार्तिकिको, हेमन्तः, शिशिरोऽख्याम् ।

1 Cold season. ११ बाहुलोर्जी कार्तिकिको, हेमन्तः, शिशिरोऽख्याम् ।

1 Winter. २९ वसन्ते पुष्पसमयः सुरभिर्, ग्रीष्म उष्मकः ॥

4 Spring. वसन्ते पुष्पसमयः सुरभिर्, ग्रीष्म उष्मकः ॥

7 Hot season. १५ निदाघ उष्णोपगम उष्ण ऊष्मागमस्तपः ।

2 Rains. ख्लियां प्रावृद् ख्लियां भूत्रिव वर्षा, अथ शरत् ख्लियाम् ॥

1 Sultry season.

1 Season. २० पडमी ऋतवः पुंसि मार्गाऽदीनां युगैः क्रमात् ।

6 A year.

संवत्सरो वत्सरोऽद्वौ हायनोऽब्दी शरत् समाः ॥

11 A patriarchal day. २१ मासेन स्यादहो-रात्रः पैत्रो, वर्षेण दैवतः, । ^{1 Day of the gods.}

Day of Brahmacā. दैवे युग-सहस्रे दे ब्राह्मः, कल्पौ तु तौ नृणाम्, ॥ २ kalpa.

1 Manvantara. २२ मन्वन्तरं तु दिव्यानां युगानामेक-सप्ततिः, ।

5 destruction of the world.

संवर्तः प्रलयः कल्पः क्षयः कल्पान्त इत्यपि ॥

12 Sin.

२३ अ-स्त्री पङ्कु पुमान् पाप्मा पापं किल्बिष कल्पमषम् ।
कलुषं वृजिनैनोऽधमंहो दुरित-दुष्कृतम् ॥

5 Virtue or moral merit.

२४ स्याद् धर्ममत्तियां पुण्य-श्रेयसी सुकृतं वृषः ।

12 Joy, or pleasure.

मुन् प्रीतिः प्रमदो हर्षः प्रमोदाऽमोद-संमदाः ॥

12 Happy, well, or right.

२५ स्यादानन्दथुरानन्दः शर्म-शात-सुखानि च ।

श्रःश्रेयसं शिवं भद्रं कल्याणं मङ्गलं शुभम् ॥

5 Excellence, or happiness.

२६ भावुकं भविकं भव्यं कुशलं क्षेममत्तियाम् ।

शस्तं चा ऽथ त्रिषु द्रव्ये पापं पुण्यं सुखाऽदिच च ॥

1 Good luck

२७ मत्तिका मत्तिका प्रकाण्डमुद्ध-तल्लजौ ।

प्रशस्त-वाचकान्यमूल्ययः शुभाऽवहो विधिः ॥

6 Destiny, or luck.

२८ दैवं दिष्टं भागधेयं भाग्यं स्त्री नियतिर् विधिः ।

3 A cause.

हेतुर् ना कारणं वीजं निदानं त्वाऽदिकारणम् ॥ ^{1 Primary cause.}

3 The soul.

२९ क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषः, प्रधानं प्रकृतिः ख्लियाम् । 2:Nature.

1 State.

3 Qualities of nature.

विशेषः कालिको ऽवस्था, गुणः सत्त्वं रजस् तमः ॥

6 Birth.

३० जनुर-जनन-जन्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्धवः ।

6 An animal.

प्राणी तु चेतनो जन्मी जन्मु-जन्म्यु-शरीरिणः ॥

3 Kind. ३१ जातिर् जातं च सामान्यं, व्यक्तिस् तु पृथगात्मता ।
 3 Individuality. ३१ जातिर् जातं च सामान्यं, व्यक्तिस् तु पृथगात्मता ।

7 The mind or faculty of reason. चित्तं तु चेतो हृदयं स्वान्तं हृन् मानसं मनः ॥
 इति कालवर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः ३१, क्षे० १३.

अथ धी-वर्गः ४

14 Understand- १ बुद्धिर् मनीषा धिषणा धीः प्रज्ञा शेषुधी मतिः ।
 ing or intellect. प्रेक्षोपलिघ्निं चिन् संविन् प्रतिपज्ज्ञिनि-चेतनाः ॥

1 Retentive २ धीर् धारणावती मेधा, संकल्पः कर्म मानसम् । १ Determina-
 intellect. चित्ताभोगो मनस्कारशू, चर्चा संख्या विचारणा । ३ Reflec-
 3 Satisfaction. १ 'अवधानं समाधानं प्रणिधानं तथैव च' ॥
 2 Consciousness of २ मिथ्याहृष्टिरनास्तिकता, व्यापादो द्रोहचिन्तनम् । २ Malice.
 pleasure or pain. चित्ताभोगो मनस्कारशू, चर्चा संख्या विचारणा । ३ Reflec-
 3 Reasoning. ३ अध्याहारस् तर्कं ऊहो, विचिकित्सा तु संशयः । ४ Doubt.
 2 Decision. संदेह-द्वापरौ चाऽथ समौ निर्णय-निश्चयौ ॥

2 Heterodox or heresies. ४ मिथ्याहृष्टिरनास्तिकता, व्यापादो द्रोहचिन्तनम् । २ Malice.

2 Conclusion. समौ सिद्धान्त-रात्मानौ, भ्रान्तिर् मिथ्यामतिर् भ्रमः ॥

3 Mistake. ५ संविदाऽङ्गः प्रतिज्ञानं नियमाऽश्रव-संश्रवाः ।

10 Agreement. अङ्गीकाराऽभ्युपगम-प्रतिश्रव-समाधयः ॥

1 True knowledge. ६ मोक्षे धीर् ज्ञानमन्यत्र विज्ञानं विल्प-शास्त्रयोः ।

1 Knowledge of arts. ७ मोक्षोऽपवर्गो, शास्त्रज्ञानमविद्याऽहम्मतिः खियाम् ।

8 Beatitude. मुक्तिः कैवल्य-निर्वाण-ओयो-निःश्रेयसाऽमृतम् ॥

4 Spiritual ingor- ८ मोक्षोऽपवर्गो, शास्त्रज्ञानमविद्याऽहम्मतिः खियाम् ।

ance. ३ Five objects of sense. रूपं शब्दो गन्ध-रस-स्पर्शाश् च विषया अमी ॥

1 An object of sense. १ गोचरा इन्द्रियार्थाश् च, हृषीकं विषयीऽनिद्रयम् ।

3 An organ of sense. १ गोचरा इन्द्रियार्थाश् च, हृषीकं विषयीऽनिद्रयम् ।

1 An organ of action. १ An intellectual organ. कर्मेन्द्रियं तु पाच्याऽश्रविदि, मनो-नेत्राऽश्रविदि धीन्द्रियम् ।

2 An astringent taste. १ तुवरस् तु कषायोऽस्ती, मधुरो, लवणः, कदुः, ।

1 Sweet. १ Salt. १ Bitter. १ Pungent. १ Sour. तिक्तो, अम्लश् च, रसाः पुंसि, तद्वस्तु षड्मी त्रिषु ॥

१ A pleasing scent. १० विमर्दोत्थे परिमलो गन्धे जन-मनो-हरे ।

१ perfume.

आमोदः सोऽति-निर्हारी, वाष्य-लिङ्गत्वमागुणात् ॥

२ A scent spread-ing far. ११ समाकर्णी तु निर्हारी, सुरभिर् ग्राणतर्पणः ।

४ fragrant substance.

२ A perfume for the mouth. इष्टगन्धः सुगन्धिः स्यादामोदी मुखवासनः ॥

४ An ill smelling substance. १२ पूतिगन्धिस् तु दुर्गन्धो, विस्त्रे स्यादाम-गन्ध यत् ।

१ A smell like that of raw meat शुक्-शुभ्र-शुचि-श्वेत-विशद-श्वेत-पाण्डरा: ॥¹⁶ White.

३ Yellowish white.

१ Grey.

७ Black or dark blue. १४ कृष्णे नीलाऽसित-इयाम-काल-इयामल-मेचकाः ।

३ Yellow.

३ Green.

२ Red.

३ Crimson.

२ Dark-red.

२ Pale red or pink.

२ Brown.

३ Purple.

६ Tawny.

६ Variegated.

१३ अवदातः सितो गौरो ऽवलक्षो धवलो ऽर्जुनः ।

हरिणः पाण्डुरः पाण्डुरीष्टप्याण्डुस् तु धूसरः ॥

१४ कृष्णे नीलाऽसित-इयाम-काल-इयामल-मेचकाः ।

पीतो गौरो हरिद्रामः, पलाशो हरितो हरितः ॥

१५ लोहितो रोहितो रक्तः, शोणः कोकनदच्छविः ।

अव्यक्तरागस् त्वरणः, श्वेतरक्तस् तु पाटलः ॥

१६ इयावः स्यात् कपिशो, धूम्र-धूमलौ कृष्णलोहिते ।

कटारः कपिलः पिङ्ग-पिशङ्गौ कदु-पिङ्गलौ ॥

१७ चित्रं किर्मार-कल्माष-शब्दलैताश्र च कर्बुरे ।

गुणे शुक्राऽदयः पुंसि, गुणि-लिङ्गास् तु तद्वति ॥

इति धी-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः १७, क्षेपकश्लोकः १.

अथ शब्दादि-वर्गः ५

७ The goddess of speech.

१ ब्राह्मी तु भारती भाषा गीर् वाग् वाणी सरस्वती ।

६ Speech.

२ व्याहार उक्तिरूलपितं भाषितं वचनं वचः ॥

२ Ungrammatical language.

२ अपञ्चाशो ऽपशब्दः स्याच्छाले शब्दस् तु वाचकः ।

१ A word.

१ A sentence.

तिङ्ग-सुवन्त-चयो वाक्यं, क्रिया वा कारकाऽन्विता ॥

4 The *Vēdas*, or any one of them.

1 The duty enjoined by them.

1 Three *Vēdas*.

1 A *Vēdāṅga*.

2 History.

1 An accent.

1 Logic

1 Ethics.

2 A tale.

1 A *Purāṇa*.

1 A feigned story.

2 A riddle.

2 A code of laws.

2 A compilation and abridgment.

2 A part of a stanza.

2 A rumour.

4 Tidings or intelligence.

3 A call or summons.

1 Clamour.

2 A contest or law suit.

2 The exordium.

2 An example or opposite argument.

3 A question.

2 An answer.

2 A groundless demand.

2 A false accusation.

1 An affectionate speech.

3 Fame. 4 Praise.

1 Repetition.

2 Making a loud noise.

1 Voice in grief.

10 Censure, blame, or contempt.

३ श्रुतिः खी वेद आग्नेयस् त्रयी, धर्मस् तु तद-विधिः ।

खियामृक् साम-यजुषी, इति वेदास् त्रयस् त्रयी ॥

४ शिक्षेत्यादि श्रुतेरङ्गमो,ङ्कार-प्रणवौ समौ । २ The sacred name of God.

इतिहासः पुरावृत्तम्,दात्तायास् त्रयः स्वराः ॥

५ आन्वीक्षिकी, दण्डनीतिस्, तर्कविद्याऽर्थशास्त्रयोः ।
आख्यायिकोपलब्धार्थी, पुराणं पञ्च-लक्षणम् ॥

६ प्रबन्धकल्पना कथा, प्रवहिका प्रहेलिका ।
स्मृतिस् तु धर्मसंहिता, समाहितिस् तु संग्रहः ॥

७ समस्या तु समासार्था, किंवदन्ती जनश्रुतिः ।
वार्ता प्रवृत्तिर् वृत्तान्त उदन्तः स्यादथाऽङ्ग्यः ॥

८ आख्याऽङ्गे अभिधानं च नामधेयं च नाम च ।
हृतिराकारणा ऽस्त्रानं, संहृतिर् वहुभिः कृता ॥

९ विवादो व्यवहारः स्यादुपन्यासस् तु वाद्यमुखम् ।
उपोद्घात उदाहारः, शपनं शपथः पुमान् ॥ २ An oath.

१० प्रभो ऽनुयोगः पृच्छा च, प्रतिवाक्योत्तरे समे ।
मिथ्याभियोगोऽभ्याख्यानमथ मिथ्याभिशंसनम् ॥

११ अभिशापः, प्रणादस् तु शब्दः स्यादनुराग-जः ।
यशः कीर्तिः समझा च, स्तवः स्तोत्रं स्तुतिर् तुतिः ॥

१२ आश्रेदितं द्विस् त्रिष्टुप्सुर्वृद्धिष्ठं तु घोषणा ।
काङ्क्षः खियां विकारो यः शोक-भीत्यादिभिर् ध्वनेः ॥

१३ अवर्णाऽक्षेप-निर्वाद-परीवादाऽपवाद-बत् ।
उपक्रोशो जुगुप्सा च कुत्सा निन्दा च गर्हणे ॥

2 Unfriendly speech. १४ पारुष्यमतिवादः स्याद्, भर्त्सनं त्वपकारगीः ।

2 Reproach १५ तत्र त्वाक्षारणा यः स्यादाकोशो मैथुनं प्रति ।

1 Disparagement. १६ यः स-निन्द उपालभस् तत्र स्यात् परिभाषणम् ॥

1 An imputation of adultery. १७ अनुलापो मुहुर्भाषा, विलापः परिदेवनम् ।

2 Address, १८ अनुलापो विरोधोक्तिः, संलापो भाषणं मिथः ॥

1 Incoherent speech. १९ सुप्रलापः सुवचनमपलापस् तु निहृवः । 2 Denial.

2 Tautology २० चांद्यमाक्षेपाऽभियोगौ, शापाऽकोशी दुरेषणा ॥

2 Lamentation. २१ 'अ-स्त्री चादु चटु झाघा प्रेणा मिथ्या-विकर्त्थनम्' ॥२

2 Quarrel. २२ संदेशवाग् वाचिकं स्याद्, बाग्-भेदास् तु त्रिषूतरे ॥

1 Conversation. २३ रुक्षाती वाग-कल्याणी स्यात्, कल्या तु शुभाऽस्तिका

2 Speaking well. २४ अत्यर्थ-मधुरं सान्त्वं, संगतं हृदयङ्गमम् ॥ 2 Proper.

3 Strange querry. २५ निष्ठुरं परहं, ग्राम्यमश्लीलं, सूनृतं प्रिये ।

3 Cursing. २६ सत्ये, ऽथ संकुल-ङ्गिष्ठे परस्पर-पराहते ॥

3 False love talk. २७ लुम-वर्ण-पदं प्रस्तं, निरस्तं त्वरितोदितम् ।

2 Message. २८ अग्न्यूकृतं स-निईकमबद्धं स्यादनर्थकम् ।

1 Inauspicious speech. २९ अनक्षरमवाच्यं स्यादाहतं तु मृषाऽर्थकम् । 1 An impossibility.

1 Good. ३० अनुष्ठुरं तु सोल्लुठनं तु सोल्वासं, मणिं रतिकूजितम् ॥

1 Very sweet. ३१ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

2 Harsh. ३२ स्वान-निर्दोष-निर्हाद-नाद-निरवान-निस्वनाः ।

2 Rustic. ३३ आरबाऽराब-संराब-विराबा, अथ मर्मरः ॥

1 Inconsistent. ३४ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

1 Slurred. ३५ अथ मिलष्टमविस्पष्टं, वितर्थं त्वनृतं बचः ॥

2 Spoken fast. ३६ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

1 Sputtered. ३७ अथ मिलष्टमविस्पष्टं, वितर्थं त्वनृतं बचः ॥

1 Unmeaning. ३८ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

2 Unfit to be uttered. ३९ अथ मिलष्टमविस्पष्टं, वितर्थं त्वनृतं बचः ॥

2 Talkin jest. ४० शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

2 Murmering at cohabitation. ४१ अथ मिलष्टमविस्पष्टं, वितर्थं त्वनृतं बचः ॥

5 Plain speech. ४२ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

1 An indistinct speech. ४३ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

1 False. ४४ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

4 Truth. ४५ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

17 Sound. ४६ शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रब-स्वनाः ।

1 Rustling. ४७ अथ मर्मरः ॥

६ The tinkling of ornaments. २६ स्वनिते बल्पर्णानां, भूषणानां तु शिखितम् ।

निकाणो निकणः काणः कणः कणनभित्यपि ॥

2 the sound of a lute. २७ वीणाया कणिते प्रादेः प्रकाण-प्रकणाऽऽदयः ।

2 A confused sound.

1 The cry of birds, &c. कोलाहलः कलकलस्, तिरशां वाशितं रतम् ॥

2 An echo.

2 A song or singing. २८ ची प्रतिश्रुत् प्रतिष्वाने, गीतं गानभिमे समे ।

इति शब्दादि-वर्गः ५, अत्र मूलश्लोकाः २५ ॥, क्षेत्र २ ॥.

अथ नाट्य-वर्गः ६

1 The seven musical notes.

निषाद-र्षभ-गान्धार-षड्ज-मध्यम-धैवताः ॥

१ पञ्चमश्च चेत्यमी सप्त तन्त्री-कण्ठोस्थिताः स्वराः ।

काकली तु कले सूक्ष्मे, ध्वनौ तु मधुराऽस्तु द्ये ॥

२ कलो, मन्द्रम् तु गम्भीरे, तारोऽत्युच्चैस्, त्रयस् त्रिषु ।

‘ नृणामुरसि मध्यस्थो द्वाविंशति-विधो ध्वनिः, ॥

३ स मन्द्रः कण्ठ-मध्य-स्थस्, तारः शिरसि गीयते । १ ।

समन्वित-स्थस् त्वेकतालो, वीणा तु वह्नकी ॥

४ त्रिपञ्चकी, सा तु तन्त्रीभिः सप्तभिः परिवादिनी ।

ततं वीणाऽऽदिकं वायमानद्वं मुरजाऽऽदिकम् ॥

1 A Drum or tympan.

५ वंशाऽऽदिकं तु सुधिरं, कास्य-तालाऽऽदिकं घनम् ।

1 A cymbal bell.

२ A musical instrument. चतुर्विधभिदं वायं वादित्राऽतोद्य-नामकम् ॥

२ Drums and tabours.

६ मृदुङ्गा मुरजा, भेदास् त्वद्विषाऽलिङ्गयोर्वकास् त्रयः ।

१ Three sorts of drums.

स्याद् यशः पटहो ढका, भेरी ली दुन्दुभिः पुमान् ॥

2 A double drum.

2 A kettle drum.

२ A large kettle drum.

७ आनकः पटहो डबी स्यात्, कोणो वीणाऽऽदि-वादनम् ।

1 The quill, or bow.

वीणादण्डः प्रवालः स्यात् कुम्भम् तु प्रसेवकः ॥

2 The neck of a lute.

2 The belly below the neck.

1 The body of the lute. 1 the tie. 1 कोलम्बकम् तु कायोऽस्या, उपनाहो निबन्धनम् ।

1 Other instrument. वाद्य-प्रभेदा— डमरु-मङ्ग-डिप्पिम-श्वर्णराः ॥

2 A female dancer. ५ मर्दलः पणवो इन्ये च, नर्तकी-लासिके समे विलभितं द्रुतं मध्यं तत्त्वमोघो घनं क्रमात् ॥

1 Slow, quick, and mean time. १० तालः काल-क्रिया-मानं, लयः साम्यमथाऽन्नियाम् ।

1 Beating time. ११ ताण्डवं नटनं नाट्यं लास्यं नृत्यं च नर्तने ॥

1 Equal time in music and dance. 6 Dancing. १२ तौर्यत्रिकं नृत्य-गीत-वादं नाट्यमिदं त्रयम् ।

2 Symphony. ३ A male dancer in woman's apparel. भ्रकुंसश् च भ्रुकुंसश् च भ्रूकुंसश् चेति नर्तकः ॥

1 A courtesan. १३ जनको, युव-राजस् तु कुमारो भर्तुदारकः ।

1 A sister's husband. १४ देवी कृताऽभिषेकायामितरासु तु भद्रिनी ।

1 A learned man. १५ अस्मा माता, इथ बाला स्याद् वासूरार्यस् तु मारिषः ।

1 A father. १६ हण्डे हङ्गे हलाऽहने नीचां चेटीं सर्कीं प्रति ।

2 A prince. १७ निर्वृते त्वङ्ग-सत्त्वाभ्यो द्वे त्रिष्वाङ्गिक-सात्त्विके ।

2 A king. १८ वीभत्स-रौद्रौ च रसाः, शृङ्गारः शुचिरुज्ज्वलः ।

1 A princess. १९ कृपा दया ऽनुकम्पा स्यादनुक्रोशोऽप्यथो हसः ।

1 A queen. २ गति. शृङ्गार-बीर-करुणाऽद्भूत-हास्य-भयानकाः ॥

1 Any wife of a king. २ इन्द्रिय. ३ लवण्यम्-वध्योक्तौ, राजश्यालस् तु राष्ट्रियः ॥

1 Sacred. २ इन्द्रिय. ३ लवण्यम्-वध्योक्तौ, राजश्यालस् तु राष्ट्रियः ॥

1 king's brother in-law. ४ विषय. ५ अन्तिका भगिनी ज्येष्ठा, निष्ठा-निर्वहणे समे ॥ २ The catastrophe.

1 A mother. ६ हण्डे हङ्गे हलाऽहने नीचां चेटीं सर्कीं प्रति ।

2 A young girl. ७ विषय. ८ विषय. ९ विषय. १० विषय. ११ विषय. १२ विषय. १३ विषय. १४ विषय. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

1 venerable person. १० विषय. ११ विषय. १२ विषय. १३ विषय. १४ विषय. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

1 An eldest sister. ११ विषय. १२ विषय. १३ विषय. १४ विषय. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

1 Appropriate vocatives, for female servants. १२ विषय. १३ विषय. १४ विषय. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

2 Gesture. १३ विषय. १४ विषय. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

2 Indication of passion. १४ विषय. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

2 two sorts of tokens. १५ विषय. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

1 Taste, or sentiment. १६ विषय. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

3 Love. १७ विषय. १८ विषय. १९ विषय.

2 Heroism. १८ विषय. १९ विषय.

7 Tender-ness. १९ विषय.

3 Laughter. १९ विषय.

2 Disgust. १९ विषय.

4 Surprise or wonderful.	२० विस्मयोऽद्भुतमाश्रयं चित्रमप्यथ भैरवम् ।
9 Horror or terrific.	दाहणं भीषणं भीष्मं घोरं भीमं भयानकम् ॥
2 Wrath, or angry.	२१ भयङ्करं प्रतिभयं, रौद्रं तृप्रममी त्रिषु ।
6 Fear, or terror.	चतुर्दशा, दरस् त्रासो भीतिर् भीः साध्वसं भयम् ॥
1 Sentiment or passion.	२२ विकारो मानसो भावो, उनुभावो भाव-बोधकः ।
1 Indication of it.	गवें उभिमानोऽहङ्कारो मानश् चित्तसम्ब्रतिः ॥
5 Pride.	२३ 'दर्पोऽवलोकोऽवष्टमश् चित्तोद्रेकः स्मयो मदः' । २।
6 Arrogance.	अनादरः परिभवः परीभावस् तिरस्किया ॥
9 Disrespect.	२४ रीढा उमानना उवज्ञा उवहेलनमसूक्षणम् ।
5 Modesty or shame.	मन्दाक्षं हीम् त्रपा श्रीढा लज्जा, सा उपत्रपा उन्यतः ॥
1 Bashfulness.	२५ क्षान्तिस् तितिङ्गा, उभिध्या तु परस्य विषये स्पृहा ।
2 Patience, for-bearance.	अक्षान्तिरीर्ष्या, उसुया तु दोषाऽरोपो गुणेष्वपि ॥
1 Coveting another's property.	१ Detraction. २ Envy.
3 Enmity	२६ वैरं विरोधो विद्वेषो, मन्यु-शोकौ तु शुक् लियाम् ।
3 Grief or sorrow.	पश्चात्तापो उनुतापश् च विप्रतीसार इत्यपि ॥
3 Repentance.	शुचौ तु चरिते शीलमुन्नादश् चित्तविभ्रमः ।
7 Wrath, or rage.	२७ कोप-क्रोधाऽमर्ष-रोष-प्रतिघा रुद-कुधौ लियौ ।
1 Good conduct.	१ उच्छ्वासः २८ प्रेमा ना प्रियता हार्दं प्रेम स्नेहो, उथ दोहदम् ।
2 Madness.	इच्छा काङ्क्षा स्पृहेहा तद्व वाङ्छा लिप्सा मनोरथः ॥
5 Affection or kindness.	२९ कामोऽभिलाषस् तर्षश् च, सोऽत्यर्थं लालसा द्वयोः ।
1 Desire or longing.	उपाधिर् ना धर्मचिन्ता, पुस्याधिर् मानसी व्यथा ॥
11 Wish or desire.	३० स्यात् चिंता स्मृतिराध्यानमुक्तण्ठोत्कलिके समे ।
1 Virtuous reflexion.	उत्साहोऽध्यवसायःस्यात्, स वीर्यमति-शक्ति-भाक् ॥
1 Ardent desire.	३१ कपटोऽस्त्री व्याज-दम्भोपधयश् छश्च-कैतवे ।
1 Anxiety.	कुसृतिर् निकृतिः शाठ्यं, प्रमादो उनवधानता ॥
3 Recollection.	
2 Missing.	
2 Perseverance.	
1 Fortitude.	
9 Deceit, or fraud.	
2 Inadvertency or mistake.	

4 Eagerness.	३२ कौतूहलं कौतुकं च कुतुकं च कुतूहलम् ।
1 Dalliance or blandishment.	लीणां विलास-विव्वोक-विभ्रमा ललितं तथा ॥
6 Sport or amusement.	३३ हेला लीलेत्यमी हावाः कियाः शृङ्खार-भाव-जाः । द्रव-केलि-परीहासाः कीडा लीला च नर्म च ॥
3 Disguise.	३४ व्याजोऽपदेशो लक्ष्यं च, कीडा खेला च कूर्दनम् ।
3 A play or game.	घर्मो निदाधः स्वेदः स्यात्, प्रलयो नष्टचेष्टता ॥
3 Sweat.	
2 Fainting.	
2 Dissimulation.	३५ अवहित्याऽकारगुप्तिः, समौ संवेगसंभ्रमौ ।
2 Hurry.	स्यादाच्छुरितं हासः सोत्प्रासः, स मनाकृ स्मितम् ॥
I A horse-laugh.	
1 A smile.	
1 A laugh.	३६ मध्यमः स्याद् विहसितं, रोमाङ्गो रोमर्धणम् ।
1 Horripilation.	क्रन्दितं रुदितं कुष्ठं, जृम्भस् तु त्रिषु जृम्भणम् ॥
3 Weeping.	
1 Gaping.	
2 Disappointing.	३७ विप्रलम्भो विसंवादो, रिङ्गं स्वलनं समे ।
2 Creeding or tumbling.	स्यान् निद्रा शयनं स्वापः स्वप्नः संवेश इत्यपि ॥
5 Sleep.	
2 Lassitude.	३८ तन्द्री प्रमीला, भ्रङ्गुटिर् भ्रङ्गुटिर् भ्रङ्गुटिः लियाम् ।
3 A frown.	अहृष्टिः स्याद्-सौम्ये ऽक्षिण, संसिद्धि-प्रकृती त्विमे ॥
1 A look of displeasure.	
5 The natural state.	३९ स्वरूपं च स्वभावशू च निसर्गशू चाऽथ वेपथुः ।
2 A tremour.	कन्पो, ऽथ क्षण उद्धर्षो मह उद्धव उत्सवः ॥
5 A festival.	इति नाथ्य-वर्गः ६, अत्र मूलश्लोकाः ३७॥० क्षेत्र १३

अथ पातालमोगि-वर्गः ७

5 the infernal region.	१ अधोगुबन-पातालं बलिसद्ग रसातलम् ।
11 A hole or vacuity.	नागलोको, ऽथ कुहर सुषिरं विवरं विलम् ॥
2 A hole in the ground.	२ छिद्रं निर्भयनं रोके रन्ध्रं श्वर्षं वपा सुषिः ।
1 Perforated, or full of holes.	गर्ताऽवटौ भुवि श्वरे, स-रन्ध्रे सुषिरं त्रिषु ॥

5 Darkness.

1 Universal darkness. 1 Imperfect darkness.

2 The NAGAS.

2 Their chief.

2 Vasuki.

2 Sort of snake.

3 A Boa, or large serpent.

2 A water snake.

2 Amphisbæna.

2 A variegated serpent.

2 A snake, that has cast his slough.

33 A snake or serpent.

1 His bony.

2 Jaws.

1 Belonging to a snake.

2 His expanded head.

2 His skin.

3 His venom.

1 Nine sorts of fixed poison.

1 A dealer in antidotes.

2 A snake-catcher.

३ अन्धकारो ऽन्धियां ध्वान्तं तमिक्षं तिमिरं तमः ।

ध्वाने गाढे ऽन्धतमसं, क्षीणे ऽवतमसं, तमः ॥

४ विष्वक् संतमसं, नागाः काद्रवेयास्, तदीश्वरे ।

शेषो ऽनन्तो, वासुकिस तु सर्पराजो, ऽथ गोनसे ॥

५ तिलित्सः स्यादजगरे शयुर् वाहस इत्युभौ ।

अलगदो जलव्यालः समौ राजिल-कुण्ड्हभौ ॥

६ मालुधानो मातुलाहिर्, निर्मुको मुक्तकञ्चुकः ।

सर्पः पृदाकुर भुजगो भुजङ्गो ऽहिर् भुजङ्गमः ॥

७ आशीविषो विषधरश् चक्री व्यालः सरीसृपः ।

कुण्डली गृद्धपाच् चक्षुःश्वाः काकोदरः फणी ॥

८ दर्वीकरो दीर्घपृष्ठो दन्तशूको विलेशयः ।

उरगः पञ्चगो भोगी जिह्वागः पवनाशनः ॥

९ 'लेलिहानो द्विरसनो गोकर्णः कञ्चुकी तथा । १ ।

कुम्भीनसः फणधरो हरिर् भोगधरस् तथा ॥

१० अहे: शरीरं भोगः स्यादाशीरप्यहिंदृष्टिका । १ । २ ।

त्रिलोहये विषाऽस्यादि, स्फटायां तु फणा दयोः ॥

११ समौ कञ्चुक-निर्मोक्षौ, क्षेष्ठस् तु गरलं विषम् ।

पुंसि छीवे च काकोल-कालकूट-हलाहलाः ॥

१२ सौराश्रिकः शौष्ठिकेयो ब्रह्मपुत्रः प्रदीपनः ।

दारदो वत्सनामश् च विष-भेदा अमी नव ॥

१३ विषवैद्यो जाङ्गलिको, व्यालप्राणहितुष्टिकः ।

इति पातालभोगी-वर्गः ७, अत्र मूलशोकाः ११, क्षे० १॥.

अथ नरक-वर्गः ८

४ Hell.
Various hells.

स्थान् नारकस् तु नरको निरयो दुर्गतिः लियाम् ॥

१ तद्-भेदास्— तपनाऽवीचि-महारौरव-रौरवाः ।

संघातः कालसूत्रं चेत्याऽस्याः, सत्वास् तु नारकाः ॥

२ Departed souls.

१ The river of hell.

१ Misfortune or misery.

१ Throwing in hell.

२ प्रेता, वैतरणी सिन्धुः स्याद्, लक्ष्मीस् तु निर्झतिः ।

विष्टिराजूः, कारणा तु यातना तीव्रवेदना ॥ ३ Agony.

४ Mental halu.

२ Pain of labor.

३ Corporeal pain.

३ पीडा वाधा व्यथा दुःखमा, मनस्यं प्रसूतिजम् ।

स्यात् कष्टं कृच्छ्रमाभीलं, त्रिष्वेषां भेद्य-गामि यत् ॥

इति नरकवर्गः ८, अत्र मूलस्तोकाः ३ ॥, क्षे०.

अथ वारि-वर्गः ९

१५ The sea or ocean.

१ समुद्रो ऽविधरकूपारः पारावारः सरित्पतिः ।

उदन्वानुदधिः सिन्धुः सरस्वान् सागरो ऽर्णवः ॥

२ रत्नाकरो जलनिधिर् यादः पतिरपाम्यतिः ।

तस्य प्रमेदाः—क्षीरोदो लवणोदस् तथा ऽपरे ॥

२ Particular seas.

३ आपः क्षी भूक्षि, वार् वारि सलिलं कमलं जलम् ।

पयः कीलालममूर्तं जीवनं भुवनं बनम् ।

४ कवन्धमुदकं पाथः पुष्करं सर्वतोमुखम् ।

अम्भोर्णस् तोय-पानीय-नीर-क्षीराऽम्बु-शम्बरम् ॥

२ Watery.

५ मेघपुष्यं धनरसस्, त्रिषु द्वे आप्यमम्मयम् ।

भङ्गस् तरङ्गं ऊर्मिर् वा लियां वीचिरथोर्मिषु ॥

४ A wave.

६ महत्सूक्ष्मोल-क्षोलौ, स्यादावतोऽभसां भ्रमः ।

२ A surge or billow.

पृष्णन्ति विन्दु-पृष्णताः पुमांसो विप्रुषः लियाम् ॥

१ A whirlpool.

४ A drop of water.

2 A winding descent of water. ७ चक्राणि पुटभेदाः स्युर्, भ्रमाशू च जलनिर्गमाः ।
 2 A drain. कूलं रोधश् च तीरं च प्रतीरं च तटं त्रिषु ॥
 5 A shore or bank. ८ पाराऽवारे पराऽर्बाची तीरे, पात्रं तदन्तरम् ।
 1 The bed. द्वीपो ऽवियामन्तरीयं यदन्तर् वारिणस् तटम् ॥
 2 An island. ९ तोयोत्थितं तत् पुलिनं, सैकर्तं सिकतामयम् ।
 1 One formed by alluvion. निषद्वरम् तु जम्बालः पङ्को ऽखी शाद-कर्दमौ ॥
 2 A sand bank. १० जलोच्छासाः परीवाहाः, कूपकाम् तु विदारकाः ।
 5 Mud or clay. नाव्यं त्रिलिङ्गं नौ-तार्ये, लियां नौस् तरणिस् तरिः ॥
 2 Inundation. ११ उडुपं तु पूवः कोलः, स्लोतो ऽभु-सरणं स्वतः ।
 2 A temporary well, fountain. आतरस् तरपण्यं स्याद्, द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिनी ॥
 1 Navigable. ३ नौकादण्डः क्षेपणी स्यादरित्रं केनिपातकः ।
 3 A raft or float. १२ सांयात्रिकः पोतवणिक्, कर्णधारस् तु नाविकः ।
 1 A natural stream. १३ नौकादण्डः क्षेपणी स्यादरित्रं केनिपातकः ॥ २ The crew.
 2 Fare or freight. १४ छीवे ऽर्धनावं नावो ऽर्वे, ऽतीतनौके ऽतिनु त्रिषु ।
 2 An oval basin. त्रिष्वागाधात्, प्रसन्नोऽच्छः, कलुषोऽनच्छ आविलः ॥ २ The mast.
 2 A voyaging merchant. १५ निन्नं गम्भीरं गम्भीरमुत्तानं तद्-विपर्यये ।
 2 The pilot or helmsman. अन्निः ली काष्ठकुहालः, सैकपात्रं तु सेचनम् ॥
 2 The oar. १६ आनायः पुंसि, जालं स्याच्छृणसूत्रं पवित्रकम् ।
 2 The rudder. १७ मत्स्याधानी कुवेणी स्याद्, बदिशं मत्स्यवेधनम् ॥
 2 A scraper or shovel. १८ पृथुरोमा शषो मत्स्यो मीनो वैसारिणोऽण्डजः ।
 2 A bucket. विसारः शकुली चाथ गडकः शकुलर्भकः ॥
 1 The boat's half. १९ सहस्रदण्डः पाठीन, उलूपी शिष्युकः समौ ।
 1 Landed from a boat. २० नलमीनश् चिलिचिमः, प्रोष्ठी तु शफरी द्रयोः ॥

2 Clear, transparent. 3 Deep. 1. मत्स्याधानी कुवेणी स्याद्, बदिशं मत्स्यवेधनम् ॥
 1 shallow. 3 Turbid water. 2 A fisherman. 3 A fish. 2 A net. 2 Packthread. 2 A fish basket. 2 Goad. 8 A fish. 2 Sheat fish. 2 A porpoise. 2 Sort of sprat. 2 A sort of carp.

1 Small fry.	१९ क्षुद्राऽण्ड-मत्स्य-संघातः पोताधान, मथो श्वासः- ।
1 Various sorts of fish.	रोहितो मद्गुरः शालो राजीवः शकुलस् तिमिः ॥
2 Aquatic animals.	२० तिमिङ्गिलाऽसदयश् चाथ यादांसि जलजन्तवः ।
Various sorts.	तद्-भेदाः-शिशुमारोद्र-शङ्खचो मकराऽसदयः ॥
2 A crab.	२१ स्यात् कुलीरः कर्कटकः, कूर्मे कमठ-कच्छपौ । ^{3 A turtle or tortoise.}
2 A shark.	प्राहोऽवहारो, नक्षत्र तु कुम्भीरो, ऽथ महीलता ॥
2 A crocodile.	२२ गण्डपदः किञ्चुलको, निहाका गोधिका समे ।
3 A worm.	रक्षपा तु जलौकायां लियां भूमि जलौकसः ॥
2 A gangetic alligator.	२३ मुक्तास्फोटः लियां शुक्तिः, शङ्खः स्यात् कम्बुर-लियौ ।
3 A leech.	शुद्रशङ्खः शङ्खनस्याः, शम्बूका जलशुक्तयः ॥
2 A pearl oyster.	२४ भेदे मण्डूक-वर्षाभू-शालूर-पूवन्दुरुराः ।
2 A conch.	शिली गण्डपदी, भेदी वर्षाभ्वी, कमठी डुलिः ॥
2 small shell.	२५ मदुरस्य प्रिया शृङ्गी, दुर्नामा दीर्घकोशिका ।
2 A bivalve shell.	जलाशया जलाधारास्, तत्राऽगाध-जलो हृदः ॥
6 A frog.	२६ आहावस् तु निपानं स्यादुपकूप-जलाशये । ^{2 A trough near a well.}
2 A small worm.	पुंस्येवाऽन्युः प्रहिः कूप उद्पानं तु पुंसि वा ॥
2 A female frog.	२७ नेमिस् त्रिकाऽस्य, बीनाहो मुख-बन्धनमस्य यत् ।
2 A female turtle.	पुष्करिण्यां तु खातं स्यादखातं देवखातकम् ॥ ^{2 A natural pond.}
1 Sort of sheet-fish.	२८ पद्माकरस् तदागो ऽली कासारः सरसी सरः ।
2 A cockle.	वेशन्तः पत्वलं चाऽस्यसरो, वापी तु दीर्घिका ॥
2 A lake or pond.	२९ खेयं तु परिखा, ऽस्याधारस् त्वम्भसा यत्र धारणम् ।
1 A deep lake.	स्यादालुवालमावालमावापो, ऽथ नदी सरित् ॥
4 A well.	३० तरङ्गिणी शैवलिनी तटिनी हादिनी धुनी ।
1 The wooden frame for the rope.	स्रोतस्विनी द्वीपवती स्वनन्ती निश्चगाऽप्यगा ॥
1 The cover or facing of a well.	
2 A square or a large pond.	
5 One deep enough for the lotus.	
2 A basin.	
2 Well.	
2 A moat or ditch.	
1 A dike.	
3 A basin round the foot of a tree.	
16 A river.	

३१ 'कूलङ्कुषा निर्शरिणी रोधोवक्ता सरस्वती' । १ ।

8 The *Ganges*.

गङ्गा विष्णुपदी जन्हुतनया सुरनिन्नगा ॥

३२ भागीरथी त्रिपथगा त्रिस्रोता भीष्मसूर्यि ।

4 The *Yamunā*.

कालिन्दी सूर्यतनया यमुना शमनस्वसा ॥

4 The *Narmadā*.

३३ रेवा तु नर्मदा सोमोद्वा मेकलकन्यका ।

2 The *Karatbyā*.

करतोया सदानीरा, बाहुदा सैतवाहिनी ॥

2 The *Bāhudā*.

३४ शतद्रुम् तु शुतुद्रिः स्याद्, विपाशा तु विपाद् खियाम् ।

2 The *Satadru*.

शोणो हिरण्यवाहः स्यात् कुल्याङ्गपा कृत्रिमा सरित् ॥

2 The *Vipāsā*.

2 The *Sōna*.

1 A canal.

Various rivers.

३५ शरावती वेत्रवती चन्द्रभागा सरस्वती ।

1 The mouth of a river.

कावेरी सरितो उन्याश च, संभेदः सिन्धुसंगमः ॥

1 An issue from a pond.

३६ द्वयोः प्रणाली पयसः पदव्यां, त्रिषु तृतौ ।

belonging to certain Rivers.

देविकायां सरव्यां च भवे दाविक-सारवौ ॥

2 White water lily. ३७ सौगन्धिकं तु कल्हारं, हलुकं रक्तसंध्यकम् ।

1 A red one.

स्यादुत्पलं कुवलयमथ नीलाम्बुजन्म च ॥

2 A water lily.

३८ इन्दीवरं च नीलेऽस्मिन्, सिते कुमुद-कैरवे । २ The esculent white sort.

1 The root of a water lily.

शालूकमेषां कन्दः स्याद्, वारिपर्णी तु कुम्भिका ॥

2 *Pistia stratiotes*.

३९ जलनीली तु शैवालं शैवलो, उथ कुमुद्वती ।

3 *Vallisneria*.

कुमुदिन्यां, नलिन्यां तु बिसिनी-पश्चिनी-मुखाः ॥

2 A place abound-ing in water-lilies.

४० वा पुंसि पद्मं नलिनमरविन्दं महोत्पलम् ।

3 An assemblage of lotus flowers.

सहस्रपत्रं कमलं शतपत्रं कुशेशयम् ॥

16 A lotus.

४१ पद्मेलुहं तामरसं सारसं सरसीलुहम् ।

2 A white lotus.

विसप्रसून-राजीष-पुष्कराऽम्भोलहणि च ॥

3 A red lotus.

४२ पुण्ड्रीकं सिताम्बोजमथ रक्तसरोलहे ।

2 The stalk of a water-lily.

रक्तोत्पलं कोक्कन्दं, नालो नालमथाऽखियाम् ॥

2 The film or fibres attendent on it. ४३ मृणालं विसमब्जादि-कदम्बे खण्डमालियाम् । 1 Assemblage of water lilies

2 The root of a water-lily.

2 A filament.

2 A new leaf of a water-lily.

करहाटः शिफाकन्दः, किञ्जलकः केसरोऽलियाम् ॥

४४ संवर्तिका नवदलं, बीजकोशो वराटकः ॥ 2 The seed of the lotus.

इति वारि-वर्गः ९, अत्र मूलश्लोकाः ४३, क्षेत्र० ॥.

४५ उक्तं स्वर-च्योम-दिक्-काल-धी-शब्दादि स-नाम्यकम् ।

पातालभोगि-नरकं वारि चैषां च संगतम् ॥

४६ इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।

स्वरादि-काण्डः प्रथमः साऽङ्ग एव समर्थितः ॥

इति प्रथमः स्वरादि-काण्डः समाप्तः ।

अत्र मूलश्लोकाः २८१ ॥, क्षेत्र० श्लो० १८, सर्वे च मिलित्वा । २९९ ॥.

अथ द्वितीयं भूम्यादि काण्डम् ।

१ वर्गा:-पृथ्वी-पुर-क्षमाभृद-वनौषधि-मृगादि-भिः ।
नृ-न्रेष्ठा-क्षत्र-विट-शूद्रैः साङ्गोपाङ्गैरिहोदिताः ॥

२ भूर् भूमिरचला उनन्ता रसा विश्वम्भरा स्थिता ।
धरा धरित्री धरणि: क्षोणिर् ज्या काश्यपी क्षितिः ॥

३ सर्वसहा वसुमती वसुवोर्वा वसुन्धरा ।
गोत्रा कुः पृथिवी पृथ्वी क्षमा उवनिर् मेदिनी मही ॥

४ 'विपुला गहरी धात्री गौरिला कुम्भनी क्षमा । १ ।
भूतधात्री रत्नगर्भा जगती सागराम्बरा ' ॥

2 Soil.

2 An excellent soil.

1 Fertile with every crop.

1 A spot with salt soil.

2 A region devoid of water.

2 Untilled or waste.

5 A world.

1 INDIA.

1 The eastern region.

1 The northern region.

2 A country of barbarians.

2 The region of sanctity.

2 An inhabited country.

3 One abounding in reeds;

2 -in water lilies.

2 -in ratans;

५ मृत् मृत्तिका, प्रशस्ता तु मृत्सा मृत्खा च मृत्तिका ।

उर्वरा सर्व-सस्याऽस्या, स्यादूषः क्षारमृत्तिका ॥ २ Salt ground.

६ उषवानूषरो द्वावप्यन्य-लिङ्गौ, स्थलं स्थली । १ A place, or firm spot.

समानौ मर्ह-धन्वानौ, द्वे खिलाऽप्रहते समे ॥

७ त्रिष्वयो जगती लोको विष्ट्रपं भुवनं जगत् ।

लोको उयं भारतं वर्षं, शारावत्यास् तु ये उवेः ॥

८ देशः प्राग्-दक्षिणः प्रान्य, उदीन्यः पश्चिमोत्तरः ।

प्रत्यन्तो म्लेच्छदेशः स्यान्, मध्यदेशस् तु मध्यमः ॥

2 The middle region.

९ आर्यवर्तः पुण्यभूमिर् मध्यं विन्ध्य-हिमालयोः ।

नीवृज् जनपदो, देश-विषयौ तूऽपवर्तनम् ॥ ३ Any country.

१० त्रिष्वागोष्टान्, नदप्राये नद्वान् नदुल इत्यपि ।

कुमुदान् कुमुदप्राये, वेतस्वान् बहुवेतसे ॥

2 -in green grass. ११ शाद्वलः शाद्वरिते, सजम्बाले तु पाङ्क्लिः । २ Clayey and muddy.

3 Watery, or wet. १ Contiguous to water. जलप्रायमनूपं स्यात् पुंसि कच्छस् तथाविषः ॥

2 Full of stony or १२ ली शर्करा शर्करिलः, शार्करः शर्करावति । २ Sandy. similar nodules.

देश एवाऽऽदिमावेकमुजेयाः सिकतावति ॥

1 Watered (viz. its १३ देशो नद्यम्बु-वृष्टयम्बु-संपन्न-त्रीहि-पालितः ।

rice) from a river. स्यान् नदीमातृको देवमातृकश् च यथा-क्रमम् ॥

1 Or by rain.

1 Ruled by a just १४ सु-राजि देशो राजन्वान्, स्यात् ततो उन्यत्र राजवान् ।

king. १ Governed by a monarch.

2 A fold for kine.

गोष्ठे गोस्थानकं, तत् तु गौष्ठीनं भूत-पूर्वकम् ॥

1 The site of a former one.

2 Contiguous ground. १५ पर्यन्तभूः परिसरः, सेतुरालौ स्त्रियां पुमान् । २ Bridge.

3 An anthill. वामलूरश् च नाकुडा च वल्मीकिं पुन-नपुंसकम् ॥

12 A road, path or १६ अयनं वर्त्म मार्गाऽध्व-पन्थानः पदवी सृतिः ।

way. सरणिः पद्धतिः पद्या वर्तन्येकपदीऽति च ॥

3 A good road. १७ अतिपन्था: सुपन्थाश् च सत्पथश् चाऽर्चिते ऽध्वनि ।

5 A bad road. थध्वो दुरध्वो विपथः कदध्वा कापथः समाः ॥

2 The want of a road. १८ अपन्थास् त्वपथं तुल्ये, शृङ्गाटक-चतुष्पथे । २ Meeting of four roads.

1 A long and lonesome way. प्रान्तरं दूर-शृङ्गोऽच्चा, कान्तारं वर्त्म दुर्गमम् ॥ १ A difficult road.

2 A league.

2 A furlong.

2 A highway.

1 A street.

5 Heaven and earth २० ' यावापृथिव्यौ रोदस्यौ यावाभूमी च रोदसी । २ ।

3 Salt-sea. दिवस्पृथिव्यौ, गजा तु रुमा स्याल् लवणाकरः' ॥

इति भूमि-वर्गः १, अत्र मूलश्लोकाः १८, क्षेत्र २.

अथ पुर-वर्गः २

7 A town or city. १ पूः ली पुरी-नगर्यौ वा पत्तनं पुटभेदनम् ।

1 A suburb. स्थानीयं निगमो, उन्यत् तु यन् मूल-नगरात् पुरम् ॥

2 The abode of harlots. २ तच्छास्त्रानगरं, वेशो वेश्याजनसमाश्रयः ।

2 A market. आपणस् तु निषद्यायां, विपणिः पण्यवीथिका ॥

2 A shop. ३ रथ्या प्रतोली विशिखा, स्थान् चयो वप्रमखियाम् ।

3 A high street. ३ आपारो वरणः सालः, प्राचीनं प्रातन्तो वृतिः ॥

2 Heap of earth. ४ भित्तिः ली कुड्यमेहूकं यदन्तर-न्यस्त-कीकसम् ।

3 A rampart. गृहं गेहोदवसितं वेशम् सद्ग निकेतनम् ॥

1 A bound hedge. ५ निशान्तं-पस्त्य-सदनं भवनाऽगार-मन्दिरम् ।

2 A wall. गृहाः पुंसि च भूम्येव निकाश्य-निलयाऽस्तुलयाः ॥

1 One built with rubbish. ६ वासः कुटी दयोः शाला सभा, संजवनं त्विदम् ।

16 A house. चतुःशालं, मुनीनां तु पर्णशालोटजो उभियाम् ॥

4 Audiance hall. ७ चैत्यमायतनं तुल्ये, वाजिशाला तु मन्दुरा । २ A stable.

2 A cluster of four houses. आवेशनं शिल्पशाला, प्रपा पानीयशालिका ॥

2 A hut made of leaves. ८ मठश्च छात्राऽस्तुदि-निलयो, गङ्गा तु मदिरागृहम् ।

2 Buddhisti. गर्भागारं वासगृहमरिष्टं सूतिकागृहम् ॥ ² Labor room.

2 A working house. ९ 'कुट्टिमो उली निवद्वा भूश्, चन्द्रशाला शिरोगृहम्' । १।

2 A place of refreshment. वातायनं गवाक्षो, उथ मण्डपो उली जनाश्रयः ॥

1 A college. १० हर्म्याऽस्तुदि धनिनां वासः, प्रासादो देव-भूमुजाम् ।

2 A tavern. १ A royal residence. सौधो उली राजसदनमुपकार्योपकारिका ॥ ⁴ A king's house.

2 Middle of a house. ११ स्वस्तिकः सर्वतोभद्रो नन्द्यावर्ताऽस्तुदयो उपि च ।

1 Pavement. विच्छिन्दकः प्रभेदा हि भवन्तीऽश्वर-सद्गनाम् ॥

2 Terrace. ४ Its varities. १२

4 The queen's apartment. १२ स्त्र्यऽगारं भूमुजामन्तःपुरं स्यादवरोधनम् ।

2 An airy room, a top of the house. शुद्धान्तश्च चाऽवरोधश्च, स्यादृष्टः क्षौमम्-लियाम् ॥

3 A terrace before the house-door. १३ प्रधान-प्रधानाऽलिन्दा बहिर्-द्वार-प्रकोष्ठे ।

2 The threshold. गृहावग्रहणी देहल्यङ्गं चत्वराऽजिरे ॥

3 A court or yard. १४ अभस्ताद् दारुणि शिला, नासा दारुऽपरि स्थितम् ।¹ Upper
threshold of door.

2 A private door. प्रच्छुभ्रमन्तर्द्वारं स्यात्, पक्षद्वारं तु पक्षकम् ॥² threshold.

2 A back door. १५ वलीक-नीधे पटल-प्रान्ते, ऽथ पटलं छदिः । 2 Roof.
thatch.

2 The wood of a thatch. गोपानसी तु वलभी छादने वक्र-दारुणि ॥

2 A dovecot. १६ कपोतपालिकायां तु विटङ्कं पुन्-नयुंसकम् ।

3 A door, or gate. ली द्वार् द्वारं प्रतीहारः, स्याद् वितार्दिस् तु वेदिकः ॥

2 A covered terrace in the yard. १७ तोरणो ली बहिर्द्वारं, पुरद्वारं तु गोपुरम् ।¹ A city
gate.

2 Decoration of the gatepost. १८ कूटं पूर्-द्वारि यद्धस्तिनखस् तसिन्नय त्रिषु ॥

1 A raised place over the gate. १९ संमार्जनी शोधनी स्यात्, संकरो ऽवकरस् तथा ।

2 A door. २० समौ संवसथ-ग्रामौ, वेश्मभूर् वास्तुर-लियाम् ।

1 Its bolt or bar. २१ स्मान्त उपशत्यं स्यात्, सीम-सीमे लियामुभे ॥

2 Stairs. २२ धोष आभीरपल्ली स्यात्, पक्षणः शबरालयः ।

2 A ladder. २३ इति पुरवर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः २०, क्षेपकश्लो० ॥

2 A broom.

2 Dust, or sweepings.

2 The entrance of a house.

2 A village.

2 The site of a habitation.

2 Space near a village, etc.

2 A station of herdsmen.

2 An abode of the lowest men.

अथ शैल-वर्गः ३

13 A mountain. १ महीधे शिखरि-क्षमाभृदहार्य-धर-पर्वताः ॥
अद्वि-गोत्र-गिरि-प्रावाऽचल-शैल-शिलोच्याः ।

2 A range, surrounding the earth. २ लोकालोकश् चक्रवालम्, त्रिकूटस् त्रिकुत् समौ ॥
2 A hill with three peaks.
अस्तम् तु चरमक्षमाभृदुदयः पूर्वपर्वतः । २ The eastern mountain.

2 The western mountain. ३ हिमवान् निषधो विन्ध्यो माल्यवान् पारियात्रिकः ॥
गन्धमादनमन्ये च हेमकूटाऽदयो नगाः ।

1 Divers mountains. ४ पाषाण-प्रस्तर-मावोपलाऽऽमानः शिला दृष्ट् ॥

7 A stone or rock. कूटो उल्ली शिखरं शृङ्गं, प्रपातस् त्वतो भृगुः ।

3 A peak or summit. ५ कट्टो उल्ली नितम्बो ऽद्रेः, स्नुः प्रस्थः सानुर-क्षियाम् ॥

3 A precipice. ६ दरी तु कन्दरो वा ल्ली, देव-खात-विले गुहा ॥

1 The side of a mountain. २ अवरं, गण्डशैलाम् तु च्युताः स्थूलोपला गिरेः ।

3 Table land. ३ दन्तकास् तु बहिस् तिर्यक्-प्रदेशान् निर्गता गिरेः ॥ १

2 A fountain. ७ खनिः क्षियामाकरः स्यात्, पादाः प्रत्यन्तपर्वताः ।

3 A cascade. ८ उपत्यका ऽद्रेरासना भूमिरुच्वमधित्यका ॥ १ Land on it.

2 An artificial cave. १ धातुर् मनःशिलाद्यद्रेर् गैरिकं तु विशंषतः । १ Red chalk.

2 A natural cave. २ निकुञ्ज-कुञ्जौ वा क्लीवे लताऽदिपिहितोदरे ॥

2 Rocks fallen from a mountain. ३ इति शैल-वर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः ८, क्षेत्र० ॥

1 Rocks fallen slanting. १ अटव्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ।

2 A mine. २ महारण्यमरण्यानी, गृहारामास् तु निष्कृटाः ॥

2 Hills near a mountain. ३

1 Land near a mountain. ४

1 A fossil, or mineral. ५

2 A place over-grown with creepers, &c. ६

अथ वनौषधि-वर्गः ४

6 A forest or grove. १ अटव्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ।

2 A large forest. २ महारण्यमरण्यानी, गृहारामास् तु निष्कृटाः ॥

2 Garden. ६ आरामः स्यादुपवनं कृत्रिमं वनमेव यत् ।
1 One planted by a अमात्य-गणिका-गेहोपवने वृक्षवाटिका ॥
state minister, &c.
2 A royal public
one.
1 Queen's pleasure
ground.
5 A row or range.
2 A continuous line.
2 A multitude of groves.
2 A germin.
13 A tree.
1 One fructifying
from blossoms.
1 One without
apparent blossoms
1 An annual plant.
3 Barren.
3 Bearing fruit.
8 Blown, as a
flower.
3 The trunk of a
lopped tree.
1 A small tree.
3 A shrub.
3 Creeper.
3 A spreading one.
3 Height of a
tree, hill, &c.
2 The trunk.
2 A branch.
2 A large branch.
2 A fibrous root.
1 From a radicant
branch.
2 The top of a tree
3 Its root.
2 The pith.
3 The bark.

७ वीथ्यालिरावलिः पद्मःश्रेणी, लेखासू तु राजयः ।
८ वन्या वनसमूहे स्यादङ्कुरो ऽभिनवोद्दिदि ॥
९ वृक्षो महीरुहः शाखी विटपी पादपम् तरः ।
अनोकहः कुटः शालः पलाशी द्रु-द्रुमाऽगमाः ।
१० वानस्पत्यः फलैः पुष्पात्, तैर-पुष्पाद् वनस्पतिः ।
ओषधयः फल-पाकाऽन्ताः स्युर-वन्धयः फलेग्रहिः ॥
११ वन्ध्योऽफलोऽवकेशी च, फलवान् फलिनः फली ।
प्रफुल्लोत्कुल-संफुल-व्याकोश-विकच-स्फुटाः ॥
१२ फुलशू चैते विकसिते, स्युरवन्ध्याऽदयस् त्रिषु ।
स्थाणुर् वा ना ध्रुवः शङ्कुर्, हस्व-शाखा-शिफः क्षुपः ॥
१३ अप्रकाण्डे स्तम्भ-गुल्मौ, वली तु ब्रततिर् लता ।
लता प्रतानिनी वीरुद् गुल्मिन्युलप इत्यपि ॥
१४ नगाऽद्याऽरोह उच्छ्रय उत्सेधश चोच्छ्रयशू च सः ।
अ-स्त्री प्रकाण्डः स्कन्धः स्यान् मूलाच्छाखाऽवधिस् तराः ॥
१५ समे शाखा-लते, स्कन्धशाखा-शाले, शिफा-जटे ।
शाखा-शिफा ऽरोहः स्यान्, मूलाच् चाऽग्रं गता लता ॥
१६ शिरोभ्यं शिखरं वा ना, मूलं बुधोऽद्धिनामकः ।
सारो मज्जा नरि, त्वक् ली वल्कं वल्कलम-लियाम् ॥

2 Fruitful.

1 Scandent fibres.

2 Wood. १३ काष्ठं दार्विन्धनं वेध इधममेधः समिन् । लियाम् । २ Samidhs.

3 Fuel. २ The hollow of a tree. निष्कुहः कोटरं वा ना, वल्लरिः मञ्चारिः लियौ ॥

2 A compound pedicel. २ A leaf. १४ पत्रं पलाशं छदनं दलं पर्णं छदः पुमान् ।

2 A sprout or shoot. १ The branch and its shoot. पल्लवो ऽस्त्री किसलयं, विस्तारो विटपो ऽलियाम् ॥

1 Fruit. १५ वृक्षाऽऽदीनां फलं सस्यं, वृन्तं प्रसवबन्धनम् ।

2 The foot stalk. १ Raw fruit. आमे फले शलादुः स्यात्, लुके वानमुभे त्रिषु ॥

1 Dry. २ A bud or a germ. १६ क्षारको जालकं छीवे, कलिकः कोरकः पुमान् ।

2 An unblown flower. २ A cluster of blossoms. स्याद् गुच्छकम् तु स्त्रकः, कुद्यालो मुकुलो ऽलियाम् ॥

2 An opening bud. १७ लियः सुमनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमम् ।

5 A flower. २ Its nectar or honey. १८ मकरन्दः पुष्परसः, परागः सुमनोरजः ॥ २ Its dust or farina.

1 Fruits of certain plants. १९ द्वि-हीनं प्रसवे सर्वे, हरीतक्याऽऽदयः लियाम् ।

3 Fruit of the Eugenia. २० आश्वत्थ-वैणव-पूष्प-नैयग्रोधैङ्गुदं फले ॥

1 Hedysarum Gangeticum. २१ वार्हतं च, फले जम्बा जम्बूः स्त्री जम्बु जाम्बवम्, ।

1 Blossom of the Bignonia. २२ पुष्पे जाती-प्रभृतयः स्व-लिङ्गा, व्रीहयः फले, ॥

5 Holy figtree. २३ विदार्याऽऽद्यास् तु मूले ऽपि, पुष्पे छीवे ऽपि पाटला, ।

7 Elephant, or wood apple. २४ बोधिद्वयम् चलदलः पिप्पलः कुञ्जराशनः ॥

4 Glomerous fig-tree. २५ अश्वत्थे, ऽथ कपित्थे स्युर दधित्थ-माहि-मन्मथाः ।

4 Mountain ebony. २६ तस्मिन् दधिफलः पुष्पफल-दन्तशठावपि ॥

4 Echites. २७ उदुम्बरो जन्तुफलो यज्ञाङ्गो हेमदुर्घकः ।

8 Cassia fistula. २८ कोविदारे चमरिकः कुद्यालो युगपत्रकः ॥

5 A lemon or citron. २९ सप्तपर्णो विशालत्वक् शारदो विषमच्छदः ।

३० आरग्वधे राजवृक्ष-शम्याक-चतुरङ्गलाः ॥

२४ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।

३१ स्युर जम्बीरे दन्तशठ-जम्ब-जम्बीर-जम्बलाः ॥

5 Tapia.	२५ वरुणो वरणः सेतुस् तिक्तशाकः कुमारकः ।
5 Punnag.	पुञ्जागे पुरुषस् तुङ्गः केसरो देववल्लभः ॥
4 Coral tree.	२६ पारिभद्रे निम्बतरु भन्दारः पारिजातकः ।
7 Tinis.	तिनिशे स्यन्दनो नेमी रथद्वारतिमुक्तकः ॥
3 Spondias.	२७ वञ्जुलश् चित्रकृच् चाऽथ द्वौ पीतनक-पीतनौ ।
5 Bassia.	आन्रातके, मधूके तु गुडपुष्प-मधुक्रमौ ॥
1 Water Bassia.	२८ वानप्रस्थ मधुष्टीलौ, जलजेऽत्र मधूलकः ।
3 Pilu.	पीलौ गुडफलः स्त्रंसी, तसिंस्तु गिरि-संभवे ॥
2 Walnut.	२९ अक्षोट-कन्दरालौ द्वा, वङ्कोटे तु निकोचकः ।
2 Alangium.	
4 Butea frondosa.	पलाशे किंशुकः पर्णो वातपोथो, ऽथ वेतसे ॥
7 Bayas, or Bēnt.	३० रथाऽभ्रपुष्प-विदुर-शीत-वानीर-वञ्जुला ।
4 The same growing in water.	द्वौ परित्याध-विदुलौ नादेयी चाऽन्तुवेतसे ॥
5 Morunga.	३१ सौभाज्जने शिशु तीक्ष्णगन्ध-काक्षीव-मोचकाः ।
1 A red variety of the same.	रक्तोऽसौ मधुशिशुः स्या, दरिष्ठः फेनिलः समौ ॥ ^{2 Soap berry.}
5 Marmelos.	३२ बिल्वे शाण्डिल्यशैलूषौ मालूर-श्रीफलावपि ।
3 Waved leaved figtree.	मूक्षो जटी पर्कटी स्यान्, न्यग्रोधो बहुपाद् वटः ॥
3 Indian figtree.	
6 Lodhra. The pale sort.	३३ गालवः शावरो लोभ्रस् तिरीटस् तिल्व-मार्जनौ ।
3 Mango.	आम्रश् चूतो रसालो, इसौ सहकारो ऽतिसौरभः ॥
5 A very fragrant mango.	३४ कामाङ्गो मधुदूतश्च मार्कदः पिकवलभः ।
5 Bdellium.	कुम्भोलूखलकं झीवे कौशिको गुण्णुलः पुरः ॥
5 Sebesten.	३५ शेलुः श्रेष्ठमातकः शीत उद्धालो बहुवारकः ।
4 Piya.	राजादनं प्रियालः स्यात् सञ्जकद्वार् धनुःपटः ॥
7 Gambhari.	३६ गम्भारी सर्वतोभद्रा काश्मरी मधुपर्णिका ।
3 Jujube.	श्रीपर्णी भद्रपर्णी च काश्मर्यशू चा, प्यथ द्रयोः ॥

6 The fruit.	३७ कर्कन्धूर् बदरी कोलिः, कोलं कुवल-फेनिले ।
3 Plumb tree.	सौवीरं बद्रं घोण्टाऽप्यथ स्यात् स्वादुकण्टकः ॥
5 <i>Buinchī</i> .	३८ विकद्वृतः सुवावृक्षो ग्रन्थिलो व्याघ्रपादपि ।
4 Orange.	ऐरावतो नागरङ्गो नादेयी भूमिजम्बुका ॥
4 Sort of ebony.	३९ तिन्दुकः स्फूर्जकः कालस्कन्धश्च शितिसारके ।
4 Another sort.	काकेन्दुः कुलकः काकतिन्दुकः काकपीलुके ॥
5 <i>Ghantāpātali</i> .	४० गोलीढो झाटलो घण्टापाटलिर् मोक्ष-मुष्ककौ ।
3 <i>Tilā</i> .	तिलकः छुरकः श्रीमान्, समौ पिचुल-ज्ञावुकौ ॥
2 <i>Tamariz</i> .	
5 <i>Kayap'hal</i> .	४१ श्रीपर्णिका कुमुदिका कुम्भी कैर्टर्य-कटफलौ ।
4 Red <i>Lōdhra</i> .	क्रमुकः पट्टिकाख्यः स्यात् पट्टी लाक्षाप्रसादनः ॥
6 Mulberry.	४२ तदम् तु यूपः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदाह च ।
4 <i>Nauclea orientalis</i> .	तूलं च, नीप-प्रियक-कदम्बास् तु हरिप्रियः ॥
4 Marking nut.	४३ वीरवृक्षोऽरुष्करोऽग्निमुखी भङ्गातकी त्रिषु ।
5 <i>Pārsipipal</i> .	गर्दभाण्डे कन्द्राल कपीतन सुपार्षकाः ॥
3 Tamarind.	
6 <i>A san</i> .	४४ पूक्षश्च च, तिन्तिढी चिङ्गाऽग्निलिका, तथो पीतसारके ।
	सर्जकाऽसन-बन्धूकपुष्प-प्रियक-जीवकाः ॥
5 <i>Sak'hwa</i> or <i>Sal</i> .	४५ साले तु सर्ज-काश्याऽश्वकर्णकाः सस्यसम्बरः ।
5 <i>Kahuā</i> .	नदीसर्जो वीरतरुनिन्द्रदुः ककुभोऽर्जुनः ॥
3 <i>Khirani</i> .	४६ राजादनः फलाध्यक्षः श्रीरिकायामय द्वयोः ।
1 <i>Ingud</i> .	इङ्गुदी तापसतरुर्, भूर्जे चर्मि-मृदुत्वचौ ॥
3 <i>Bhōjpatr</i> .	
5 Silk-cotton.	४७ पिञ्चिला पूरणी मोचा स्थिरायुः शाल्मलिर् द्वयोः ।
2 Its gum.	पिञ्चात् तु शाल्मलीवेष्टे, रोचनः कूटशाल्मलिः ॥
2 Another black silk-cotton.	४८ चिरविल्वो नक्तमालः करजश्च च करञ्जके । 4 <i>Caranj</i> .
4 Gray bonduc.	प्रकीर्यः पूतिकरजः पूतिकः कलिमारकः ॥

2 Other sorts. ५५ करञ्ज-भेदाः षडग्रन्थो मर्कञ्चञ्जारवल्ली ।

4 *Rōhin.* रोही रोहितकः प्रीहशत्रु दाढिमपुष्पकः ॥

4 *Khayar.* ५० गायत्री बालतनयः खदिरो दन्तधावनः ।

2 A fetid Mimosa. अरिमेदो विद्युत्विरे, कदरः खदिरे सिते ॥

2 A white sort. ५१ सोमवल्कोऽप्य, व्याघ्रपुच्छं गन्धर्वहस्तकौ ।

11 *Palma christi.* एरण्ड उरुवूकश् च रुचकश् चित्रकश् च सः ॥

५२ चञ्चुः पञ्चाङ्गलो मण्ड-वर्धमान-व्यडम्बकाः ।

1 A variety of the *Sami.* अल्पा शमी शमीरः स्याच्छमी सकुफला शिवा ॥ ³ *Sami*
or *saen.*

6 *Mayan.* ५३ पिण्डीतको मरुबकः श्रसनः करहाटकः ।

शल्यश् च मदने, शक्रपादपः पारिभद्रकः ॥ ⁷ *Déodar.*

५४ भद्रदारु दुकिलिमं पीतदारु च दारु च ।

पूतिकाष्ठं च सप्त स्युर देवदारुण्यथ द्वयोः ॥

7 *Trumpet flower.* ५५ पाटलिः पाटलाऽमोघा काचस्थाली फलेरुहा ।

12 *Priyangu.* कृष्णवृन्ता कुबेराक्षी, इयामा तु महिलाऽह्या ॥

५६ लता गोवनिन्दनी गुन्द्रा प्रियङ्गुः फलिनी फली ।

विष्वक्सेना गन्धफली कारम्भा प्रियकश् च सा ॥

12 *Sōñapat.* ५७ मण्डूकपर्ण-पत्रोर्ण-नट-कट्टुङ्ग-दुण्डुकाः ।

स्योनाक-शुकनास-क्षी-दीर्घवृन्त-कुटञ्जाताः ॥

५८ शोणकश् चा उरलौ, तिष्यफला त्वा ऽमलकी त्रिषु ।

अमृता च वयःस्था च, त्रि-लिङ्गस् तु श्रिभीतकः ॥

4 *Emblie myrobalan.* ५९ नाक्षम् तुषः कर्षफलो भूताचासः कलिद्रुमः ।

6 *Beleric myrobalan.* अभया त्वन्यथा पथ्या कायस्था पूतनाऽमृता ॥

11 *Yellow myrobalan.* ६० हरीतकी हैमवती चेतकी श्रेयसी शिवा ।

३ *Sural.* पीतङ्गुः सरलः पूतिकाष्ठं चाथ द्रुमोत्पलः ॥

३ *Caniyār.*

3 Barahal.	६१ कर्णिकारः परिव्याधो, लकुचो लिकुचो डहुः ।
2 Bread fruit or Jack tree. 3 Hijjal.	पनसः कण्टकिफलो, निचुलो हिज्जलो अम्बुजः ॥
3 Opposite leaved figtree.	६२ काकोदुम्बरिका फलनुर्-मलयूर् जघनेफला ।
6 Nimb.	अरिष्टः सर्वतोभद्र-हिङ्गनिर्यास-मालकाः ॥
3 Sisō.	६३ पिचुमन्दश् च निम्बे, उथ पिन्छिला उगुहु-शिशपा ।
1 Another sort.	कपिला भस्मगर्भा सा, शिरीषस् तु कपीतनः ॥
3 Siris.	
3 Champā.	६४ भणिलो उथ चाम्पेयश् चम्पको हेमपुष्पकः ।
1 Its flower.	एतस्य कलिका गन्धफली स्यादथ केसरे ॥
2 Mul-sari.	
2 Asōc.	६५ बकुलो, बड़जुलो उशोके, समौ करक-दाढिमौ ।
2 Pomegranate.	चाम्पेयः केसरो नागकेसरः काञ्चना उह्यः ॥
4 Nāgkesar.	
5 Jainti.	६६ जया जयन्ती तर्कारी नादेयी वैजयन्तिका ।
5 Ganiyakāri.	श्रीपर्णमस्मिन्नन्यः स्यात् कणिका गणिकारिका ॥
4 Coratya.	६७ जयो, उथ कुटजः शको वत्सको गिरिमङ्गिका ।
3 Its seed.	एतस्यैव कलिङ्गेन्द्रयवभद्रयवं फले ॥
4 Carōnda.	६८ कृष्णपाकफलाउविग्र-सुषेणाः करमर्दके ।
3 Tamāl.	कालस्कन्धम् तमालः स्यात् तापिन्छोउथ सिन्दुके ॥
5 Séduāri.	६९ सिन्दुवारेन्द्रसुरसौ निर्गुण्डीन्द्राणिकेत्यपि ।
5 Déotār.	वेणी गरा गरी देवतादौ जीमूत इत्यपि ॥
2 Siriāri.	
4 Arabian Jasmin.	७० श्रीहस्तिनी तु भूरुण्डी, तृणशून्यं तु मङ्गिका ।
1 A wild variety.	भूपदी शीतभीरुश् च, सेवाउस्फोटा वनोद्धवा ॥
4 Nébāri.	७१ शेफालिका तु सुबहा निर्गुण्डी नीलिका च सा ।
2 The white Sort.	सिताउसौ श्रेतसुरसा भूतवेश्यथ मागधी ॥
4 Jasmin.	
1 Yellow Jasmin.	७२ गणिका यूथिकाउम्बष्टा, सा पीता हेमपुष्पिका ।
5 Mālati latā.	अतिमुक्तः पुण्ड्रकः स्याद् वासन्ती माधवी लता ॥

3 Great flowered Jasmin.	७३ सुमना मालती जातिः, सप्तला नवमालिका ।	2 Double Jasmin.
2 Many flowered Jasmin.	माध्यं कुन्दं, रक्तकस् तु बन्धूको बन्धुजीवकः ॥	3 Dophariya.
3 Aloë.		
2 Globe amaranth.	७४ सहा कुमारी तरणिर-म्लानस्तु महासहा ।	
1 The crimson sort.	तत्र शोणे कुरबकस्, तत्र पीते कुरण्टकः ॥ १ The yellow variety.	
3 Blue barleria.	७५ नीली शिण्टी द्वयोर् बाणा दासी चाऽर्तगलश् च सा ।	
2 <i>J'hinti.</i>	सैरेयकस् तु शिण्टी स्यात्, तस्मिन् कुरबकोऽरुणे ॥ १ A Red sort.	
2 A purple sort.		
1 A yellow sort.	७६ पीता कुरण्टको शिण्टी तस्मिन् सहचरी द्वयोः ।	
2 China rose.	ओण्डूपुष्पं जपा, पुष्पं वज्रपुष्पं तिलस्य यत् ॥ १ The blossom of sesamum.	
5 Oleander.	७७ प्रतिहास-शतप्रास-चण्डात्-हयमारकाः ।	
3 <i>Caril.</i>	करवीरे, करीरे तु क्रकर-ग्रन्थिलातुभौ ॥	
7 Thorn apple.	७८ उन्मत्तः कितबो धूर्तो धत्तूरः कनकाऽङ्ग्रह्यः ॥ मातुलो मदनश् चा, अस्य फले मातुलपुत्रकः ॥ १ Kuit	
4 Citron.	७९ फलपूरो बीजपूरो रुचको मातुलुङ्के ।	
5 <i>Maruā.</i>	समीरणो मरुबकः प्रस्थपुष्पः फणिज्जकः ॥	
3 <i>Parnās.</i>		
1 The white sort.	८० जम्बीरो, अप्यथ पण्णसे कठिङ्गर-कुठेरकौ ।	
3 Lead wort.	सिते उर्जको उत्र, पाठी तु चित्रको वह्नि-संशकः ॥	
7 Swallow wort.	८१ अर्काऽङ्ग्रह-वसुकाऽस्फोट-गणरूप-विकीरणाः ।	
1 The white sort.	मन्दारश् चाऽर्णपर्णो, उत्र शुक्ल उल्क-प्रतापसौ ॥	
5 <i>Bakapushpa.</i>	८२ शिवमल्ली पाशुपत एकाष्टीलो बुको वसुः ।	
4 A parasite plant.	वन्दा वृक्षादनी वृक्षारुहा जीवन्तिकेत्यपि ॥	
9 <i>Guricha.</i>	८३ वत्सादनी छिङ्गरुहा गुद्धूची तन्त्रिका उमृता । जीवन्तिका सोमवल्ली विशलया मधुपण्येष्वि ॥	
10 <i>Aletris.</i>	८४ मूर्वा देवी मधुरसा मोरटा तेजनी स्त्रवा । मधूलिका मधुश्रेणी गोकर्णी पीलुपण्येष्वि ॥	

10 *Akanādi.* ८५ पाठा उम्बष्टा विद्धकर्णी स्थापनी श्रेयसी रसा ।
एकाष्ठीला पापचेली प्राचीना वनतिकिका ॥

8 *Katuki.* ८६ कदु: कटम्भरा उशोकरेहिणी कदुरोहिणी ।
मत्स्यपिता कृष्णभेदी चक्राङ्गी शकुलादनी ॥

9 *Kawach or Cowitch.* ८७ आत्मगुप्ता उजहा उव्यष्टा कण्ठूरा प्रावृषायणी ।
ऋद्यप्रोक्ता शूकशिन्विः कपिकच्छुश् च मर्कटी ॥

10 *Musalt.* ८८ चित्रोपचित्रा न्यग्रोधी द्रवन्ती शम्बरी वृषा ।
प्रत्यक्षेणी सुतश्रेणी रण्डा मूषिकपण्यपि ॥

8 *Apāmarga.* ८९ अपामार्गः शैवरिको धामार्गव-मयूरकौ ।
प्रत्यक्षपर्णी केशपर्णी किणिही खरमञ्जरी ॥

9 *Bamanaiihi.* ९० हञ्जिका ब्राह्मणी पद्मा भार्गी ब्राह्मणयष्टिका ।
अङ्गारवल्ली बालेयशाक-बर्बर-वर्धकाः ॥

9 *Madder.* ९१ मञ्जिष्टा विकसा जिङ्गी समङ्गा कालमेषिका ।
मण्डूकपर्णी मण्डीरी भण्डी योजनवल्लथपि ॥

10 *Jawāsā.* ९२ यासो यवासो दुःस्पर्शो धन्वयासः कुनाशकः ।
रोदनी कच्छुरा उनन्ता समुद्रान्ता दुरालभा ॥

9 *Chākuliya.* ९३ पृथिविर्णी पृथक्पर्णी चित्रपण्यकृष्णिवल्लिका ।
क्रोष्टुवित्रा सिंहपुच्छी कलशी धावनी गुहा ॥

10 *prickly nightshade.* ९४ निदिगिधिका सृशी व्याघ्री वृहती कण्टकारिका ।
प्रचोदनी कुली क्षुद्रा दुःस्पर्शा राश्ट्रिकेत्यपि ॥

11 *Indigo.* ९५ नीली काला छीतकिका प्रामीणा मधुपर्णिका ।
रञ्जनी श्रीफली तुत्था द्रोणी दोला च नीलिनी ॥

8 *Sōmrāj.* ९६ अवल्म्युजः सोमराजी सुवल्लिः सोमवल्लिका ।
कालमेषी कृष्णफली बाकुची पूतिफल्यपि ॥

10 Long pepper.	१७ कृष्णोपकुल्या वैदेही मागधी चपला कणा ।
5 Another Sort.	उषणा पिप्पली शौण्डी कोला, उथ करिपिप्पली ॥
2 The same.	१८ कपिवल्ली कोलवल्ली श्रेयसी वशिरः पुमान् ।
3 Rettī.	चठयं तु चविका, काकचिच्छी-गुञ्जे तु कृष्णला ॥
7 Gōc'haru.	१९ पलङ्कषा त्विक्षुगन्धा श्वदंष्ट्रा स्वादुकण्टकः । गोकण्टको गोक्षरको बनशृङ्खाट इत्यपि ॥
8 Atis.	२०० विश्वा विषा प्रतिविषा उतिविषोपविषाऽरुणा ।
2 Dugdhi.	शृङ्गी महौषधं, चाथ क्षीरावी दुग्धिका समे ॥
10 Satāvari.	२०१ शतमूली बहुसुता उभीहरिन्दीवरी वरी । ऋण्यप्रोक्ता उभीहरुपत्री-नारायण्यः शतावरी ॥
7 Dāru haldi.	२०२ अहेरुरथ पीतहु-कालीयक-हरिद्रिवः । दार्वी पचम्पचा दारुहरिद्रा पर्जनीत्यपि ॥
5 Orris root.	२०३ वचोग्रगन्धा षट्प्रन्था गोलोमी शतपर्विका । शुङ्गा हैमवती, वैद्यमातृ-सिंहौ तु वाशिका ॥
1 A white sort.	२०४ वृषो उटरुषः सिंहास्यो वासको वाजिदन्तकः । आसफोटा गिरिकर्णी स्याद् विषुक्रान्ताऽपराजिता ॥
8 Justicia.	२०५ इक्षुगन्धा तु काण्डेशु-कोकिलाक्षेशुर-क्षुराः । शालेयः स्याच्छीतशिवश् छत्रा मधुरिका मिसिः ॥
4 Clitoria.	२०६ मिश्रेया, उप्यथ सीहुण्डो वज्रः स्नुक् ली स्नुही गुडा । समन्तदुरुग्धा, उथो वेहममोघा चित्रतण्डुला ॥
5 Barleria.	२०७ तण्डुलश् च कृमिन्नश् च विडङ्गं पुन-नयुसकम् । बला वाट्यालका, घटारवा तु शणपुष्पिका ॥
6 Anethum.	२०८ मृद्वीका गोत्तनी द्राक्षा स्वाद्वी मधुरसेति च । सर्वानुभूतिः सरला त्रिपुटा त्रिवृता त्रिवृत् ॥
6 Euphorbia.	
6 Bābreng.	
2 Sida.	
2 Crotalaria.	
5 A grape.	
7 Tēōri : the white sort.	

७ The black sort. १०९ त्रिभण्डी रोचनी, श्यामा-पालिन्द्यौ तु सुषेणिका ।
काला मसूरविदला उर्धचन्द्रा कालमेषिका ॥

४ Liquorice. ११० मधुकं क्षीतकं यष्टिमधुकं मधुयष्टिका ।

३ *Bhuinkaonrā* the
white sort. विदारी क्षीरशुक्रेशुगन्धा, क्रोम्पी तु या उसिता ॥

४ Another sort dark. १११ अन्या क्षीरविदारी स्यान् महाश्वेतक्षीरगन्धिका ।

४ *Kancharā*. लाङ्गली शारदी तोयपिपली शकुलादनी ॥

५ *Celosia*. ११२ खराश्वा कारवी दीप्यो मयूरो लोचमस्तकः ।

५ *Syām-latā*. गोपी श्यामा शारिवा स्यादनन्तोत्पलशारिवा ॥

४ *Riddhi*. ११३ योग्यमृद्धिः । सिद्धि-लक्ष्म्यौ, वृद्धेरयाह्वया इमे ।

४ *Vriddhi*. कदली वारणबुसा रम्भा मोचांशुगुमत्फला ॥

६ A banana. ११४ काष्ठीला, मुद्रपर्णी तु काकमुद्रा सहेत्यपि ।

३ *Mugāni*. वार्ताकी हिङ्गुली सिंही भण्टाकी दुष्प्रधर्विणी ।

५ Egg plant. ११५ नाकुली सुरसा राहा सुगन्धा गन्धनाकुली ।
नकुलेष्टा भुजङ्गाक्षी छत्राकी सुवहा च सा ॥

५ *Sälparni*. ११६ विदारिगन्धांशुगुमती सालपर्णी स्थिरा ध्रुवा ।

४ Cotton. तुष्टिकेरी समुद्रान्ता कार्पासी बदरेति च ॥

१ Wild cotton. ११७ भारद्राजी तु सा वन्या, शृङ्गी तु ऋषभो वृषः ।

३ *Rishobha*. गाङ्गेरुकी नागबला ज्वाना हस्वगवेदुका ॥

४ *Gōrakha*.

२ *Ghōshā* with
white flowers.

१ With yellow flowers. ११८ धामार्गवो घोषकः स्यान्, महाजाली स पीतकः ।

३ A small cucumber. ज्योत्स्नी पटोलिका जाली, नादेयी भूमिजम्बुका ॥

२ *Bhumijāmb*.

२ *Lārgalika*. ११९ स्याल्-लाङ्गलिक्यमिशिला, काकाङ्गी काकनासिका ।

२ *Cāc-janghi*.

२ *Cissus*. गोधापदी तु सुवहा, मुसली तालमूलिका ॥

२ *Musal*.

२ *Mérāsringi*. १२० अजशृङ्गी विषाणी स्याद्, गोजिहा दार्विके समे ।

२ *Gōgi*.

३ Betel.

६ *Rēnuca*.

ताम्बूलवली ताम्बूली नागबलथप्यथ द्विजा ॥

	१२१ हरेण रेणुका कौन्ती कपिला भस्मगन्धिनी ।
५ <i>Elabaluca.</i>	एलावालुकमैलेयं सुगन्धिं हरिवालुकम् ॥
४ <i>Cunduru.</i>	१२२ बालुकं, चाथ पालङ्क्यां मुकुन्दः कुन्द-कुन्दुरु ।
५ <i>Balā.</i>	बालं ह्लीवेर-बहिष्ठोदीच्यं केशाऽन्धु नाम च ॥
५ <i>Benzooin or Shilajit.</i>	१२३ कालानुसार्य-वृद्धाऽश्मपुष्प-शीतशिवानि तु ।
५ <i>Murā.</i>	शैलेयं, तालपर्णी तु दैत्या गन्धकुटी मुरा ॥
८ <i>Salāē.</i>	१२४ गन्धनी, गजभक्ष्या तु सुवहा सुरभी रसा ।
	महेरुणा कुन्दुरुकी सलकी हादिनीऽति च ॥
४ <i>Lythrum.</i>	१२५ अग्निवाला-सुभिक्षे तु धातकी धातुपुष्पिका ।
५ Large Carda- moms.	पृथ्वीका चन्द्रवालैला निष्कुटिर् बहुला, ५थ सा ॥
५ Small Carda- moms.	१२६ सूक्ष्मोपकुञ्चिका तुत्या क्लोरझी त्रिपुटा त्रुटिः ।
६ <i>Cūr, or Cūt'h.</i>	व्याधिः कुछुं पारिभावयं वायं पाकलमुत्पलम् ॥
३ <i>Chór-cāntā.</i>	१२७ शक्तिनी चोरपुष्पी स्यात् केशिन्यथ वितुश्वकः ।
६ <i>Bhūmiāmalāci.</i>	झटामला ऽज्ञटा ताली शिवा तामलकीऽति च ॥
२ <i>Pundariya.</i>	१२८ प्रपैण्डीकं पौण्डर्यमथ तुङ्गः कुवेरकः ।
६ <i>Tunna.</i>	तुणिः कच्छः कान्तलको नन्दिवृक्षो, ५थ राक्षसी ॥
६ <i>Chór : sort of perfume.</i>	१२९ चण्डा धनहरी क्षेम-दुष्पत्र-गणहासकाः ।
४ <i>Nac'hi.</i>	व्याघायुधं व्याघ्रनखं करजं चक्रकारकम् ॥
७ <i>Nali.</i>	१३० सुषिरा विद्वमलता कपोताद्विं नटी नली ।
७ Another perfume.	धमन्यञ्जनकेशी च, हनुरू हट्टविलासिनी ॥
७ <i>Nac'hi.</i>	१३१ शुकिः शङ्खः सुरः कोलदलं नखमथाऽङ्गकी ।
६ <i>Tūbarī.</i>	काक्षी मृत्त्वना तुवरिका मृत्तालक सुराष्ट्रजे ॥
८ <i>Cyperus rotun- dus.</i>	१३२ कुटबट्ट दाशपुरं वानेयं परियेलवम् ।
	पूष्प-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च

5 <i>Gant'hala.</i>	१ ३ ३ ग्रन्थिपर्णं शुकं वर्हपुष्पं स्थौणेय-कुकुरे ।
10 <i>Piring or Asparac.</i>	मरुन्माला तु पिशुना स्पृक्का देवी लता लघुः ॥
5 Spikenard.	१ ३ ४ समुद्रान्ता वधूः कोटिवर्षा लङ्कोपिकेत्यपि । तपस्विनी जटामांसी जटिला लोमशामिर्षी ॥
6 Woody Cassia.	१ ३ ५ त्वक्पत्रमुत्कटं भृङ्गं त्वचं चोचं वराङ्गकम् ।
4 Zerumbet or zedoary.	कर्चूरको द्राविडकः काल्पको वेधमुख्यकः, ॥
1 A herb, or deciduous plant. Any esculent plant.	१ ३ ६ ओषध्यो जाति-मात्रे स्युर-जातौ सर्वमौषधम् । १ A drug, or simple २ Amaranth.
5 A sort of potherb.	शाकाऽर्थ्यं पत्र-पुष्पा अदि, तण्डुलीयो अस्पमारिषः ॥
5 Another sort.	स्यादृक्षगन्धा छगलात्वयावेगी वृद्धदारकः ॥
4 The moonplant.	१ ३ ८ जुङ्गो, ब्राह्मी तु मत्स्याक्षी वयःस्था सोमवल्लरी ।
4 A medicinal sort.	पटुपर्णी हैमवती स्वर्णक्षीरी हिमावती ॥
4 <i>Mashani.</i>	१ ३ ९ हयपुच्छी तु काम्बोजी माषपर्णी महासहा ।
5 <i>Telacuchā.</i>	तुण्डिकेरी रक्तफला बिभिन्नका पीलुपर्णयेति ॥
9 <i>Barbarā.</i>	१ ४ ० बर्बरा कबरी तुङ्गी खरपुष्पा अजगनिधका ।
4 <i>Elani.</i>	एलापर्णी तु सुवहा रास्ता युक्तरसा च सा ॥
5 Wood Sorrel.	१ ४ १ चाङ्गेनी चुक्रिका दन्तशठाऽम्बष्टाऽम्ललोणिका ।
4 Sorrel.	सहस्रवेधी चुक्रो अम्लवेतसः शतवेध्यपि ॥
4 A sensitive plant.	१ ४ २ नमस्कारी गण्डकारी समङ्गा खदिरेत्यपि ।
5 <i>Jiyati.</i>	जीवन्ती जीवनी जीवा जीवनीया मधुस्त्रवा ॥
5 <i>Jivaca.</i>	१ ४ ३ कूर्चशीर्षी मधुरकः शृङ्ग-हस्ताङ्ग-जीवकाः ।
3 Sort of Gentian.	किराततिक्को भूनिम्बो अनार्यतिक्को, अथ सप्तला ॥
5 <i>Charmaghas.</i>	१ ४ ४ विमला शातला भूरिफेना चर्मक्षेत्यपि ।
3 <i>Cacoli.</i>	बायसोली स्वादुरसा वयःस्था, अथ मकूलकः ॥

5 <i>Danti.</i>	१४५ निकुम्भो दन्तिका प्रत्यक्षेण्युदुम्बरपर्यपि ।
4 <i>Carui.</i>	अजमोदा त्र्यगन्धा ब्रह्मदर्भा यवानिका ॥
3 <i>Ajwaen.</i>	
3 <i>Costus.</i>	१४६ मूले पुष्कर-काश्मीर-पद्मपत्राणि पौष्करे ।
5 <i>St'halpadma</i>	अन्यथाऽतिचरा पद्मा चारटी पद्मचारिणी ॥
5 <i>Sundā-róchanī.</i>	१४७ काम्पिल्यः कर्कशश चन्द्रो रक्ताङ्गो रोचनीऽत्यपि ।
6 <i>Cassia.</i>	प्रपुन्नादम् त्वेणगजो ददुम्बश् चक्रमर्दकः ॥
1 <i>Onion.</i>	१४८ पद्माट उरणाख्यश् च, पलाण्डुम् तु सुकन्दकः ।
2 <i>A green onion.</i>	लतार्क-दुदुमौ तत्र हरिते, स्थ महौषधम् ॥
6 <i>Garlick.</i>	१४९ लशुनं गृज्जनाऽरिष्ट-महाकन्द-रसोनकाः ।
2 <i>Hogweed.</i>	पुनर्नवा तु शोथनी, वितुलं सुनिषण्णकम् ॥
2 A sort of potherb.	
4 <i>Asan-parni.</i>	१५० स्याद् वातकः शीतलोऽपराजिता शणपर्यपि ।
5 <i>Heart-pea.</i>	पारावताङ्गधिः कटभी पण्या उयोतिष्मती लता ॥
4 <i>Trāyamāna.</i>	१५१ वार्षिकं त्रायमाणा स्यात् त्रायन्ती बलभद्रिका ।
5 <i>Vārāhi</i> or <i>chāmārālu.</i>	विश्वक्सेनप्रिया-गृष्णिर् वाराही बद्रेत्यपि ॥
4 <i>Bhrin-gariva.</i>	१५२ मार्कवो भृङ्गराजः स्यात्, काकमाची तु वायसी ।
2 A potherb.	
7 <i>Sónph.</i>	शतपुष्पा सितच्छत्राऽतिच्छत्रा मधुरा भिसिः ॥
5 <i>Gand'habhādā- liyā.</i>	१५३ अवाकपुष्पी कारवी च, सरणा तु प्रसारिणी । तस्यां कटम्भरा राजबला भद्रबलेत्यपि ॥
6 <i>Chacawai.</i>	१५४ जनी जतूका रजनी जतुकृच् चक्रवर्तिनी ।
5 <i>Ambahaldi.</i>	संस्पर्शा, स्थ शटी गन्धमूली षड्गन्थिकेत्यपि ॥
3 <i>Momardica charantia.</i>	१५५ कच्चोरोऽपि पलाशो, स्थ कारवेलः कठिलुकः ।
4 <i>Trichosanthes.</i>	सुषबी चा, स्थ कुलकं पटोलम् तिक्ककः पदुः ॥
2 A pumpkin gourd.	१५६ कूज्याण्डकस् तु कर्काशर्वाहः कर्कटी जियौ । 2 A sort of cucumber.
2 A bitter gourd.	
2 A long gourd sweet.	इक्षवाकुः कदुतुम्बी स्यात्, तुम्ब्यलाबूरुमे समे ॥

3 Another sort of cucumber. १५७ चित्रा गवाक्षी गोडुम्बा, विशाला स्विन्द्रवारुणी ।

1 Coloquintida. अर्शोन्नत्रः सूरणः कन्दो, गण्डीरस् तु समष्टिला ॥

3 An esculent root. २ A potherb.

5 Various sorts of pot-herbs. १५८ कलम्ब्युपोदिका ल्ली तु मूलकं हिलमोचिका ।

6 Bent grass. वास्तुकं शाक-भेदाः स्युर्, दूर्वा तु शतपर्विका ॥

4 A similar grass with white blossoms. १५९ सहस्रवीर्या-भार्गव्यौ रुहाऽनन्ताऽथ सा सिता । गोलोमी शतवीर्या च गण्डाली शकुलाक्षका ॥

4 A fragrant grass. १६० कुरुविन्दो मेघ-नामा मुस्ता मुस्तकम-स्नियाम् ।

2 Another sort. ३ A different kind. स्याद् भद्रमुस्तको गुन्द्रा, चूडाला शक्रलोक्ष्टा ॥

10 A bamboo. १६१ वंशे त्वक्सार-कर्मार-त्वचिसार-नृणाध्वजाः । शतपर्वा यवफले वेणु-मस्कर-तेजनाः ॥

1 The same rattling or whistling. १६२ वेणवः कीचकास् ते स्युर् ये स्वनन्यनिलोद्धताः ।

3 A knot or joint. ३ Aarahari. ग्रन्थिर् ना पर्व-परुषी, गुन्द्रम् तेजनकः शरः ॥

3 A reed. १६३ न डस् तु धमनः पोटगलो, इथो काशम-स्नियाम् ।

3 Cās. १६४ इक्षुगन्धा पोटगलः, पुंसि भूम्नि तु बत्वजाः ॥

1 Bugai. १६५ रसाल इक्षुस्, तद्-भेदाः पुण्ड्र-कान्तारकाऽदयः ।

2 Sugarcane. Varieties of the same. १६६ रसाल इक्षुस्, तद्-भेदाः पुण्ड्र-कान्तारकाऽदयः ।

2 A fragrant grass. १६७ अभयं नलदं सेवयममृणालं जलाशयम् ।

10 Its root. A gramineous plant. १६८ लामजकं लघुलयमवदाहेष्टकापथे ॥

१६९ नलाऽदयस् तृणं गर्मुच्छामाक-प्रमुखा अपि ।

4 Sacrificial grass. अ-स्त्री कुशं कुथो दर्भः पवित्रमथ कन्तृणम् ॥

6 A fragrant grass. १७० पौर-सौगन्धिक-ध्याम-देवजग्धक-रौद्रिषम् ।

3 A mushroom. ३ तिच्छत्र-पालन्नौ मालातृणक-भूस्तृणे ॥

2 Andropogon. १७१ शार्षं बालतृणं, धासो यवसं, तृणमर्जुनम् ।

2 Young grass. १७२ शार्षं बालतृणं, धासो यवसं, तृणमर्जुनम् ।

2 Meadow grass. १७३ तृणानां संहतिस् तृण्या, नडथा तु नडसंहतिः ॥

1 Abundance of grass. २ Grass in general.

1 Plamyla.
 2 Coconut.
 5 Faufel.
 1 Its nut, called
     Betel-nut.
 1 Pandanus.
 1 Carypha.
 1 Wild date tree.

१६९ तृणराजाह्यसू तालो, नालिकेरसू तु लाङ्गली ।
 घोण्टा तु पूगः क्रमुको गुवाकः खपुरो, इस्य तु ॥
 १७० फलमुद्वेगमेते च हिन्ताल-सहितास् त्रयः । ३ Marshy
     खर्जूरः, केसरी, ताली, खर्जूरी, च तृणद्रुमाः ॥ १ A Palm.
 इति वनौषधि-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः १७० ॥, क्षे०.

अथ सिंहादि-वर्गः ५

14 A lion.

१ सिंहो मृगेन्द्रः पञ्चास्यो हर्यक्षः केसरी हरिः ।

‘कण्ठीरवो मृगरिपुर् मृगादिष्य् मृगाशनः ।

पुण्डरीकः पञ्चनख-चित्रकाय-मृगद्विषः ॥ १ ॥ ’

शार्दूल-द्वीपिनौ व्याघ्रे, तरक्षुसू तु मृगादनः ॥

12 A hog.

२ वराहः सूकरो घृष्णिः कोलः पोत्री किरिः किटिः ।
 दंश्री घोणी स्तवधरोमा क्रोडो भूदार इत्यपि ॥

9 A monkey or ape.

३ कपि-पूवङ्ग-पूवग-शाखामृग-वलीमुखाः ।

मर्कटो वानरः कीशो वनौका, अथ भल्लुके ॥

4 A bear.
 3 A rhinoceros.

४ ऋक्षाऽच्छुभल्ल-भल्लुका, गण्डके खङ्ग-खङ्गिनौ ।

5 A buffalo.

लुलायो महिषो वाहद्विषन्-कासर-सैरिभाः ॥

10 A shakal.

५ शियां शिवा भूरिमाय-गोमायु-मृगधूर्तकाः ।

शृगाल-बञ्चुक-क्रोष्टु-फेरव-फेरव-जम्बुकाः ॥

5 A cat.

६ ओतुर् बिद्वालो मार्जारो वृषदंशक आसुसुक् ।

3 An iguana.

त्रयो गौधेर-गौधार-गौधेया गोधिकाऽत्मजे ॥

2 A porcupine.

७ श्वावित् तु शस्यस्, तल-लोक्नि शलली शललं शलम् ।

3 His quills.

वातप्रमीर् वातमृगः, कोकसू त्वीहामृगो वृकः ॥

2 A swift antelope.

८ मृगे कुरङ्ग-वातायु-हरिणाऽजिनयोनयः ।

3 A wolf.

एणेयमेष्याश् चर्माऽस्यमेणस्यैषुमुभे त्रिषु ॥

5 A deer or
 antelope.१ Belonging to a
 doe. १ Belonging to a buck.

1 Sorts of deer, of which the hides are used. ९ कदली कन्दली चीनशू चमूरु-प्रियकावपि ।
समूरुशू चेति हरिणा अमी अजिनयोनयः ॥

1 Various sorts of deer. १० कृष्णसार-रुह-न्यहूकु-रङ्कु-शम्बर-रौहिपाः ।
गोकर्ण-पृष्ठतैण-इर्य-रोहिताशू चमरो मृगाः ॥

1 Various animals. ११ गन्धर्वः शरभो गमः सृमरो गवयः शशः ।
इत्याऽस्तद्यो मृगेन्द्राऽस्यां गवाऽस्याः पशुजातयः ॥

8 A rat. 'अधोगन्ता तु खनको वृकः पुन्वज उन्दुरः ॥'

2 A mouse, or small rat. १२ उन्दुरुरु मूषकोऽयाखुर्, गिरिका बालमूषिका ।
छुछुन्दरी गन्धमुखी दीर्घतुण्डी दिवान्धिका ॥

2 A lizard, chameleon, &c. १३ सरटः कृकलासः स्यान्, मुसली गृहगोधिका । २ A small house-lizard.

4 A spider. लूता खीं तन्तुशयोर्णनाभ-मर्कटकाः समाः ॥

2 An insect. १४ नीलङ्गसू तु कृमिः, कर्णजलौकाः शतपद्मे ।

1 A centipede. वृश्चिकः शुककीटः स्यादलि-दुण्डौ तु वृश्चिके ॥

2 A caterpillar. १५ पारावतः कलरवः कपोतो, इथ शशादनः ।

3 A scorpion. पत्री इयेन, उलूकसू तु वायसाराति-पेचकौ ॥

3 A dove or pigeon. १६ व्याघ्राटः स्याद् भरद्वाजः, खञ्जरीटसू तु खञ्जनः ।

3 A hawk or falcon. लोहपृष्ठसू तु कङ्कः स्याद्य चाषः किकीदिविः ॥

8 An owl. 'दिवान्धः कौशिको धूको दिवाभीतो निशाटनः ॥२॥'

2 A sky-lark. १७ कलिङ्ग-भृज्ञ-धूम्याटा, अथ स्याच्छतपत्रकः । २ A wood-pecker.

2 A wagtail. ३ *Pipihā.* दावीघाटो, इथ सारङ्गः स्तोककश् चातकः समाः ॥

4 A gallinaceous fowl. १८ कृकवाकुसू ताम्रचूडः कुकुटशू चरणायुधः ।

2 A sparrow. १९ चटकः कलविङ्कः स्यात्, तस्य खीं चटका, तयोः ।

1 Its female. Their offspring पुमपत्ये चाटकैरः, स्यपत्ये चटकैव सा ॥ १ male and १ female.

2 Numidian crane.	२० कर्केदुः करेदुः स्यात्, कृकण-क्रकरौ समौ । २ Cāer.
4 The black cuckoo.	वनप्रियः परभृतः कोकिलः पिक इत्यपि ॥
13 A crow.	२१ काके तु करटाऽरिष्ट-बलिपुष्ट-सकृत्प्रजाः । ध्वाकृक्षाऽऽत्मघोष-परभृद्-बलिभुग्-वायसा अपि ॥ ' स एव च चिरञ्जीवी चैकटिष्ठि च मौकुलिः ॥'
2 A raven.	२२ द्रोणकाकम् तु काकोलो, दात्यूहः कालकण्ठकः ।
2 A gallinule.	आतापि चिलौ, दाक्षाय्य-गृध्रौ, कीर-शुक्रौ समौ ॥
2 A kite. 2 A vulture.	२३ कुड्कौञ्चो, उथ बकःकहृः, पुष्कराऽह्न तु सारसः ।
2 A parrot.	कोकश् चक्रश् चक्रवाको रथाङ्गाऽह्य-नामकः ॥
2 A curlew.	२४ कादम्बः कलहंसः स्यादुक्लोश-कुररौ समौ ।
2 A crane. 2 The Indian crane.	हंसास् तु श्वेतगरुतश् चक्राङ्गा मानसौकसः ॥
4 The ruddy goose.	२५ राजहंसास् तु ते चञ्चु-नरणैर् लोहितैः सिताः ।
2 A drake.	मलिनैर् मलिकाक्षाम् ते, धार्तराष्ट्राः सितेतैः ॥
2 An osprey.	२६ शरारिराटिरादिष्ट च, बलाका विसकण्ठिका ।
4 Geese.	हंसस्य योषिद् वरटा, सारसस्य तु लक्ष्मणा ॥ ¹ A female Indian crane.
1 Varieties of geese.	२७ जतुका उजिनपत्रा स्यात्, परोष्णी तैलपायिका ।
3 Sarali.	वर्वणा मक्षिका नीला, सरघा मधुमक्षिका ॥
2 A small crane. Female duck or goose.	२८ पतञ्जिका पुत्तिका स्याद्, दंशस् तु वनमक्षिका ।
2 A bat.	दंशी तज्-जातिरत्पा स्याद्, गन्धोली वरटा दयोः ॥
2 A cock-roach.	२९ भृङ्गारी झीरुका चीरी हिलिका च समा इमाः ।
2 A blue fly.	समौ पतञ्जशलभौ, खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ॥
2 Bee.	३० मधुव्रतो मधुकरो मधुलिण्-मधुपाऽलिनः ।
2 A small bee.	द्विरेफ-पुष्पलिद्-भृङ्ग-षट्पद-भ्रमराऽलयः ॥
2 A gadfly.	३१ मयूरो बाहिणो वर्ही नीलकण्ठो मुजङ्गमुक् ।
2 A smaller sort of gadfly. 2 A wasp.	शिखावलः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि ॥
4 A cricket.	
2 A grass-hopper.	
2 A firefly.	
11 A large black bee.	
9 A peacock.	

1 His cry.
2 His crest.
3 His tail.
27 A bird in general.

13 Various birds.

6 A wing.
2 Its root.
2 The beak.
3 Acts of flying.
3 An egg.
2 A nest.
7 Young of any animal.
3 A couple, male and female.
22 A flock or multitude.

1 A multitude of similar things.
1 Of homogeneous animals.
1 Of other beings (men, etc.)
1 Of persons practising like duties.

३२ केका वाणी मयूरस्य, समौ चन्द्रक-मेचकौ । 1 The eye of his tail.
शिखा चूडा, शिखण्डस् तु पिञ्छ-बहें न-पुंसके ॥

३३ खगे विहङ्ग-विहग-विहङ्गम्-विहायसः ।
शकुन्ति-पक्षि-शकुनि-शकुन्त-शकुन-द्विजाः ॥

३४ पतत्रि-पत्रि-पतग-पतत्-पत्ररथाऽण्डजाः ।
नगौको-वाजि-विकिर-वि-विकिर-पतत्रयः ॥

३५ नीडोद्धवा गहत्मन्तः पित्सन्तो नभसंगमाः ।
तेषां विशेषा—हारीतो मद्दुः कारण्डवः पृवः ॥

३६ तित्तिरिः कुकुरुभो लावो जीवञ्जीवश च कोरकः ।
कोयष्टिकृ टिट्टिभको वर्तको वर्तिकाऽऽदयः ॥

३७ गहत्-पक्षच्छदाः पत्रं पतत्रं च तनूरहम् ।
स्त्री पक्षतिः पक्षमूलं, चञ्चुस् त्रोटिरभे लियौ ॥

३८ प्रदीनोद्दीन-संदीनान्येताः खग-नगति-क्रियाः ।
पेशी कोशो द्वि-हीनेऽण्डं, कुलायो नीडम-लियाम् ॥

३९ पोतःपाकोऽर्भको दिम्भः पृथुकः शावकः शिशुः ।
स्त्रीपुंसौ मिथुनं द्रुन्दं, युग्मं तु युगुलं युगम् ॥ 2 A pair or brace.

४० समूहे निवह-च्यूह-संदोह-विसर-ब्रजाः ।
स्त्रोमौघ-निकर-न्रात-बार-संघात-संचयाः ॥

४१ समुदायः समुदयः समवायश् चयो गणः ।
लियां तु संहतिर वृन्दं निकुरम्बं कदम्बकम् ॥

४२ वृन्द-भेदाः—समैर वर्गाः, संघ-सार्थो तु जन्मुभिः । 1 Of animals.
सजातीयैःकुलं, यूथं तिरश्चां पुन्-नपुंसकम् ॥ 1 Of birds and beasts.

४३ पश्चात्तो समजो, उन्येषां समाजो, उथ सधर्मिणाम् ।
स्यान् निकायः, पुञ्ज-राशी तत्करः कूटमलियाम् ॥ 4 A heap of grain, etc.

Flocks of various animals ४४ कापोत-शौक-मायूर-तैत्तिराऽदीनि तद्-गणे ।
 2 Domesticated (a bird or beast). गृहाऽसक्ताः पक्षि-मृगाश् छेकाम् ते गृहकाश् च ते ॥
 इति सिंहादि-वर्गः ५, अत्र मूलश्लोकाः ४४, क्षेत्रे २॥

अथ नृवर्गः ६

6 Man : mankind. १ मनुष्या मानुषा मर्त्या मनुजा मानवा नराः ।
 5 Man ; or male. स्युः पुमांसः पञ्चनानाः पुरुषाः पूरुषा नरः ॥
 11 A woman ; or female. २ रुदी योषिद्वला योषा नरी सीमन्तिनी वधुः ।
 प्रतीपदर्शिनी वामा वनिता महिला तथा ॥
 12 Various descriptions of women. ३ विशेषास् त्वञ्जना भीरुः कामिनी वामलोचना ।
 2 A passionate woman. प्रमदा मानिनी कान्ता ललना च नितम्बिनी ॥
 4 An excellent woman. ४ सुन्दरी रमणी रामा, कोपना सैव भामिनी ।
 वरारोहा मत्तकाशिन्युत्तमा वरवार्णिनी ॥
 1 A queen. ५ कृताऽभिषेका महिषी, भोगिन्योऽन्या वृप-क्लियः ।
 1 Other wives of a king. ६ पत्नी पाणिगृहीती च द्वितीया सहधर्मिणी ॥
 6 A wife or wedded woman. ७ भार्या जायाऽय पुम्-भूत्रि दाराः, स्यात् तु कुटुम्बिनी ।
 2 A matron. पुरन्धी, सुचरित्रा तु सती साध्वी पतिव्रता ॥
 4 A virtuous faithful wife. ८ कृतसापत्निका ऽध्यूढा ऽधिविद्रा, ऽथ स्वयंवरा
 3 A superseded wife. पतिवरा च वर्या, ऽथ कुलरुदी कुलपालिका ॥ २ A chaste woman.
 3 A bride choosing her husband. ९ कन्या कुमारी, गौरी तु नप्त्रिका ऽनागतार्तवा ।
 2 A maiden. स्यान् मध्यमा दृष्टरजासू, तरुणी युवतिः समे ॥ २ A young woman.
 3 A girl. १० समाः स्नुषा-जनी-वध्वशू, चिरिण्टी तु सुवासिनी ।
 2 One arrived at puberty. ११ इच्छावती कामुका स्याद्, वृषस्यन्ती तु कामुकी ॥
 3 A daughter-in-law. १२ एकावली विवाही तु विवाही ॥
 2 A woman staying in her father's house. १३ एकावली विवाही तु विवाही ॥
 2 A woman desirous of any thing. १४ एकावली विवाही तु विवाही ॥

1 One who goes to ^{१०} कान्ताऽर्थिनी तु या याति संकेतं सा उभिसारिका ।
an assignation.

2 A disloyal or
unchaste woman. पुश्चली धर्षिणी बन्धक्यसती कुलटेत्वरी ॥

1 A childless
woman. ११ स्वैरिणी पांशुला च, स्यादशिश्वी शिशुना विना ।

1 One who has nei-
ther husband nor son. अवीरा निष्पतिसुता, विश्वस्ता-विधवे समे ॥ 2 A widow.

3 A woman's
female friend. १२ आलिः सखी वयस्या, उथ पतिवत्नी सभर्तृका ।
2 A woman whose husband is living.

2 Old or greyhaired. वृद्धा पलिकी, प्राज्ञी तु प्रज्ञा, प्राज्ञा तु धीमती ॥

2 Intelligent. 2 Wise. १३ शूद्री शूद्रस्य भार्या स्यान्नूद्रा तज्-जातिरेव च । 1 A woman
of the
Sudra.
1 The wife of the १३ शूद्री शूद्रस्य भार्या स्यान्नूद्रा तज्-जातिरेव च । 1 A woman
of the
Sudra
2 A milk-woman. आभीरी तु महाशूद्री जाति-पुं-योगयोः समा ॥ २ A woman of the
Vaisya tribe.
2 A woman of the १४ अर्याणी स्वयमर्या स्यात्, क्षत्रिया क्षत्रियाण्यपि ।
2 One of the Kshatriya tribe.

1 A female teacher. उपाध्यायाऽन्युपाध्यायी, स्यादाचार्याऽपि च स्वतः ॥
2 A spiritual instructress.

1 The wife of a spi-
ritual preceptor. १५ आचार्यानी तु पुं-योगे, स्यादर्यी, क्षत्रियी तथा ।
1 Wife of a Vaisya. 1 Wife of a Kshatriya.

2 Wife of a tutor.

1 A masculine woman. उपाध्यायान्युपाध्यायी, पोटा ल्ली-पुंस-लक्षणा ॥

2 Hero's wife. १६ वीरपत्नी वीरभार्या, वीरमाता तु वीरसूः ।
2 A hero's mother.

4 A woman who
has borne a child. जातापत्या प्रजाता च प्रसूता च प्रसूतिका ॥

1 A naked woman. १७ ल्ली नग्निका कोटवी स्याद्, दूती-संचारिके समे ।
2 A female messenger or go-between.

1 A middle-aged
widow. कात्यायन्यर्थ-वृद्धा या काषाय-वसना उभवा ॥

1 A female artisan
in another's
house. १८ सैरन्ध्री पर-वेशम-स्था स्व-वशा शित्प-कारिका ।

1 A female servant.

4 A courtesan or
harlot. १९ वारली गणिका वेश्या रूपाजीवा, उथ सा जनैः ।

1 The head of a
set of harlots. संकृता वारमुख्या स्यात्, कुट्टनी शम्भला समे ॥
2 A bawd or procurer.

3 A fortune-teller. २० विग्राभिका त्वीक्षणिका दैवज्ञा, उथ रजस्वला ।

8 A woman in her
courses. ल्लीघर्मिण्यविरात्रेयी मलिनी पुष्पवत्यपि ॥

3 The courses. २ १ ऋतुमत्यप्युदक्याऽपि, स्याद् रजः पुष्पमार्तवम् ।
2 Longing, as in pregnancy. श्रद्धालुर् दोहदवती, निष्कला विगतार्तवा ॥ २ Part child-bearing.

4 Pregnant. २ २ आपन्नसत्त्वा स्याद् गुर्विण्यन्तर्वल्नी च गर्भिणी ।

1 An assemblage of harlots. गणिकाऽस्तेऽस्तु गाणिकयं, गार्भिणं, यौवतं गणे ॥
1—of pregnant women. 1—of young women.

2 A twice married woman. २ ३ पुनर्भूर् दिधिषूरूढा द्विस् तस्या दिधिषुः पतिः ।
1 Her second husband.

1 One in whose family she presides. स तु द्विजो ऽप्रेदिधिषुः सैव यस्य कुद्भिन्नी ॥

2 Son of an unmarried woman. २ ४ कानीनः कन्यकाजातः सुतो, अथ सुभगासुतः ।

2 Son of an auspicious mother. सौभागिनेयः स्यात्, पारखैणेयस् तु पर-जियाः ॥
1 Son by another's wife.

1 Paternal aunt's son. २ ५ पैतृष्वसेयः स्यात् पैतृष्वसीयश्च पितृ-वसुः ।

1 Maternal aunt's son. 1 सुतो, मातृ-वसुश्च चैव, वैमात्रेयो विमातृजः ॥

1 Step-mother's son. २ ६ अथ बान्धकिनेयः स्याद् बन्धुलश्च चाऽसतीसुतः ।

5 A bastard. २ ७ तदा कौलटिनेयोऽस्याः कौलटेयोऽपि चाऽस्तमजः ।

1 A son of a female beggar. २ ८ आहुर् दुहितं सर्वे, अपत्यं तोकं तयोः समे ।
2 Offspring, male or female.

5 A son. स्व-जाते वौरसोरस्यौ, तातम् तु जनकः पिता ॥

5 A daughter. २ ९ जनयित्री प्रसूर् माता जननी, भगिनी स्वसा ।

2 A legitimate son. २ १० ननान्दा तु स्वसा पत्नुर्, नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥

3 Father. 1 Husband's sister. ननान्दा तु स्वसा पत्नुर्, नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥

4 Mother. 1 Husband's brother's wife. २ ११ पति-पल्योः प्रसूः श्रश्वः, शशुरम् तु पिता तयोः ।

2 Sister. 1 Brother's wife. २ १२ प्रजावती भ्रातृजाया, मातुलानी तु मातुली ॥

1 Husband's brother's wife. 2 Maternal uncle's wife. २ १३ पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥

1 Father-in-law. 1 Paternal uncle. २ १४ पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥

1 Father-in-law. 1 Maternal uncle. २ १५ पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥

1 Wife's brothers. ३२ इयालाः स्युर् भ्रातरः पल्याः, स्वामिनो देवृ-देवरौ ।
 2 Husband's brother. १ स्वस्त्रीयो भागिनेयः स्याज्, जामाता दुहितुः पतिः ॥
 2 Sister's son. १ Daughter's husband. ३३ पितामहः पितृपिता, तत्-पिता प्रपितामहः ।
 2 Father's father. १ His father. १ Maternal grandfather. ३४ समानोदर्य-सोदर्य-सगर्भ्य-सहजाः समाः ।
 4 A brother of the whole blood. ६ A distant kinsman. मातुर् मातामहाऽस्यर्व, सपिण्डास् तु सनाभयः॥² Kinsmen.

1 Relationship. ३५ ज्ञातेर्यं, बन्धुता, तेषां क्रमाद् भाव-समूहयोः । १ An aggregate of kinsmen.
 4 A husband. १ A paramour. धवः प्रियः पतिर् भर्ता, जारस् तृपतिः समाः ॥
 1 An adulterine. ३६ अ-मृते जारजः कुण्डो, मृते भर्तरि गोलकः ।
 1 A widow's bastard. २ A brother's son. भ्रात्रीयो भ्रातृजो, भ्रातृभगिन्यौ भ्रातरावुमौ ॥
 2 Brother and sister. ३७ मातापितरौ पितरौ मातरपितरौ प्रसूजनयितारौ ।
 श्वशूश्वशुरौ श्वशुरौ, पुत्रौ उत्तरं च दुहिता च ॥ १ Son and daughter.

4 Father and mother. ३८ दम्पती जम्पती जायापती भार्यापती च तौ ।
 2 Husband's or wife's father and mother. गर्भाशयो जरायुः स्यादुत्त्वं च कललो उक्तियाम् ॥
 4 Husband and wife. ३९ सूतिमासो वैजननो, गर्भो भ्रूण इमौ समौ ।
 2 The womb. २ A fetus. तुतीयाप्रकृतिः षण्डः क्षीबः पण्डो नर्पुसके ॥
 2 Amnion. ५ A eunuch. ४० शिशुत्वं शैशवं बाल्यं, तारुण्यं यौवनं समे । २ Youth or man-hood.
 2 The last month of gestation. स्यात् स्थाविरं तु वृद्धत्वं, वृद्धसंघे उपि वार्धकम् ॥
 2 A fetus. १ Greyness of hair. ४१ पलितं जरसा शौकृत्यं केशादौ, विश्वसा जरा ।
 2 Decrepitude. ३ Old age. स्यादुत्तानशया दिम्भास्तनपा च स्तनन्धयी ॥
 4 An infant. २ A child. ४२ बालस् तु स्यान् माणवको, वयःस्थम् तरणो युवा ।
 3 A young man. प्रवयाः स्थविरो वृद्धो जीनो जीर्णो जरस्ति ॥
 6 An old man.

3 One very aged.	४३ वर्षीयान् दशमी ज्यायान्, पूर्वजसू त्वग्नियोऽग्रजः ।
3 Elder brother; first born.	४४ जगन्यजे स्युः कनिष्ठ-यवीयोऽवरजानुजाः ॥
5 Younger brother.	४५ अमांसो दुर्बलश् छातो, बलवान् मांसलोऽसलः ।
3 Feeble; thin.	४६ तुन्दिलम् तुन्दिभम् तुन्दी बृहत्कृष्णिः पित्रिष्ठिलः ॥
3 Strong; lusty.	४७ अवटीटोऽवनाटश् चा अवन्नटो नतनासिके । ² Flaccid.
5 Corpulent; pot-bellied.	४८ केशवः केशिकः केशी, वलिनो वलिभः सर्मी ॥
4 Flat-nosed.	४९ विकलाङ्गसू त्वपोगण्डः, खर्वो हस्वश् च वामनः ।
3 Having much, or fine, hair.	५० खरणाः स्यात् खरणसो, विग्रस् तु गतनासिकः ॥
2 Deformed.	५१ खुरणाः स्यात् खुरणसः, प्रह्लुः प्रगतजानुकः । ² Bandy-legged.
3 A dwarf.	५२ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Sharp-nosed.	५३ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Noseless.	५४ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Having a nose like a hoof.	५५ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Long shanked.	५६ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Knock-kneed.	५७ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Deaf.	५८ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Hump-backed.	५९ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Small, short, or thin.	६० दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Squint-eyed.	६१ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Lame.	६२ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 A freckle or mark.	६३ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 A mole or spot.	६४ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Health.	६५ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Physicking.	६६ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
5 Medicament.	६७ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
7 A disease.	६८ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Pulmonary consumption.	६९ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Catarrh.	७० दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Sneezing.	७१ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Cough.	७२ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Intumescence.	७३ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Kibe.	७४ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Blotch.	७५ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
4 Scab.	७६ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Itch.	७७ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Boil.	७८ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Sore or wound.	७९ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
1 Ulcer.	८० दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Ringworm.	८१ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 White Leprosy.	८२ दृष्टिरुद्धर्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥

2 Constipation.	५५ आनाहस् तु निबन्धः स्याद्, प्रहणीरुक् प्रवाहिका ।
2 Diarrhea.	
3 Vomiting.	प्रच्छादिका वमिश् च व्यी पुमांस्तु वमथुः समाः ॥
Various diseases.	५६ व्याधि-भेदा-विद्रधि: स्त्री ज्वर-मेह-भगन्दराः ।
1 Abscess.	
2 Elephantitis.	१ Fever. Diabetes. Fistula.
2 Baldness.	‘श्रीपदं पादवल्मीकं, केशाद्भूत्विन्द्रलुप्तकः ॥’
2 Stone.	अद्यमरी मूत्रकृच्छ्रं स्यात्, पूर्वे शुक्राद्वधेस् त्रिषु ॥
1 Stricture.	
5 A Physician.	५७ रोगहार्यगदङ्कारो भिषग्-वैद्या चिकित्सके ।
4 Recovered from sickness.	वार्तो निरामयः कल्य उद्धाधो निर्गतो गदात् ॥
2 Emaciated or weak.	५८ ग्लान-ग्लास्नू, आमयावी विकृतो व्याधितोऽपदुः ।
7 Diseased.	आतुरोऽभ्यमितोऽभ्यान्तः, समौ पामन-कच्छुरौ ॥
2 Scabby.	
2 Afflicted with herpes.	५९ दनुणो दहुरोगी स्यादर्शोरोगयुतो श्वसः । ^{2—with herpes.} _{2—with hemorrhoids.}
2 Afflicted with gout or rheumatism.	वातकी वातरोगी स्यात्, सातिसारो श्विसारकी ॥
4 Blear-eyed.	६० स्युः क्षिक्षाक्षे चुल्ल-चिल्ल-पिण्डाः, छिन्नं श्विष्ण चाप्यमी ।
2 Insane.	
3 Phlegmatic.	उन्मत्त उन्मादवति, श्वेष्मलः श्वेष्मणः कपी ॥
1 Gibbous from disease.	६१ न्युच्जो भुग्ने रुजा, वृद्धनाभौ तुन्दिल-तुन्दिमौ ।
2 Having blotsches.	
2 Blind.	किलासी सिध्मलो, अन्धोऽश्वक्, मूर्च्छाले मूर्तमूर्च्छितौ ॥
3 Fainting.	
6 Seed.	६२ शुक्रं तेजो-रेतसी च बीज-वीर्येन्द्रियाणि च ।
2 Bile.	
2 Phlegm.	मायुः पित्तं, कफः श्वेष्मा, श्वियां तु त्वगसृग्धरा ॥
2 The skin.	
6 Flesh.	६३ पिशितं तरसं मांसं पललं क्रज्यमाभिषम् ।
3 Dry flesh.	उत्तमं शुष्कमांसं स्यात् तत् वल्लूरं त्रि-लिङ्गकम् ॥
7 Blood.	६४ रुधिरे उस्त्रा-लोहितास्त्र-क्षतज-शोणितम् ।
2 The heart	
3 Fat.	बुक्काऽप्रमांसं, हृदयं हृन्, मेदस् तु वसा वसा ॥
1 Muscles at the nape of the neck.	६५ पश्चाद्-ग्रीवा-शिरा मन्या, नादी तु धमनिः शिरा ।
2 Lungs.	
2 The brain.	३ A nerve tendon or gut.
2 An excretion.	तिलकं क्लोम, मस्तिष्कं गोदं, किट्टं मलोऽबियाम् ॥

2 Entrails.

2 The spleen.

2 A tendon or muscle.

3 Saliva.

1 Rheum of the eyes.

2 Dirt of nose.

1 Cerumen.

2 Urine.

9 Fæces.

2 The skull; cranium.

3 Any bone.

2 The skeleton.

2 The back-bone.

2 The skull; or bones of the head.

4 A limb or member.

12 The body.

2 Point of the foot.

4 A foot.

2 The ankles.

1 A heel.

2 A leg.

3 A knee.

2 A thigh.

1 The pubis.

3 The anus.

1 The abdomen.

5 The hip and loins.

1 A woman's buttocks.

1 Mons veneris.

1 Cavities of the loins.

2 The buttocks.

1 Parts of generation.

2 Vulva.

4 Penis.

3 The scrotum.

1 Osmnominaturm

5 The belly.

2 The paps.

2 A nipple.

5 The bosom.

६६ अन्त्रं पुरीतन्, गुलमस् तु प्लीहा पुंस्यथ वस्त्रसा ।

लायुः लियां, कालखण्ड-यकृती तु समे इमे ॥ ² The liver.

६७ सृषिका स्यन्दिनी लाला, दूषिका नेत्रयोर् मलम् ।

‘नासामलं तु सिङ्घाणं, पिष्ठूषं कर्णयोर्मलम् ।’ (१)

मूत्रं प्रस्त्राव, उच्चाराऽवस्करौ शमलं शक्त् ॥

६८ पुरीषं गूथ-वर्चस्कम-ली विष्ट्रा-विशौ लियौ ।

स्यात् कर्परः कपालोऽल्पी, कीकसं कुल्यमस्थि च ॥

३ Any bone.

२ The skeleton.

२ The back-bone.

२ The skull; or bones of the head. शिरोश्थनि करोटिः ली, पार्श्वाश्थनि तु पर्शुका ॥ २ A rib.

४ A limb or member.

१२ The body. ७० अङ्गं प्रतीकोऽवयवोऽपघनो, ऽथ कलेवरम् ।

गात्रं वपुः संहननं शरीरं वर्षम् विग्रहः ॥

७१ कायो देहः लीब-पुंसोः लियां मूर्तिस् तनुम् तनूः ।

पादाम्रं प्रपदं, पादः पदद्विघश् चरणोऽलियाम् ॥

७२ तद्-ग्रन्थी घुटिके गुलफौ, पुमान् पार्षिणस् तयोरधः ।

जङ्घा तु प्रस्रता, जानूरुपर्वाऽष्ट्रीवद-लियाम् ॥

७३ सकिथं लीवे पुमानूरुम्, तत्-संधिः पुंसि वद्धक्षणः । ¹ The groin.

गुदं व्यपानं पायुर् ना, वस्तिर् ना भेरधो द्वयोः ॥

७४ कटा ना श्रोणिफलकं, कटिः श्रोणिः ककुद्धती ।

पश्चान् नितम्बः ली-कथ्याः, लीवे तु जघनं पुरः ॥

७५ कूपकौ तु नितम्ब-स्थौ द्रय-हीने कुकुन्दरे ।

लियां रिफचौ कटिप्रोक्षावुपस्थो वश्यमाणयोः ॥

७६ भगं योनिर् द्वयोः, शिश्रो मेण्ड्रो मेहन-शोफसी ।

मुष्कोऽण्डकोशो वृषणः, पृष्ठ-वंशाऽधरे त्रिकम् ॥

७७ पिचण्ड-कुक्षी जठोदरं तुन्दं, स्तनौ कुचौ ।

चूचुकं तु कुचाप्रं स्यान्, न ना क्रोहं भुजान्तरम् ॥

1 The back. ७८ उरो वत्सं च वक्षशू च, पृष्ठं तु चरमं तनोः ।

3 A shoulder; scapula. स्कन्धो भुजशिरोऽसोऽवी, संधी तस्यैव जनुणी ॥

1 The collar bones. ७९ वाहुमूले उभे कक्षी, पार्श्वम-वी तयोरधः ।

2 The arm-pits. १ A side. १ The waist. ३ The waist. ४ An arm. ३ An elbow. १ Humerus. १ A fore-arm. १ Metacarpus. ३ A hand. २ A fore finger. २ Fingers. १ The several fingers. १ The palm with extended fingers. १ Both such palms joined. १ The palm bent. १ A cubit. १ A short cubit. १ An intermediate one. १ A fathom. १ The measure of a man's reach. २ The throat. ३ The neck. १ One streaked with three lines. ७ Face. ५ The nose.

८० भुज-वाहू प्रवेष्टो दोः, स्यात् कफोणिस् तु कूर्परः ।
अस्योपरि प्रगण्डः स्यात्, प्रकोष्ठस् तस्य चाप्यधः ॥

८१ मणि-वन्धादा-कनिष्ठं करस्य करभो वहिः ।
पञ्चशाखः शयः पाणिस्, तर्जनी स्यात् प्रदेशिनी ॥

८२ अङ्गुलयः करशाखाः स्युः, पुंस्यङ्गुष्ठः प्रदेशिनी ।
मध्यमाऽनामिका चापि कनिष्ठा चेति ताः क्रमात् ॥

८३ पुनर्भवः कररुहो नखोऽवी नखरोऽवियाम् ।
प्रादेश-ताल-नोकर्णाम् तर्जन्याऽसदि-युते तते ॥

८४ अङ्गुष्ठ स-कनिष्ठे स्याद् वितस्तिर् द्वादशाङ्गुलः ।
पाणौ चपेट-प्रतल-प्रहस्ता विस्तृताऽङ्गुलौ ॥

८५ द्वौ संहतौ संहतलः प्रतलौ वाम-दक्षिणौ ।
पाणिर् निकुञ्जः प्रसृतिस्, तौ युतावञ्जलिः पुमान् ॥

८६ प्रकोष्ठे विस्तृत-करं हस्तो, मुष्ट्या तु बद्धथा । १ Both such palms joined. १ The measure of a man's reach. २ The throat. ३ The neck. १ One streaked with three lines. ७ Face. ५ The nose.

८७ व्यामो वाहोः स-करयोस् ततयोस् तिर्यगन्तरम् ।
ऊर्ध्व-विस्तृत-दोष-पाणि-नृ-माने पौरुषं त्रिषु ॥

८८ कण्ठो गलो, ऽथ श्रीवायां शिरोधिः कन्धेरेत्यपि ।
कम्बुमीवा त्रि-रेखा सा, ऽवदुर् घाटा कृकाटिका ॥ ३ Back of the neck.

८९ वक्त्राऽस्ये वदनं तुष्णमाननं लपनं मुखम् ।
क्लीबे ग्राणं गन्धवहा घोणा नासा च नासिका ॥

4 The lips.	१० ओष्ठाऽधरौ तु रदनच्छदौ दशनवाससी ।
1 The chin.	अधस्ताऽचिवुकं, गण्डौ कपोलौ, तत्-परा हनुः ॥ ^{1 The jaw.}
2 The cheeks.	
4 Teeth.	११ रदना दशना दन्ता रदास्, तालु तु काकुदम् ।
2 The palate.	
3 The tongue.	१२ रसज्ञा रसना जिह्वा, प्रान्तावोष्ठस्य सृक्षिणी ॥
1 The corners of the mouth.	
3 The forehead.	१३ ललाटमालिकं गोधिरूपे दग्ध्यां भ्रुवौ द्वियौ ।
1 The eyebrows.	
1 Space between the eye-brows.	कूर्चमस्ती भ्रुवोर् मध्यं, तारका शशः कनीनिका ॥ ^{1 Pupil of the eye.}
8 An eye.	१४ लोचनं नयनं नेत्रमीक्षणं चक्षुरक्षिणी ।
5 A tear.	दृग्-दृष्टी चाऽख्यु नेत्राम्बु रोदनं चाऽस्तमश्च च ॥
1 The outer corners of the eyes.	
6 An ear.	१५ अपाङ्गो नेत्रयोरन्तरौ, कटाक्षो ऽपाङ्ग-दर्शने । ^{1 A glance or sidelook.}
5 The head.	१६ कर्ण-शद्व्रग्हां श्रोत्रं श्रुतिः त्वी श्रवणं श्रवः ॥
6 Hair.	
2 Hair-collection of hair.	१७ उत्तमाङ्गं शिरः शीर्षं मूर्धा ना मस्तकोऽस्त्रियाम् ।
1 The same on the forehead.	चिकुरः वृन्तलो वालः कचः केशः शिरोरुहः ॥
2 A braid or tress.	१८ तद्-वृन्दे कैशिकं कैश्यमलकाश् चूर्णकुन्तलाः । 2 Curls.
1 Braided hair.	
3 A lock left on the crown of the head.	१९ ते ललाटे भ्रमरकाः, काकपक्षः शिखण्डकः ॥ 2 Locks, left at the tonsure.
2 Unornamented hair.	
2 Clean and un-entangled hair.	२० कवरी केशवेशो, ऽथ धर्मिष्ठः संयताः कचाः ।
3 Hair of the body.	२१ शिखा चूडा केशपाशी, व्रतिनस् तु सटा जटा ॥
1 The beard.	
5 Dress or embellishment.	२२ वेणि: प्रवेणी, शीर्षण्य-शिरस्यौ विशदे कन्ते ।
5 Adorned.	२३ पाशः पश्चश च हस्तश्च कलापार्थाः कचात् परे ॥
2 Act of adorning.	
3 Elegant.	२४ तनूरुहं रोम लोम, तद्-वृद्धौ श्मशु पुम-मुखे ।
5 Ornaments; jewels or trinkets.	२५ आकल्प-वेषौ नेपश्यं प्रतिकर्म प्रसाधनम् ॥
	२६ दशैते त्रिष्वलङ्कृताऽलङ्कृरिष्णुश्च, मण्डितः ।
	२७ प्रसाधितो ऽलङ्कृतश्च भूषितश्च च परिष्कृतः ॥
	२८ विभ्राद् भ्राजिष्णु-रोचिष्णू, भूषणं स्यादलङ्कृया ।
	२९ अलङ्कारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥

2 A crest.

3 A gem on the crest.

1 A trinklet for the hair.

2—for the ear.

2 An ear-ring.

2 A collar.

2 A necklace.

1 A golden one.

1 One of Pearls.

2 A garland of pearls etc.

Garlands of various sorts.

1 A single string.

1 One containing 27 pearls.

4 A bracelet.

2 Ornament of the arm.

2 A finger-ring.

1 A seal ring.

2 Ornament of the wrist.

5 A woman's girdle.

6 Ornament of the feet.

2 Bells or tinkling ornaments.

1 Materials of cloth.

1 Made of bark.

3 Made of cotton.

1 Silken.

1 Woolen.

4 New and un-bleached cloth.

1 A pair of bleached cloth.

1 Bleached silk.

2 Wove silk.

2 A veil or mantle.

१०२ मण्डनं चाथ मुकुटं किरीटं पुन-नपुंसकम् ।

चूडामणिः शिरोरत्नं, तरलो हार-मध्य-गः ॥

1 The middle gem of a string.

१०३ वालपाश्या पारितश्या, पत्रपाश्या ललाटिका ।—^{for} the कणिका तालपत्रं स्यात्, कुण्डलं कर्णवेष्टनम् ॥ ^{fore-} ^{head.}

१०४ ग्रैवेयकं कण्ठभूषा, लम्बनं स्याद् ललाटिका ।

स्वर्णः प्रालम्बिका, स्थोरःसूत्रिका मौक्तिकेः कृता ॥

१०५ हारो मुक्तावली, देवच्छुन्दो दसौ शत-यष्टिका ।

1 One composed of 100 strings.

हार-भेदा—यष्टि-भेदाद् गुच्छ-गुच्छार्ध-गोस्तनाः ॥

१०६ अर्धहारो माणवक, एकावल्येक-यष्टिका ।

सैव नक्षत्रमाला स्यात् सप्तविंशति—मौक्तिकेः ॥

१०७ आवापकः पारिहार्यः कटको वलयो दख्तियाम् ।

केयूरमङ्गलं तुल्ये, अङ्गुलीयकमूर्मिका ॥

१०८ साऽक्षरा द्वृगुलिमुद्रा स्यात्, कङ्कणं करभूषणम् ।

१ एक रुपरेण तुल्या सप्तकी रशना तथा ॥

१०९ क्लीवे सारसनं चा दथ पुंस-कटयां शृङ्खलं त्रिषु । १ A

पादाङ्गलं तुलाकोटिर् मञ्जीरो नूपुरो दख्तियाम् ॥ ^{man's} belt.

११० हंसकः पादकटकः, किङ्किणी क्षुद्रघण्टिका ।

त्वक्-फल-कृमि-रोमाणि वस्त्रयोनिर्, दश त्रिषु ॥

१११ बालं क्षीमाऽदि, फालं तु कार्पासं बादरं च तत् ।

कौशेयं कृमिकोशीयं, राङ्गवं मृग-रोम-जम् ॥

११२ अनाहतं निष्प्रवाणि तन्त्रकं च नवाम्बरे ।

तत् स्यादुद्गमनीयं यद् धौतयोर् वस्त्रयोर् युगम् ॥

११३ पत्रोर्णि धौत-कौशेयं बहु-मूल्यं महाधनम् । १ Any thing precious.

क्षीमं दुकूलं स्याद्, द्वे तु निवीतं प्रावृतं त्रिषु ॥

2 Ends of a cloth. ११४ स्त्रियां वहुन्वे वस्त्रस्य दशाः स्युर वस्तयो द्रयोः ।

3 Length. दैर्घ्यमायाम आरोहः, परिणाहो विशालता ॥

2 Width. ११५ पटच्चरं जीर्णवस्त्रं, समौ नक्तक-कर्पटौ ।² Dirty or tattered cloth.

2 Old cloth. वस्त्रमान्छादनं वासश चैलं वसनमंशुकम् ॥

6 Cloth. ११६ सुचेलकः पटोऽस्त्री स्याद्, वराशिः स्थूलशाटकः ।

2 Fine cloth. ११७ निचोलः प्रच्छदपटः, समौ रस्तक-कम्बलौ ॥² A blanket.

2 Coarse cloth. ११८ अन्तरीयोपसंञ्यान-परिधानान्यधोऽङ्गुके ।

2 A cover or wrapper. ११९ अधोरुकं वर-स्त्रीणां स्याच् चण्डातकम-स्त्रियाम् ।

4 Lower garment. १२० अधोरुकं वर-स्त्रीणां स्याच् चण्डातकम-स्त्रियाम् ।

5 Upper garment. १२१ अधोरुकं वर-स्त्रीणां स्याच् चण्डातकम-स्त्रियाम् ।

2 A bodice. १२२ अधोरुकं वर-स्त्रीणां स्याच् चण्डातकम-स्त्रियाम् ।

1 A warm cloak. १२३ परिकर्माऽङ्गसंस्कारः, स्यान् मार्षिर् मार्जना मृजा ।

1 A petti-coat. १२४ काश्मीरजन्माऽग्निशिखं वरं बाह्यीक-पीतने ।

1 A dress reaching to the feet. १२५ रक्त-संकोच-पिण्डुनं धीरं लोहितचन्दनम् ॥

2 An awning. १२६ रुद्रतनोत्सादने दे समे, आप्नाव आप्नवः ॥ 3 Bathing.

1 A tent. १२७ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

3 A screen or wall of cloth. १२८ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

2 Embellishment of person. १२९ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

3 Cleaning of it. १३० रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

2 Cleaning with perfumes. १३१ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

3 Perfuming. १३२ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

2 Reviving a fragrancy. १३३ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

2 Painting the person. १३४ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

4 A circle on the fore-head. १३५ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

11 Saffron. १३६ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

6 Lac. १३७ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

2 Cloves. १३८ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

3 A yellow fragrant wood. १३९ रुद्रनं, चर्चा तु चार्चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।

7 A gallochum.	१२६ कालीयकं च कालानुसार्यं चाथ समार्थकम् । वांशिकाऽगुरु-राजार्ह-लोहं कृमिज-जोड़कम् ॥
2 A black kind.	१२७ कालागुर्वंगुरु स्यात् तु मङ्गल्या मल्लि-गन्धि यत् । ^{1 A} ५ Resin.
2 Compounded perfume.	१२८ बहुरूपो उप्यथ वृक्धूप-कृत्रिमधूपकौ । ^{very} ४ Incense.
5 Terpentine.	तुरुष्कः पिण्डकः सिहो यावनो उप्यथ पायसः ॥
3 Musk.	१२९ श्रीवासो वृक्धूपो उपि श्रीवेष्ट-सरलद्रवौ ।
3 Bdellium.	मृगनाभिर् मृगमदः कस्तूरी चाथ कोलकम् ॥
5 Camphor.	१३० कङ्कोलकं कोशकलमय कर्पूरम-लियाम् ।
4 Sandal wood	घनसाराश् चन्द्र-संजः सिताभ्रो हिमवालुका ॥
Varieties of sandal wood.	१३१ गन्धसारो मलयजो भद्रश्रीश् चन्द्रनो उलियाम् ।
5 Red sanders.	१३२ तिलपर्णी तु पत्राङ्गं रञ्जनं रक्तचन्दनम् ।
2 Mace.	कुचन्दनं चाथ जातीकोश-जातीफले समे ॥
1 Perfumed paste.	१३३ कर्पूराऽगुरु-कस्तूरी-कङ्कोलैर् यक्षकर्दमः ।
4 Perfume for the person.	गात्रानुलेपनी वर्तिर् वर्णकं स्याद् विलेपनम् ॥
2 Powder.	१३४ चूर्णानि वासयोगाः स्युर, भावितं वासितं त्रिषु ।
2 Perfumed.	संस्कारो गन्ध-माल्याऽस्त्रैर् यः स्यात् तदधिवासनम् ॥
1 Adjusting with perfumes.	१३५ माल्यं माला-स्त्रौ मूर्त्ति, केश-मध्ये तु गर्भकः । ^{1 One} ३ A chaplet.
1 One suspended from the middle lock.	worn in the hair. प्रभ्रष्टकं शिखा-लभि, युरो-न्यस्तं ललामकम् ॥
1 Or hung round the neck.	१३६ प्रालम्बमृजु-लभ्य स्यात् कण्ठाद्, वैकक्षिकं तु तत् । १ Or falling over the forehead. १ Or worn as a scarf.
2 completion or fullness.	१३७ रचना स्यात् परिस्थन्द, आभोगः परिपूर्णता । ^{2 Or tied on the} २ A pillow.
३ A bed.	उपधारनं तपवर्हः, शश्यायां शयनीय-बत् ॥ ^{crown.}

4 A bedstead.	१३८ शयनं, मञ्च-पर्यङ्क-पल्यङ्काः खट्या समाः ।	२ Decoration of hair.
2 A ball to play with.	गेन्दुकः कन्दुको, दीपः प्रदीपः, पीठमासनम् ॥	
2 A lamp.		
2 A chair or stool.	१३९ समुद्रकः संपुटकः, प्रतिग्राहः पतद्रहः ।	
2 A casket.		
2 A spitting pot.	प्रसाधनी कङ्कतिका, पिष्टातः पटवासकः ॥	२ Perfumed powder.
2 A comb.		
3 A mirror.	१४० दर्पणे मुकुराऽदर्शौ, व्यजनं तालवृन्तकम् ।	
2 A fan.	इति नृवर्गः ६, अत्र मूलश्लोकाः १३९ ॥, क्षे. श्लो. १.	

अथ ब्रह्म-वर्गः ७

9 Race or lineage.	१ संततिर् गोत्र-जनन-कुलान्यभिजनाऽन्वयौ ॥	
1 Tribes or classes.	२ वंशोऽन्वयायः संतानो, वर्णाः स्युर् ब्राह्मणाऽदद्यः ॥	
2 Sprung from any family.	२ विप्र-क्षत्रिय-विष्णु-शूद्राश् चातुर्वर्ण्यमिति स्मृतम् ॥	
6 Of honourable parentage.	३ राजबीजी राजवंशयो, वीजयस् तु कुलसंभवः ॥	२ Sprung from a royal house.
1 The four orders.	४ आश्रमो श्वी, द्विजात्यग्रजन्म-भूदेव-वाङ्माः ॥	
1 An order, or religious state.	५ विप्रश्च च ब्राह्मणो, उसां षट्कर्मा यागाऽदिभिर् वृतः ॥	६ A man of the sacerdotal tribe.
1 One, practising the six-allowed acts.	६ धीरो मनीषी ज्ञः प्राज्ञः संख्यावान् पण्डितः कविः ।	
22 Wise or learned.	७ धीमान् सूरिः कृती कृष्टिर् लङ्घवर्णो विचक्षणः ॥	
2 A priest conversant with scripture.	८ दूरदर्शी दीर्घदर्शी, श्रोत्रियच्छान्दसौ समौ ।	
2 Mimansaka.	९ भीमांसको जैमिनीये, वेदान्ती ब्रह्मवादिनि ॥ १ ॥	
2 Brahmanavadin.	१० वैशेषिके स्यादौलूक्यः, सौगतः शून्यवादिनिः ।	
2 Vaisheshika.	११ 'नैयायिकस् त्वक्षपादः स्यात्, स्याद्वादिक आर्हकः ।	
2 Buddha.	१२ चार्वाक-लौकायितिकौ, सत्कार्ये सांख्य-कापिलौ' ॥ २ ॥	
2 Logicians.		
2 Jain.		
2 Nihilist.		
3 Sankhyas.		

2 Teacher.	७ उपाध्यायोऽध्यापको, ऽथ स्यान् निषेकाऽस्त्रिदि-कृद् गुरुः ।
1 A spiritual parent	मन्त्र-व्याख्या-कृदाचार्य, आदेष्टा त्वध्वरे ब्रती ॥ ३ Sacrificer.
1 An instructor in holy writ.	
1 Sacrificer in soma.	८ यष्टा च यजमानश् च, स सोमवति दीक्षितः ।
2 One who sacrifices in due form.	इज्याशीलो यायजूको, यज्वा तु विधिनेष्टवान् ॥
1 Who does so in a certain form.	९ One who frequently sacrifices.
1 Who has bestowed all his wealth.	९ स गीष्टतीष्टया स्थपतिः, सोमपीथी तु सोमपाः ।
1 Who is completely learned.	२ Who has drunk the juice of acid Asclepias.
1 Who has taken leave of his preceptor.	१० सर्ववेदाः स येनेष्टो यागः सर्व-स्व-दक्षिणः ॥
3 A pupil.	१० अनूचानः प्रवचने साऽङ्गे ऽधीती, गुरोऽ तु यः ।
2 Novices.	११ लब्धाऽनुजः समावृत्तः, सुत्वा त्वभिष्वे कृते ॥
1 Fellow students.	१ Who has made ablutions.
1 Spiritual brethren.	११ छात्राऽन्तेवासिनौ शिष्ये, शैक्षाः प्राथमकस्तिपकाः ।
2 Traditional instruction.	१२ एक-ब्रह्म-व्रताऽस्त्रिचारा मिथः सब्रह्माचारिणः ॥
1 Untaught knowledge.	१२ सतीर्थ्यामू त्वेक-गुरवश्, चित्तवान्भिमभित्तिचित् । १ Chayana Sacrificer.
7 A sacrifice.	१३ पारम्पर्योपदेशे स्यादैतिहामितिहाऽन्ययम् ॥
1 The great sacraments.	१३ उपज्ञा ज्ञानमाद्यं स्याज्ञात्वा ऽस्त्रम् उपक्रमः । १ Deliberate commencement.
9 An assembly or meeting.	१४ पाठो, होमश्, चाऽतिथीनां सपर्या, तर्पणं, बलिः ।
1 A room in front of the offerings.	१४ एते पञ्च महायज्ञा ब्रह्मयज्ञाऽस्त्रिदि-नामकाः ॥
1 By-standers.	१५ समज्या परिषद् गोष्ठी सभा-समिति-संसदः ।
4 Members of the assembly.	१५ आस्थानी छीत्रमास्थानं खी-नपुंसकयोः सदः ॥
1 Reciters of the prayers.	१६ प्राग्वंशः प्राग्विर-गेहात्, सदस्या विधि-दर्शिनः ।
2 Officiating priest.	१६ सभासदः सभास्ताराः सभ्याः सामाजिकाश् च ते ॥
	१७ अध्वर्यद्वात्-होतारो यजुः-सामन्त-विदः क्रमात् ।
	१७ आमीत्राऽस्त्रा धनैर् वार्या ऋत्विजो याजकाश् च ते ॥

1 The altar. १८ वेदिः परिष्कृता भूमिः, समे स्थणिद्वल-चत्वरे ।

2 Sacrificial ground. १९ यूपाग्रं तर्म, निर्मन्त्य- दारूणि त्वरणिर् द्वयोः । ^{1 Wood for}

2 A ring on the post. चषालो यूपकटकः, कुम्बा सुगहना वृतिः ॥

1 An enclosure. ३ दक्षिणामिर् गार्हपत्याऽहवनीयौ त्रयोऽग्रयः ॥ ^{lighting a fire.}

2 Top of the post. २० अग्नि-त्रयमिदं त्रेता, प्रणीतिः संस्कृतोऽनलः । ^{1 Fire consecrated by}

3 Three sorts of sacred fire. ^{for} समूद्यः परिचार्योपचार्यावशौ प्रयोगिणः ॥ ^{prayers.}

1 The three sacred fires. २१ यो गार्हपत्यादानीय दक्षिणाऽग्निः प्रणीयते ।

Sacrificial fire. ३ The wife of fire. तस्मिन्नानाय्यो, ऽथाऽग्नायी स्वाहा च हुतमुक्तिप्रया ॥

3 Sort of sacred fire. २२ ऋक् सामिधेनी धार्या च या स्यादग्नि-समिन्धने ।

1 Metre. गायत्री-प्रसुरं छन्दो, हव्य-पाके चरुः पुमान् ॥

१ Curd of two milk whey. २३ आमिक्षा सा शृतोणे या क्षीरे स्याद् दधिन्योगतः ।

१ A leather fan. धवित्रं व्यजनं तद् यद् रचितं मृग-चर्मणा ॥

१ Oblation of butter and curds. २४ पृष्ठदाज्यं स-दध्याऽ ज्ये, परमान्त्रं तु पायसम् । ^{1—of rice.}

१ Food of the gods and manes. हव्य-कन्ये दैव-पित्रे अन्ने, पात्रं सुवाऽदिकम् ॥ ^{Milk and sugar.}

१ Various sorts. २५ भुवोपभृज्जहूर्, ना तु सुवो, भेदाः सुचः स्त्रियः ।

१ A victim. उपाकृतः पशुरसौ योऽभिमन्त्य क्रतौ हतः ॥

३ Slain or immolated. २६ परंपराकं शमनं प्रोक्षणं च वधाऽर्थकम् ।

१ An intended oblation. वाच्य-लिङ्गाः प्रमीतोपसंपन्न-प्रोक्षिता हते ॥

१ Burnt as a sacrifice. २७ सामार्यं हविरग्नौ तु हुतं त्रिषु वषट्कृतम् ।

१ An act of sacrifice. दीक्षाऽन्तोऽवभृथो यज्ञे, तत्-कर्माऽहं तु याक्षियम् ॥

१ Supplemental sacrifice. १ Suitable to a sacrifice.

१ Act of Sacrifice. २८ त्रिष्वथ क्रतु-कर्मेष्ट, पूर्ति खाताऽदिकर्म यत् । ^{1 of pious liberality.}

१ Remains of a sacrifice or oblation. अमृतं विघसो यशशेष-भोजनशेषयोः ॥

13 Gift or donation. २९ त्यागो विहापितं दानमुत्सर्जन-विसर्जने ।

विश्राणनं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनम् ॥

३० प्रादेशनं निर्वपणमपवर्जनमंहतिः ।

1 Obsequies of a deceased person.

मृताऽर्थं तदहे दानं त्रिषु स्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥

2 Gifts in honour of the deceased.

३१ पितृदानं निवापः स्याच्छ्राद्धं तत्-कर्म शान्ततः । १ Funeral repast.

1 Monthly obsequies.

अन्वाहार्यं मासिकेऽशोऽष्टमोऽहः कुतपोऽस्त्रियाम् ॥

2 Research or inquiry.

३२ पर्येषणा परीष्ठिश्च चाऽन्वेषणा च गवेषणा । २ Request or solicitation

4 Asking or begging.

सनिम् त्वध्येषणा, याङ्गाऽभिशस्तिर् याचनाऽर्थना ॥

1 A respectful oblation.

३३ षट् तु त्रिष्वर्ध्यमर्घाऽर्थे, पादं पादाय बारिणि । १ Water for ablution of

1 Proper for a guest.

क्रमादातिथ्याऽतिथेये अतिथर्थे ऽत्र साधुनि ॥ the feet.

6 A guest.

३४ स्युरावेशिक आगन्तुरतिथिर् ना गृहागते ।

‘प्राघूर्णिकः प्राघुणकश्चाऽभ्युथानं तु गौरवम्’ ।

6 Worship.

पूजा नमस्याऽपचितिः सपर्याऽर्चाऽर्हणाः समाः ॥

4 Service.

३५ वरिवस्या तु शृशूषा परिचर्या ऽप्युपासना ।

ब्रज्या ऽटा ऽश्च वर्यटनं, चर्या त्वीर्या-पथे रिथतिः ॥

4 Roaming.

१ Perseverance in austerities.

2 Sipping.

३६ उपस्पर्शस् त्वाचमनमथ मौनमभाषणम् । २ Silence.

4 Valmiki.

‘प्राचेतसश्चाऽदिकविःस्यान् मैत्रावरुणिश्च सः॥३॥

3 Viswamitra.

बाल्मीकिश्च चाऽथ गाधेयो विश्वामित्रश्च कौशिकः

4 Vyāsa.

व्यासो द्वैपायनः पाराशर्यः सत्यवतीसुतः’ ॥ ४ ॥

5 Order, method.

आनुपूर्वी बिर्या वा ऽवृत्-परिपाटी अनुक्रमः ।

3 Neglect.

३७ पर्यायश्च च ऽतिपातस् तु स्यात् पर्यय उपात्ययः ।

2 Meritorious act.

नियमो ब्रतम-स्त्री, तच् चोपवासाऽदिपुण्यकम् ॥

2 A fast.

३८ औपवस्तं तपवासो, विवेकः पृथग्ाऽत्मता ।

1 Discrimination.

स्याद् ब्रह्मवर्चसं वृत्ताऽध्ययन-द्विरथा ऽज्ञिः ॥

1 Joining both hands while reading the Vedas.

1 Sanctified saliva. ३९ पाठे ब्रह्माञ्जलिः, पाठे विप्रुषो ब्रह्मविन्दवः ।
 1 Holiness. ३० ध्यान-योगाऽऽसने ब्रह्मासनं, कल्पे विधि-क्रमौ ॥

1 A holy posture. ३१ मुख्यः स्यात् प्रथमः कल्पोऽनुकल्पस् तु ततो ऽधमः ।
 3 A sacred precept. ३२ अस्त्रकार-पूर्वं ग्रहणं स्यादुपाकरणं श्रुतेः ॥

1 A chief injunction. ४० मुख्यः स्यात् प्रथमः कल्पोऽनुकल्पस् तु ततो ऽधमः ।
 1 A secondary one. ४१ समे तु पादग्रहणमभिवादनमित्युमे ।

1 Holy study. ४२ समे तु पादग्रहणमभिवादनमित्युमे ।
 5 A mendicant. ४३ भिक्षुः परिव्राद् कर्मन्दी पाराशार्येषि मस्करी ॥

3 An ascetic. ४४ तपस्वी तापसः पारिकाङ्क्षी, वाचंयमो मुनिः ।
 2 A holy sage. ४५ तपः क्लेश-सहो दान्तो, वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥

1 Patient of austerity. ४६ तपः क्लेश-सहो दान्तो, वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥
 2 Religious students. ४७ तपः क्लेश-सहो दान्तो, वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥

2 Saints. ४८ ऋषयः सत्यवचसः, स्नातकस् चाप्तुतो व्रता । १ Animati-
 2 Sages with sub-
 dueed senses. ४९ ये निर्जितेन्द्रिय-ग्रामा यतिनो यतयश्च ते ॥ house-
 holder.

2 One who sleeps on ४४ यः स्थणिडले व्रत-वशाच्छेते स्थणिडलशाय्यतौ ।
 the bare ground. ४५ पवित्रः प्रयतः पूतः, पाखण्डाः सर्वलिङ्गिनः । २ Heretics
 2 Men perfectly ४६ अ-स्त्री कमण्डलः कुण्डी, व्रतिनां साऽऽसनं बृषी ।
 virtuous. ४७ स्थाणिडलश्चाथ विरजस्तमसः स्युर द्वयातिगाः ।

3 A purified per- ४७ पवित्रः प्रयतः पूतः, पाखण्डाः सर्वलिङ्गिनः । २ Heretics
 son. ४८ पालाशो दण्ड आषाढो व्रते, राम्भस् तु वैणवः ॥ postors.
 1 A student's staff. ४९ पालाशो दण्ड आषाढो व्रते, राम्भस् तु वैणवः ॥ १ One cut from a Bambu.

2 His waterpot. ४६ अ-स्त्री कमण्डलः कुण्डी, व्रतिनां साऽऽसनं बृषी ।
 1 His cushion. ४७ स्थाणिडलश्चाथ विरजस्तमसः स्युर द्वयातिगाः ।
 3 A hide used by ४८ अजिनं चर्म कृत्तिः स्त्री, भैक्षं मिक्षा-कदम्बकम् ॥ him. १ Aggregate of alms.

2 Reading or mut- ४७ स्वाध्यायः स्याज् जपः, सुत्या ऽभिषवः सवनं च सा ।
 tering of prayers. ४८ सर्वैनसामपच्चंसि जप्यं त्रिष्वधमर्षणम् ॥

2 Religious bath-
 ing. ४९ दर्शश्च च पौर्णमासश्च च यागौ पक्षाऽन्तयोः पृथक् ॥

1 An expiatory ४८ दर्शश्च च पौर्णमासश्च च यागौ पक्षाऽन्तयोः पृथक् ॥
 prayer. ४९ दर्शश्च च पौर्णमासश्च च यागौ पक्षाऽन्तयोः पृथक् ॥ १ Half-monthly sacrifice.

1 A perpetual duty. ४९ शरीर-साधनाऽपेक्षं नित्यं यत् कर्म तद् यमः ।

1 A voluntary one. ५० नियमस् तु स यत् कर्म नित्यमागन्तु-साधनम् ॥

4 Shaving. ५१ क्षीरं तु भद्राकारणं मुण्डनं वपनं त्रिषु ।

2 Robe. ५२ कक्षापटी च कौपीनं शाटी च स्त्रीति लक्ष्यतः ॥ ५ ॥
 1 Petticoat.

५० उपवीतं ब्रह्म-सूत्रं प्रोद्धते दक्षिणे करे । १ The cord passed over the left shoulder.

1 Over the right shoulder. प्राचीनावीतमन्यसिमन्, निवीतं कण्ठ-लभितम् ॥

1 Suspended over the neck.

1 Part of the hand sacred to the gods. ५१ अङ्गुल्यग्रे तीर्थं दैवं, स्वत्पाऽङ्गुल्योर् मूले कायम् ।

1 Part of the hand sacred to the creator.

1—to the manes. मध्ये ३ङ्गुष्ठाङ्गुल्योः पित्र्यं, मूले त्वङ्गुष्ठस्य ब्राह्मम् ॥

3 Deified state.

1—to the *Vedas*.

1 Inferior deification. देवभूयाऽऽदिकं तद्-वत्, कृच्छ्रं सांतपनाऽऽदिकम् ॥

1 Penance

1 Fasting to die. ५३ सन्यासवत्यनशने पुमान् प्रायो, ऽथ वीरहा ।

1 One who has left his sacred fire. नष्टामिः, कुहना लोभान् मिथ्येया-पथ-कल्पना ॥ १ Hypocrisy.

1 An uninitiated person. ५४ ब्रात्यः संस्कार-हीनः स्यादस्वाध्यायो निराकृतिः ।

2 One who has not made his studies.

2 A hypocrite or impostor. धर्मध्वजी लिङ्गवृत्तिरवकीर्णि क्षत्रत्रतः ॥ २ A violator of his vow.

1 One who is asleep at sunset, or at sunrise. ५५ सुते यस्मिन्नस्तमेति सुते यस्मिन्नुदेति च ।

अंशुमानभिन्नुक्ताऽभ्युदितौ च यथा-क्रमम् ॥

1 One married before his elder brother. ५६ परिवेत्ता ऽनुजो ऽनूदे ज्येष्ठे दार-परिग्रहात् ।

1 The unmarried elder brother. परिवित्तिस् तु तज्-ज्यायान्, विवाहोपयमौ समौ ॥

6 Marriage. ५७ तथा परिणयोद्वाहोपयामाः पाणिपीडनम् ।

5 Copulation. वयवायो ग्राम्यधर्मो मैथुनं निधुवनं रतम् ॥

3 Three human pursuits. ५८ त्रिवर्गो धर्म-कामाऽर्थेश्, चतुर्वर्गः स-मोक्षकैः । १ Four objects.

1 The same equally potent. स-बलैस् तैश् चतुर्भुद्रं, जन्याः क्षिण्डा वरस्य ये ॥

1 The bridegroom's friends.

इति ब्रह्म-वर्गः ७, अत्र मूलश्लोकाः ५८, क्षेत्रं क्षेत्रो ५.

अथ क्षत्रिय-वर्गः ८

५ A man of the military tribe.	१ मूर्धाभिषक्तो राजन्यो बाहुजः क्षत्रियो विराद् ।
७ A king.	राजा राट् पार्थिव-क्षमाभृन्-नृप-भूप-महीक्षितः ॥
१ An emperor.	२ राजा तु प्रणताऽशेष सामन्तः स्यादधीश्वरः ।
२ A universal monarch.	चक्रवर्ती सार्वभौमो, नृपोऽन्यो मण्डलेश्वरः ॥
१ A paramount.	३ येनेष्टं राजसूयेन मण्डलस्येश्वरश् च यः । १ Any other prince.
१ An assemblage of princes.	शास्ति यश् चाऽस्त्रया राजः स सम्राट्य राजकम् ॥
१—of soldiers.	४ राजन्यकं च नृपति-क्षत्रियाणां गणे क्रमात् ॥
३ A minister or counsellor.	मन्त्री धीसचिवोऽमात्यो, अन्ये कर्मसचिवासु ततः ॥ १ Other ministers.
२ The king's companions.	५ महामात्राः प्रधानानि, पुरोधास् तु पुरोहितः । २ The priest
२ The judge.	द्रष्टरि व्यवहाराणां प्राणिवाकाऽक्षदर्शकौ ॥ or chaplain.
५ The warden or porter.	६ प्रतीहारो द्वारपाल-द्वाःस्थ-द्वाःस्थित-दर्शकाः ।
२ An armed guard.	रक्षिवर्गस् त्वनीकस्थो, अथाऽध्यक्षाऽधिकृतौ समौ ॥
२ A superintendent.	७ स्थायुकोऽधिकृतो ग्रामे, गोपो ग्रामेषु भूरिषु । १ An inspector of a district.
१ An overseer of a village.	भौरिकः कनकाध्यक्षो, रूप्याध्यक्षस् तु नैषिकः ॥
२ The treasurer.	८ अन्तःपुरे त्वधिकृतः स्यादन्तर्वेशिको जनः ।
२ The master of the mint.	सौविदलाः कञ्चुकिनः स्थापत्याः सौविदाश् च ते ॥
१ The chamberlain.	९ षण्ठो वर्षवरस् तुल्यौ, सेवकाऽर्थ्यनुजीविनः ।
४ Attendants of the women.	विषयाऽनन्तरो राजा शत्रुर्, मित्रमतः परम् ॥
२ A eunuch.	१० उदासीनः परतरः, पार्णिंप्राहस् तु पृष्ठतः । १ An enemy in the rear.
३ A servant.	रिपौ वैरि-सपल्लाऽरि-द्विषद्-द्वेषण-दुर्ददः ॥
१ A foe. १ A stranger or neutral.	११ द्विः-विपक्षाऽहिताऽमित्र-दस्यु-शात्रव-शात्रवः ।
१ A stranger.	अभिघाति-पराऽराति-प्रत्यर्थि-परिपन्थिनः ॥
१९ Any enemy.	

3 A friend and con-temporary. १२ वयस्यः लिङ्घः सवया, अथ मित्रं सखा सुहृत् । ^{3 A friend.}

2 Friendship. सख्यं सामपदीनं स्यादनुरोधो ज्ञुवर्तनम् ॥

2 Complaisance. १३ यथार्हवर्णः प्रणिधिरपसर्पण् चरः स्पशः ।

7 A spy. चारण् च गूढपुरुषश्च चाऽस्म-प्रत्ययितौ समौ ॥

2 Trusted ; confidential. १४ सांवत्सरो ज्यौतिषिको दैवज्ञ-गणकावपि ।

8 An astrologer. स्वरूपौदृतिक-मौदृतै-ज्ञानि-कार्तान्तिका अपि ॥

2 A man versed in any science. १५ तान्त्रिको ज्ञातसिद्धान्तः, सत्री गृहपतिः समौ ॥ ^{2 A generous}

4 A scribe. लिपिङ्करोऽक्षरचणोऽक्षरचञ्चुश्च च लेखके । ^{house-holder.}

4 Scripture or writing. १६ लिखिताऽक्षरसंस्थाने लिपिर् लिपिरमेत्यै ।

2 A messenger or ambassador. स्यात् संदेशहरो दूतो, दूत्यं तद्-भाव-कर्मणी ॥

1 An embassy or message. १७ अध्वनीनोऽध्वगोऽध्वन्यः पान्थः पथिक इत्यपि ॥

1 The requisites of regal administration. १८ स्वाभ्यमात्य-सुहृत्-कोश-राष्ट्र-दुर्ग-बलानि च ।

1 Including citizens. राज्याङ्गानि, प्रकृतयः, पौराणां श्रेणयोऽपि च ॥

1 Six expedients of defence. १९ संधिर् ना विग्रहो यानमासनं द्वैषमाश्रयः ।

1 Power. षड् गुणाः, शक्तयस् तिक्षः प्रभावोत्साह-मन्त्र-जाः ॥

1 Threefold object. २० क्षयः स्थानं च वृद्धिश्च च त्रिवर्गो नीति-वेदिनाम् ।

2 Majesty. स प्रतापः प्रभावश्च यत् तेजः कोश-दण्ड-जम् ॥

1 Four means of success. २१ साम-दाने भेद-दण्डावित्युपाय-चतुष्यम् ।

3 Punishment. साहसं तु दमो दण्डः, साम सान्त्वयथो समौ ॥

2 Conciliation. २२ भेदोपजापावृपथा धर्माऽद्यैर् यत् परीक्षणम् ॥

2 Disunion. १ Trial or test of honesty.

1 Secret. २३ पञ्च त्रिष्वषडक्षीणो यस् तृतीयाऽद्यैर्-गोचरः ।

7 Solitary, or private. विविक्त-विजननच्छन्न-निःशलाकास् तथा रहः ॥

2 Trust or confidence. २४ रहश्चोपांशु चाऽलिङ्गे, रहस्यं तद् भवे त्रिषु । ^{1 Occurring in private.}

1 Deviation from right. समौ विस्तंभ-विश्वासौ, भ्रेषो भ्रेषो यथोचितात् ॥

5 Propriety or fitness. २५ अभ्रेष-न्याय-कल्पास् तु देशरूपं समज्जासम् ।

6 Right, fit or proper. युक्तमौपायिकं लभ्यं भजमानाऽभिनीत-बत् ॥

2 Deliberation. २६ न्याय्यं च त्रिषु षट्, संप्रधारणा तु समर्थनम् ।

6 An order or command. अववादस् तु निर्देशो निदेशः शासनं च सः ॥

4 Continuance in the right way. २७ शिष्टिश्चाऽङ्गा च, संस्था तु मर्यादा धारणा स्थितिः ।

4 Reform. 'सुधारणा सुधारा ली सुस्थितिः सुदशोक्तिः' ॥

3 Offence or transgression. आगो उपराधो मनुश्च, समे तृहान-बन्धने ॥² Binding.

1 Double penalty. २८ द्विपाद्यो द्वि-गुणो दण्डो, भागधेयः करो बलिः ।

3 Royal revenue. १ Toll. घटाऽऽदि-देयं शुल्को उल्ली, प्राभृतं तु प्रदेशनम् ॥

6 A present. २९ उपायनमुपप्राण्यमुपहारम् तथोपदा ।

2 A special gift. यौतकाऽऽदि तु यद् देयं सुदायो हरणं च तत् ॥

2 Present time. ३० तत्कालस् तु तदात्वं स्यादुत्तरः काल आयतिः ।

1 Future time. १ Immediate consequence. सांहष्टिकं फलं सद्यः, उद्दर्कः फलमुत्तरम् ॥¹ Future consequence.

1 Causal and un-seen danger. ३१ अहृष्टं वह्नि-तोयाऽऽदि, हृष्टं स्व-पर-चक्र-जग्म ।¹ Obvious danger.

1 Latent danger. महीभुजामहिभयं स्व-पक्ष-प्रभवं भयम् ॥

2 Bearing of royal insignia. ३२ प्रक्रिया त्वधिकारः स्याच्, चामरं तु प्रकीर्णकम् ।² A cow tail.

2 A throne. ३३ हैमं, छत्रं त्वातपत्रं, राजस् तु नृपलक्ष्म तत् ।

1 One made of gold. नृपासनं यत् तद् भद्रासनं, सिंहासनं तु तत् ॥

2 A parasol. ३४ भद्रकुम्भः पूर्णकुम्भो, भृङ्गारः कनकालुका ॥

1 A royal one. ३५ दन्ती दन्तावलो हस्ती द्विरदो उनेकपो द्विषः ।

2 An auspicious jar. मतङ्गजो गजो नागः कुञ्जरो वारणः करी ॥

2 A golden vase. ३६ इभः स्तम्बेरभः पद्मी, यूथनाथस् तु यूथपः ।

2 A camp. ३७ दन्ती दन्तावलो हस्ती द्विरदो उनेकपो द्विषः ।

2 A sentry or guard. ३८ इनिवेशः शिविरं षण्डे, सज्जनं तूपरक्षणम् ।

1 Component part of an army. हस्यश्च-रथ-पादातं सेनाङ्गं स्याच् चतुष्टयम् ॥

15 An elephant. ३९ दन्ती दन्तावलो हस्ती द्विरदो उनेकपो द्विषः ।

2 The leader of a wild herd. ३८ द इभः स्तम्बेरभः पद्मी, यूथनाथस् तु यूथपः ।

2 A rutting elephant. मदोत्कटो मदकलः, कलमः करिशावकः ॥¹ A young elephant.

3 A furious elephant.	३७ प्रभिन्नो गर्जितो मत्तः, समौ उद्वान्त-निर्मदौ ।	2 An elephant out of rut.
2 A herd of elephants.	हासितकं गजता दृन्दे, करिणी धेनुका वशा ॥ ३	A female elephant.
2 The temples.	३८ गन्डः कटो, मदो दानं, वमथुः करशीकरः ।	
	2 The temporal juice. 2 Water emitted from the elephant's trunk.	
1 His frontal globes.	कुम्भौ तु पिण्डौ शिरस्स, तयोर् मध्ये विदुः पुमान् ॥	
1 His forehead.	३९ अवग्रहो ललाटं स्यादीषिका लक्षि-कूटकम् ।	
1 His eyeball.		
1 The hollow between them.	अपाङ्ग-देशो निर्याणं, कर्ण-मूलं तु चूलिका ॥ १ Root of his ear.	
1 Corner of his eye.		
1 Part below the frontal globes.	४० अधः कुम्भस्य वाहित्यं, प्रतिमानमधो उस्य यत् ।	1 Under that ; between the tusks.
1 His withers.	आसनं स्कन्ध-देशः स्यात्, पद्मकं विन्दु-जालकम् ॥	1 Marks on his face and trunk.
1 His side or flank.	४१ पार्श्व-भागः पक्षभागो, दन्तभागस् तु यो उग्रतः ।	
1 His front.		
1 His shoulder and thigh.	द्वौ पूर्व-पश्चाजङ्गुधाऽदि-देशौ गात्राऽवरे क्रमात् ॥	
1 Pike to drive him.	४२ तोत्रं वेणुकमालानं बन्ध-स्तम्भे, उथ शृङ्खलेऽ ।	1 Post to which he is secured. 2 Chain for his feet.
2 Hook to guide him.	अन्दुको, निगदोऽब्री-स्यादद्वुशोऽब्री सूणिः लियाम् ।	
2 Leather girt.	४३ चूपाकक्षया वरत्रा स्यात्, कल्पना सज्जना समे ॥ २ Dressing an elephant.	
4 His trappings.	प्रवेण्यास्तरणं वर्णः परिस्तोमः कुथो द्रयोः ॥	
1 Unfit for riding.	४४ वीतं त्वसारं हस्त्यऽश्वं, वारी तु गजबन्धनी ।	2 An elephant-stable.
13 A horse.	घोटके पीति-तुरग-तुरङ्गाऽश्व-तुरङ्गमाः ॥	
	४५ वाजि-वाहाऽर्व-गन्धर्व-हय-सैन्धव-सप्तयः ।	
1 Horses of a good breed.	आजानेयाः कुलीनाः स्युर्, विनीताः साधु-वाहिनः ॥	1—trained for the manege.
1 Horses of certain local breeds.	४६ वनायुजाः पारसीकाः काम्बोजा वालिहका हयाः ।	
1 A horse fit for sacrifice.	ययुरश्वोऽश्वमेधीयो, जवनम् तु जवाऽधिकः ॥	1 A fleet horse ; a courser.

2 A pack horse. ४७ पृष्ठृथः स्थौरी, सितः कर्को, रथ्यो बोढा रथस्य यः ।
 1 A white horse. 1 A chariot-horse.

1 A colt. बालः किशोरो, वाम्यश्वा वडवा, वाडवं गणे ॥ 1 A stud.
 3 A mare.

1 A day's journey for a horse. ४८ त्रिष्वाश्वीनं यदश्वेन दिनेनैकेन गम्यते ।

1 A horse's flank. कश्यं तु मध्यमश्वानां, हेषा हेषा च निस्वनः ॥

2 Neighing.

1 The throat. ४९ निगालस् तु गलोदेशो, वृन्दे त्वश्वीयमाश्व-वत् । १ A multitude of horses.

5 A horse's paces. आस्कदितं धौरितं रोचितं बलितं प्लुतम् ॥

1 His paces generally. ५० गतयोऽमूः पञ्च धारा, घोणा तु प्रोथमस्त्रियाम् । १ His nose.

2 The bit of the bridle. कविका तु खलीनोऽन्नी, शाफं छीबे खुरः पुमान् ॥

2 A horse's hoof.

5 His tail. ५१ पुच्छोऽन्नी लूम-लाङ्गूले बालहस्तश् च बालधिः ।

2 A horse rolling himself. त्रिष्पूपावृत्त-लुठितौ परावृत्ते मुहुर् भुवि ॥

3 A war chariot. ५२ याने चक्रिणि युद्धाऽर्थे शताङ्गः स्यन्दनो रथः ।

1 Any other car. असौ पुष्परथश् चक्र-यानं न समराय यत् ॥

3 A covered car. ५३ कर्णीरथः प्रवहणं द्वयनं च समं त्रयम् ।

2 A cart. 2 A carriage drawn by oxen. छीबे ऽनः शकटोऽन्नी स्याद्, गन्नी कम्बलि-बाल्यकम् ॥

2 A litter. 2 A hammock or swing. ५४ शिविका याप्ययानं स्याद्, दोला प्रेक्षाऽदिकाः स्त्रियाम् ।

2 A car covered with tigerskin. ५५ पाण्डु-कम्बल-संवीतः स्यन्दनः पाण्डुकम्बली ।

1—with white woolen cloth. ५६ रथे काम्बलवास्त्राऽदयाः कम्बलादिभिरावृते ॥

1—with blanket or cloth, etc. ५७ चक्रं रथाङ्गं, तस्याऽन्ते नेभिः नी स्यात् प्रधिः पुमान् ।

2 A multitude of cars. ५८ त्रिषु द्वैपाऽदयो, रथ्या रथकह्या रथ-न्रजे ।

2 Fore-part of a carriage. धूः नी छीबे यानमुखं, स्याद् रथाङ्गमपस्करः ॥

2 Any part of a carriage.

2 A wheel. ५९ चक्रं रथाङ्गं, तस्याऽन्ते नेभिः नी स्यात् प्रधिः पुमान् ।

2 Its periphery. ६० पिण्डिका नाभिरक्षाग्र-कीलके तु द्वयोरणिः ॥

2 Its nave. ६१ रथगुप्तिर् वरुथो ना, कूबरस् तु युगंधरः । २ The pole.

1 The pin of the axle. ६२ रथगुप्तिर् वरुथो ना, कूबरस् तु युगंधरः । २ The pole.

1 The fender of a carriage. ६३ अनुकर्षो दार्वधःस्थं, प्रासंगो ना युगाद्-युगः ॥

1 Bottom of a carriage. ६४ अनुकर्षो दार्वधःस्थं, प्रासंगो ना युगाद्-युगः ॥

1 A separate yoke.

5 Any vehicle. ५९ सर्वं स्थाद् वाहनं यानं युग्यं पत्रं च धोरणम् ।

1 A mediate one. परम्परा-वाहनं यत् तद् वैनीतकम्-लियाम् ॥

4 Elephant drivers. ६० आधोरणा हस्तिपक्षा हस्त्यारोहा निषादिनः ।

8 A charioteer. नियन्ता प्राजिता यन्ता सूतः क्षत्ता च सारथिः ॥

६१ सठ्येष्टु-दक्षिणस्थै च संज्ञा रथ-कुदुम्बिनः ।

2 Warriors in eha riots. रथिनः स्यन्दनारोहा, अश्वारोहास् तु सादिनः ॥

2 Horsemen. ३ Warriors generally. ६२ भटा योधाश् च योद्धारः, सेनारक्षाम् तु सैनिकाः ।

2 Arrayed troops. सेनायां समवेता ये सैन्याम् ते सैनिकाश् च ते ॥

2 A thousand strong. ६३ बलिनो ये सहस्रेण साहस्राम् ते सहस्रिणः ।

2 A guard or attendant. परिधिस्थः परिचरः, सेनानीर् वाहिनीपतिः ॥

2 A general. ६४ कञ्चुको वारवाणो ऽब्री यत् तु मध्ये स-कञ्चुकाः ।

2 Armour; hawberk. ६५ बधन्ति तत् सारसनाधिकाङ्गे, ऽथ शीर्षकम् ॥ ^{3 A hel- met.}

2 The girdle over the coat of mail. ६५ शीर्षणं च शिरखे, ऽथ तनुत्रं वर्म दंशनम् ।

7 Mail. उरझ्छदः कङ्कटको जागरः कवचो ऽलियाम् ॥

4 Clothed, or accoutred. ६६ आमुक्तः प्रतिमुक्तश् च पिनद्वश् चाऽपिनद्व-वत् ।

5 Armed or mailed. सश्वदो वर्मितः सज्जो दंशितो व्यूढकङ्कटः ॥

1 Multitude of soldiers mailed. ६७ त्रिष्वामुक्ताऽदयो, वर्मभृतां कावचिकं गणे ।

7 A foot-soldier. पदाति-पत्ति-पदग-पादातिक-पदातयः ॥

1 Infantry. ६८ पदश् च पदिकश् चाऽथ पादातं पति-संहतिः ।

4 A soldier by profession. शश्वाजीवे काण्डसपृष्ठाऽयुधीयाऽयुधिकाः समाः ॥

3 Skilled in archery. ६९ कृतहस्तः सुप्रयोगविशिखः कृतपुङ्खव-वत् ।

3 Unskilled ; missing the butt. अपराद्धपृष्ठत्वको ऽसौ लक्ष्याद् यश् च्युत-सायकः ॥

6 An archer or bowman. ७० धन्वी धनुष्मान् धनुष्को निषङ्गथकी धनुर्धरः ।

2 One fighting only with arrows. स्थात् काण्डवांस्तु काण्डीरः, शार्कीकः शक्तिहेतिकः ॥

2 A warrior armed with an iron lance.

७१ यश्चीक-पारश्वधिकौ यष्टि-परशु-हेतिकौ ।

2—with a club, or
a battle-axe. नैस्तिकिशिको ऽसिहेतिः स्यात्, समौ प्रासिक-कौन्तिकौ ॥

2—with a sword. 2—with a spear.

2—bearing a shield. ७२ चर्मा फलकपाणिः स्यात्, पताकी वैजयन्तिकः ।

2 A standardbearer.

4 A companion or
follower. अनुप्लवः सहायशू चा ऽनुचरो ऽनुचरोऽभिचरः समाः ॥

7 A leader.

७३ पुरोगाऽग्रेसर-प्रष्टाऽप्रतःसर-पुरःसराः ।

2 Marching slow. पुरोगमः पुरोगामी, मन्दगामी तु मन्थरः ॥

2 Marching fast. ७४ जङ्घालोऽतिजवसू तुस्यौ, जङ्घाकरिक-जाङ्घधिकौ ।

2 A runner express.

6 Runner. तरस्वी त्वरितो वेगी प्रजस्वी जवनो जवः ॥

2 Able to conquer.
Fit for conquest. ७५ जर्यो यः शक्यते जेतुं, जेयो जेतव्य-मात्रके ।

1 A conqueror. जैत्रसू तु जेता, यो गच्छत्यलं विद्विषतः प्रति ॥

3 One who ably
faces the foe. ७६ सो ऽभ्यमित्रयो ऽभ्यमित्रीयोऽप्यभ्यमित्रीण इत्यपि ।

2 Strong ; power-
ful. ऊर्जस्वलः स्यादुर्जस्वी य ऊर्जोऽतिशयाऽन्वितः ॥

2 Broad-chested. ७७ स्यादुरस्वानुरासिलो, रथिको रथिरो रथी । 2 The owner
of a car.

2 One who goes as
he lists. कामगाम्यनुकामीनो, हात्यन्तीनस् तथा भृशम् ॥

2 One who moves much.

3 A hero. ७८ शूरो वीरश् च विक्रान्तो, जेता जिष्युशू च जित्वरः ।

3 Victorious ; used to conquer.

1 Skilled in war. सांयुगीनो रणे साधुः, शख्जीबाऽद्यस् त्रिषु ॥

11 An army ; or ७९ ध्वजिनी वाहिनी सेना पृतनाऽनीकिनी चमूः ।

forces. वरुथिनी बलं सैन्यं चक्रं चाऽनीकम-लियाम् ॥

1 Array of troops. ८० व्यूहस् तु बल-विन्यासो भेदा—दण्डाऽदयो युधि ।

1 The rear.
2 Reserve. प्रत्यासारो व्यूहपार्णिः, सैन्यपृष्ठे प्रतिग्रहः ॥

1 A platoon. ८१ एकेमैक-न-था अद्यधा पत्तिः पञ्च-पदातिका ।

1 Greater bodies. पत्त्यज्जैस् त्रिन-गुणैः सर्वैः क्रमादाख्या यथोत्तरम् ॥

८२ सेनामुखं, गुल्म-गणौ, वाहिनी, पृतना, चमूः, ।

1 A complete army. अनीकिनी, दशाऽनीकिन्यक्षीहिण्यथ संपदि ॥

3 Success or prosperity. ८३ संपत्तिः श्रीशूच लक्ष्मीशूच, विपत्त्यां विपदापदौ ।

3 Adversity

4 A weapon. आयुधं तु प्रहरणं शस्त्रमस्त्रमयाऽस्त्रियौ ॥

7 A bow. ८४ धनुशूचापौ धन्व-शरासन-कोदन्द-कार्मुकम् ।

1 The bow of Karna. इष्वासो उप्यथ कर्णस्य कालपृष्ठं शरासनम् ॥

2 That of Arjuna. ८५ कपि-ध्वजस्य गाण्डीव-गाण्डवौ पुन्-नपुंसकौ ।

1 Notched extremity of a bow. कोटिरस्याऽटनी, गोधा-तले ज्या-धात-वारणे ॥

1 Leathern fence for the arm.

2 Middle of the bow. ८६ लस्तकसूतु धनुर्मध्यं, मोर्वी ज्या शिखिनी गुणः ।

4 The bow-string.

1 Two attitudes in shooting. स्यात् प्रत्यालीढमालीढमित्याऽस्तदि स्थान-पञ्चकम् ॥

3 A butt or mark. ८७ लक्ष्यं लक्ष्यं शरव्यं च, शराभ्यास उपासनम् ।

2 Archery.

12 An arrow. पुष्टक-ज्ञाण-विशिखा अजिष्ठग-खगाऽस्तशुग्राः ॥

८८ कलम्ब-मार्गण-शराः पत्री रोप इषुर् द्वयोः ।

2 Iron arrows.

2 Feather of an arrow. प्रक्ष्वेडनास् तु नाराचाः, पक्षो वाजस्, त्रिषूतरे ॥

1 Shot as an arrow. ८९ निरस्तः प्रहिते वाणे, विषाऽक्ते दिग्ध-लिप्तकौ ।

2 Poisoned arrow.

6 Quiver. तूणोपासंग-तूणीर-निषङ्गा इषुधिर् द्वयोः ॥

9 A scimitar. ९० तूण्यां, खड्डे तु निषिंश-चन्द्रहासाऽसि-रिष्यः ।

कौश्येयको मण्डलाशः करवालः कृपाण-वत् ॥

1 A hilt or handle. ९१ त्सरुः खड्डाऽस्तदि-मुष्टौ स्यान्, मेखला तन-निवन्धनम् ।

1 A sword knot.

3 A shield.

1 A gripe of a shield. फलको ऽस्त्री फलं चर्म, संप्राहो मुष्टिरस्य यः ॥

3 A mallet.

2 A cudgel.

2 A short arrow.

2 A bludgeon.

4 An axe.

९२ दुधणो मुद्र-घनौ, स्यादीली करवालिका ।

भिन्दिपालः सृगस् तुल्यौ, परिघः परिघातिनः ॥

९३ द्वयोः कुठारः स्वधितिः परशुश्च परश्वधः ।

4 A knife. स्याच्छृङ्खली चाऽसिपुत्री च छुरिका चाऽसिधेनुका ।

2 A javelin. १४ वा पुंसि शल्यं शङ्कुर् ना, सर्वला तोमरोऽस्त्रियाम् ।

2 An iron crow. 2 A bearded dart. प्रासस् तु कुन्तः, कोणस् तु ख्रियः पाल्यश्री-कोटयः ॥

3 Assembling of a complete army. ४ Sharp edge of a sword.

1 Lustration of arms. लोहाभिसारोऽस्त्रभृतां राजां नीराजना-विधिः ॥

1 March to repel an enemy. ५६ यत् सेनया ऽभिगमनमरौ तदभिषेणनम् ।

6 March of an assailant. यात्रा ब्रज्या ऽभिनिर्याणं प्रस्थानं गमनं गमः ॥

2 Surrounding a foe. ५७ स्यादासारः प्रसरणं, प्रचक्रं चलिताऽर्थकम् ।¹ An army in motion.

1 A gallant attack. अ-हितान् प्रत्य-भीतस्य रणे यानमाभिक्रमः ॥

2 Awakeners. ५८ वैतालिका बोधकराश्, चाक्रिका घाण्टिकाऽर्थकाः ।

2 Bards in throngs. 2 Bards by birth. स्युर् मागधास् तु मगधा, बन्दिनः स्तुतिपाठकाः ॥

2 Panegyrists. 2 Chosen soldiers. ५९ संशापकास् तु समयात् संग्रामाद-निवर्तिनः ॥

4 Dust. १०० रेणुर् द्रयोः ख्रियां धूलिः पांसुर् ना न द्रयो रजः ।

2 Powder. चूर्णे क्षोदः, समुत्पिञ्च-पिञ्चलौ भृशमाकुले ॥
2 An army in great disorder.

4 A flag or banner. १०१ पताका वैजयन्ती स्यात् केतनं ध्वजम-ख्रियाम् ।

1 The post of danger. सा वीराशंसनं युद्ध-भूमिर् या ऽति-भय-प्रदा ॥

1 Emulative onset. १०२ अहं पूर्वमहं पूर्वमित्यहंपूर्विका ख्रियाम् ।

1 Boasting. आहोपुरुषिका दर्पद् या स्यात् संभावना ऽस्मनि ॥

1 Conceit of superiority. १०३ अहमहमिका तु सा स्यात् परस्परं यो भवत्यहङ्कारः ।

10 Strength or power. द्रविणं तरः सहो-बल-शौर्योणि स्थाम शुष्मं च ॥

2 Great power. १०४ शक्तिः पराक्रमः प्राणो, विक्रमस् त्वतिशक्तिता ।

1 Drink of warriors. वीरपाणीं तु यत् पानं वृत्ते भाविनि वा रणे ॥

31 War, battle, combat. १०५ युद्धमायोधनं जन्यं प्रधनं प्रविदारणम् ।
मृधमास्कन्दनं संख्यं समीके सांपरायिकम् ॥

१०६ अ-स्त्रियां समराऽनीक-रणाः कलह-विग्रहौ ।

संप्रहाराऽभिसंपात-कलि-संस्फोट-संयुगाः ॥

१०७ अभ्यामर्द-समाधात्-संग्रामाऽभ्यागमाऽह्वाः ।

समुदायः स्त्रियः संयत्-समित्याऽजि-समिद्-युधः ॥

2 Close fight; struggle.	१०८ नियुद्धे बाहुयुद्धे, उथ तु मुलं रणसंकुले ।	२ Mingled combat.
2 War-Whoop.	३ वेदा तु सिंहनादः स्यात्, करिणां घटना घटा ॥	
2 Troops-of elephants.	१०९ क्रन्दनं योधसंरावो, बृंहितं करिगर्जितम् ।	२ Roaring of elephants.
2 Mutual defiance of combatants.	११० प्रसभं तु बलाकारो हठो, उथ स्वालितं छलम् ।	
1 Twang of a bow.		२ Fraud ; stratagem ; circumvention.
2 Drum used in battle.		
3 Violence.		
3 A portent.	अजन्यं छीबमुत्पात उपसर्गः समं त्रयम् ॥	
3 Fainting.		
2 Devastation.	१११ मूर्छा तु कश्मलं मोहो उत्यवर्मदस् तु पीडनम् ।	
2 Striking to disable the foe.	अभ्यवस्कन्दनं त्वभ्यासादनं, विजयो जयः ॥	२ Vic- tory.
3 Revenge.	११२ वैरगुद्धिः प्रतीकारो वैरनिर्यातनं च सा ।	
8 Flight ; retreat.	प्रद्रावोद्राव-संद्राव-संदावा विद्रवो द्रवः ॥	
1 Defeat.	११३ अपक्रमो उपयानं च, रणे भङ्गः पराजयः ।	
2 Defeated ; vanquished.	पराजित-परामूर्तौ, त्रिषु नष्ट-तिरोहितौ ॥	२ Missing, lost having vanquished.
30 Slaughter.	११४ प्रमापणं निर्बहृणं निकारणं विशारणम् ।	
	प्रवासनं परासनं निषुद्धनं निहिंसनम् ॥	
	११५ निर्वासनं संज्ञपनं निर्ग्रन्थनमपासनम् ।	
	निस्तहृणं निहननं क्षणनं परिवर्जनम् ॥	
	११६ निर्वापणं विशासनं मारणं प्रतिघातनम् ।	
	उद्वासन-प्रमथन-क्रथनोज्जासनानि च ॥	
	११७ आलम्भ-पिञ्ज-विशर-घातोन्माथ-वधा अपि ।	
10 Death.	स्यात् पञ्चता कालधर्मो दिष्टान्तः प्रलयोऽत्ययः ॥	

११८ अन्तो नाशो द्वयोर् मृत्युर् मरणं निधनो ऽखियाम् ।

७ Dead ; having expired. परासु-प्राप्तपञ्चत्व-परेत-प्रेत-स्थिताः ॥

३ A funeral pile. ११९ मृत-प्रमीतौ त्रिष्वेते, चिता चित्या चितिः खियाम् ।

१ A headless trunk. कबन्धो ऽखी क्रिया-युक्तमपमूर्ध-कलेवरम् ॥

२ A cemetery. १२० इमशानं स्यात् पितृवनं, कुणपः शवमखियाम् ।

२ A dead body.

२ A prisoner.

२ A prison or jail.

प्रग्रहोपप्रहौ बन्द्यां, कारा स्यात् बन्धनालये ॥

२ Breath. १२१ पुंसि भूम्यसवः प्राणाश् चैवं, जीवो ऽसुधारणम् ।

२ Life.

२ Age ; duration of life.

आयुर् जीवितकालो, ना जीवातुर् जीवनौषधम् ॥

२ Drug to revive the dead.

इति क्षत्रिय-वर्गः ८, अत्र मूलश्लोकाः १२१, क्षेत्रं श्लो० १

अथ वैश्य-वर्गः ९

६ Men of the third tride. १ ऊरव्या ऊरुजा अर्या वैश्या भूमिस्पृशो विशः ।

६ Livelihood ; profession. आजीवो जीविका वार्ता वृत्तिर् वर्तन-जीवने ॥

१ Various professions. २ खियां कृषिः पाशुपाल्यं वाणिज्यं चेति वृत्तयः ।

२ Service.

२ Agriculture.

सेवा श्ववृत्तिरनृतं कृषिरुच्छ-शिलं त्वतम् ॥ २ Gleaning.

१ Alms solicited ; or unsolicited. ३ द्वे याचिताऽयाचितयोर् यथा-संख्यं मृताऽमृते ।

२ Traffic ; commerce.

सत्यानृतं वणिगभावः, स्याहणं पर्युदञ्चनम् ॥ ३ Debt.

३ Profession of usury.

४ उद्धारो, ऽर्थप्रयोगस् तु कुसीदं वृद्धिजीविका ।

१ A thing borrowed for use.

याच्या ऽसं याचितकं, निमयादापमित्यकम् ॥

१ Obtained by barter.

१ Creditor and Debtor. ५ उत्तमर्णाऽधमर्णौ द्वौ प्रयोक्तृ-ग्राहकौ क्रमात् ।

४ A usurer.

कुसीदिको वार्धुषिको वृद्धयाजीवश् च वार्धुषिः ॥

४ A husbandman.

६ क्षेत्राजीवः कर्षकश्च कृषिकश् च कृषीवलः ।

१ (Field) fit for corn and rice.

क्षेत्रं त्रैहेय-शालेयं त्रीहि-शाल्यद्वाचितम् ।

1 —producing barley, &c.
2 —producing seamum, &c.
1 —fit for other grain as pulse, &c
2 Fit for vegetation.
2 (Land) ploughed after sowing.

3 A field.
4 A multitude of fields.
2 Clods of earth.
2 A harrow.
3 A goad.
2 A spade or hoe.
2 A sickle.
3 The tie of the yoke.
5 The ploughshare.
4 A plough.
2 The pin of yoke.
2 The pole or shaft of the plough.
1 Post of the threshing floor.
3 Rice ripening in the rains.
1 Green or unripe barley.
4 Peas.
2 Sort of grain.
2 Lentil.
3 Mustard seed.

७ यद्यं यवक्यं यष्टिक्यं यवाऽऽदि-भवनं हि यत् ।
तिल्य-तैलीन-वन् मापोमाऽणु-भज्ञा-द्विषता ॥

८ मौद्रीन-कौद्रीवीणाऽऽदि शेष-धान्योद्भव-क्षमम् ।
'शाक-क्षेत्राऽऽदिके शाकशाकटं शाकशाकिनम्' ॥ १ ॥

बीजाकृतं तूमकृष्टे, सीत्यं कृष्टं च हल्य-वत् ॥
3 Land any how ploughed or tilled.

४ Thrice ploughed.
5 Twice ploughed.
1 Sown with certain measures of seed.
१० द्रोणाऽऽदकाऽऽदि-वापाऽऽदौ द्रौणिकाऽऽदकिकाऽऽदयः
खारी-वापस् तु खारीक, उत्तर्मणाऽऽदयस् त्रिषु ॥

११ पुन्-नपुंसकयोर् वप्रः केदारः क्षेत्रमस्य तु ।
कैदारकं स्यात् कैदार्यं क्षेत्रं कैदारिकं गणे ॥

१२ लोष्टानि लेष्टवः पुंसि, कोटिशो लोष्टभेदनः ।
प्राजनं तोदनं तोत्रं, खनित्रमवदारणे ॥

१३ दात्रं लवित्रमाबन्धो योत्रं योक्त्रमथो फलम् ।
निरीषं कुटकं फालः कृषको, लाङ्गलं हलम् ॥ १ The body of the plough.

१४ गोदारणं च सीरो, श्य शम्या लीयुगकीलकः ।
ईषा लाङ्गलदण्डः स्यात्, सीता लाङ्गलपद्धतिः ॥ २ A furrow.

१५ युंसि मेधिः खले दारु न्यस्तं यत् पशु-वन्धने ।
आशुर् त्रीहिः पाटलः स्यान्तितशूक-यवौ समौ ॥ २ Barley.

१६ तोक्मस् तु तत्र हरिते, कलायस् तु सतीनकः ।
हरेणु-रेणुकौ चाऽस्मिन्, कोरदूषस् तु कोद्रवः ॥

१७ मङ्गल्यको मसूरो, श्य मकुष्टक-मयुष्टकौ ।
वनमुद्रे, सर्षपे तु द्वौ तन्तुभ-कदम्बकौ ॥ ३ Sort of kidney bean.

1 The white sort. १८ सिद्धार्थस् त्वेष धवलो, गोधूमः सुमनः समौ ।
 2 Wheat.

2 Half ripe barley. स्याद् यावकस् तु कुलमाषश्, चणको हरिमन्थकः ॥
 2 Chich pea.

2 Barren sesamum. १९ द्वौ तिले तिलपेजश् च तिलपिञ्जश् च निष्फले ।

5 Black mustard. क्षवः क्षुताभिजननो राजिका कृष्णिकाऽसुरी ॥

2 Panic seed. २० स्नियो कहगु-प्रियहगू द्वे, अतर्सी स्यादुमा क्षुमा ।
 3 Lin; and linseed.

2 Hemp. मातुलानी तु भङ्गार्यां, ब्राह्म-भेदस् त्वणुः पुमान् ॥
 1 Chind.

2 Beard of corn. २१ किंशारः सस्यशूकं स्यात्, कणिशं सस्यमञ्जरी ।
 2 Ear or spike.

3 Corn or rice.

1 Clump of grass. &c. धान्यं ब्रीहिः स्तम्बकरिः, स्तम्बो गुच्छस् तृणादिनः ॥

2 Stalk or culm. २२ नाढी नालं च काण्डोऽस्य, पलालोऽक्षी स निष्फलः ।
 1 Straw.

2 Chaff.

2 Husk of rice or corn.

1 An awn.

2 A legume or pod. २३ शूकोऽक्षी श्लश्ण-तीक्ष्णाऽये, शमी शिम्बा, त्रिषूत्रे ।
 2 Stored, as grain. ऋद्धमावसितं धान्यं, पूतं तु बहुलीकृतम् ॥

2 Threshed out and winnowed.

1 Grain in pods. २४ माषाऽदयः शमीधान्ये, शूकधान्ये यवाऽदयः ।
 1 Bearded corn.

1 Rice.

2 Wild grains.

2 Coix.

2 A pestle for cleaning rice.

2 A winnowing basket.

2 A sack.

2 A granary.

3 A kitchen.

1 Overseer of the kitchen.

3 A baker.

5 A furnance or fire-place.

4 A portable furnance.

शालयः कलमाऽद्याश् च बषिकाऽद्याश् च, पुंश्यमी ॥
 २५ तृणधान्यानि नीवाराः, खी गवेधुर् गवेधुका ।
 अयोग्रं मुसलोऽक्षी स्यादुदूखलमुलखलम् ॥ 2 A mortar.
 २६ प्रस्फोटनं शूर्पमक्षी, चालनी तितडः पुमान् । 2 A sieve or cribble.
 स्यूत-प्रसेवौ, कण्डोल-पिटौ, कट-किलञ्जकौ ॥ 2 A mat.
 २७ समानौ, रसवत्यां तु पाकस्थान-महानसे ।
 पौरोगवस् तदध्यक्षः, सूपकारास् तु बलवाः ॥ 7 Cooks.
 २८ आरालिका आन्धसिकाः सूदा औदिनिका गुणाः ।
 आपूपिकः कान्दविको भक्षयकार, इसे त्रिषु ॥
 २९ अद्यमन्तमुद्धानमधिश्रयणी चुलिरन्तिका ।
 अङ्गारधानिकाऽङ्गारशकङ्गपि हसन्त्यपि ॥

1 A fire.	३० हसन्यप्यथ न र्ली स्यादङ्गारो, श्लातमुलमुकम् ।
2 Fire brand	
2 A frying pan.	
2 An iron plate or pan.	क्लीवेऽम्बरीवं श्राष्ट्रो, ना कन्दुर् वा स्वेदनी लियाम् ॥
2 A jar.	
3 A pitcher.	३१ अलिङ्गरः स्थान् मणिकं, कर्कर्यालुर् गलन्तिका ।
4 A pot.	
4 A waterpot.	पिठरः स्थाल्युखा कुण्डं, कलशस् तु त्रिषु द्रयोः ॥
	३२ घटः कुट-निपाव-स्त्री शरावो वर्धमानकः । २ A lid.
2 A seether or boiler.	ऋजीयं पिष्टपत्तनं, कंसो ऽस्त्री पानभाजनम् ॥
2 A goblet.	
1 A leather bottle for oil.	३३ कुतूः कृत्तेः स्लह-पात्रं, सैवाऽल्पा कुतुपः पुमान् । ^{1 A small one.}
5 Any vessel.	सर्वमावपनं भाण्डं पात्राऽमत्रे च भाजनम् ॥
3 A ladle or spoon.	३४ दर्विः कम्बिः खजाका च, स्यात् तहर् दारुहस्तकः ।
2 A wooden ladle.	
3 A potherb.	अ-र्ली शाकं हरितकं शिशुरस्य तु नाडिका ॥
2 Its stalk.	
3 Acid seasoning.	३५ कलम्बश्च च कटम्बश्च च, वेषवार उपस्करः । ^{2 A condiment.}
6 Pepper.	तिनितिडीकं च चुक्रं च वृक्षाम्लमथ वेळजम् ॥
4 Cumin.	३६ मरीचं कोलकं कृष्णभूषणं धर्मपत्तनम् ।
6 <i>Calonji</i> .	जीरको जरणो ऽजाजी कणाः कृष्णे तु जीरके ॥
2 Ginger.	३७ सुषवी कारवी पृथ्वी पृथुः कालोपकुञ्जिका ।
‡ Coriander.	आर्द्रकं शृङ्गबेरं स्यादथ छत्रा वितुनकम् ॥
5 Dry ginger.	३८ कुस्तुम्बरु च धान्याकमथ शुण्ठी महौषधम् ।
8 Sour gruel.	र्ली-नयुसकयो ऽविश्वं नागरं विश्रभेषजम् ॥
5 <i>Assa foetida</i> .	३९ आरनालक-सौवीर-कुत्तमाषाऽभिषुतानि च ।
5 <i>Hingupatri</i> .	अवन्तिसोम-धान्याम्ल-कुखलानि च काञ्जिके ॥
5 Turmeric.	४० सहस्रवेधि जतुकं बाल्हीकं हिङ्गु रामठम् ।
2 Sea salt.	तत्-पत्री कारवी पृथ्वी बाष्पिका कवरी पृथुः ॥
	४१ निशाऽस्त्रया काञ्जनी पीता हरिद्रा वरवर्णिनी ।
	सामुद्रं यत् तु लवणमक्षीवं वशिरं च तत् ॥

4 Rock salt. ४२ सैन्धवोऽस्त्री शीतशिवं माणिमन्थं च सिन्धुजे ।

2 Another sort. रौमकं वसुकं, पाकयं विं च कृतके द्वयम् ॥

2 Factitious salt. ३ Sôchal salt:white. ४३ सौवर्चले ऽक्ष-हृचके, तिलकं तत्र मेचके ।

1 The same : black. १ Raw sugar. मत्स्यण्डी, फाणितं, खण्डविकारे, शर्करां सिता ॥

1 Refined sugar. २ Inspissated milk. ४४ कूर्चिका क्षीरविकृतिः स्याद्रसाला तु मार्जिता । २ Curds with sugar and spices.

2 Sauce or condiment. स्यात् तेमनं तु निष्ठानं, त्रिलिङ्गा वासिताऽवधे: ॥

3 Roasted on a spit. ४५ शूलाकृतं भटित्रं च शूलयमुख्यं तु पैठरम् । २ Boiled in a caldron.

2 Dressed. प्रणीतमुपसंपन्नं, प्रयस्तं स्यात् सुसंस्कृतम् ॥ २ Seasoned.

2 Sauce mixed with rice-gruel. ४६ स्यात् पिच्छिलं तु विजिलं, संमृष्टं शोधितं समे । २ Strained.

3 Bland, soft. चिक्कणं मसृणं स्निग्धं, तुल्ये भावित-वासिते ॥ २ Scented.

3 Food half dressed. ४७ आपकं पौलिरभ्युपो, लाजाः पुम-भूमि चाऽक्षताः । २ Fried grain.

2 Rice, &c. flattened. पृथुकः स्याच् चिपिटको, धाना भृष्टयवे त्रियः ॥

2 Fried barley or rice.

3 Cake. ४८ पूपोऽपूपः पिष्टकः स्यात्, करम्भो दधिसक्तवः ।

2 —mixed with curds. भिस्सा व्री भक्तमन्धोऽन्नमोदनोऽस्त्री स दीदिविः ॥

6 Boiled rice. ४९ भिस्सटा दधिका, सर्व-रसाऽग्रे मण्डम-त्रियाम् । १ Scum.

2 The same scorched. मासराऽचाम-निकावा मण्डे भक्त-समुद्दवे ॥

3 Scum of boiled rice. ५० यवाग्रूहिणका श्राणा विलेपी तरला च सा ।

1 Belonging to a cow. 'म्रक्षणाऽभ्यञ्जने तैलं, कृसरस् तु तिलौदनः' ॥ (१)

1 Dry cowdung. ५१ तत् तु शुकं करीषोऽस्त्री, दुग्धं क्षीरं पयः समम् ।

3 Milk. १ Prepared from milk. पयस्यमाज्य-दध्याऽसदि, त्रप्स्यं दधि धनेतरत् ॥

1 Thin or diluted curds. ४ Clarified butter. ५२ घृतमाज्यं हविः सर्पिर्, नवनीतं नवोदृघृतम् ।

2 Fresh butter. १ Butter of yesterday's milk. ५३ तत् तु हैयङ्गवीनं यत् हो-गो-दोहोद्ध्रवं घृतम् ॥

4 Butter-milk.	५३ दण्डाहतं कालशेयमरिष्टमपि गोरसः ।
1 —with proportions of water.	तक्रं बृद्धश्विन् मथितं पादाम्बवधाम्बु निर्जलम् ॥
1 Whey of curds.	५४ मण्डं दाधि-भवं मस्तु, पीयूषो उभिनवं पयः ।
3 Hunger.	१ Milk of a cow which lately calved.
2 A mouthful.	अशनाया बुभुक्षा ल्लुद्, ग्रासस् तु कवलः पुमान् ॥
2 Drinking together.	५५ सपीतिः र्णी तुल्यपानं, सग्धिः र्णी सहभोजनम् ।
2 Eating together.	
4 Thirst.	उदन्या तु पिपासा तृद् तर्षो, जग्धिसू तु भोजनम् ॥
7 Food.	
3 Satiety.	५६ जेमनं लेह आहारो निघासो न्याद् इत्यपि ।
2 Outs, leavings.	सौहित्यं तर्पणं त्रूपिः, फेला भुक्तसमुज्जितम् ॥
6 Voluntarily.	५७ कामं प्रकामं पर्याप्तं निकामेष्टं यथेष्टितम् ।
6 Herdsman.	गोपे गोपाल-गोसंख्य-गोधुगाभीर-बल्लवाः ॥
1 Stock of cattle.	५८ गो-महिष्याऽस्तिकं पादवन्धनं, द्वौ गवीश्वरे ।
3 Owner of kine.	
2 A herd.	गोमान् गोमी, गोकुलं तु गोधनं स्याद् गवां व्रजे ॥
1 Formerly grazed by cattle.	५९ त्रिष्वाशितंगवीनं तद् गावो यत्राऽशिताः पुरा ।
9 A bull or ox.	उक्षा भन्नो बलीवर्दं ऋषभो वृषभो वृषः ॥
2 A herd of kine.	६० अनहून् सौरभेयो गौरक्षणा संहतिरौक्षकम् । १ A herd of oxen.
1 A large bull or ox.	गठया गोत्रा गवां, वत्स-घेन्वोर् वात्सक-धैनुके ॥
2 An old bull.	१ —of calves, and milch cows.
1 A bullock.	
1 A newborn calf.	
2 A calf.	६१ उक्षा महान् महोक्षः स्याद्, वृद्धोक्षस् तु जरद्रवः ।
2 A steer.	
2 One fit to be set free.	उत्पन्न उक्षा जातोक्षः, सद्यो जातस् तु तर्णकः ॥
2 A bull at liberty.	
1 A bull's shoulder.	६२ शकृत्करिस् तु वत्सः स्याद्, दम्य-वत्सतरौ समौ ।
2 His dewlap.	
2 An ox, with a rein through his nose.	६३ स्कः-ध-देशो त्वस्य वहः, साल्ला तु गलकम्बलः ।
	स्थान् नस्तितस् तु नस्योतः, प्रष्टवाद् युगपार्थगः ॥
	2 Young cattle in training.

३ Cattle yoked &c. ६४ युगाऽऽदीनां तु बोढारो युग्य-प्रासंग्य-शाकटाः ।

२ Ploughman ;
plough-cattle, &c. खनति तेन तद् बोढा ऽस्येदं हालिक-सैरिकौ ॥

५ Cattle for
burden. ६५ धूर्वहे धुर्य-धौरेय-धुरीणाः स-धुरन्धराः ।

३ Cattle for spe-
cial burden. उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे ॥

१ —for any
carriage. ६६ स तु सर्वधुरीणः स्याद् यो वै सर्व-धुराऽवहः ।

९ A cow. माहेयी सौरभेयी गौहस्त्रा माता च शृङ्गिणी ॥

१ An excellent one. ६७ अर्जुन्यद्वया रोहिणी, स्यादुत्तमा गोपु नैचिकी ।

१ Cows bridle,
white, &c. वर्णाऽऽदि-भेदात् संज्ञाः स्युः शबली-धवलाऽऽदयः ॥

१ A heifer two
years old. ६८ द्विहायनी द्वि-वर्षा गौरेकाऽबदा त्वेकहायनी । ¹—one
year old.

१ —four years old. चतुरबदा चतुर्हाष्येवं त्यबदा त्रिहायनी ॥ ¹—three
years old.

२ A barren cow. ६९ वशा वन्ध्या, ऽवतोका तु स्ववद्भार्मा, ऽथ संधिनी ।

२ A cow miscarrying by accident. १ One which has gone to the bull.

२ Miscarrying from
going unseasonably. आक्रान्ता वृषभेणाथ वेहद् गर्भोपघातिनी ॥

१ Fit for the bull. ७० काल्योपसर्या प्रजने, प्रष्टौही बालगर्भिणी । ¹ A pre-
gnant heifer.

२ A tractable cow. स्यादचण्डी तु सुकरा, बहुसूतिः परेषुका ॥ ² A cow bearing
many claves.

२ One which has
lately calved. ७१ चिरप्रसूता बक्षयणी, धेनुः स्यान् नवसूतिका ।

२ Easily milked.

२ With a large udder. सुब्रता सुखसंदोद्या, पीनोश्ची पीवरस्तनी ॥

१ Yielding a
dróna of milk. ७२ द्रोणक्षीरा द्रोणदुग्धा, धेनुष्या वन्धके स्थिता । ¹ Stand-
ing at the

१ Calving every
year. समांसमीना सा यैव प्रति-वर्षं प्रसूयते ॥ ¹ dairy.

२ An udder.

२ A pillar.

२ A rope or cord.

२ A string or tie.

५ A churningstick. ७४ वैशाख-मन्थ-मन्थान-मन्थानो मन्थदण्डके ।

२ A post round which
its string winds. कुठरो दण्डविष्कम्भो, मन्थनी गर्गीरी समे ॥ ¹ A churn.

४ A camel.

१ A young one.

१ Young camels
clogged.

७५ उष्ट्रे क्रमेलक-मय-महाङ्गाः, करभः शिशुः ।

करभाः स्युः शृङ्गलका दारवैः पाद-बन्धनैः ॥

2 A she-goat.

5 A he-goat.

7 A ram.

1 Herd of camels; flock of sheep and goats.

5 An ass.

8 A trader.

2 A vender.

2 A buyer.

2 Traffic.

3 Price.

3 Capital; principal.

4 Barter.

2 A deposit.

1 The return of it.

1 Exposed for sale.

2 Purchasable.

3 Vendible.

3 Ratification of a bargain.

2 Contract of sale.

1 Numerals.

3 Measure.

1 Of three sorts.

1 A *Másha*.

1 Sixteen times as much.

2 A *karsha* of gold.1 A *pala* of gold.1 100 *Palas*.

1 Twenty times as much.

1 Ten times the last.

७६ अजा छागी, शुभन्द्याग-वस्तन्द्यगलका अजे ।

मेद्वोरभ्रोरणोर्णायु-मेष-वृष्णय पङ्के ॥

७७ उष्ट्रोरभ्राऽज-वृन्दे स्यादौप्रकौरभ्रकाऽजकम् ।

चक्रीवन्तस् तु वालेया रासभा गर्दभा: खराः ॥

७८ वैदेहकः सार्थवाहो नैगमो वाणिजो वणिक् ।

पण्याजीवो ह्यापणिकः क्रयविक्रयिकश् च सः ॥

७९ विक्रेता स्याद् विक्रयिकः, क्रायिक-क्रयिकौ समौ ।

वाणिज्यं तु वणिज्या स्यान्, मूल्यं वस्त्रोऽप्यवक्रयः ॥

८० नीवी परिपणो मूलधनं, लाभो ऽधिकं फलम् ।¹ Gain; profit.

परिदानं परीवर्तो नैमेय-निमयावपि ॥

८१ पुमानुपनिधिर् न्यासः, प्रतिदानं तदर्पणम् ।

क्रये प्रसारितं क्रय्यं, क्रेयं क्रेतव्य-मात्रके ॥

८२ विक्रेयं पणितव्यं च पण्यं, क्रय्याऽदयस् त्रिषु ।

झीवं सत्यापनं सत्यङ्गारः सत्याकृतिः लियाम् ॥

८३ विपणो विक्रयः, संख्याः संख्येये ह्यादश त्रिषु, ।

विशत्याऽऽग्नाः सदैकत्वे सर्वाः संख्येय-संख्ययोः, ॥

८४ संख्याऽर्थे द्विवहृत्वे स्तस्, तासु चाऽनवते: लियः ।

पङ्क्तेः शत-सहस्राऽदि क्रमाद् दश-गुणोत्तरम् ॥

८५ यौतवं द्रुवयं पाण्यमिति मानाऽर्थकं त्रयम् ।

मानं तुलाऽङ्गलिप्रस्थर्, गुञ्जाः पञ्चाऽद्यमाषकः, ॥

८६ ते पोऽशाऽक्षः कर्षोऽखी, पलं कर्ष-चतुष्टयम्, ।¹ Four timesमुच्. सुवर्ण-विस्तौ हेत्रोऽक्षे, कुरुविस्तस् तु तत्-पले, ॥² the१ A *karsha* of gold.1 A *pala* of gold.१ 100 *Palas*.

1 Twenty times as much.

1 Ten times the last.

आचितो दश भाराः स्युः, शाकटो भार आचितः, ॥

2 A <i>karsha</i> of silver.	८८ कार्षापणः कार्षिकः स्यात्, कार्षिके ताम्रिके पणः
2 A <i>pana</i> of copper.	
1 Various measures of capacity.	अ-ख्रियामाढक-द्रोणौ खारी वाहो निकुञ्जकः ॥
	८९ कुडवः प्रस्थ इत्याऽद्याः परिमाणाऽर्थकाः पृथक् ।
1 A quarter.	पादस् तुरीयो भागः स्यादंश-भागौ तु वर्णके ॥
13 Substance, thing or wealth.	९० द्रव्यं वित्तं स्वापते यं रिकथमृक्यं धनं वसु । हिरण्यं द्रविणं द्युम्नमर्थ-रै-विभवा अपि ॥
2 Wrought and wrought gold, &c.	९१ स्यात् कोशश्च च हिरण्यं च हेम-रूप्ये कृताऽकृते ।
1 Base metals	
1 Bullion.	ताभ्यां यदन्यत् तत् कुप्यं, रूप्यं तद् द्रव्यमाहतम् ॥
4 An emerald	९२ गारुदतं मरकतमश्मगभो हारंन्माणः ।
3 A ruby.	शोणरत्नं लोहितकः पद्मरागो, ऽथ मौक्तिकम् ॥
2 A pearl.	
2 Any gem.	९३ मुक्ता, ऽथ विद्रुमः पुंसि प्रवालं पुन्-नपुंसकम् । २ Coral
19 Gold.	रत्नं मणिरुद्योरश्म-जातौ मुक्ताऽदिके ऽपि च ॥
	९४ स्वर्णं सुवर्णं कनकं हिरण्यं हेम हाटकम् ।
	तपनीयं शातकुम्भं गाङ्गेयं भर्म कर्वरम् ॥
	९५ चामीकरं जातरूपं महारजत-काञ्जने ।
	रुक्मं कार्तस्वरं जाम्बूनदमष्टापदो ऽख्रियाम् ॥
1 Gold for ornament.	९६ अलङ्कार-सुवर्णं यच्छृङ्खीकनकमित्यदः ।
5 Silver.	दुर्वर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ॥
2 Brass.	९७ रीतिः ख्रियामारकूटो न ख्रियामथ ताम्रकम् । ६ Copper.
7 Iron.	शुल्बं म्लेष्मुखं द्रव्यष्ट-वरिष्ठोदुम्बराणि च ॥
2 Rust of iron.	९८ लोहो ऽख्री शस्त्रकं तीक्ष्णं पिण्डं कालायसाऽयसी ।
1 Any thing metallic.	अश्मसारो, ऽथ मण्डूरं सिंहाणमपि तन्-मले ॥
2 Glass.	९९ सर्वं च तैजसं लौहं, विकारस्त्वयसः कुशी । १ Wrought iron ;
4 Quicksilver.	क्षारः काचो, ऽथ चपलो रसः सूतश्च पारदे bar iron.

1 Buffalo's horn. १०० गवलं माहिषं शृङ्गमन्त्रकं गिरिजाऽमले । ३ Tale.

4 Antimony. स्रोतोङ्गनं तुं-सौवीरं कापोताङ्गन-यामुने ॥

5 Blue vitriol. १०१ तुथाङ्गनं शिखिश्रीवं वितुन्नक-मयूरके ।

3 Collyrium. कर्परी, दार्विका-काशोद्धवं तुथं रसाङ्गनम् ॥

3 Another sort. १०२ रसगर्भं ताक्ष्यशैलं, गन्धाशमनि तु गन्धिकः ।

3 Sulphur. सौगान्धिकश्च च, चक्षुष्या-कुलालयौ तु कुलत्थिका ॥

3 A blue stone used as a collyrium. १०३ रीतिपुष्पं पुष्पके तु पुष्पकं कुसुमाङ्गनम् ।

4 Calx of brass. पिञ्चरं पीतनं तालमालं च हरितालके ॥

5 Yellow orpiment. १०४ गैरेयमर्यं गिरिजमश्मजं च शिलाजतु ।

5 Red chalk. बोल-गन्धरस-प्राण-पिण्ड- गोपरसाः समाः ॥

5 Myrrh.

3 Cuttle fish bone. १०५ डिण्डीरोऽविधिकः फेनः, सिन्दूरं नागसंभवम् ।

2 Minium, or red lead. नाग-सीसक-योगेष्ट-वप्राणि, त्रिपु पिच्छटम् ॥ ४ T.in.

4 Lead. १०६ रङ्ग-वङ्गे, अथ पिचुस् तूलो, ५थ कमलोत्तरम् ।

2 Cotton. स्यात् कुमुम्भं वहिशिखं महारजनमित्यपि ॥

4 Safflower ; carthamus.

2 A woollen blanket. १०७ मेषकम्बलं ऊर्णायुः, शशोर्णं शशलोमनि ।

2 Honey.

2 Wax.

4 Red arsenic. १०८ मनःशिला मनोगुमा मनोद्वा नागजिह्विका ।

3 Nitre ; saltpetre. नैपाली कुनटी गोला, यवधारो यवाग्रजः ॥

3 Natron ; alkali. १०९ पाक्यो, ५थ सर्जिकाक्षारः कापोतः सुखर्वर्चकः ।

2 Manna of bamboos.

2 Seed of morunga. ११० शिमुजं श्वेतमारिचं, मोरटं मूलमैक्षवम् । १ Root of sugarcane.

3 Root of long pepper.

2 Root of sweet flag. १११ गोलोमी भूतकेशो ना, पत्राङ्गं रक्तचन्दनम् ।

2 Red-wood

3 Three spices.

2 Three myro-balans त्रिकटु अ॒यूषणं व्योंगं, त्रिफला तु फलत्रिकम् ॥

इति वैश्य-वर्गः ९, अत्र मूलश्लोकाः १११, क्षेत्र० ६.

अथ शूद्र-वर्गः १०

१ शूद्राश् चाऽवरवर्णाश् च वृषलाश् च जघन्यजाः ।
आ-चण्डालात् तु संकीर्णा अम्बष्ट-करणाऽऽदयः ॥

२ शूद्रा-विशोस् तु करणो, अम्बष्टो वैश्या-द्विजन्मनोः, ।
शूद्रा-क्षत्रियोरुग्रो, मागधः क्षत्रिया-विशोः, ॥

३ माहिषो दर्या-क्षत्रिययोः, क्षत्ता दर्या-शूद्रयोः सुतः, ।
ब्राह्मणां क्षत्रियात् सूतस्, तस्यां वैदेहको विशः, ॥

४ रथकारस् तु माहिष्यात् करण्यां यस्य संभवः, ।
स्याच् चण्डालस् तु जनितो ब्राह्मणां वृपलेन यः ॥

५ कारुः शिल्पी, संहतैस् तैर् द्रयोः श्रेणिः स-जातिभिः ।
१ A company of artists.

२ One eminent by birth. कुलकः स्यात् कुलश्रेष्ठी, मालाकारस् तु मालिकः ॥

२ A florist.

२ A potter.

२ A weaver.

२ A tailor.

२ A painter.

२ An armourer.

२ A shoemaker.

२ An ironsmith.

४ A goldsmith.

२ A shellcutter.

२ A coppersmith.

५ A carpenter.

१ One working for the village.

५ A barber.

२ A washerman.

२ A distiller.

2 A goatherd. ११ जावालः स्यादजाजीवो, देवाजीवस् तु देवलः ।
2 An attendant on an idol.

2 A female juggler. स्यान् माया शाम्बरी, मायाकारस् तु प्रतिहारकः ॥

2 A juggler.

6 Dancers and tumblers. १२ शैलालिनस् तु शैलूषा जायाजीवाः कृशाश्रिनः ।

2 Dancers and mimics. भरता इत्यपि नटाश्, चारणास् तु कुशीलवाः ॥

2 Players on drums.

2 Players on the flute. १३ मार्दङ्गिका मौरजिकाः, पाणिवादास् तु पाणिधाः ।

2 —on the lute. वेणुध्माः स्युर् वैणविका, वीणावादास् तु वैणिकाः ॥
2 Striking with their hands only.

2 A fowler or bird-catcher. १४ जीवान्तकः शाकुनिको, द्वौ वाणुप्रिक-जालिकौ ।
2 A hunter using nets.

3 A vender of flesh-meat. वैतंसिकः कौटिकश् च मांसिकश् च समं त्रयम् ॥

4 A hireling ; a servant or labourer. १५ भृतको भृतिभुक् कर्मकरो वैतनिको ऽपि सः ।

2 A chandler.

3 A porter.

10 A low man. १६ विवर्णः पामरो नीचः प्राकृतश् च पृथग्जनः ।
निहीनो ऽपसदो जात्मः क्षुङ्कश् चेतरश् च सः ॥

11 servant or slave. १७ भृत्ये दासेर-दासेय-दास-गोप्यक-चेटकाः ।
नियोज्य-किङ्कर-प्रैष्य-भुजिष्य-परिचारकाः ॥

4 One nourished by a stranger.

6 A lazy man.

6 A dexterous person.

10 A *Chandala*.

1 Barbarians.

4 A hunter, or deer-killer.

7 A dog. २२ कौलेयकः सारमेयः कुकुरो मृगदंशकः ।

1 A mad dog. शुनको भपकः श्रा स्यादलर्कम् तु स योगीतः ॥

9 A dog trained for २३ शा विश्रकदुर् मृगया-कुशलः, सरमा शुनी । 2 A bitch.

for chase.

9 A village hog. विद्युचः सूकरो ग्राम्यो, वर्करस् तरुणः पशुः ॥

1 Any young animal. २४ आच्छोदनं मृगद्यं स्यादाखेटो मृगया लियाम् ।

4 Chase ; hunting. १ A deer wounded २५ दक्षिणाऽरु लुध्व-योगाद् दक्षिणेमा कुरङ्गकः ॥

on its right side.

10 A thief or २६ चौरिका स्तैन्य-चौर्ये च स्तेयं, लोचं तु तद्-धने ।

robber.

4 Theft, robbery. २७ उन्माथः कूटयन्त्रं स्याद्, वागुरा मृगबन्धनी ।

1 Booty.

1 A net, chain, or २८ शुल्बं वराटकं खी तु रज्जुस् त्रिषु वटी गुणः ॥

cage.

2 A snare or trap. २९ उद्धाटनं घटीयन्त्रं सलिलोद्धाहनं प्रहेः ।

2 A net.

5 A cord, rope or ३० पुंसि वेमा वायदण्डः, सूत्राणि नरि तन्तवः ॥

string.

2 Rope and bucket ३१ वाणिर् व्यूतिः स्त्रियौ तुल्ये, पुस्तं लेष्याऽसदि-कर्मणि ।

of a well.

2 A loom.

2 Threads.

2 Weaving.

1 Plaistering.

1 A doll or puppet. पाण्डालिका पुत्रिका स्याद् वस्त्र-दन्ताऽसदिभिः कृता ।

‘जतु-त्रपु-विकारे तु जातुषं त्रापुषं त्रिषु’ ॥ १ ॥

4 A basket.

2 A peg.

1 Its string.

3 A shoe.

1 A boot.

3 A thong.

1 A whip.

3 A vulgar lute.

2 Goldsmith's scales.

3 A touchstone.

३२ चाण्डालिका तु कण्ठोल वीणा चण्डालवल्की ।

नाराची स्यादेषणिका, शाणस् तु निकषः कषः ॥

2 An iron chisel.	३३ ब्रश्नः पत्रपरशुरीपिका तूलिका समे ।	2 A pencil or brush.
2 A crucible.	तैजसावर्तनी मूषा, भूषा चर्मप्रसेविका ॥	
2 Bellows.		
2 A gimlet or auger.	३४ आस्फोटनी वेधनिका, कृपाणी कर्तरी समे ।	2 Scissors or shears.
2 A carpenter's chisel.	वृक्षादनी वृक्षभेदी, टङ्कः पापाणदारणः ॥ 2 A hatchet.	
2 A saw.	३५ क्रकचो ऽब्री करपत्रमारा चर्मप्रभेदिका । ²	Shoemaker's knife.
3 An image of iron.	सूर्मी स्थूणाऽयः प्रतिमा, शिलं कर्म कलाऽदिकम् ॥	
1 An art.		
8 An image ; statue or picture.	३६ प्रतिमानं प्रतिविम्बं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया	
2 Resemblance.	प्रतिकृतिरच्चा उंसि प्रतिनिधिरूपमोपमानं स्यात् ।	
12 Like, similar. (In composition)	३७ वाच्य-लिङ्गाः समस् तुत्यः सदृशः सदृशः सदृक् ।	
Like.	साधारणः समानश्च च स्युस्तर-पदे त्वमी ॥	
11 Wages or hire.	३८ निभ-संकाश-नीकाश-प्रतीकाशोपमाऽदयः ।	
13 Spirituous liquor.	कर्मण्या तु विधा-भृत्या-भृतयो भर्म वेतनम् ॥	
2 Eating what excites thirst.	३९ भरण्यं भरणं मूलयं निर्वेशः पण इत्यपि ।	
2 A tavern.	सुरा हलिप्रिया हाला परिसुद्ध वरुणात्मजा ॥	
2 Tippling.		
4 Spirit, distilled from Bassia.	४० गन्धोत्तमा-प्रसन्नेरा-कादम्बर्यः पांरेसुता ।	
3 Rum.	मदिरा कद्य-मद्ये चाप्यवदंशस्तु भक्षणम् ॥	
2 Distillation.		
2 Ferment.	४१ शुण्डापानं मदस्थानं, मधुवारा मधुक्रमा ।	
2 Yest, barm, froth.	मध्वासवो माधवको मधु माध्वीकम-द्वयोः ॥	
2 A drinking vessel.	४२ मैरेयमासवः सीधुर्, मंदको जगलः समौ ।	² Vinous liquor for
	संधानं स्यादभिषवः, किष्वं उंसि तु नप्रहृः ॥	distilling.
	४३ कारोत्तरः सुरामण्ड, आपानं पानगोष्ठिका ।	² Place where people drink together.
	चषको ऽब्री पानपात्रं, सरको ऽप्यनुतर्षणम् ॥	

5 A gamester.	४४ धूर्तोऽधूर्तेवी कितबोऽधूर्तेवी द्यूतकृत् समाः ।
2 Sureties.	स्युर् लग्नकाः प्रतिभुवः, समिका द्यूतकारकाः ॥ 2 Keepers of gaming houses.
4 Gaming.	४५ द्यूतोऽखियामक्षवती कैतवं पण इत्यपि ।
3 Dice.	पणोऽक्षेषु ग्लहो, ऽक्षास् तु देवनाः पाशकाश् च ते ॥
9 Moving a piece at play.	४६ परिणायस् तु शारीणां समन्तात् नयनेऽखियाम् ।
2 A checkered board or cloth.	अष्टुपदं शारिफलं, प्राणिवृत्तं समाह्यः ॥
2 A matsh of cocks, &c.	४७ उक्ता भूरि-प्रयोगत्वादेकस्मिन् ये ऽत्र यौगिकाः, । ताद्वर्म्यादन्यतो वृत्तावूत्या लिङ्गाऽन्तरे ऽपि ते ॥ इति शूद्रवर्गः १०, अत्र मूलक्षोकाः ४६ ॥, क्षेत्र ० ॥. इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने । द्वितीयः काण्डो भूम्याऽदिःसाऽङ्ग एव समार्थितः
अत्र मूलक्षोकाः ७३५ ॥, क्षेत्र. क्षेत्र. १४ ॥; सर्वे च मिलित्वा ७५०.	
प्र. काण्डे मू. क्षेत्र. २८१ ॥; क्षेत्र. क्षेत्र. १८ सर्वे मि. २९९ ॥.	
एवं मू. क्षेत्र. १०१७; क्षेत्र. क्षेत्र. ३२ ॥; सर्वे मिलित्वा १०४९ ॥.	

तृतीयं सामान्य-काण्डम् ।

१ विशेष्य-निन्द्रैः संकीर्णैर् नानाऽर्थैर्व्यैरपि ।	
लिङ्गाऽऽदिन-संग्रहैर् वर्गाः सामान्ये वर्ग-संश्रयाः ॥	
२ खी-दाराऽऽद्यैर् यद् विशेष्यं यादृशैः प्रस्तुतं पैदैः ।	
गुण-द्रव्य-क्रिया-शब्दास् तथा स्युस् तस्य भेदकाः ॥	
३ सुकृती पुण्यवान् धन्यो, महेन्द्रस् तु महाशयः ।	2 Magnanimous.
२ Good-hearted.	हृदयालुः सुहृदयो, महोन्साहो महोद्यमः ॥
२ Perseverant, diligent.	
१० Skilful, conversant.	४ प्रवीणे निपुणाऽभिज्ञ-विज्ञ-निधान-शिक्षिताः ।
	वैज्ञानिकः कृतमुखः कृती कुशल इत्यपि ॥
२ Venerable.	५ पूज्यः प्रतीक्षयः, सांशयिकः संशयापन्नमानसः ।
२ Dubious.	दक्षिणीयो दक्षिणार्हस् तत्र दक्षिण्य इत्यपि ॥
३ Meriting a fee or reward.	६ स्युर् वदान्य-स्थूललक्ष्य-दानशीण्डा बहुप्रदे ।
४ Munificent.	जैवात्रुकः स्यादायुष्मानन्तर्वाणिस् तु शास्त्रविन् ॥
२ Long-lived.	2 Skilled in sacred sciences.
२ Acutely investigating.	७ परीक्षकः कारणिको, वरदस् तु समर्द्धकः । २ Granting a prayer.
४ Joyful, cheerful.	हर्षमाणो विकुर्वाणः प्रमना हृष्टमानसः ॥
२ Ssd, perplexed.	८ दुर्मना विमना अन्तर्मनाः, स्यादुत्क उन्मनाः ।
२ Regretting.	दक्षिणे सरलोदारौ, सुकलो दातृभोक्तरि ॥
३ Sincere, candid.	2 Liberal in giving and using.
३ Diligent, attentive.	९ तत्परे प्रसिताऽसक्ताविष्टार्थोद्युक्त उत्सुकः ।
२ Zealously active.	प्रतीते प्रथित-ख्यात-वित्त-विज्ञान-विश्रुताः ॥
६ Known, celebrated, famous.	१० गुणैः प्रतीते तु कृतलक्षणाऽहतलक्षणौ ।
२ Noted for good qualities.	इश्य आढथो धनी, स्वामी लीश्वरः पतिरीशिता ॥
३ Opulent, wealthy.	10 An owner or master.

११ अधिभूत नायको नेता प्रभुः परिवृढो अधिपः ।

2 Every way happy. अधिकर्धिः समृद्धः स्यात्, कुटुम्बव्यापृतस् तु यः ॥

३ Attentive to sup.-१२ स्यादभ्यागारिकस् तस्मिन्नुपाधिश्च च पुमानयम् ।
port his family.

वराऽङ्ग-रूपोपेतोऽयः सिंहसंहननो हि सः ॥

1 Acting fearlessly. १३ निर्वार्यः कार्य-कर्ता यः संपन्नः सत्त्व-संपदा ।

अवाचि मूको, ५६ मनोजवसः पितृसंनिभः ॥

२ Giving a girl in १४ सत्कृत्या लङ्घकृतां कन्यां यो ददाति स कूकुदः ।
marriage.

4 Prosperous, happy. लक्ष्मीवाँल् लक्ष्मणः श्रीलः श्रीमान्, लिंगधस् तु वत्सलः ॥

2 Affectionate.

4 Compassionate. १५ स्याद् दयालुः कारुणिकः कृपालुः सूरतः समाः ।

5 Unrestrained. स्वतन्त्रो अपावृतः स्वैरी स्वच्छन्दो निरवग्रहः ॥

४ Dependent. १६ परतन्त्रः पराधीनः परवान् नाथवानपि ।

5 Docile. अधीनो निम्न आयत्तो स्वच्छन्दन्दो गृह्यको प्रयसौ ॥

१७ खलूपः स्याद् बहुकरो, दीर्घसूत्रशः चिरक्रियः।

जात्मोऽसमीक्ष्यकारी स्यात्, कुण्ठो मन्दः क्रियासु यः ॥
1. Indolent.

1 Indolent.

2 Competent to an १८ कर्मक्षमो लङ्घमीणः, क्रियावान् कर्मसूचयतः। 1 Engaged
act. in a busi-

2 Laborious. स कार्मः कर्मशिलो यः, कर्मशूरस् तु कर्मठः ॥ ness.
2 Finishing carefully.

१९ भरण्यभुक् कर्मकरः, कर्मकारस्तु तत्-क्रियः । ॥ Working

अपस्त्रातो मृतस्त्रात्, आमषाशी तु शोष्कुलः ॥ without wages.
2 Bathing after mourning. 2 Eating fish and flesh.

2 Eating fish and flesh.

४ Hungry. २० व्रुभुक्षितः स्यात् क्षुधितो जिधत्सुरशनायितः ।

परान्नः परपिण्डादो, भक्षको घस्मरोऽव्यारः ॥ 3 Glut-tonous.

३१ आद्यनः स्यादौदरिको विजिगीषा-विवर्जिते ।

उभौ त्वात्मम्भरिः कुशिम्भरिः स्वोदर-पूरके ॥

2 Eating every body's.	२२ सर्वान्नीनस् तु सर्वान्नभोजी, गृभ्रुस् तु गर्धनः ।
5 Covetous, greedy.	लुब्धोऽभिलाषुकस् तृष्णक्, समौ लोलुप-लोलुभौ ॥
3 Very covetous.	
2 Mad ; insane.	२३ सोन्मादस् तून्मदिष्णुः स्यादविनीतः समुद्धतः ।
2 Misbehaving.	मत्ते शौण्डोत्कट-क्षीबाः, कामुके कमिता ऽनुकः ॥
4 Drunk.	
9 Lustful.	
4 Compliant.	२४ कम्रः कामयिता ऽभीकः कमनः कामनोऽभीकः ।
2 Governable.	विधेयो विनयग्राही वचनेस्थित आश्रवः ॥
3 Modest.	
3 Impudent, shameless.	२५ वश्यः प्रणेयो, निभृत-विनीत-प्रश्रिताः समाः ।
	धृष्टे धृष्टणग् वियातश्च, प्रगल्भः प्रतिभान्विते ॥
2 Ashamed.	२६ स्यादधृष्टे तु शालीनो, विलक्ष्मो विस्मयान्विते ।
2 Astonished.	अधीरे कातरस्, त्रस्ते भीरु-भीरुक-भीरुकाः ॥
2 Confused.	
4 Timid.	
2 Wishing bles-sings.	२७ आशंसुराशंसितरि, गृहयालुर् प्रहीतरि । ^{2 Disposed to take.}
1 Faithful ; believing.	श्रद्धालुः श्रद्धया युक्ते, पतयालुस् तु पातुके ॥
2 Habitually falling.	
2 Bashful.	२८ लज्जाशीले ऽपत्रपिष्णुर्, वन्दारुभिवादके ।
2 Civil ; polite.	
3 Mischievous.	शराहर् घातुको हिंसः, स्याद् वर्द्धिष्णुस् तु वर्द्धनः ॥
2 Thriving ; growing.	
2 Jumping up.	२९ उत्पतिष्णुस् तृत्पतिता, ऽलङ्करिष्णुस् तु मण्डनः ।
	^{2 Inclined to ornament.}
3 Faring well.	भूष्णुर् श्वविष्णुर् भविता, वर्तिष्णुर् वर्तनः समौ ॥
2 Stationary.	
3 Obstructive.	३० निराकरिष्णुः क्षिप्तुः स्यात्, सान्द्रस्त्रिगधस् तु मेदुरः ।
2 Very smooth,wet.	
3 Knowing ; intelligent.	ज्ञाता तु विदुरो विन्दुर्, विकासी तु विकस्वरः ॥
2 Expanding.	
4 Flowing or creeping.	३१ विसृत्वरो विसृमरः प्रसारी च विसारिणि ।
6 Patient, content.	सहिष्णुः सहनः क्षन्ता तितिक्षुः क्षमिता क्षमी ॥
3 Passionate ; wrathful.	३२ ऋोधनो ऽमर्षणः कोपी, चण्डस् त्वत्यन्तकोपनः ।
2 Wakeful.	
2 Snoring, as in sleep.	जागरूको जागरिता, धूर्णितः प्रचलायितः ॥

3 Sleepy, Sluggish. ३३ स्वप्नकृ शयालुर् निद्रालुर्, निद्राण-शयिताँ समौ ।

2 Asleep.

2 Averting the face.

2 Down-looked.

1 Adoring deities. ३४ देवानञ्चति देवद्युङ्, विष्वद्युङ् विष्वगञ्चति ।

1 Going every-where.

1 Accompanying.

1 Moving tortuously.

3 Speaking sensibly. ३५ बदो बदावदो बक्ता, वागीशो वाक्पतिः समौ ।

2 Eloquent.

4 Speaking much.

4 Talking non-sense.

3 Foul-mouthed, scurrilous.

2 Lispings.

2 Speaking ill.

2 Censorious, detracting.

यः सहाऽञ्चति सद्यद्युङ् स, स तिर्यङ् यस् तिरोऽञ्चति ॥

वदो बदावदो बक्ता, वागीशो वाक्पतिः समौ ।

वाचोयुक्तिपद्मर् वाग्मी, वावदूकोऽतिवक्तरि ॥

३६ स्याज् जल्पाकम् तु वाचालो वाचाटो बहुर्गर्हवाक् ।

दुर्मुखे मुखराऽबद्धमुखां, शङ्कः प्रियंवदे ॥² Speaking civilly.

३७ लोहलः स्यादस्फुटवाग्, गर्ह्यवादी तु कद्वदः ।

समौ कुवाद-कुचरौ, स्यादसौम्यस्वरोऽस्वरः ॥

2 Having a bad voice.

2 Sonorous.

2 Idiot, stupid.

1 Deaf and dumb.

2 Silent.

3 Naked.

2 Expelled.

2 Cursed.

2 Humbled : subdued.

4 Removed ; set aside.

2 Pale.

2 Deceived, tricked.

4 Disappointed.

2 Turned away.

3 Confined.

2 Distressed.

2 Put to flight.

3 Calumniated.

2 Unsteady.

2 Afflicted by vice.

३८ रवणः शब्दनो, नान्दीवादी नान्दीकरः समौ ।² Speaker of a prologue.

जडोऽज्ञा, एङ्मूकम् तु वक्तुं श्रोतुम-शिक्षिते ॥

३९ तूष्णीशीलम् तु तूष्णीको, नमोऽवासा दिग्म्बरे ।

निष्कासिंतोऽवकृष्टः स्यादपवस्तस् तु धिकृतः ॥

४० आत्तगर्वोऽभिभूतः स्याद्, दापितः साधितः समौ ।

² Condemned ; or adjudged.

प्रत्यादिष्टो निरस्तः स्यात् प्रत्याख्यातो निराकृतः ॥

४१ निकृतः स्याद् विप्रकृतो, विप्रलब्धस् तु वक्त्रितः ।

मनोहतः प्रतिहतः प्रतिबद्धो हतश् च सः ॥

४२ अधिक्षिपः प्रतिक्षिप्तो, बद्धे कीलित-संयतौ ।

आपन्नः आपत्प्राप्तः स्यात्, कान्दिशीको भयद्रुतः ॥

४३ आक्षारितः क्षारितोऽभिशस्ते, संकसुकोऽस्थिरे ।

त्यसनातोपरक्तौ द्वौ, विहस्त-न्याकुलौ समौ ॥

² Confounded, perplexed.

2 Overcome by fear, &c.	४४ विछुवो विह्लः, स्यात् तु विवशो ऽरिष्टदुष्टधीः । 2 Apprehensive of death.
2 Deserving a whipping. 1 Murderous ; a felon.	कश्यः कश्याहें, सन्धेऽत्वाततायी वधोद्यते ॥
2 Hateful, detestable.	४५ द्वेष्ये वक्षिगतो, वध्यः शीर्षन्त्वेऽय इमौ समौ । 2 Meriting being heading.
1 Meriting death by poison.	विध्यो विषेण यो वध्यो, मुसल्यो मुसलेन यः ॥ —by knocks of a pestle.
2 Innocent.	४६ शिश्विदानो ऽकृष्णकर्मा, चपलश्च चिकुरः समौ ।
2 Inconsiderately guilty.	दोषैकद्वक् पुरोभागी, निकृतस्त्वन्तुः शठः ॥ 3 Wicked ; perverse.
2 Malevolent and censorious.	४७ कर्णेजपः सूचकः स्यात्, पिशुनो दुर्जनः खलः । नृशंसो धातुकः कूरः पापो, धूतम् तु वक्षकः ॥ 2 Fraudulent ; crafty.
2 Informer.	४८ अज्ञे मूढ-यथाजात-मूर्ख-वैधेय-वालिशाः ।
3 Mischiefmaker.	कदर्ये कृपण-क्षुद्र-किम्पचान-मितम्पचाः ॥
4 Destructive, mischievous.	४९ निःस्वस् तु दुर्विधो दीनो दरिद्रो दुर्गतोऽपि सः । वनीयको याचनको मार्गणो याचकाऽर्थिनौ ॥
6 Idiot.	५० अहङ्कारवानहंयुः, शुभंयुस् तु शुभान्वितः ।
5 Miser ; avaricious.	दिव्योपपादुका देवा, नृ-गवाऽस्या जरायुजाः ॥ 3 Oviparous.
5 Poor; indigent.	५१ स्वेदजाः कृमि-दंशाऽस्या:, पक्षि-सर्पाऽदयोऽण्डजाः ।
5 Beggar ; mendicant.	इति प्राणि-वर्गः, अत्र मूलशोकाः ५०॥; क्षे. ल्लो. ०
2 Proud.	उद्भिदस् तर्श-गुल्माऽस्या, उद्भिदुद्भिज्जमुद्भिदम् । 3 Sprouting ; germinating.
2 Happy.	५२ सुन्दरं हृचिरं चारु सुषमं साधु शोभनम् ।
1 Of divine origin.	कान्तं मनोरमं हृचयं मनोश्च मञ्जु मञ्जुलम् ॥
1 Viviparous.	‘रस्यं मनोहरं सौम्यं भद्रकं रामणीयकम् ।’ ११।
1 Engendered by damp.	L. B. S. No. 1011 Academy of Administration. Mussoorie A/c Acc. No. ....

1 Charming.	५३ तदासेचनकं तुमेर् नास्त्यन्तो यस्य दर्शनात् ।
6 Beloved, desired.	अभीष्टे ऽभीप्सितं हृदयं दयितं वह्नमं प्रियम् ॥
13 Inferior ; low.	५४ निकृष्ट-प्रतिकृष्टाऽर्ब-रेफ-यायाऽवमाऽधमाः । कुपूय-कुसिताऽवद्य-खेट-गहाऽणकाः समाः ॥
4 Foul, dirty.	५५ मलीमसं तु मलिनं कच्चरं मलदूषितम् ।
3 Purified.	पूर्तं पवित्रं मेधयं च, वीधयं तु विमलाऽर्थकम् ॥
2 Clean.	५६ निर्णितं शोधितं मृष्टं निःशोध्यमनवस्करम् ।
5 Cleansed.	असारं फल्गु, शून्यं तु वशिकं तुच्छु-रित्के ॥
2 Pithless.	
4 Void, empty.	
17 Chief ; cipal.	५७ क्लीबे प्रधानं प्रमुख-प्रवेकाऽनुत्तमोत्तमाः । मुख्य-वर्य-वरेण्याश् च प्रवर्होऽनवराध्य-वत् ॥
5 Excellent.	५८ पराध्योऽप्र-प्राप्तहर्प-प्राप्तयाऽप्रयाऽप्रयमप्रियम् । श्रेयान् श्रेष्ठः पुष्कलः स्यात् सत्तमश् चाऽतिशोभने ॥
7 Pre-eminent (in comp).	५९ स्युरुत्तर-पदे व्याघ्र-पुङ्खव-र्यम-कुञ्जराः । सिंह-शार्दूल-नागाऽव्याः पुंसि श्रेष्ठाऽर्थ-गोचराः ।
3 Secondary, sub-ordinate.	६० अप्राप्तर्य द्रव्य-हीने द्रे अप्रधानोपसर्जने । विशंकटं पृथु वृहद् विशालं पृथुलं महत् ॥
9 Great.	६१ वद्भ्रोह-विपुलं, पीन-पीत्री तु स्थूल-पीवरे । ^{4 Fat ; large.}
11 Little, small.	स्तोकाऽल्प-क्षुलकाः, सूक्ष्मं शक्षणं द्रव्यं कृशं तनु ॥
5 Very small.	६२ खियां मात्रा त्रुटिः पुंसि लव-लेश-कणाऽणवः । अत्यल्पे ऽल्पष्टमल्पीयः कनीयोऽणीय इत्यपि ॥
12 Much, many.	६३ प्रभूतं प्रचुरं प्राज्यमद्रव्यं बहुलं बहु । पुरुहः पुरु भूयिष्ठं स्फारं भूयश च भूरि च ॥
1 Countless.	६४ परःशताऽव्याश् ते येषां परा संख्या शताऽदिकात् ॥

2 Numerable.

2 Numbered,
counted.

14 All ; entire.

3 Coarse.

3 Delicate, fine.

15 Near, proximate.

3 Adjoining, contiguous.

2 Very near.

3 Distant.

3 Very remote.

2 Long.

3 Round.

2 Uneven; wavy.

6 High, tall.

3 Bending,
stooping.

11 Crooked.

3 Straight.

3 Confounded.

5 Eternal.

3 Permanent, firm.

1 Uniform; per-
petually the same.

6 Moveable.

3 Shaking; moving.

7 Fickle.

2 Exceeding.

2 Strong knit.

9 Hard; solid.

६५ गणनीये तु गणेयं, संख्याते गणितमय समं सर्वम् ।

विश्वमशेषं कृत्स्नं समस्त-निरिलाऽविलानि निःशेषम् ।

६६ समग्रं सकलं पूर्णमव्यण्डं स्यादनूनके ।

घनं निरन्तरं सान्द्रं, पेलवं विरलं ततु ॥

६७ समीपे निकटाऽसंसन्न-संनिकृष्ट-सनीढ-वत् ।

सदेशाऽभ्याश-सविध-समर्थाद-सवेश-वत् ॥

६८ उपकण्ठाऽन्तिकाऽभ्यर्णाऽभ्यग्रा अप्यभितोऽव्ययम् ।

संसक्ते त्वद्यवहितमपदान्तरमित्यपि ॥

६९ नेदिष्टमन्तिकतमं, स्याद् दूरं विप्रकृष्टकम् ।

दीर्घयश् च दीर्घिष्ठं च सुदूरं, दीर्घमायतम् ॥

७० वर्तुलं निस्तलं वृत्तं, बन्धुरं तञ्चतानतम् ।

उच्च-प्रांशुभूतोद्ग्रोच्छ्रुतास् तुङ्गे, ५थ वामने ॥५ Short.

७१ न्यून्नीच-खर्व-हस्वाः स्युरवाग्रेऽवनताऽनतम् ।

अरालं वृजिनं जिह्वामूर्मिमत् कुञ्चितं नतम् ॥

७२ आविद्धं कुटिलं भुमं वेलितं वक्रमित्यपि ।

ऋजावजिह्वा-प्रगुणौ, व्यस्ते व्यप्रगुणाऽकुलौ ॥

७३ शाश्वतस् तु ध्रुवो नित्य-सदातन-सनातनाः ।

स्थास्तुः स्थिरतरः स्थेयानेक-रूप-तया तु यः ॥

७४ काल-व्यापी स कूटस्थः, स्थावरो जङ्गमेतरः । ^{2 Im-}moveable.

चरिष्णु जङ्गम-चरं त्रसमिङ्गं चराचरम् ॥

७५ चलनं कम्पनं कम्प्रं, चलं लोलं चलाचलम् ।

चक्रलं तरलं चैव पारिपुव-पारिपुवे ॥

७६ अतिरिक्तः समधिको, दृढसंधिस् तु संहतः ।

खक्खटं कठिनं क्रूरं कठोरं निष्ठुरं दृढम् ॥

2 Material, corporeal.	७७ जरठं मूर्तिमन् मूर्ति, प्रवृद्धं प्रौढमेधितम् ।	3 Full- grown.
5 Old, ancient.	पुराणे प्रतन-प्रत्न-पुरातन-चिरन्तनाः ॥	
7 New.	७८ प्रत्यग्रो ऽभिनवो नवयो नवीनो नूतनो नवः ।	
4 Soft.	नूतनश्च, सुकुमारं तु कोमलं मृदुलं मृदु ॥	
4 Following.	७९ अन्वगन्वक्षमनुगे ऽनुपदं क्लीवमव्ययम् ।	
2 Perceptible.	प्रत्यक्षं स्यादैन्द्रियकमप्रत्यक्षमतीन्द्रियम् ॥	
2 Imperceptible.		
7 Closely attentive.	८० एकतानो ऽनन्यवृत्तिरैकाग्रैकायनावपि ।	
	अप्येकसर्गं एकाइयो ऽप्येकायनगतोऽपि सः ॥	
5 Prior; first; initial.	८१ पुंस्यादिः पूर्व-पौरस्य-प्रथमाऽद्या, अथाऽलियाम् ।	
6 Last, ultimate.	अन्तो जघन्यं चरममन्त्य-पाश्चात्य-पश्चिमाः ॥	
2 Vain, useless.	८२ मोघं निरर्थकं, स्पष्टं स्फुटं प्रव्यक्तमुल्बणम् ।	4 Appar- ent, evid- ent.
2 Common.	साधारणं तु सामान्यमेकाकी त्वेकं एककः ॥	
3 Alone, solitary.		
6 Other, different.	८३ भिन्नाऽर्थका अन्यतर एकस् त्वो ऽन्येतरावपि ।	
2 Various.		
2 Quick, expeditious.	उच्चावचं नैकभेदमुच्छण्डमविलम्बितम् ॥	
2 Sharp, corrosive.	८४ अरुन्तुदस् तु मर्मस्पृगवाधं तु निरर्गलम् ।	
2 Unobstructed.	प्रसव्यं प्रतिकूलं स्यादपसव्यमपष्टु च ॥	
4 Contrary.		
1 Left.	८५ वामं शरीरे सव्यं स्यादपसव्यं तु दक्षिणम् ।	
1 Right,		
2 Narrow.	संकटं ना तु संबाधः, कलिलं गहनं समे ॥	
2 Impervious.		
3 Crowded, confused.	८६ संकीर्णे संकुलाऽस्कीर्णे, मुषिण्डं परिवापितम् ।	2 Shav- ed.
3 Strung; tied.	ग्रन्थितं संदितं दृव्यं, विसृतं विस्तृतं ततम् ॥	
3 Spread; diffuse.		
2 Forgotten.	८७ अन्तर्गतं विस्मृतं स्यात्, प्राप्त-प्रणिहिते समे ।	
2 Placed.	वेलित-प्रेषितवताऽधूत-चलिताऽकम्पिता धूते ॥	
6 Shaken.		
7 Thrown, cast, sent.	८८ नुत्त-नुज्ञाऽस्त-निष्ठयूताऽविद्ध-क्षिप्तेरिताः समाः ॥	
2 Intrenched.		
2 Stolen.	परिक्षिप्तं तु निवृत्तं, मूषितं मुषिताऽर्थकम् ॥	

2 Expanded; dispersed.	८५ प्रवृद्ध-प्रसुते, न्यस्त-निस्तृष्टे, गुणिताऽहते ।	2 Deposited. 2 Multiplied.
2 Plastered.	निदिग्धोपचिते, गृह्णनुमे, गुणित-रूषिते ।	2 Pound- ed.
2 Hidden.		
2 Melted.		
2 Raised, held up.	९० द्रुताऽवदीर्णे, उदग्रीण्यद्यते, काचित-शिक्रियते ।	2 Sus- pended
2 Smelled.		
2 Smeared; anointed.	ग्राण-ग्राते, दिग्ध-लिमे, समुदकोद्धृते समे ॥	in a swing. 2 Drawn; raised from a deep place.
5 Surrounded	९१ वेष्टितं स्याद् बलयितं संबीतं रुद्धमावृतम् ।	
2 Bent; crooked.		
4 Sharpened, whetted.	रुणं भुग्ने, उथ निशित-क्षणुत-शातानि-तेजिते ॥	
2 Mature.	९२ स्याद् विनाशोन्मुखं पक्षं, हीण-हीतौ तु लज्जिते ।	
3 Ashamed.		
3 Chosen; appointed.	वृत्ते तु वृत्त-न्यावृत्तौ, संयोजित उपाहितः ॥	
2 Joined; annexed.		
3 Attainable.	९३ प्राप्यं गम्यं समासाद्यं, स्यन्नं रीणं स्नुतं सुतम् ।	
4 Flowing; dropping.		
2 Arranged, or heaped.	संगूदः स्यात् संकलितो, उवगीतः ख्यातगर्हणः ॥	
2 Detested.		
4 Various, multi- form.	९४ विविधः स्याद् बहुविधो नानारूपः पृथग्विधः ।	2 Cen- sured,
2 Coarsely pounded.	अवरीणो धिक्कृतश् चाप्यवध्वस्तो उच्चूर्णितः ॥	blan- med.
1 Diluted decotion.	९५ अनायास-कृतं फाण्टं, स्वनितं ध्वनितं समे ॥	2 Sounded; making a noise.
6 Bound.	बद्धे संदानितं मूतमुद्दितं संदितं सितम् ॥	
2 Decocted.	९६ निष्पक्षे कथितं, पाके क्षीराऽज्ज्य-हविषां शृतम् ।	
1 Boiled.		
1 Departed.	निर्वाणो मुनि-वन्ध्याऽदौ, निर्वातस् तु गतेऽनिले ॥	
1 Become calm.		
2 Mature, ripe.	९७ पक्षं परिणते, गूनं हञ्चे, मीढं तु मूत्रिते ।	2 Passed (as urine).
2 Passed (as ordure).		
2 Nourished.	पुष्टे तु पुषितं, सोढे क्षान्तमुद्धान्तमुद्धते ॥	2 Vomited.
2 Borne.		
2 Tamed; sub- dued or trained.	९८ दान्तस् तु दमिते, शान्तः शमिते, प्रार्थितेऽर्दितः ।	
	2 Pacified, appeased. 2 Asked, requested.	
2 Made known.	ज्ञप्तस् तु ज्ञपिते, छञ्चश छादिते, पूजितेऽश्रितः ॥	
2 Covered.		2 Worshipped; revered.
2 Filled; full.	९९ पूर्णस् तु पूरिते, क्षिणिते, उवसिते सितः ।	
	1 Tired; fatigued. 2 Finished.	
4 Burnt.	मुष्ट-लुष्टोषिता दग्धे, तष्ट-तष्टौ तनूकृते ॥	3 Pared; made thin.

3 Pierced.	१०० वेधितच्छिद्रितौ विष्टे, विन्न-विन्तौ विचारिते ।
3 Gloomy. obscured.	निष्प्रभे विगताऽरोकौ, विलीने विद्रुत-द्रुतौ ॥ <small>3 Judged; discussed.</small> <small>3 Liquid.</small>
3 Accomplished. 3 Split.	१०१ सिद्धे निर्वृत्त-निष्पन्नौ, दारिते भिन्न-भेदितौ ।
3 Woven.	उतं स्यूतमुतं चेति त्रितयं तनु-सन्तते ॥
6 Saluted; honoured.	१०२ स्यादर्हिते नमस्त्रियत-नमस्तिमपचायिताऽर्चिताऽ- पचितम् ।
4 Served; adored.	वरिवसिते वरिवसितमुपासितं चोपचरितं च ॥
5 Suffering pain.	१०३ संतापित-संतप्तौ धूपित-धूपायितौ च दूनश् च ।
6 Pleased, glad, content.	हृष्टो मत्तस् तृप्तः प्रहन्तः प्रमुदितः प्रीतः ॥
8 Cut.	१०४ छिन्नं छातं लूनं कृतं दातं दितं छितं वृक्णम् ।
7 Fallen.	स्रस्तं ध्वस्तं भ्रष्टं स्कन्नं पञ्चं च्युतं गलितम् ॥
6 Obtained.	१०५ लक्ष्यं प्राप्तं विन्नं भावितमासादितं च भूतं च ।
5 Sought.	अन्वेषितं गवेषितमन्विष्टं मार्गितं मुगितम् ॥
7 Wet; moistened.	१०६ आर्द्रं सार्दं क्लिनं तिमितं स्तिमितं समुज्जमुतं च ।
6 Preserved, saved, guarded.	त्रातं त्राणं रक्षितमवितं गोपायितं च गुप्तं च ॥
5 Disregarded, despised.	१०७ अवगणितमवमताऽवज्ञाते अवमानितं च परिभूते ।
6 Abandoned, left.	त्यक्तं हीनं विधुतं समुज्जितं धूतमुत्सृष्टे ॥
7 Spoken, said.	१०८ उक्तं भाषितमुदितं जल्पितमाख्यातमभिहितं लपितम्
7 Known, under- stood.	बुद्धं बुधितं मनितं विदितं प्रतिपन्नमवसिताऽवगते ॥
11 Promised.	१०९ उरीकृतमुरीकृतमङ्गीकृतमाश्रुतं प्रतिज्ञातम् । संगर्ण-विदित-संश्रुत-समाहितोपश्रुतोपगतम् ॥
12 Praised.	११० ईलित-शस्त-पणायित-पनायित-प्रणुत-पणित-प- नितानि । अपि गर्ण-चर्णिताऽभिष्टुतेडितानि स्तुताऽर्थानि ॥

14 Eaten.

१११ भक्षित-चार्वित-लिप्म-प्रत्यवसित-गिलित-खादित-
प्सातम् ।

अभ्यवहृताऽन्न-जग्ध-ग्रस्त-ग्लस्ताऽशितं भुक्ते ॥

Certain irregular
Superlatives.

११२ क्षेपिष्ठ-क्षोदिष्ठ-प्रेष्ठ-चरिष्ठ-स्थविष्ठ-बंहिष्ठाः ।
1 Most quick ; 1 Smallest ; 1 Dearest, largest, 1 Most corpulent ;
1 Most numerous.

क्षिप्र-क्षुद्राऽभीप्सित-पृथु-पीवर-बहुल-प्रकर्षाऽर्थाः ॥

1 Hardest ;
1 Longest ;

११३ साधिष्ठ-द्राघिष्ठ-स्फेष्ठ-गरिष्ठ-हसिष्ठ-वृन्दिष्ठाः ।
1 Most firm. 1 Heaviest ; 1 Shortest ; 1 Most abundant.
बाढ-व्यायत-बहु-गुरु-वामन-बृन्दारकाऽतिशये ॥

इति विशेष्यनिम्न-वर्गः १, अत्र मूलक्षणाः ११२॥, क्षेऽ श्लो० ॥

अथ संकीर्ण-वर्गः २

१ प्रकृति-प्रत्ययाऽर्थाऽद्यैः संकीर्णे लिङ्गमुन्नयेत् ।

कर्म क्रिया, तत्-सातत्ये गम्ये स्युरपरस्परा : ॥

२ साकल्याऽसंग-वचने पारायण-परायणे । १ Adherence.
attachment;
यद्यन्ता स्वैरिता, हेतु-शून्या त्वास्था विलक्षणम् ॥

1 Vain and causeless state.

३ शमथस् तु शमः शान्तिर्, दान्तिस् तु दमथो दमः : ।
अवदानं कर्म वृत्तं, काम्यदानं प्रवारणम् ॥² A desire-
able gift.

४ वशक्रिया संवननं, मूलकर्म तु कार्मणम् । २ Magic.
विधूननं विधुवनं, तर्पणं प्रीणनाऽवनम् ॥

५ पर्याप्तिः स्यात् परित्राणं हस्तधारणमित्यपि ।
सेवनं सीवनं स्यूतिर्, विद्रः स्फुटनं भिदा ॥

६ आक्रोशनमभीषङ्गः, संवेदो वेदना न ना ।² Sensation,
perception.
संमूर्च्छनमभिव्याप्तिर्, याङ्गा भिक्षाऽर्थनाऽर्दना ॥
4 Begging.

- 2 Action.
- 1 Continual.
- 1 Tolality.
- 2 Wilfulness;
independence.
- 3 Quiet.
- 3 Self-command.
- 1 Approved
occupation.
- 2 Subduing by
charms.
- 2 Tremour.
- 3 Satisfaction.
- 3 Warding of a
blow.
- 3 Sewing.
- 3 Tearing, rending.
- 2 Curse, impre-
cation.
- 2 Co-extending;
pervading.

2 Cutting.	७ वर्धनं छेदने, स्थ द्वे आनन्दन-सभाजने ।	3 Courtesy; welcome or adieu.
2 Received doctrine.	आप्रच्छन्नमथाऽमनायः संप्रदायः, क्षये क्षिया ॥	
3 Loss.		
2 Taking.	८ ग्रहे ग्राहो, वशः कान्तौ, रक्षणस् त्राणे, रणः कणे ।	
2 Wish, desire.		2 Protection; defence. 2 Sound, noise.
2 Perforation, piercing.	व्यधो वेधे, पचा पाके, हवो हूतौ, वरो वृत्तौ ॥	
	2 Maturity. 2 Calling; challenging. 2 Engaging; appointing.	
2 Combustion; burning.	९ ओषः प्लोषे, नयो नाये, ड्यानिर् जीर्णो, भ्रमो भ्रमौ ।	
2 Guiding; directing.	२ वर्गदायने, वर्गदायने, वर्गदायने ।	
2 Increase, growth.	स्फातिर् वृद्धौ, प्रथा रुयातौ, स्पृष्टिः पृक्तौ, लबः लबे ॥	
2 Fame, notoriety.		2 Touch, contact. 2 Oozing, dripping.
2 Thriving.	१० एधा समृद्धौ, स्फुरणे स्फुरणा, प्रभितौ प्रमा ।	2 True
2 Throbbing.		knowledge.
2 Bringing forth (as young).	प्रसूतिः प्रसवे, इयोते प्राघारः, कृमथः कृमे ॥	
	2 Pouring forth; aspersion. 2 Fatigue.	
2 Excellence.	११ उत्कर्षोऽतिशये, संधिः श्लेषे, विषय आश्रये ।	2 Refuge; asylum.
2 Union; junction.		
2 Sending; directing.	भिपायां क्षेपणं, गीर्णिर् गिरौ, गुरणमुद्यमे ॥	2 Swallowing. 2 Effort, exertion.
2 Raising.	१२ उत्त्राय उत्त्रये, श्रायः श्रयणे, जयने जयः ।	
	2 Reliance; taking refuge. 2 Conquest, victory.	
2 Discourse, speech.	निगादो निगदे, मादो मद, उद्वेग उद्धमे ॥	2 Regret.
2 Pride.		
2 Trituration of perfumes.	१३ विमर्दनं परिमलो, ऽभ्युपपत्तिरुग्रहः ।	2 Conferring of a benefit.
1 Disfavour.		
2 Attack, onset.	निग्रहस् तद्-विरुद्धः स्यादभियोगस् त्वग्रहः ॥	
2 Clinching of the fist.	१४ मुष्टिबन्धस् तु संग्राहो, डिम्बे दमर-विपुलौ ।	3 Affray, assault.
3 Ligament. fetters.		
3 Morbid heat.	बन्धनं प्रसितिश चारः, स्पर्शः स्प्रष्टोपतप्तरि ।	
3 Injury.		
3 Hint, sign, token.	१५ निकारो विप्रकारः स्यादाकारस् त्विङ्ग इङ्गितम् ।	
4 Change of form.	परिणामो विकारे, द्वे समे विकृति-विक्रिये ॥	
2 Loss.	१६ अपहारस् त्वपचयः, समाहारः समुच्चयः ।	
2 Assemblage.		
2 Abstraction.	प्रत्याहार उपादानं, विहारस् तु परिक्रमः ॥	2 Walking for pleasure.

2 Robbery.
2 Extraction.
2 Imitation.
1 Expenditure.
2 Stream.
6 Forbearance.
2 Incantation to destroy.
2 Obstacle; impediment.
2 Enjoyment.
2 Encompassing; surrounding.
2 Separation
2 Abridgment.
2 Contradiction.
2 Perambulation.
3 Stay.
2 Diffusion.
1 Prolixity.
2 Rubbing of the person.
2 Acquaintance.
2 Spreading.
2 Scarcity.
2 Proximity.
3 Reaping.
2 Occasion; opportunity.
2 First pregnancy of cows.
2 Intellectual faculty.
2 Difficult progress.
2 Act tending to a main object.
2 Haste. hurry.
2 Impediment.
2 Apprehension.
2 Smearing.

१७ अभिहारो उभिग्रहणं, निहारो उभ्यवर्कर्षणम् ।
अनुहारो उनुकारः स्यादर्थस्याउपगमे व्ययः ॥

१८ प्रवाहस् तु प्रवृत्तिः स्यात्, प्रवहो गमनं वहिः ।¹ Going forth;
वियामो वियमो यामो यमः संयाम-संयमौ ॥² issuing.

१९ हिंसाकर्माउभिचारः स्याज्, जागर्या जागरा द्वयोः ।
विघ्नोउन्तरायः प्रत्यूहः, स्यादुपघ्नोउन्तिकाश्रये ॥
² Waking, watching.
² Contiguous support.

२० निर्वेश उपभोगः स्यात्, परिसर्पः परिक्रिया ।
विधुरं तु प्रविश्वेषे, उभिप्रायश् छन्द आशयः ॥
³ Meaning; intention.

२१ संक्षेपणं समसनं, पर्यवस्था विरोधनम् ।
परिसर्या परीसारः स्यादास्या लासना स्थितिः ॥

२२ विस्तारो विप्रहो व्यासः, स च शब्दस्य विस्तरः ।
संवाहनं मर्दनं स्याद्, विनाशः स्याददर्शनम् ॥² Disappearance.

२३ संस्तवः स्यात् परिचयः, प्रसरस् तु विसर्पणम् ।
नीवाकस् तु प्रयामः स्यात्, संनिधिः संनिकर्षणम् ॥

२४ लबो उभिलालो लवने, निष्पावः पवने पवः ।³ Winnowing; cleaning.
प्रस्तावः स्यादपसरस्, त्रसरः सूत्रवेष्टनम् ॥⁴ Shuttle.

२५ प्रजनः स्यादुपसरः, प्रश्रय-प्रणयौ समौ ।² Affectionate solicitation.

२६ धीशक्तिर् निष्क्रमो, उल्ली तु संक्रमो दुर्गसंचरः ॥

२७ प्रतिबन्धः प्रतिष्ठम्भो, उवनायस् तु निपातनम् ।² Causing to descend.

उपलभ्मस् लनुभवः, समालभ्मो विलेपनम् ॥

2 Separation of lovers.	२८ विप्रलम्भो विप्रयोगो, विलम्भस् त्वतिसर्जनम् । 2 <i>Liberality.</i>
2 Celebrity.	विश्रावस् तु प्रतिरुद्यातिरवेक्षा प्रतिजागरः ॥ ² <i>Attention.</i>
3 Reading lecture.	२९ निपाठ-निपठौ पाठे, तेम-स्तेमौ समुन्दने । ³ <i>Wetness.</i>
3 Distress from disease.	आदीनवाऽस्त्रवौ छेशे, मेलके संग-संगमौ ॥ 3 <i>Meeting ; union.</i>
5 Research.	३० संवीक्षणं विचयनं मार्गणं मृगणा मृगः ।
4 Embrace.	परिरम्भः परिष्वङ्गः संश्लेष उपगूहनम् ॥
5 Sight ; seeing ; looking.	३१ निर्वर्णनं तु निध्यानं दर्शनाऽलोकनेक्षणम् ।
4 Rejection ; disallowance.	प्रत्यारुद्यानं निरसनं प्रत्यादेशो निराकृतिः ॥
2 Watching alternately.	३२ उपशायो विशायश् च पर्याय-शयनाऽर्थकौ ।
4 Censure ; reproach.	अर्तनं च ऋतीया च हृणीया च घृणाऽर्थकाः ॥
4 Contrariety ; opposition.	३३ स्याद् व्यत्यासो विपर्यासो उव्यत्ययश् च विपर्यये ।
4 Transgression.	पर्ययोऽतिक्रमस् तस्मिन्नतिपात उपात्ययः ॥
1 Mission after calling.	३४ प्रेषणं यत् समाहृय तत्र स्यात् प्रतिशासनम् ।
1 Place where the priests stand.	स संस्तावः क्रतुषु या स्तुति-भूमिर् द्विजन्मनाम् ॥
1 A carpenter's work-bench.	३५ निधाय तक्षयते यत्र काष्ठे काष्ठं स उद्धनः ।
2 Tool for cutting corn and grass.	स्तम्बन्नस् तु स्तम्बघनः स्तम्बो येन निहन्यते ॥
1 An auger.	३६ आविधो विध्यते येन तत्र, विष्वकू-समे निधः ।
1 Round; circular	उत्कारश् च निकारश् च द्वौ धान्योत्क्षेपणाऽर्थकौ ॥
2 Winnowing of corn.	
1 Swallowing, etc.	३७ निगरोद्वार-विक्षावोद्वाहास् तु गरणाऽदिषु ।
4 Stopping, ceasing.	आरत्यवरति-विरतय उपरामे, स्था ऽस्त्रियां तु निष्ठेवः ॥
4 Spitting.	
2 Speed.	३८ निष्ठयूतिर् निष्ठेवन-निष्ठीवनभित्यभिज्ञानि ।
2 Conclusion.	जवने जूतिः, सातिस् त्ववसाने स्यादथ ज्वरे जूर्तिः ॥ 2 <i>Fever.</i>

1 Driving of cattle.	३९	उद्जस् तु पशु-प्रेरणमकरणिरित्याऽऽदयः शापे ।
1 Curse.		
1 Aggregate patronymic.		गोत्राऽन्तेभ्यस् तस्य वृन्दभित्यौपगवकाऽऽदिकम् ॥
2 Multitude of loaves and pies.	४०	आपूपिकं, शाष्कुलिकमेवमाद्यम-चेतसाम् ।
1 Multitude of boys. 1—of coadjutors.		माणवानां तु माणव्यं, सहायानां सहायता ॥
1—of ploughs.	४१	हस्या हलानां, ब्राह्मण्य-वाङ्मये तु द्विजन्मनाम् ।
2—of priests.		द्वे पृष्ठकानां पृष्ठानां पार्श्वं, पृष्ठाचमनुक्रमात् ॥
1—of ribs and back-bones.		
2—of threshing floors.	४२	खलानां खलिनी खल्याऽप्यथ मानुष्यकं वृणाम् । १—of men.
1—of villages, etc.		ग्रामता, जनता, धूम्या, पाद्या, गल्या, पृथक्-पृथक् ॥
1—of people.		1 Accumulation of smoke. 1 Abundance of fetters.
		1 Abundance of reeds, ropes and throats.
1—of thousands, etc.	४३	अपि साहस-कारीष-वार्मणाऽऽथर्वणाऽऽदिकम् ।
		1 Abundance of dry cow dung. 1 Abundance of hides or shields.
		1 Collection of prayers.
		इति संकीर्ण-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः ४२॥, क्षेत्र० क्षेत्र०००.

अथ नानार्थ-वर्गः ३

१ नानाऽर्थाः के ५पि कान्ताऽऽदि-वर्गेष्वेवाऽत्र कीर्तिताः ।	
भूरि-प्रयोगा ये येषु पर्यायेष्वपि तेषु ते ॥	
२ आकाशे त्रिदिवे नाको, लोकस् तु भुवने जने, । १ World.	१ People.
पद्ये यशसि च श्लोकः, शरे खड्गे च सायकः, ॥ १ Arrow.	१ Sword.
३ जम्बुकौ क्रोष्ट-वरणौ, पृथुकौ चिपिटाऽर्भकौ, ।	१ Fried rice flattened. १ Infant.
आलोकौ दर्शन-द्योतौ, भेरी-पटहमानकौ, ॥	
१ Sight. look.	१ A double drum. १ A large drum.
१ Light.	
१ Mark. १ Flank.	४ उत्सङ्ग-चिह्नयोरङ्कः, कलङ्को ५ङ्काऽपवादयोः, ।
	१ Spot. १ Defamation.
१ The chief of snakes.	तक्षको नाग-वर्द्धक्योरक्कः स्फटिक-सूर्ययोः, ॥
	१ A carpenter. १ Crystal; १ The sun.

1 Wind.	५ मारुते वेधसि ब्रह्मे उंसि कः, कं शिरोऽम्बुनोः, ।
1 Brahma.	१ Sun. १ Soul. १ Head. १ Water.
1 Shrivelled grain.	स्यात् पुलाकस् तुच्छ-धान्ये संक्षेपे भक्त-सिद्धके, ॥
1 Brevity.	१ Lump of boiled rice.
1 An owl.	६ उल्दके करिणः पुच्छ-मूलोपान्ते च पैचकः, ।
	१ Root of a tail of an elephant.
1 Water-pot.	कमण्डलौ च करकः, सुगते च विनायकः, ॥
1 A Buddha or saint.	७ किंच्कुर् हस्ते वितस्तौ च, शूक-कीटे च वृश्चिकः, ।
1 Cubit. 2 A span.	प्रतिकूले प्रतीकस् त्रिवेक-देशे तु पुंस्यम्, ॥
1 A Scorpion.	८ स्याद् भूतिकं तु भूनिम्बे कृष्णे भूस्तृणे ऽपि च, ।
1 An integrant part.	१ Another sort. १ Andropogon schoenanthus.
2 Contrary.	ज्योतिष्कायां च धोपे च कोशातक्यथ कट्फले ॥
1 Gentiana.	१ Sorts of Cucurbitaceous plants. १ Kayaphal.
1 A fragrant grass.	९ सिते च खदिरे सोमवल्कः स्यादथ सिहके ।
1 Moon light night.	तिल-कल्के च पिण्याको, बाहींकं रामठे ऽपि च, ॥ Asafetida.
A white sort of Mimosa.	१० महेन्द्र-गुग्गुलूद्धक-व्यालग्राहिषु कौशिकः, । १ Owl.
1 Incense.	१ Snake-catcher.
1 Meal of seame.	१ Bdellium.
1 INDRA.	१ Disease. १ Pain.
1 Bdellium.	१ Fear. १ Small.
1 The moon.	१२ जैवातृकः शशाङ्के ऽपि खुरे ऽप्यश्वस्य वर्तकः, । A horse's hoof.
1 Long lived.	१ A quail.
1 A leopard.	१३ व्याघ्रे ऽपि पुण्डरीको ना, यवान्यामपि दीपकः, ॥
1 An aromatic seed.	१ An elephant to uphold the world.
1 Ape. 1 Shakal.	१२ शालावृकाः कपि-क्रोष्ट-श्वानः, स्वर्णे ऽपि गौरिकम्, ।
1 Dog.	१ Gold. १ Red chalk.
1 Pain.	पीडा ऽर्थेऽपि व्यलीकं स्यादलीकं त्वप्रिये ऽस्ते, ॥
1 Falsehood.	१ Any thing displeasing.
1 Disposition.	१३ शीलाऽन्वयावनूके द्वे, शलके शकल-वल्कले, ।
1 Race; family.	१ Part. १ Scale of a fish. १ Bark.
1 A weight.	साऽष्टे शते सुवर्णानां हेम्युरो-भूषणे पले ॥ १ Ornament on the breast.
1 Gold.	

1 Dirt 1 Sin.	१४ दीनारे १पि च निष्को उस्त्री, कल्को उस्त्री शमलैनसोः ।
1 Calamity.	
1 Fraud.	दम्भे १प्यथ पिनाको उस्त्री शूल-शङ्करधन्वनोः, ॥ 1 Trident. 1 SIVA's bow.
1 A female elephant.	१५ धेनुका तु करेष्वां च, मेष-जाले च कालिका ।
1 A milch cow.	१ Cloudiness. 1 Multitude of clouds.
1 Agony.	कारिका यातना-वृत्त्योः, कर्णिका कर्ण-भूषणे ॥ १ An
1 Explanatory verse	ear-ring
	१६ करि-हस्ते उङ्गलौ पद्म-वीज-कोश्यां, त्रिषूत्तरे, ।
1 Tip of elephant's trunk.	१ The middle finger. 1 The Pericat of a lotus.
1 Handsome.	वृन्दारकौ रूपि-मुख्यावेके मुख्याऽन्य-केवलाः, ॥
1 Chief; Principal.	१ One. 1 Chief. 1 Other. 1 Alone.
Hypocritical.	१७ स्याद् दाम्भिकः कौकुटिको यश् चाऽदूरेरितेष्णः, । 1 Never looking before but stepping with caution
1 At'entive.	ललाटिकः प्रभोर् भाल-दर्शी कार्याऽक्षमश् च यः, ॥
2 Indolent.	'भूमृतिम्ब-वलय-चक्रेषु कटको उस्त्रियाम्, ॥ १ ॥
1 Side of a hill.	सूच्यग्रे क्षुद्र-शत्रौ च रोमहर्षे च कण्टकः, ॥ १ Hair on end.
1 Bracelet. 1 Circle.	पाकौ पक्ति-शिशू, मध्य-रक्ते नेतरि नायकः, ॥ २ ॥
1 A thorn. 1 Dip of a needle. 1 Paltry foe.	१ A child ; 1 A Chief gem of a necklace. 1 Leader. पर्यङ्कः स्यात् परिकरे, स्याद् व्याप्ते १पि च लुधधकः, ।
1 Act of cooking	पेटकस् त्रिषु वृन्दे १पि, गुरौ देश्ये च देशिकः, ॥ ३ ॥
1 Waist band.	खेटकौ ग्राम-फलकौ, धीवरे १पिच जालिकः, । A fisher man.
1 Tiger. 1 Hunter.	पुष्प-रेणौ च किञ्चल्कः, शुल्को उस्त्री ऊने१पि च ॥ ४
1 Multitude;	१ Price. 1 A Dowery.
1 Guru ; a guide.	स्यात् कष्ठोले १प्युत्कलिका, वार्षकं भाव-वृन्दयोः, ।
1 A small village.	१ Old age. Group of old men.
1 Plank.	करिण्यां चापि गणिका, दारकौ बाल-भेदकौ, ॥ ५ ॥
1 Pollens.	१ Child. 2 Tearing.
1 Wave	अन्धे १प्यनेहमूकः स्यात्, टङ्कौ दर्पाऽश्मदारणौ, ॥
2 Longing.	१ Pride. 2 Chisel.
1 Female elephant.	मृद्धाण्डे१प्युष्टिका, मन्ये खजको रसदर्वके । ६ ।
2 Harlot.	१ A churning rod. 1 A spoon.
1 Blind.	इति कान्ताः ।
2 Wreked.	
1 An earthen pot.	
1 She camel.	

1 Brightness.	१८ मयूखस् त्विद्-कर- ज्वालास्वलि-वाणौ शिलीमुखौ, ।
2 Ray of light.	1 A bee. 2 An arrow.
3 Flame.	
1 An auriferous gem.	शङ्खो निधौ ललाटाऽस्थिन कम्बौ न स्ती, ऽन्द्रियेऽपि खम्, ॥
2 The bone on the forehead.	3 A conch. 4 Organ of sense. 5 Shell.
1 Ray of light.	१९ धृणि-ज्वाले अपि शिखे,
2 Flame.	इति खान्ताः ।
1 A mountain.	शैल-तृक्षौ नगावगौ ।
2 A tree.	
1 Wind.	आशुगौ वायु-विशिखौ, शराऽर्क-विहगाः खगाः, ॥
2 An arrow.	1 An arrow. 1 The sun. 1 A bird.
1 A bird. 2 The sun.	२० पतञ्जौ पक्षि-सूर्यै च, पूर्णः क्रमुक-तृन्दयोः, ।
3 A uorth. 4 Corn.	1 Areca. 2 Multitude.
1 Cattle. 2 Deer.	पश्वो ऽपि मृगा, वेगः प्रवाह-जवयोरपि, ॥
1 Stream. 2 Speed.	
1 Pollen of flowers.	२१ परागः कौसुमे रेणौ स्तानीयादौ रजस्यपि, ।
2 Dust.	
1 An elephant.	गजे ऽपि नाग-भातञ्जवपाञ्जस्त् तिलके ऽपि च, ॥
2 A chandala.	
1 Nature.	An outer corner of the eye. 2 A circlet on the forehead.
2 Relinquishment.	२२ सर्गः स्वभाव-निर्मोक्ष-निश्चयाऽध्याय-सुषिषु, ।
1 Armour.	3 Certainty. 4 Chapter. 5 Creation.
2 Means.	
1 Enjoyment.	योगः संनहनोपाय-ध्यान-संगति-युक्तिषु, ॥
2 Hire.	3 Meditation. 4 Union. 5 Junction.
1 Sort of bird.	२३ भोगः सुखे स्त्र्यादि-भृतावहेश च फण-काययोः, ।
2 A deer.	1 Hood of a serpent. 2 Body of a serpent.
An ape. 1 A frog.	चातके हरिणे पुंसि, सारङ्गः शवले त्रिषु, ॥ 3 Antelope.
1 Curse. 2 Defeat.	4 Variegated.
1 A yoke. 2 A pair.	२४ कपौ च पूवगः, शापे त्वभिषङ्गः पराभवे, ।
3 An age.	यानाऽस्तञ्जे युगः पुंसि, युगं युमे कृताऽदिषु, ॥
1 Heaven.	Measure of fare enbits.
2 An arrow.	२५ स्वर्गेषु-पशु-वाण-वज्र-दिङ्-नेत्र-धृणि-भू-जले ।
3 A bull. 4 Speech.	5 Thunderbolt. 6 Quarter. 7 An eye. 8 Ray of light.
9 The earth. 10 Water. 11 The sun.	
1 A mark.	
2 Privy part.	लक्ष्य-दृष्ट्या लियां पुंसि गौर्, लिङ्गं चिह्न-शेफसोः, ॥

1 Preferableness. २६ शृङ्गं प्राधान्य-सान्वोशं च, वराङ्गं मूर्ध-गुण्योः, ।
2 Summit.

3 Horn. 4 Drinking pot.

1 The head. 2 Privy part.

1 Prosperity. भगं श्री-काम-माहात्म्य-बीर्य-यज्ञाऽर्क-कीर्तिषु, ॥

2 Love or beauty; desire. 3 Excellence. 4 Strength. 5 Care.

6 The sun. 7 The Moon. 8 Glory.

इति गान्ताः ।

1 Destruction. २७ परिघः परिघाते उखे, उप्योधो वृन्दे उभसां रये, ।

2 An iron club.

1 Multitude. 2 A current of water.

3 A bolt.

1 Price. 2 Mode of adoration.

मूल्ये पूजा-विधावर्धो, उहो-दुःख-व्यसनेष्वधम्, ॥

1 Sin. 2 Pain. 3 Passion.

1 Pleasing.

2 Small.

3 Quick. 4 Insignificant.

२८ त्रिष्विष्टे उत्पे लघुः,

इति धान्ताः ।

1 Swing.

2 Glass. 3 Disease of the eye.

काचाः शिक्य-मृद्देद-दग्धजः, ।

1 Reverse Illusion.

विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्चः, पावके शुचिः ॥ 1 Fire.

2 Copiousness.

1 A tried minister. २९ मास्यमात्ये चाप्युपर्वे पुंसि मेष्ये सिते त्रिषु, ।

2 A month Ashadha.

3 Sentiment of Love. 4 Pure. 5 White. 6 Hot season.

1 Passion. 2 Desire. अभिष्वज्ञे सृहायां च गमस्तौ च, रुचिः लियाम् ॥

3 Ray of light. 4 Lustre.

इति चान्ताः ।

1 A bear.

2 Clear.

‘ प्रसन्ने भल्लुके उप्यच्छो, गुच्छः स्तवक-हारयोः, ।

1 A cluster. 2 Sort of necklace.

1 Hem of a garment.

2 Bank or shore.

परिधानाऽच्चले कच्छो जल-प्रान्ते त्रि-लिङ्कः ।’ । ७ ।

इति क्षेपकच्छान्ताः ।

1 A peacock.

2 VISHNU's bird.

३० केकि ताक्ष्यवहिभुजौ, दन्त-विप्राऽण्डजा द्विजाः, ।

1 A tooth. 2 A regenerate man. 3 A bird.

1 VISHNU.

2 SIVA. 3 A goat.

अजा विष्णु-हर-च्छागा, गोष्ठाऽध्य-निवहा त्रजाः, ॥

1 A cowpen. 2 A road. 3 A multitude.

१ A deified saint. ३१ धर्मराजौ जिन-यमौ, कुञ्जो दन्तेऽपि न लियाम्, ।
 २ YAMA.

१ A field. १ An elephant's tooth. २ An Arbour.
 २ A city-gate. वलजे क्षेत्र-पूर्वीरे, वलजा वल्युदर्शना, ॥ ३ Pretty
 woman.

१ Even ground. ३२ समे क्षमाऽशे रणे स्याजिः, प्रजा स्यात् संततौ जने, ।
 २ War.

३ Critical moment. १ Progeny. २ People.
 १ A conch. अद्यौ शङ्ख-शशाङ्खौ च, स्वके नित्ये निजं त्रिषु ॥
 २ The moon.

३ Lotus. १ Own. २ Perpetual.

इति जान्ताः ।

१ Soul. ३३ पुंस्यात्मनि प्रवीणे च क्षेत्रज्ञो वाच्य-लिङ्गकः, ।
 २ Skilful.

१ Thought. संज्ञा स्याच् चेतना नाम हस्ताऽऽवैश् चार्थ-सूचना ॥
 २ Name. ३ Hint.

१ A Physician. ' दोषज्ञौ वैश्विदांसौ ज्ञो विद्वान् सोमजोऽपि च' । ८ ।
 २ A wise man.

१ Wise man. २ Budha.

इति जान्ताः ।

१ A crow. २ An ३४ काकेभगण्डौ करटौ, गजगण्ड-कटी कटौ, ।
 elephant's cheek.

An elephant's cheek. २ The hip.

१ Bald. २ Without ३५ शिपिविष्टस् तु खलतौ दुश्वर्मणि महेश्वरे, ॥ ३ Śiva.
 prepuce or A Leper. ४ Vishnu.

१ Divine artist. ३५ देवशिलिप्यन्यपि त्वष्टा, दिष्टुं दैवे ऽपि न द्वयोः, ।
 २ The sun.

१ Destiny. २ Time.

३ Carpenter. ३६ रसे कटुः, कटुकार्ये त्रिषु मत्सर-तीक्ष्णयोः, ॥ ३ Envy.
 १ Pungency.

४ Fierce.

२ Improper act. १ Happiness. २ Misery. ३ Butter milk. ४ Sign of Death.
 १ Happiness. २ III ३६ रिष्टुं क्षेमाऽग्नुभाऽभावेष्वरिष्टे तु गुभाऽग्नुमे, ।

५ Soapy fruit. ६ Liquor. ७ Crow. ८ Nimba tree.

१ Illusion. माया-निश्चल-यन्त्रेषु कैतवाऽनृत-राशिषु ॥
 २ Stationary.

३ Trap. ४ Fraud. ५ Lie. ६ Assemblage.

७ A hammer. ३७ अयो-घने शैल-शृङ्गे सीराऽङ्गे कूटम-लियाम्, ।
 ८ Summit.

९ Body of a plough. १० Sky.

१ Small cardamum. सूक्ष्मैलायां त्रुटिः स्त्री स्यात् कालेऽल्पे, संशयेऽपि सा, ॥
 २ An instant. ३ Doubt.

1 End of a bow.	३८ अर्तुकर्षाऽश्रयः कोङ्गो, मूले लग्न-कचे जटा, ।
2 Eminence.	
3 Edge of Weapon.	४ Angle. ५ Crore. १ A root. २ Clotted hair.
1 Consequence.	व्युष्टिः फले समृद्धौ च, दृष्टिरूपाने शिक्षण दर्शने, ॥
2 Opulence.	१ Knowledge. २ An eye. ३ Sight. ४ Memorable verse. .
3 Praise.	
1 Sacrifice.	३९ इष्टिरूपागेच्छयोः, सृष्टं निश्चिते वहुनि त्रिषु, ।
2 Desire.	१ Certain. २ Much. ३ Created. ४ Lost.
1 Painful.	
2 Difficult. ३ Ficree.	कष्टे तु कृच्छ्र-गहने, दक्षाऽमन्दाऽगदेषु तु ।
1 Diligent.	
2 Skilful. ३ Hale.	४० पटुर्, द्वौ वाच्य-लिङ्गौ च, ४ Salt.
1 Masculine woman.	‘ पोटा दासी द्विलिंगा च घृष्टी घर्षण-सूकरौ ॥ ८ ॥
2 Large Alligator.	१ Rubbing. २ Hog.
1 Collection.	
2 Troop of elephants.	घटा गोष्ठ्यां हस्तिपङ्क्तौ कृपीद्वादुर्दे जले । ९ ।
	१ Belly. २ Water.

इति ठान्ताः ।

1 SIVA.	२ A Peacock.	नीलकण्ठः शिवे शपि च, ।
1 Stomach.		
2 A granary.	पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जातं कुसूले अन्तर्गृहं तथा, ॥ ३ ॥	
1 Confirmation.	४१ निष्ठा निष्पत्ति-नाशाऽन्ताः, काष्ठोकर्षे रिथतौ दिशि, ।	
2 Destruction.		
3 Stop. ४ Steady Practice. ५ Asking. ६ End. ७ Moksha.		
1 The Eldest.	१ Excellence. २ Limit. ३ Region. ४ Time. ५ Wood.	
2 Pre-eminent. ३ Old.	त्रिषु इयेष्ठोऽतिशस्ते शपि कनिष्ठो शति-युवाऽल्पयोः, ॥	
	१ Very young. २ Small.	
	इति ठान्ताः ।	
1 A staff.	२ Army.	४२ दण्डोऽस्त्री लगुडे शपि स्याद्, गुडो गोलेश्वुपाकयोः, ।
3 Punishment.		
4 Yama.	५ Churning rod.	१ A globe or ball. २ Raw sugar. ३ Armour.
1 A serpent.		सर्प-मांसात्पश्य व्याढौ, गो-भू-वाचस् त्विडा इलाः, ॥
2 A carnivorous		
beast.	३ Wicked man.	१ A cow. २ The earth. ३ Speech. ४ Wife of Budha.
1 A bambu rod.	४३ क्ष्वेडा वंश-शलाका शपि, नाडी नाले शपि षट्क्षणे, ।	
2 A Venom.		
3 War whoop.	४ A Roar.	१ A stalk. २ An Indian hour. ३ Pipe.
		४ Vim, Artery. ५ Guts.
1 A stem.		काण्डोऽस्त्री दण्ड-बाणाऽर्व-वर्गाऽवसर-वारिषु, ॥
2 An arrow.		
3 A horse.	४ A multitude.	५ Opportunity. ६ Water. ७ Cluster. ८ Excellence.

1 Trappings of a horse. ४४ स्याद् भाण्डमश्वाऽभरणे ५मत्रे मूल-बणिगु-धने ।
2 A pot; 3 Stock or Capital; 4 Ornament.

इति दान्ताः ।

1 Much.
2 Promise

भृश-प्रतिज्ञयोर् बाढं, प्रगाढं भृश-कृच्छ्रयोः; ॥
1 Much. 2 Difficult. 3 Firm.

1 Multitude. 2 Ball of rice. 3 Body.
1 Temple.
2 Boil.

‘ संघातग्रासयोः पिण्डी द्रयोः पुंसि कलेवरे ॥ ९ ॥
गण्डौ कपोलविस्फोटौ मुण्डकस् त्रिषु मुण्डिते ।

1 Section. 2 Variety of sugar-cane.

इक्षुमेदे १पि खण्डो २खी, शिखण्डो ३वृद्धयोः ॥ १० ॥
1 Peacock's tail. 2 Crest, Lock of hair.

1 Able.
2 Bulky.
3 Firmly.

४५ शक्त-स्थूलौ त्रिषु दृढौ, व्यूढौ विन्यस्त-संहतौ ।
1 Arranged. 2 Compact.

इति दान्ताः ।

1 Child.
2 Human fetus.

भ्रूणो १मंके स्त्रैण-गर्भे, बाणो बलि-सुते शरे, ॥

1 Son of BALI. 2 An arrow. 3 Maid servant. 4 Yellow Amarnath.

1 A particle.
2 Eye of corn.

४६ कणो १ति-सूक्ष्मे धान्याऽशे, संघाते प्रमथे गणः; ।
1 Multitude. 2 Siva's attendants.

1 A stake at play.
2 Cock fight.

पणो चूताऽदिष्टूसुष्टे भृतौ मूल्ये धने १पि च, ॥

3 Wages. 4 Price. 5 Wealth. 6 Commodity. 7 Business. 8 Weight of two tolas.

1 A bow string.
2 Quality.

४७ मौर्या १द्रव्याऽश्चिते सत्त्व-शौर्य-संध्याऽदिके गुणः; ।

3 Truth. 4 Valour. 5 Rope. 6 Cook. 8 Limb. 9 Enjoyment.

1 State of being unemployed.

निर्व्यापार-स्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः; ॥
2 Moment. 3 festival. 4 Dance. 5 Wound.

1 Tribe.
2 Colour.

४८ वर्णो दिजाऽदौ शुक्लाऽदौ स्तुतौ वर्णं तु वा १सरे, ।

3 Praise. 4 Alphabet. 5 Covering. 6 Musical sound. 7 Religious mendicant.

1 The sun.
2 Dark red.

अरुणो भास्करे १पि स्याद् वर्ण-भेदे १पि च त्रिषु, ॥

3 Charioteer of the sun.

1 SIVA. 2 A Post.
2 Crow. A raven.

४९ स्थाणुः शर्वोऽप्यथ द्रोणः काके १प्याजौ रवे रणः; ।

1 A fight. 2 Sound.

1 A barber.
2 Excellent;

ग्रामणीर् नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाऽधिपे त्रिषु, ॥ ३ ॥
leader.

१ Wool, felt, &c. ५० ऊर्णा मेषाऽऽदि-लोम्नि स्यादावर्ते चान्तरा भ्रुवोः, ।

2 A circle of hair between the eyebrows.

1 A doe.

2 A golden image.

3 Green colour.

4 Metre.

5 Jasmine.

6 Yellow flower.

१ Yellowish white. ५१ त्रिषु पाण्डौ च हरिणः स्थूणा स्तम्भे ऽपि वेश्मनः, ।

2 A deer.

हरिणी स्यान् मृगी हेम-प्रतिमा हरिता च या, ॥

1 Desire.

2 Thirst.

3 A market.

4 A Shop.

5 A house post.

6 An iron image.

7 Disease.

8 Blame.

9 Pity.

10 Spirituous liquor.

11 The west.

12 Strength.

13 Wealth.

14 A female elephant.

15 A male elephant.

16 A house.

17 Preserver.

18 A lotus.

19 Nelumbium speciosum.

20 Poison.

21 War.

22 Iron.

23 Weapon.

24 Proof.

25 Limit.

26 Scripture.

27 Instrument.

28 Field.

29 A body.

30 Organ of sense.

31 Cause.

32 Tribe.

33 Action.

34 Dramatic performances.

35 Birth.

36 Unresist-

37 ed march of troops.

38 Highway.

39 अतस् त्रिषु, विषाणं स्यात् पशुशृङ्गेभदन्तयोः, ।

40 Elephant's tooth.

41 Declivity.

42 Humble.

43 A place where four roads meet.

44 Generous.

45 Principal.

46 Miscellaneous.

47 Impure.

48 A horn.

49 Elephant's tooth.

50 Declivity.

51 Humble.

52 A place where four roads meet.

53 Generous.

54 Principal.

55 A bridge.

56 Rampart.

57 A falling star.

58 Desert.

59 Salt and barren soil.

60 'सेतौ च वरणो, वेणी नदी-भेदे कचोच्चये.' ॥१०॥

61 A river.

62 A braid of hair.

63 इति णान्ताः ।

64 God.

65 The sun.

66 A river.

67 The sea.

68 देव-सूर्यौ विवस्वन्तौ, सरस्वन्तौ नदाऽर्णवौ, ॥

1 A bird.	५८ पक्षि-ताक्ष्यौ गरुत्मन्तौ, शकुन्तौ भास-पक्षिणौ, ।	1 The Indian culture. 2 A bird. 3 An insect.
2 VISHNU's bird.		
1 Fire.	अग्न्युत्पातौ धूमकेतू, जीमूतौ मेघ-पर्वतौ, ॥	1 A cloud. 2 A mountain.
2 A comet.		
1 A hand.	५९ हस्तौ तु पाणि-नक्षत्रे, मरुतौ पवनाऽमरौ, ।	1 Wind. 2 A deity.
2 The asterism.		
3 Multitude.		
1 An elephant driver.	यन्ता हस्तिपके सूते, भर्ता धातरि पोष्टिरि, ॥	1 A holder. 2 A nourisher. 3 Husband.
2 A charioteer.		
1 A boat.	६० यान-पात्रे शिशौ पोतः, प्रेतः प्राण्यन्तरे मृते, ।	1 Hell. 2 A departed soul.
2 A young animal.		
1 A moon's descending node.	ग्रह-भेदे घजे केतुः, पार्थिवे तनये सुतः, ॥	1 A king. 2 A son.
2 A banner.		
3 Ninth planet.		
1 An architect.	६१ स्थपतिः कारु-भेदे ऽपि, भूभृद् भूमिधरे नृपे, ।	1 A mountain. 2 A king.
2 Head carpenter.		
3 Sacrificer 4 Chamberlain.		
1 A king.	मूर्धाभिषिक्तो भूपे ऽपि, ऋतुः स्त्री-कुसुमेऽपि च, ॥	1 A king. 2 A season.
2 A minister.		
3 A Kshatriya.		
4 Our born of a brahman and kshatriya woman.		
5 Chief.		
6 Nature.	६२ विष्णावायजिताऽन्यक्तौ, सूतस् त्वष्टरि सारथौ, ।	1 A woman's courses. 2 A season.
1 VISHNU. 2 SIVA.		
3 Buddha.		
4 Indistinct.		
5 A fool.		
6 Nature.	६३ क्षत्ता स्यात् सारथौ द्वाःस्थे क्षत्रियायां च शूद्रजे, ।	1 A cartwright. 2 A charioteer.
1 Wise; learned.		
2 Clear.		
1 Charioteer.	६४ आनन्दः समरे नृत्यस्थान-नीवृद्धिशेषयोः, ।	3 Quick silver. 4 Born.
2 A porter.		
1 Topic.		
2 Mode.	६५ वृत्तान्तः स्यात् प्रकरणे प्रकारे कात्स्थ्य-वार्तयोः, ॥	1 A science. 2 An example.
1 A war. 2 A stage.		
3 A chief place.		
1 YAMA. 2 Proof;		
3 Destiny, 4 Sin.	६६ कृतान्तो वम-सिद्धान्त-दैवाऽकुशलकर्मसु, ॥	4 Water.

1 Phlegm ; Wind ; ६५ लेप्माऽऽदि रस-रक्ताऽऽदि महा-भूतानि तद्-गुणाः ।
Bile.

2 Blood, flesh, marrow. 3 The elements. 4 Their qualities. 5 The sense-organs. 6 Fossil. 7 Metal. 8 Root of words i.e. verbs.

9 Principle of the body. इन्द्रियाण्यश्म-विकृतिः शब्द-योनिश्च धातवः, ॥

1 The seraglio. ६६ कक्षाऽन्तरे ऽपि शुद्धान्तो भूपस्याऽसर्वं-गोचरे, ।
2 A harem.

1 An iron spear. कासू-सामर्थ्योः शक्तिर्, भूर्तिः काठिन्य-काययोः, ॥
2 Power.

3 Energy of a divinity. १ Idol. 2 Matter. 3 Body. 4 Swoon.

1 Expansion. ६७ विस्तार-वल्लयेर् ब्रततिर्, वसती रात्रि-वेश्मनोः, ।
2 A creeping plant. १ Night. 2 A house.

1 Loss. क्षयाऽर्चयोरपचितिः, सातिर् दानाऽवसानयोः, ॥
2 Worship. १ Gift. 2 Destruction.

1 Pain. ६८ आर्तिः पीडा-धनुष्कोट्योर्, जातिः सामान्य-जन्मनोः, ।
2 End of a bow. १ Kind or sort. 2 Birth. 3 Sort of metre. 4 A Flower. 5 Family.

1 Usage. प्रचार-स्यन्दयो रीतिरीतिर् डिम्ब-प्रवासयोः, ॥
2 Oozing. १ Calamity of season. 2 Journey.

1 Gain ६९ उदये ऽधिगमे प्राप्तिस्, त्रेता त्रिमि-त्रये थुगे, ।
2 Obtaining. १ Three sacrificial fires. 2 The Treta Yuga.

1 A harp. 2 A harp of Narada with 100 strings. ३ Greatness. वीणा-भेदे ऽपि महती, भूतिर् भर्मनि संपदि, ॥
1 Ashes. 2 Success. 3 Birth. 4 A house.

1 River of snakes. ७० नदी-नगर्योर् नागानां भोगवत्यथ संगरे । 1 Combat.
2 City of serpents.

2 Company. संगे सभायां समितिः, क्षय-वासावपि क्षिती, ॥
3 Assembly. १ Wane, loss. 2 Abode. 3 The Earth.

1 Sun-beam, ७१ ख्वेरचिंश् च शख्लं च वह्नि-ज्वाला च हेतयः, । 3 Flame.
2 Weapon.

1 The world. जगती जगति छन्दो-विशेषो ऽपि क्षितावपि, ॥ ३ The
2 Sort of metre. जगति छन्दो-विशेषो ऽपि क्षितावपि, ॥ ३ The
Earth.

3 A metre. 2 Ten. ७२ पङ्क्तिः छन्दोऽपि दशमं, स्यात् प्रभावेऽपि चाऽयतिः ।
3 Row, Line. १ Majesty or dignity. 2 Breadth. 3 Future time. 4 Restraint.

1 Motion. पत्तिर् गतौ च, मूले तु पक्षतिः पक्ष-भेदयोः, ॥
2 A foot soldier. १ Root of a wing. 2 First lunar day.

1 Origin. 2 Sex.	७३ प्रकृतिर् योनि-लिङ्गे च, कैशिक्याऽस्त्राश् च वृत्तयः, ।
3 Natural dispositi- tion. 4 Minister. 5 Subjects.	1 Style of composition. 2 Livelihood. 3 Behaviour.
1 Sand. 2 Sugar. 3 Sandy place.	सिकताः स्युर् वालुका॑ अपि, वेदे॑ श्रवसि॑ च श्रुतिः, ॥
1 Holy scripture. 2 An ear. 3 Hearing. 4 Rumour. 5 Musical note.	१
1 Beloved woman. 2 Begging.	७४ वनिता॑ जनिता॑ अत्यर्थाऽनुरागायां च योषिति, ।
1 A cavern. 2 A pri- son. 3 Protection.	गुम्पिः॑ क्षिति-व्युदासे॑ अपि, धृतिर् धारण-धैर्योः, ॥
1 An egg-plant. 2 A metre.	१ Holding. 2 Steadiness. 3 Pleasure.
1 A woman. 2 A female elephant. 3 Cry of birds.	७५ वृहती॑ क्षुद्र-वार्ताकी॑ छन्दो-भेदे॑ महत्यपि, । ३ Greatness.
1 Chaff. 2 Health.	वासिता॑ स्त्री-करिष्योश् च, वार्ता॑ वृत्तौ॑ जन-श्रुतौ॑, ॥
3 Insignificant.	१ Livelihood. 2 Rumour. 3 Action.
1 Silver. 2 Gold.	७६ वार्ता॑ फल्गुन्यरोगे॑ च त्रिष्वसु॑ च धृताऽमृते, ।
1 Science. 2 Heard story.	१ Water. 2 Nectar. 3 Liquid butter.
3 Hearing.	कलधौतं॑ रूप्य-हेमोर्, निमित्तं॑ हेतु-लक्षणोः, ॥
1 Great dread. 2 Valiant act.	१ Cause. 2 Token.
1 Proper. 2 An element.	७७ श्रुतं॑ शाश्वतधृतयोर्, युग-पर्यासयोः॑ कृतम्, ।
3 True.	१ The golden age. 2 Enough. 3 Action.
1 Verse. 2 Conduct.	अत्याहितं॑ महा-भीतिः॑ कर्म जीवाऽनपेक्षि॑ च, ॥
1 Realm. 2 Great. 3 Known.	७८ युक्ते॑ क्षमाऽदावृते, भूतं॑ प्राप्यतीते॑ समे॑ त्रिषु, ।
4 Intellect.	१ Living being. 2 Past. 3 Like. 4 Ghost. 5 Birth.
1 Silver. 2 White.	वृत्तं॑ पचे॑ चरित्रे॑ त्रिष्वतीते॑ दृढ-निस्तले, ॥
1 Movable. loco- motive. 2 World.	३ Past. 4 Firm. 5 Round.
1 White. 2 Yellow. 3 Clean.	७९ महद् राज्यं॑ चाऽवगीतं॑ जन्ये॑ स्याद् गर्हिते॑ त्रिषु, ।
	१ Calumny. 2 Rumour. 3 Censured. 4 Wicked.
	स्मैतं॑ रूप्येऽपि, रजतं॑ हेत्रि॑ रूप्ये॑ सिते॑ त्रिषु, ॥
	१ Gold. 2 Silver. 3 White.
	८० त्रिष्वितो॑, जगदिङ्गेऽपि, रक्तं॑ नीत्याऽस्त्रिदि-रागि॑ च, ।
	१ Red. 2 Dyed, tinged. 3 Blood. 4 Pleasing.
	अवदातः॑ सिते॑ पीते॑ शुद्धे॑, बद्धाऽर्जुनौ॑ सितौ॑, ॥ १ Bound. २ White.

1 Fit. 2 Excellent.	८१ युक्तेऽति-संस्कृते मर्षिष्यभिनीतो, ५थ संस्कृतम् ।
3 Patient.	१ Wrought, finished. 2 Excellent.
3 Prepared.	कृतिमे लक्षणोपेते ४यनन्तो ५नवधावपि, १ Infinite
4 Language grammatically correct.	२ Sesha. 3 Vishnu. 4 Siva. 5 Sky. 6 The earth.
1 Famous.	८२ ख्याते हृष्टे प्रतीतो, ५भिजातस् ६ तु कुलजे वुधे, ।
2 Glad.	१ Noble. 2 Learned. 3 Bit.
3 Known.	विविक्तौ पूत-विजनौ, मूर्छितौ मूढ-सोच्छ्रौयौ, ॥
1 Pure.	१ Foolish. 2 High, tall. 3 Insensible. 4 Swoon.
2 Desert.	८३ द्वौ चामल-पर्षषौ शुक्तौ, शिती ध्वल-मेचकौ, १ White.
	२ Black.
	सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्ते ५भ्यहिंते च सत्, ॥
	३ Existing. 4 Excellent. 5 Venerable.
1 Revered.	८४ पुरस्कृतः पूजिते ५रात्यभियुक्ते ६प्रतः कृते, ३ Placed in front.
2 Distressed by foes.	१ Secure. 2 Abode. ५निवातावाश्रयाऽवातौ शब्दाऽमेद्यं च वर्म यत्, ॥
3 Calm.	३ Armour.
4 Soft.	
1 Produced.	८५ जातोन्नद्य-प्रवृद्धाः स्युरुच्छ्रिता, उत्थितास् त्वमी ।
2 High.	३ Increased. 4 Grown large.
1 Increased.	वृद्धिमत्-प्रोद्यतो त्पन्ना, आदृतौ सादराऽर्चितौ, ॥
2 Endeavouring.	१ Respectful. 2 Respected.
3 Produced.	‘ समूहोत्पन्नयोर् जातमहिजिन्च छ्रीपतीन्द्रयोः ।
1 Group.	१ Snake charmer. 2 Krishna. 3 Indra.
2 Born.	सौसिके ५पि प्रपातो ५थावपातावताटावटौ ॥ ११ ॥
1 Waterfall.	१ Descent. 2 Precipice. 3 Pit.
2 Noctral combat.	समित् सङ्के रणे ५पि रुद्री व्यवस्थायामपि स्थितिः ॥ १२ ॥
1 Union.	१ Stay. 2 Order. 3 Precipice.
2 Fattle	
3 Holy sticks.	इति तान्ताः ।
1 Meaning.	८६ अर्थो ५भिषेय-रै-वस्तु-प्रयोजन-निवृत्तिषु, ।
2 Wealth.	३ Thing. 4 Purpose. 5 Prohibition. 6 Object. 7 Cause. 8 Request.
1 Place of water.	निपानाऽगमयोस् तीर्थमृषि-जुष्टे जले गुरौ, ॥
2 Sacred science.	२ Sacred science.
3 Holy place.	३ Holy place. 4 Water. 5 Holy instructor. 6 Sacrifice. 7 Saint.

1 Powerful.

८७ समर्थस् त्रिषु शक्ति-स्थे संबद्धाऽर्थे हिते ऽपि च, ।

1 Impotent.
2 Very old.

2 Connected in sense. 3 Benevolent.

दशमीस्थौ क्षीणराग-वृद्धौ, वीथी पदव्यपि, ॥

1 Assembly.

1 A road. 2 A shop. 3 Terrace in front of a house. 4 Line.

2 Care.

८८ आस्थानी-यन्योरास्था, प्रस्थो ऽल्ली सानु-मानयोः, ।

3 Consideration. 4 State.

1 Side of a hill. 2 A measure.

1 Science.

'शास्त्र-द्रविणयोर् ग्रन्थः, संस्था ऽस्थारे स्थितौ मृतौ' ॥ १२ ॥

2 Wealth.

1 Support. 2 Stability. 3 Death.

इति थान्ताः ।

1 Meaning; opinion.

आभिप्राय-वशौ छन्दावब्दौ जीमूत-वस्त्रौ, ॥ १ A cloud.

2 Subjection.

2 A year.

1 Defamation.

८९ अपवादौ तु निन्दाऽस्त्रे, दायादौ मुत-वान्धवौ, ।

2 Command.

1 Son. 2 Kinsman.

1 A ray of light.

पादा रव्यहप्रितुर्याश, चन्द्राऽन्यकास् तमोनुदः, ॥

2 A foot. 3 A fourth

part. 4 A root. 5 A measure of a verse. 1 The moon. 2 Fire. 3 The Sun.

1 Ill report.

९० निर्वादो जनवादे ऽपि, शादो जग्माल-शशपयोः, ।

2 Disregard.

1 Mud. 2 Young grass.

3 Controversy decided.

1 Cry. 2 Weeping. आरावे रुदिते त्रातर्याक्रन्दो दारुणे रणे, ॥

3 Protector. 4 Dreadful fight.

1 Favour.

९१ स्यात् प्रसादोऽनुरागेऽपि, सूदः स्याद् व्यञ्जनेऽपि च, ।

2 Tranquility.

3 Clearness. 4 Brightness. 5 Pleasure. 1 Sauce or condiment. 2 Cook.

1 A cowherd.

गोष्टाऽध्यक्षेऽपि गोविन्दो, हर्षेऽप्यामोद-वन् मदः, ॥

2 Krishna.

1 Joy. 2 Fragrance. 3 Intoxication. 4 Pride. 5 Liquor. 6 Rut of elephants.

1 Chief.

2 Royal insignia. ९२ प्राधान्ये राज-लिङ्गे च वृषाऽङ्गे ककुदो ऽखियाम्, ।

3 Hump of a bull. 4 Summit of a hill.

1 Knowledge.

खी संविज्ञान-संभाषा-क्रियाकाराऽस्त्रिजि-नामसु, ॥

2 Conversation.

3 Agreement. 4 War. 5 Name. 6 Pleasing. 7 Conduct. 8 Promise.

1 Religious and
moral merit.

९३ धर्मे रहस्युपनिषत्, स्यादृतौ वत्सरे शरत्, ।

2 Privacy. 3 Vedanta. 4 Principle.

1 The sultry season. 2 A year.

1 Industry.

पदं व्यवसिति-त्राण-स्थान-लक्ष्माऽङ्गिष्ठ-वस्तुषु, ॥

2 Defence Resort.

3 Place. 4 Mark. 5 Foot. 6 Thing. 7 Footsteps. 8 Word. 9 Sound.

१ Spot frequented ९४ गोष्पदं सेविते माने, प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम्, ।
by kine.

2 A measure.

1 Dignity. 2 Business. 3 Place.

1 Desired.

त्रिविष्ट-मधुरौ स्वादू, मृदू चातीक्षण-कोमलौ, ॥ १ Blunt.
2 Sweet.

2 Soft.

1 Foolish, dull. ९५ मूढाऽल्पाऽपुण्ड-निर्भाग्या मन्दः स्युर्, द्वौ तु शारदौ ।

2 Little. 3 Slow sick. 4 Unluckily. 5 Gentle. 6 Deer. 7 Elephant. 8 Saturn.

1 New. 2 Dissident.

3 Produced in autumn. 4 Purity. 5 A year. 6 Durga. 1 Learned. 2 Confident.

इति दान्ताः ।

1 A fathom. ९६ व्यामो वटश्च च न्यग्रोधावृत्सेधः काय उच्चतिः, ।

2 The Indian fig tree. 3 Measured by arms. 1 Body. 2 Height.

1 A yoke for burdens. पर्याहारश्च मार्गश्च च विवधौ वीवधौ च तौ, ॥

2 A highway. 3 Load. 4 Storing of Corn.

1 A branch of a tree at a sacrifice. ९७ परिधिर् यज्ञिय-तरोः शाखायामुपसूर्यके, ।

2 Halo round The Sun. 3 Navel of a wheel.

1 A pledge.

बन्धकं व्यसनं चेतःपीडा उधिष्ठानमाधयः, ॥

2 A calamity.

3 Mental agony. 4 Place.

1 A reconciling of differences. ९८ स्युः समर्थन-नीवाक-नियमाश्च च समाधयः, ।

2 Silence. 3 Promise. 4 Meditation. 5 Perseverance.

1 Offence or guilt. दोषोत्पादे उनुबन्धः स्यात् प्रकृतस्याऽदिनविनश्वरे ॥

2 Indicatory letters unsounded. 3 Elements of language.

3 A person follow- ९९ मुख्याऽनुयायिनि शिशौ प्रकृत्याऽनुवर्तने, । ५ Continuation.
ing an example. 4 Child.

1 VISHNU.

विधुर् विष्णौ चन्द्रमसि, परिच्छेदे विले उवधिः, ॥

2 The moon.

1 Limit. 2 A hole. 3 Attention. 4 Period. 5 Place.

1 Rule, form. १०० विधिर् विधाने दैवे उपि, प्रणिधिः प्रार्थने चरे, ।

2 Fate. 3 Time.

4 Brahma. 5 Ritual. 6 Kind. 7 Command. 1 Request. 2 A spy. 3 Place.

1 Learned..2 Budha.

बुध-चूद्धौ पण्डिते उपि, स्कन्धः समुदये उपि च, ॥

3 Defied saint.

4 Old. 5 Increased. 1 Multitude. 2 A trunk of a tree. 3 A shoulder.

4 Part of the army. 5 King. 6 Chapter. 7 Five objects of sense.

1 Name of a country.	१०१ देशे नद-विशेषे शब्दौ सिन्धुर् ना सरिति लियाम्, । 2—of a river. 3 A sea. 4 A river.
1 Form or rule.	विधा विधौ प्रकारे च, साधू रम्ये अपि च त्रिषु, ॥
2 Manner, sort.	३ Fodder.
4 Prosperity.	१ Handsome, pleasing. 2 A saint. 3 Right. 4 Good.
1 A wife.	१०२ वधू जाया सुषा ली च, सुधा लेपोऽमृतं सुही, ।
2 Daughter-in-law.	१ Plaister. 2 Nectar. 3 Euphorbia Ternealli. 4 Head.
3 A woman. 4 A bridge.	
1 Promise.	संधा प्रतिशा मर्यादा, श्रद्धा संग्रलयः सृहा, ॥
2 State, boundary.	१ Belief, confidence. 2 Fondness.
3 Joint.	
1 Ardent spirit.	१०३ मधु मद्ये पुष्प-रसे क्षोद्रे अप्यन्धं तमस्यपि, ।
2 Nectar of flowers.	५ Chaitra. 6 Bassia Latifolia. 7 Spring.
3 Honey. 4 A demon.	१ Darkness. 2 Blind. 3 Water.
1 Conceited of learning.	अतस् त्रिषु, समुन्नद्धौ पण्डितं मन्य-गर्वितौ, ॥
2 Proud. 3 Elevated.	
1 A reproachful appellative.	१०४ ब्रह्मवन्धुरधिक्षेपे निर्देशे, अथाऽवलम्बितः ।
2 Indefinite appellation.	१ Relied on.
2 Near. 3 Wrapt up. 4 Bound.	अ-विदूरो अप्यवष्टुष्ठः, प्रसिद्धौ ख्यात-भूषितौ. ॥
1 Odour.	१ Notorious. 2 Adorned.
2 Sulphur.	
3 Little. 4 Arrogance.	
1 Prohibition.	‘लेशेऽपि गन्धः, संबाधो गुह्यसंकुलयोरपि ।
2 Pain. 3 Injury.	१ Female organ. 2 Throng. 3 Distress.
1 The Sun.	बाधा निषेधे दुःखे च, शातृचान्द्रिसुरा बुधाः’ ॥ १३ ॥
2 Fire.	१ A wise man. 2 Moon light. 3 Liquor.
1 BRAHMA.	इति धान्ताः ।
2 Body.	
1 A mountain.	१०५ सूर्य-चही चित्रभानू, भानू रसिम-दिवाकरौ, ।
2 A rock or stone.	१ Ray of light. 2 The Sun.
1 A tree.	भूतात्मानौ धातृ-देहौ, मूर्ख-नीचौ पृथगुजनौ, ॥
2 A mountain.	१ An ignorant man. 2 One of a low tribe.
1 A peacock.	१०६ ग्रावाणौ शैल-पाषाणौ, पत्रिणौ शर-पक्षिणौ, ।
2 A bird.	१ An arrow. 2 A bird. 3 A Falcon.
1 A tree.	तरु-शैलौ शिखरिणौ, शिखिनौ वह्नि-वहिणौ, ॥
2 A mountain.	१ Fire. 2 A peacock. 3 A tree. 4 Arrow.
	५ Cock. 6 Gallineous fowl. 7 Crested.

1 Desire. १०७ प्रतियत्नावुमौ लिप्सोपग्रहावथ सादिनौ । 3 Comprehension.

2 Making prisoner. १०८ द्वौ सारथि-हयारोहौ, वाजिनो श्वेषु-पक्षिणः, ॥

1 Charioteer. 1 A horse. 2 An arrow. 3 A bird.

2 Horseman.

3 Elephant-rider. १०८ कुले अप्यभिजनो जन्म-भूम्यामप्यथ हायनाः ।

1 Family. 1 A horse. 2 Native spot. 2 Ray of light.

2 Native spot.

3 Noble born. ३ A kind of rice. वर्षाऽर्चिर्-त्रीहिमेदाश्च, चन्द्राग्न्यर्का विरोचनाः, ॥

1 Hair. 2 Skin. १०९ केशो अपि वृजिनो, विश्वकर्मा शक्ति-सुरशिल्पिनोः, ।

3 Sin. 1 The moon. 2 The artist of the gods.

1 Care. आत्मा यत्तो धृतिर् बुद्धिः स्वभावो ब्रह्म वर्म च, ॥

2 Firmness.

3 Intellect. 4 Disposition. 5 Brahman. 6 Body. 7 Soul. 8 Mind.

1 INDRA. 2 A viceroy. ११० शको धातुक-मत्तेभो वर्षुकाऽब्दो धनाधनः, ।

ous elephant.

3 Monsoon. 4 Mischievous. 5 Collision.

1 Pride of wealth, अभिमानो शर्वाऽदिन्दर्पे जाने प्रणय-हिंसयोः, ॥

etc.

2 Knowledge. 3 Request 4 Killing.

1 A cloud. १११ घनो मेधे मूर्ति-नुणे त्रिषु मूर्तेनिरन्तरे, ।

2 Solidity. 3 Hard. ४ Thick. 5 Cyperus rotundus. 6 Iron club. 7 Assemblage. 8 Cymbal.

1 The Sun. इनः सूर्ये प्रमौ, राजा मृगाङ्के क्षत्रिये नृपे, ॥

2 A master. १ The moon. 2 A soldier by tribe. 3 A king.

1 A dancing girl. ११२ वाणिन्यौ नर्तकी-दूसौ, स्वन्त्यामपि वाहिनी, ।

2 A female messenger. 3 A clever woman १ A river. 2 An army. 3 Kind of Metre.

1 The thunderbolt. ३ Place of Slaughter such as Kitchen etc. 4 Delivery. 5 Flower.

2 Lightning. हादिन्यौ वज्र-तडितौ, वन्दायामपि कामिनी, ॥

1 The skin. ११३ त्वग्-देहयोरपि ततुः, सूना श्वो-जिह्विका अपि च, ।

2 Body.

3 Thin. 4 Small. 5 Separate. १ The uvulva. 2 A murder place.

3 Place of Slaughter such as Kitchen etc. 4 Delivery. 5 Flower.

1 A sacrifice. ब्रह्म-विस्तारशोरस्त्री वितानं त्रिषु तुच्छके ॥

2 Expansion. 3 Mean.

4 Slow. 5 Empty. ११४ मन्दे, अथ केतनं कृत्ये केतावुपनिमन्त्रणे, ।

6 Canopy. १ Indispensable act. 2 A Banner. 3 Invitation.

1 Holy writ. वेदस् तत्वं तपो ब्रह्म, ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः, ॥

2 True knowledge.

3 A Penance. १ A priest by birth. 2 The creator.

1 Perseverance. ११५ उत्साहने च हिंसायां सूचने चाऽपि गन्धनम्, ।
 2 Destruction. ३ Indication. 4 Manifestation.

1 Calcining. आतङ्कनं प्रतीवाप-जवनाऽप्ययनाऽर्थकम्, ॥
 2 Speed. 3 Satisfaction. 4 Calamity.

1 A mark or token. ११६ व्यञ्जनं लाङ्घनं श्मशु-निष्ठानाऽवयवेष्वपि, ।
 2 A beard. 3 Condiment. 4 Private part of a male or female. 5 A consonant.

1 Detraction. स्यात् कौलीनं लोक-नादे युद्धे पश्चहि-पक्षिणाम्, ॥
 2 A combat of animals, birds and serpents. 3 Rumeur.

1 Going forth, exit. ११७ स्यादुद्यानं निःसरणे वन-भेदे प्रयोजने, । 2 A garden.
 1 Leisure. 3 Purpose.

2 Place. 3 Stay. अवकाशे स्थितौ स्थानं, क्रीडाऽदावपि देवनम्, ॥
 1 Sport, play. 2 Grief. 3 Desire to surpass. 4 Lamentation. 5 Gambling.

1 Turning away. ११८ व्युत्थानं प्रतिरोधे च विरोधाऽचरणे ऽपि च, ।
 2 Opposition. 3 Independence.

1 Manly exertion. उत्थानं पौरुषे तन्ने संनिविष्टोद्भूमे ऽपि च, ॥
 2 Domestic affairs.

3 Getting up. 4 Motion.

1 Killing. 2 Obse-११९ मारणे मृत-संस्कारे गतौ द्रव्ये ऽर्थ-दापने । 4 Substance.
 quies. 3 Motion. 5 Repayment.

6 Accomplishing. निर्वर्तनोपकरणाऽनुवज्यामु च साधनम्, ॥
 7 Materials.

8 Accompaniment. 9 Means. 10 following. 11 Army. 12 Cause. 13 Sacrifice.
 14 Solitary place of debt.

1 Revenge. 2 Gift. १२० निर्यातनं वैर-शुद्धौ दाने न्यासाऽर्पणे ऽपि च, ।
 3 Delivery of a deposit. 4 Repayment.

1 Calamity. व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामज-कोपजे, ॥
 2 Fall.

3 Fault arising from desire or anger. 4 Sin. 5 Ardent desire. 6 Vain effort.

1 Eyelash. 2 Fila-१२१ पश्माऽक्षिलोक्त्रि किञ्जल्के तन्त्वाऽद्यंशोऽप्यणीयसि, ।
 ments of a flower.

3 A short thread. 4 Very small. 5 Wing.

1 Certain days of the lunar month. तिथि-भेदे क्षणे पर्व, वर्त्म नेत्रच्छदे ऽवनि, ॥

2 Introduction. 3 A festival. 4 Knot. 5 Book. 1 Eyelid. 2 A road.

1 Wrong or unfit act. १२२ अ-कार्य-गुणे कौपीनं, मैथुनं संगतौ रते, ।
 2 Private part.

4 Covering of the privy part. 1 Union. 2 Copulation. 3 A marriage.

1 The supreme soul. 2 Intellect. प्रधानं परमाऽत्मा धीः, प्रज्ञानं बुद्धि-चिह्नयोः, ॥
 3 Nature. 4 Elephant Driver. 5 Chief. 1 Knowledge. 2 A mark, token.

1 A blossom. १२३ प्रसूनं पुष्प-फलयोर्, निधनं कुल-नाशयोः, ।
 2 A fruit. 1 A family. 2 Disappearance. 3 Death.

1 Weeping. ३ अन्दने रोदनाऽऽहाने, वर्ष्म देह-प्रमाणयोः, ॥
 2 Lamenting. 1 Body. 2 Elevation, weight.

1 A house. 2 Body. १२४ गृह-देह-विट्-प्रभावा धामान्यथ चतुर्थये । 4 Dignity.
 3 Light lustre.

1 Meeting of four roads. संनिवेशे च संस्थानं, लक्ष्म चिह्न-प्रधानयोः, ॥

2 Construction. 3 Form. 4 Death. 1 A mark, token. 2 Chief. 3 A target.

1 Covering, १२५ आच्छादने संविधानमपवारणमित्युभे, । 3 Concealment.
 2 Clothing.

1 Accomplishment. आराधनं साधने स्यादवासौ तोषणे ऽपि च, ॥ 3 Gratifying.
 2 Attainment.

1 A wheel. १२६ अधिष्ठानं चक्र-पुर-प्रभावाऽध्यासनेऽवपि, ॥
 2 A town.

3 Prowess. 4 Fixing. 5 Adjustment.

1 Excellent of its kind. २ A jewel. रत्नं स्व-जाति-श्रेष्ठे ऽपि, वने सलिल-कानने, ॥
 1 Water. 2 A forest.

1 Separate. १२७ तलिनं विरले स्तोके वाच्य-लिङ्गं, तथोत्तरे, ।
 2 Small. 3 Inferior.

1 Virtuous. समानाः सत्-समैके स्युः, पिशुनौ खल-सूचकौ, ॥
 2 Similar. 3 Same. 1 Wicked. 2 A whisper.

1 Deficient. १२८ हीन-न्यूनावून-गहाँ, वेगि-शूरौ तरस्त्वनौ, ।
 2 Blamable. 1 Swift. 2 Valiant.

1 Guilty. 2 Subdued. ३ अभिपन्नो ऽपराद्धो ऽभिग्रस्त-व्यापद्रतावपि. ॥
 3 Distressed.

इति नान्ताः ।

1 An ornament. १२९ कलापो भूषणे वर्हे तृणारे संहतावपि, ।
 2 A string of bells. 3 An eye on Peacock's tail. 4 A quiver. 5 Multitude.

1 Furniture, ३ परिच्छदे परीवापः पर्युत्सौ सलिल-स्थितौ, ॥
 2 Sowing around. 3 Still water. 4 A tank.

1 A herdsman. १३० गोधुग्-गोष्पती गोपौ, हर-विष्णु वृषाकपी, ।
 2 The head of a cowpen. 3 Superintendent of a village. 4 King. 1 SIVA. 2 VISHNU. 3 Fire.

1 Vapour. वाष्पमूष्माशु, कशिपु त्वन्नमाच्छादनं द्वयम्, ॥
 2 A tear. 1 Food. 2 Clothing.

1 A bed. १ ३ १ तल्पं शश्याऽद्व-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपो ऽखियाम्, ।

2 An upper story. १ ३ १ तल्पं शश्याऽद्व-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपो ऽखियाम्, ।

3 A wife. १ ३ १ तल्पं शश्याऽद्व-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपो ऽखियाम्, ।

1 Learned.

प्राप्तरूप-स्वरूपाऽभिरूपा बुध-मनोजयोः ॥

2 Pleasing.

१ ३ २ भेद्य-लिङ्गा अमी, कूर्मी वीणा-भेदश्च च कच्छपी, ।

2 A sort of lute.

१ ३ २ भेद्य-लिङ्गा अमी, कूर्मी वीणा-भेदश्च च कच्छपी, ।

1 A blanket of hair.

‘कुतपो मृग-रोमोत्थ-पटे चाहो ऽष्टमे ऽशके, ।

2 Eight of a day.

इति पान्ताः ।

1 Tuft of hair. 2 A river. ‘शिफा शिखायां सरिति मांसिकायां च मातरि ॥ १४ ॥

3 Water Lily. 4 A mother.

शफं मूले तरुणां स्याद् गवादीनां खुरेऽपि च ।

1 A root of a tree.

2 A hoof.

गुल्फः स्याद् गुण्फने वाहोरलंकारे च कीर्तिंतः ॥ १५ ॥

1 A Garland.

2 An ornament.

१ The letter र. २ Bad. र-वर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्य-लिङ्गकः ॥ १६ ॥

इति फान्ताः ।

1 Spirit after death.

अन्तरा-भव-सत्त्वे ऽश्वे गन्धर्वो दिव्य-गायने, ॥

2 A horse. 3 A singer.

4 Celestial beings. 5 Sort of deer.

1 A ring.

१ ३ ३ कम्बुर् ना वलये शङ्के, द्विजिङ्गौ सर्प-सूचकौ, ।

2 A conch or shell.

१ A serpent. २ A whisperer or informer.

1 Eastern. 2 Prior.

पूर्वोऽन्य-लिङ्गः प्रागाह पुम्-बहुत्वे ऽपि पूर्वजान् ॥

3 Forefathers. 4 First.

‘चित्रपुङ्गेऽपि कादम्बो नितम्बोऽद्रितटे कटौ’ ॥ १६ ॥

1 Arrow. 2 A plant.

१ Slope of a hill. २ A hip.

1 A ladle.

दर्वा फणाऽपि, विम्बोऽखी मण्डलेऽपि च” ॥ १७ ॥

2 Serpent-hood.

१ Disease. २ Circle.

इति बान्ताः ।

1 A jar. १ ३ ४ कुम्भौ घटेभूर्धाशौ, दिम्भौ तु शिशु-बालिशौ, ।

2 A temple.

१ A child. २ An ignorant man.

3 The sign Aquarius.

स्तम्भौ सूर्णा-जडीभावौ, शम्भू ब्रह्म-त्रिलोचनौ, ॥

1 Post or pillar.

१ BRAHMA. २ SIVA. ३ Superior deity of Jainas.

2 Insensibility.

१ The belly. १ ३ ५ कुक्षि-भूणाऽर्भका गर्भा, विश्वम्भः प्रणये ऽपि च, ।

2 A fetus. 3 A child.

१ Acquaintance. २ Confidence. ३ Amorous solicitation.

4 Interior.

१ A large drum. 2 A die. स्याद् भेद्यो दुन्दुभिः पुंसि, स्यादक्षे दुन्दुभिः खियाम्, ॥

3 A stake at play.

1 Safflower. 2 Gold. १ ३६ स्यान् महा-रजते छीं छुसुम्बं करके पुमान्, ।
 3 Water-pot.

1 A Kshatriya. क्षत्रिये अपि च नाभिर् ना, सुरभिर् गवि च लियाम्, ॥
 2 An emperor.
 3 The nave of a wheel. 1 A cow. 2 Musk. 3 Spring. 4 Fragrant. 5 Pleasing.

1 An assembly. १ ३७ सभा संसदि सम्बे च, त्रिव्यव्यक्ते अपि वल्लभः, ।
 2 One of a company. 3 Group. 4 House. 5 Gaming. 1 A superintendent.
 2 The chief headman. 3 A lover.

इति भान्ताः ।

1 A ray of light. किरण-प्रग्रहौ रश्मी, कपि-भेदो पूवङ्गमौ, ॥ 1 An ape.
 2 A rein. 2 A frog.

1 Desire. १ ३८ हच्छा-मनोभवौ कामौ, शक्तुद्योगौ पराक्रमौ, ।
 2 Love, Cupid.
 4 Desirable. 5 Good. 1 Power. 2 Exertion. 3 Valour.

1 Moral and religious merit. धर्माः पुण्य-यम-न्याय-स्वाभावाऽस्त्रचार-सोमपाः, ।
 2 Yama. 3 Fitness. 4 Nature. 5 Usage. 6 Drinker of Soma.
 7 Father of Yudhishtira. 8 Religion. 9 Vedas. 10 A sacrifice.

1 Deliberate १ ३९ उपाय-पूर्व आरम्भ उपधा चायुपक्रमः, ।
 undertaking.
 2 A stratagem. 3 Valour.

1 A market. 2 A town. वणिक्-पथः पुरं वेदो निगमा, नागरो वणिक् ॥
 3 Holy writ, the Vedas.

4 Trade. 1 A citizen, a townsman.

1 A trader. १ ४० नैगमौ द्वौ, वले रामो नील-चाह-सिते त्रिषु, ।
 2 The Vedas. 1 BALARAMA. 2 Parshuram. 3 Rama. 4 Black. 5 Pleasing. 6 White.

1 In comp. शब्दाऽस्त्रदि-पूर्वौ दृन्दे अपि ग्रामः, क्रान्तौ च विक्रमः, ॥
 A multitude.

2 A Village. 3 Octave in music. 1 Walking. 2 Power. 3 Valour.

1 Praise. १ ४१ स्तोमः स्तोत्रे अवरे दृन्दे, जिह्वास् तु कुटिले लसे, ।
 2 A Sacrifice.
 3 Multitude. 1 Crooked. 2 Idle.

1 Heat. 2 Sweat. उष्णे अपि धर्मश् चेष्टा लङ्घारे भ्रान्तौ च विभ्रमः, ॥
 1 Illusion. 2 Confusion. 3 Eye gestures.

1 A disease of the spleen. १ ४२ गुल्मा रक्त-स्तम्भ-सेनाश् च, जामिः स्वसृ-कुलक्षियोः ।
 of grass. 3 Army. 4 Fort. 5 Platoons. 6 Groop of Branches.
 1 A sister. 2 A chaste woman.

1 The earth.
 2 Patience.
 3 Proper. 4 Able. 5 Benevolent. 6 Forgiveness.

1 Green.	१४३ त्रिषु इयामौ हरित-कृष्णौ, इयामा स्याच्छारिवा निशा,।
2 Black.	
3 A potherb.	४ Fragrant plant.
4 A tail.	५ Night.
5 A mark on the fore-head.	६ A young woman.
6 A horse.	७ A horn.
7 An ornament.	८ A flag, symbol.
1 The supreme soul.	९ Prowess.
2 An atom.	१० A horn.
3 Little.	
1 Pleasing.	१४४ सूक्ष्ममयात्ममप्यादे प्रधाने प्रथमस् त्रिषु । १ First.
2 Reverse, contrary.	२ An atom.
3 Left.	३ Little.
4 Udder.	४ Cupid.
5 Cupid.	५ Siva.
6 Wealthy.	७ Woman.
7 Woman.	८ Woman.
1 Old.	९ A mare.
2 Used.	
	१४५ जीर्णं च परिमुक्तं च यातयाममिदं द्वयम् ।

इति मान्ताः ।

1 A horse.	तुरङ्ग-गरुडौ ताक्ष्यौ, निलयाऽपचयौ क्षयौ, ॥
2 VISHNU's bird.	१ A house.
	२ Loss.
	३ Destruction.
	४ Consumption.
	५ King's disease.
1 Husband's brother.	१४६ श्रशुयौ देवर-श्यालौ, भ्रातृव्यौ भ्रातृज-द्विषौ, ।
2 Wife's brother.	
1 A thundercloud.	१ A brother's son.
2 INDRA.	२ An enemy.
3 Rain.	
4 Cloud.	३ Rain.
1 The 8th asterism.	४ Cloud.
2 The 4th age.	१४७ तिष्यः पुष्ये कलियुगे, पर्यायोऽवसरे क्रमे, ।
	१ Opportunity.
	२ Succession.
1 Subjected.	प्रत्ययोऽधीन-शपथ-ज्ञान-विश्वास-हेतुषु ॥
2 Oath, ordeal.	
	३ Knowledge.
	४ Trust.
	५ Cause.
6 A hole.	१४८ रन्धे शब्दे, इथाऽनुशयो दीर्घद्वेषाऽनुतापयोः, ।
7 An affix.	
8 Celebrity.	१ An old enmity.
9 Usage.	२ Repentance.
1 Incompleteness.	स्थूलोऽस्य स्व-साकल्ये नागानां मध्यमे गते, ॥
	१ An elephant's Path.
	२ A Tableland.
1 An oath.	१४९ समयाः शपथाऽचार-काल-सिद्धान्त-संविदः, ।
2 Usage.	
3 Time.	
4 Demonstrated conclusion.	
5 Bargain.	
6 Hint.	
1 Vice.	१५० व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनयास् त्रयः, ॥
2 Ill fortune.	
3 Calamity.	
1 Transgression.	
2 Distress.	
3 Fault.	
4 Punishment.	
2 War.	१ युद्धाऽस्यत्योः संपरायः, पूज्यस् तु शशुरेऽपि च, ॥
3 Futurity.	
	१ A father-in-law.
	२ A teacher.
	३ Respected.

1 Rear guard.

2 Multitude.

1 Assemblage.

2 Vicinity.

3 A house.

2 Solicitation.

3 Love.

1 Frequented and
known region.

2 Object of Sense. 3 Country.

1 Infusion, extract. १५३ निर्यासे अपि कषायो श्री, सभायां च प्रतिश्रयः, ।

2 Exudation of a
tree. 3 Astringent. 4 Perfume rubbed on body.

1 Assembly. 2 Refuge. 3 House.

1 Abundance,
frequency.

2 Starving to death. 3 Similarity.

1 A secret.

2 Privy part.

1 Animal strength.

2 Dignity.

3 Valour. 4 Semen Viriles. 5 Splendour.

1 Right, fit. 2 Substance. 3 Wealth. 4 Drug. 5 Brass.

1 A place.

2 A house.

3 An Asterism. 4 Strength. 5 Fire.

1 A pignut.

2 Gold. 3 Bhisma.

१५६ वृषाकपायी श्री-गौरेऽरभिस्या नाम-शोभयोः, ।

LAKSHMI. 2 GAURI.

3 SWAHA. 4 INDRANI.

1 A name. 2 Beauty. 3 Glory.

1 Beginning,
undertaking.

2 Atonement. 3 Study. 4 Worship. 5 Dilection.

6 Means. 7 Act. १५७ उपायः कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नवं क्रियाः, ।

8 Bodily action.

9 Remedy. 10 Root. 11 Case relation. 12 Religious ceremony. 13 Obsequies.

1 Wife of the sun.

2 Beauty.

छाया सूर्य-प्रिया कान्तिः प्रतिविम्बमनातपः, ॥

3 A reflected image. 4 A shade.

१५१ पश्चादवस्थायि बलं समवायश् च सञ्चयौ, ।

संघाते संनिवेशे च संस्त्यायः, प्रणयास् त्वमी ॥

1 Acquaintance.

१५२ विस्तम्भ-याच्चा-प्रेमाणो, विरोधे अपि समुच्छ्रुयः, ।

1 Enmity. 2 Elevation.

विषयो यस्य यो शात्स तत्र शब्दाऽसदिकेऽपि, ॥

2 Object of Sense. 3 Country.

1 Enclosure of an १५८ कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्योऽदेः काऽच्यां मध्येभ-बन्धने, ।
edifice.

2 A string of bells. 3 A rope round an elephant's body. 4 Effort. 5 Armpit.

1 An act. 2 A fierce कृत्या क्रिया-देवतयोस् त्रिषु भेदे धनाऽऽदिभिः, ॥
deity. 3 Pestilence.

4 Peace. 5 Bribery. 6 Anything to be done.

1 A rumour. १५९ जन्यः स्याज् जनवादेऽपि, जघन्योऽन्येऽधमेऽपि च, ।
2 Thing to be done.

3 fight. 4 Maid servant. 5 Parents. 1 Last, ultimate.
2 Low, vile. 3 Born of low origin.

1 Reprehensible. गर्हाऽधीनौ च वक्तव्यौ, कर्त्त्यौ सज्ज-निरामयौ, ॥
2 Subject, dependent.

3 Fit to be said. 1 Ready, prepared. 2 Healthy. 3 Skilful. 4 Morning.
5 Auspicious speech. 6 Clouds. 7 Yesterday. 8 Tomorrow.

1 Intelligent. १६० आत्मवाननपेतो शर्थदध्यौ, पुण्यं तु चार्वपि, ।
2 Wealthy.

1 Beautiful. रूप्यं प्रशस्त-रूपे ऽपि, वदान्यो वल्मु-बागपि, ॥
2 Silver.

3 Wrought silver and gold. 1 Eloquent. 2 Generous.

1 Just, reasonable. १६१ न्याये ऽपि मध्यं, सौम्यं तु सुन्दरे सोम-दैवते, ।
2 Middle. 3 Low.

1 Handsome, 2 Sacred to the moon. 3 Mild. 4 Mercury.

इति यान्ताः !

1 Multitude. निवहाऽवसरौ वारौ, संस्तरौ प्रस्तराऽध्वरौ, ॥
2 Occasion.

3 Service. 4 A day. 1 A bed of grass or bark. 2 A sacrifice.

1 BRIHASPATI. १६२ गुरु गीष्यति-पित्राचौ, द्वापरौ युग-संशयौ, ।
2 A parent.

3 A Venerable person. 4 Instructor. 5 Heavy. 6 Great.
1 The 3rd age. 2 Doubt.

1 difference. प्रकारौ भेद-सादश्ये, आकाराविज्ञिताऽऽकृती, ॥
2 Similitude. 1 Hint. 2 Form.

1 Beard of corn. १६३ किंशारु धान्यशूकेषू, मरु धन्व-धराधरौ, ।
2 An arrow.

1 A country void of water 2 A mountain.

1 A tree. 2 A mountain. 3 The Sun. अद्रयो द्रुम-शैलाऽर्काः, रुस्तनाऽब्दौ पयोधरौ, ॥
1 Woman's breasts. 2 A cloud.

1 A Darkness. १६४ ध्वान्ताऽरि-दानवा वृत्रा, बलि-हस्तांशबः कराः, ।
2 A foe.

3 A demon. 4 Vritra. 1 Tax. 2 Hand. 3 Ray of light.
4 Hailstones. 5 Elephant trunk. 6 Hair.

1 Splitting fracture. प्रदरा भङ्ग-नारीरुक्त-वाणा, अस्त्राः कचा अपि, ॥
2 A feminine disease.

3 An arrow. 1 Hair. 2 A corner. 3 A tear. 4 Blood.

1 A hornless bull. १६५ अ-जात-शृङ्गो गौः काले ५प्य-स्मश्रुर् ना च तूबरौ, ।

2 A beardless man.

1 Gold. 2 Wealth.

3 A cloud.

स्वर्णे ५पि राः, परिकरः पर्यङ्ग-परिवारयोः, ॥

1 A bed. 2 A dependent. 3 Commencement.

4 Group. 5 Girding as for battle.

1 Elegance of a pearl. १६६ मुक्ता-शुद्धौ च तारः स्याच्छारो वायौ स तु त्रिषु ।
2 The pupil of the eye. 3 A high note in music. 4 A loud noise. 5 Silver. 6 A star.

1 Air. 2 Variegated. 3 A die table.

1 Promise.

कर्तुरे, ५थ प्रतिज्ञा ५जि-संविदापत्सु संगरः, ॥

2 War. 3 Bargain.

4 Calamity. 5 Praise. 6 Charm. 7 Sami fruit.

1 The prayers of the Vedas. १६७ वेद-भेदे गुप-वादे मन्त्रो, मित्रो रवावपि, ।

2 Consultation. 3 Incantation.

1 The sun. 2 A friend.

1 A sacrifice. 2 An arrow. 3 Shaving

मखेषु यूपखण्डे ५पि स्वरूर्, गुह्ये ५प्यवस्करः, ॥

of sacrificial post. 4 Thunderbolt.

1 Part to be concealed.

2 Excrement. 3 Sweeping.

1 Charge sounded by trumpets. १६८ आठम्बरस् तर्यन्वे गजेन्द्राणां च गजिते, ।

2 Roaring of elephants. 3 Beginning. 4 Making show.

1 A brisk assault.

अभिहारो ५भियोगे च चौर्ये संनहने ५पि च, ॥

2 Robbery. 3 Arming.

1 An attendant. १६९ स्याज् जङ्गमे परीवारः खङ्गकोशे परिच्छदे, ।

2 A scabbard.

3 Insignia of dignity.

1 A tree. 2 A handful of sacred grass.

विष्ट्ररो विटपी दर्भ-मुष्टिः पीठा ५व्यमासनम्, ॥

3 Stool or cushion.

1 A door.

१७० द्वारि द्वाःस्ये प्रतीहारः प्रतीहार्यप्यनन्तरे, ।

2 A porter.

1 A female porter.

1 A large ichneumon. १७१ विषुले नकुले विष्णौ बञ्जर् ना पिङ्गले त्रिषु, ॥

2 VISHNU. 3 Siva.

4 Fire. 5 A sage. 6 Tawny. 7 Large.

1 Strength.

2 Essence. 3 Just. १७१ सारो बले स्थिरां ५शे च न्याये क्लीबं बरे त्रिषु, ।

4 Prosperity. 5 Water. 6 Wealth.

1 A gamester.

दुरोदरो शूतकारे पणे, शूते दुरोदरम् ॥ ३ Gambling.

2 A stake.

1 A forest.

१७२ महाऽरप्ये दुर्ग-पथे कान्तारं पुन-नपुंसकम्, ।

2 A difficult road.

3 A sort of sugar cane.

1 Envy. 2 Envious.

3 Niggardly. 4 Gnat.

मत्सरो ५न्य-शुभ-द्वेषे तद्वत्-कृपणयोस् त्रिषु, ॥

1 A boon. १७३ देवाद् वृते वरः श्रेष्ठे त्रिषु ळीबं मनाक्-प्रिये, ।
 2 Excellent. 3 Indeed. 4 A little approved. 5 A husband.

1 Shoot of a bambu. वंशाऽङ्कुरे करीरो श्वी तरु-भेदे घटे च ना, ॥
 2 A kind of tree. 3 A jar. 4 A sort of a plant.

1 Rearguard. १७४ ना चमू-जघने हस्त-सूत्रे प्रतिसरो श्लियाम्, ।
 2 A string worn on the wrist at nuptials. 3 Counsel. 4 A servant. 5 Sacrifice.

1 YAMA. यमाऽनिलेन्द्र-चन्द्राऽर्क-विष्णु-सिंहाऽशु-वाजिषु ॥
 2 Wind. 3 INDRA.
 4 The moon. 5 The sun. 6 Vishnu. 7 A lion. 8 A ray of light. 9 A horse.

10 A parrot. १७५ शुकाऽहि-कपि-भेकेषु हरिर् ना कपिले त्रिषु, ।
 11 A serpent.
 12 An Ape. 13 A frog. 14 Tawny. 15 Green. 16 Yellow.

1 A potsherd. शर्करा कर्पराऽशे अपि, यात्रा स्याद् यापने गतौ, ॥
 2 A stony nodule.
 3 A country abounding in Stones. 4 A disease. 5 Clayed sugar.
 1 Passing away time. 2 Livelihood. 3 Travelling. 4 Festival.

1 The earth. १७६ इरा भू-वाक्-सुराऽप्सु स्यात्, तन्द्री निद्रा-प्रमीलयोः ।
 2 Speech.
 3 Ardent spirit. 4 Water. 1 Drowsiness. 2 Lassitude.

1 A nurse. धात्री स्यादुपमाता अपि क्षितिरप्यामलक्यपि, ॥
 2 The earth.
 3 A Mother. 4 A myrobalan.

1 Wanting a limb. १७७ क्षुद्रा व्यङ्गा नटी वेश्या सरघा कण्टका रिका, ।
 2 A dancing girl.
 3 A courtesan. 4 A bee. 5 An egg plant.

6 Cruel. 7 Low. त्रिषु कूरे अप्ते अप्ते अपि क्षुद्रं, मात्रा परिच्छल्दे ॥
 8 Small. 9 Miserly.
 10 Poor. 1 Requisites, materials. 2 A little.

3 Quantity. १७८ अप्ते च परिमाणे सा, मात्रं कात्स्ये अवधारणे, ।
 4 Measure. 5 The whole. 6 Only. 7 An earring. 8 An instant. 9 Half a short syllable. 10 Wealth.

1 Painting, delineation. आलेख्याऽश्वर्ययोश्च चित्रं, कलत्रं श्रोणि-भार्ययोः, ॥
 2 Wonder.
 3 Variegated. 4 A circle. 5 Wonderful. 6 A star. 7 Subhadra.

1 The hip and loins. 2 A wife. 3 A strong hold.

1 Fit, capable. १७९ योग्य-भाजनयोः पात्रं पत्रं, वाहन-पक्षयोः, ।
 2 A vessel.
 3 King's minister. 4 A river bed. 5 A vessel in sacrifice. 6 An Actor.
 1 A vehicle. 2 A wing. 3 A leaf. 4 Arrow feather.

1 Command. निदेश-प्रन्थयोः शास्त्रं, शास्त्रमायुध-लोहयोः, ॥
 2 Institutes of science. 1 A weapon. 2 Iron. 3 A knife.

1 Root of a tree. १८० स्याज् जटांशुकयोर् नेत्रं, क्षेत्रं पक्षी-शरीरयोः, ।
 2 Wove silk
 bleached. 3 An eye. 4 The rope of a churn. 5 A car. 6 A guide.
 1 A wife. 2 Body. 3 A field. 4 A holy spot. 5 A Geometrical figure.

1 Snout of a hog. मुखाग्रे क्रोड-हल्लयोः पोत्रं, गोत्रं तु नान्ति च, ॥
 2 Forepart of a plough. 3 Sort of cloth. 1 Name. 2 A family. 3 Wealth.
 4 A mountain. 5 The earth. 6 A herd of kine.

1 Vesture. १८१ सत्रमाच्छादने यशे सदा-दाने वने Sपि च, ।
 2 A sacrifice.
 3 Constant alms. 4 A forest. 5 Fraud. 6 Means.

1 Object of perception. 2 A body. अजिरं विषये काये ४ प्यम्बरं व्योम्नि वाससि, ॥
 3 A courtyard. 4 Wind. 1 Ether ; the sky. 2 Apparel. 3 Ambergris.

1 A realm. १८२ चक्रं राष्ट्रे ४ प्यक्षरं तु मोक्षे Sपि, क्षीरमप्सु च, ।
 2 A wheel.
 3 A sharp discus. 4 An army. 5 Multitude. 6 A mill. 7 A potter's wheel.
 8 A whirlpool. 9 Ruddy goose. 1 Exemption from transmigration.
 2 A letter. 3 Brahman. 4 Siva. 5 Unalterable. 1 Water. 2 Milk.

1 Gold. स्वर्णे Sपि भूरि-चन्द्रौ द्वौ, द्वार-मात्रे Sपि गोपुरम्, ॥
 2 Frequent numerous.
 3 Brahma. 4 Vishnu. 5 Siva. 6 Moon. 7 Camphor. 8 water.
 1 A door. 2 A town gate. 3 Sort of grass.

1 A cavern. १८३ गुहा-दम्भौ गङ्गरे द्वे, रहो Sन्तिकमुपहरे, ।
 2 Pride.
 3 A forest. 4 An Arbour. 1 Near. 2 Solitude.

1 Front, fore-part. पुरो Sधिकमुपर्यग्राणयगारे नगरे पुरम् ॥
 2 More.
 3 Top, summit. 4 Point. 5 Assemblage. 6 Four mouthfuls. 7 Chief.
 1 A house. 2 A town. 3 A body. 4 City of Patna.

1 A house. १८४ मन्दिरं चाथ राष्ट्रे Sखी विषये स्यादुपद्रवे, ।
 2 A town.
 3 The sea. 1 A country, or realm. 2 Calamity.

1 Fear, dread.
 2 A hole in the ground. 3 Little. 4 A cavern. दरो Sखियां भये श्वेते, वज्रो Sखी हीरके पवौ, ॥
 1 A diamond. 2 The thunderbolt.

1 Chief. १८५ तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे, ।
 2 Right conclusion.
 3 A weaver's batten. 4 Raiment. 5 Responsibility of a Realm.
 6 Dependance. 7 A sacred book. 8 An excellent medicament.

1 Handle of a fan of cow's hair. औशीरश् चामरे दण्डे ४ प्यौशीरं शयनासने, ॥
 2 A bed. 3 Chair or stool. 4 Fragrant root.

1 Tip of an elephant's trunk. १८६ पुष्करं करि-हस्ताऽग्रे वाद्य-भाण्ड-मुखे जले ।

2 Head of drum. 3 Water.

4 Sky. 5 Edge of a scimitar. व्योमि खड्ग-फले पद्मे तीर्थैषविष-विशेषयोः ॥

6 Lotus. 7 Holy place. 8 A Drug.

1 Interval. १८७ अन्तरमवकाशाऽवधि-परिधानान्तर्धि-भेद-तादर्थे ।

2 Period.

3 Clothing. 4 Covering. 5 Difference. 6 Same. 7 A weak point.

8 A hole. 9 Own. १८८ छिद्राऽस्त्वयि-विना-बहिरवसर-मध्ये अन्तरात्मनि च, ॥

10 Without. 11 Outside. 12 Opportunity. 13 Midst. 14 Supreme being. 15 Similar. 16 Other.

1 Fragrant root of grass. १८९ मुस्ते अपि पिठरं, राज-कशेरुप्यपि नागरम्, ।

2 Cyprus rohndas. 3 A boiler.

1 Cyprus pertenuis. 2 Ginger. 3 Belonging to a city.

1 Very dark. शार्वरं त्वन्धतमसे धातुके भेद-लिङ्गकम्, ॥

2 Mischievous, destructive. 3 Vicious elephant.

1 Pale red. १९० गौरो अरणे सिते पीते, व्रणकार्यप्यरुक्तरः, ।

2 White. 3 Yellow.

4 Clean. 5 White mustard. 1 Sharp, corrosive. 2 Semecarpus macardium.

1 Hard. 2 Old.

3 The belly. जठरः कठिने अपि स्यादधस्तादपि चाऽधरः ॥

1 Inferior, low. 2 The lip. 3 Less. 4 Difficult.

1 Unperplexed. १९० अनाकुले अपि चैकाग्रो, व्यग्रो व्यासक्त आकुले, ।

2 Attentive.

1 Distracted. 2 Perplexed. 3 Frightened.

1 Superior, high. उपर्युदीच्य-श्रेष्ठेष्वप्युत्तरःस्यादनुत्तरः ॥

2 Northern.

3 Excellent. 4 Answer. 5 Son of Virata.

1 Inferior. 2 Southern. 3 Worse. 4 Excellent. 5 Silent.

1 Distant, remote. १९१ एषां विपर्यये श्रेष्ठे, दूराऽनात्मोत्तमाः पराः, ।

2 Other.

3 Preeminent. 4 Subsequent. 5 An enemy.

1 Sweet. स्वादु-प्रियौ च मधुरौ, कूरौ कठिन-निर्दयौ, ॥

2 Pleasing.

3 Poison. 1 Hard. 2 Pitiless; cruel. 3 Destructive. 4 Terrible.

1 Generous. १९२ उदारौ दातृ-महतोरितरस् त्वन्य-नीचयोः, ।

2 Great.

3 Gentle. 4 Unperplexed.

1 Indolent.

2 Independent, uncontrolled.

1 A Great shower.

मन्द-स्वच्छन्दयोः स्वैरः, शुभ्रसुद्धास-शुक्लयोः ॥

1 Splendid. 2 White. 3 Tale.

‘आसारो वेगदर्शं सैन्यप्रसरणं तथा ॥ १७ ॥

2 Incursion of an army. 3 Hail stones. 4 Excellence. धाराम्बुपाते चोक्तर्षे ४सौ कटाहे तु कर्परः । 1 A fine pot. 2 Skull. 3 A pot sherd.

1 Beautiful. बन्धुरं सुन्दरे नम्रे गिरिरू गेन्दुकशैलयोः ॥ १८ ॥

2 Humble. 1 Yellow substance. 2 Mountain.

1 A pot. चरुः स्थाल्यां हविःपक्ता ४वधीरः कातरे चले' ॥ १९ ॥

2 An oblation. 1 A fool. 2 Movable, इति रान्ताः ।

1 Lock on the crown १९३ चूडा किरीटं केशाश च संयता मौलयसू त्रयः, ।

2 A diadem. 3 Hair tied on the head. 4 Head.

1 The tree *Pilu*. दुमप्रभेद-मातङ्ग-काण्ड-पुष्पाणि पीलवः, ॥

2 An elephant.

3 An arrow. 4 A Flower. 5 An Atom.

1 YAMA. १९४ कृतान्ताऽनेहसोः कालश्, चतुर्थे ४पि युगे कलिः, ।

2 Measured time. 3 Measured time.

3 Death. 4 Infinite time. 5 Black.

1 The fourth age. 2 A quarrel. 3 War, battle. 4 Unblown flower.

1 A deer. स्यात् कुरञ्जे ४पि कमलः, प्रावारे ४पि च कम्बलः, ॥

2 A lotus. 3 Water. 4 Laxmi. 5 An excellent woman. 1 A blanket. 2 A dewlop.

3 Chief of serpents. 4 Water.

2 Tax, revenue. १९५ करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे लियाम्, ।

3 An oblation.

1 Wrinkle. 4 Bali.

1 Bulkiness. स्थौल्य-सामर्थ्य-सैन्येषु बलं ना काक-सीरिणोः, ॥

3 Strength.

2 Army, forces. 4 A crow. 5 Balarama.

1 A whirlwind. १९६ वातूलः पुंसि वात्यायामपि वाताऽसहे त्रिषु, । 3 Insane.

2 Rheumatic.

1 Wicked. भेद्य-लिङ्गः शठे व्यालः पुंसि श्वापद-सर्पयोः, ॥

2 A tiger.

3 A serpent. 4 Vicious elephant.

1 Sin. 2 Filth. १९७ मलो ४ली पाप-विट्ट-किट्टान्यस्त्री शूलं रुग्युषम्, ।

3 Excretion.

4 Dregs. 5 Rust. 1 Colic. 2 A weapon.

1 A lance.

2 A gnomon. शङ्कावपि द्वयोः कीलः, पालिः स्त्र्यश्यङ्ग-पाण्डिक्षु, ॥

3 A stake. 4 A post. 5 Flame. 6 A blow on the breast. 1 A corner. 2 The hollow above the hip. 3 Sharp edge. 4 Mark. 5 Arrow. 6 End. 7 Handful.

१ A mechanical art. २९८ कला शिल्पे काल-भेदे चाऽस्त्रली सल्यावली अपि, ।

२ A measure of time. ३ A part. १ A companion. २ A row. ३ Calamity.

४ Digit of the moon. ५ Long note.

१ Tide. २ Time.

३ Limit. ४ Sea shore.

अब्ध्यम्बु-विकृतौ वेला काल-मर्यादयोरपि, ॥

१ The Pleiades. २९९ बहुला: कृतिका गावो, बहुलो ऽमौ शितौ त्रिषु, ।

२ A cow.

३ Many. ४ Fire. ५ Black. ६ Cardamum. ७ The dark half of a month.

१ Sport.

२ Gesture.

लीला विलास-क्रिययोरुपला शर्करा ऽपि च, ॥

१ A stony nodule. २ Manufactured sugar. ३ Stone. ४ A gem. ५ Sugarcane.

१ Blood. २ Water. २०० शोणिते ऽम्भसि कीलालं, मूलमादे शिफा-भयोः, ।

१ Origin. २ Root. ३ An Asterism. ४ Wealth. ५ Water. ६ Corn.

१ A multitude.

२ A net.

३ A window. ४ An unblown flower. ५ Pride. ६ Magic.

जालं समूह आनाय-गवाक्ष-क्षारकेष्वपि, ॥

१ Disposition.

२ Good conduct. २०१ शीलं स्वभावे सद्-वृत्ते, सस्ये हेतु-कृते फलम्, ।

१ Fruit. २ Result. ३ Edge of a weapon. ४ Profit. ५ Nutmeg. ६ Pearl. ७ Shield.

१ A roof. २ A film over the eye.

छदिर्-नेत्ररुजोः क्लीं समूहे पटलं न ना, ॥

३ Multitude. ४ Retinue.

१ Bottom. २ Essen-२०२ अधः-स्वरूपयोरस्त्री तलं, स्याच् चामिषे पलम्, ।

३ Surface. ४ Palm with expended finger. ५ Span.

६ A guard for an archer's arm. १ Flesh. २ A measure of four Karshas.

१ Submarine fire.

२ The infernal regions. ३ Hole. ४७८ और्बाङ्नले ऽपि पातालं, चैलं बले ऽधमे त्रिषु, ॥

१ Clothes, vesture. २ Low, inferior.

१ A hole filled with stakes.

२०३ कुकूलं शङ्कुभिः कीर्णे क्षम्भे ना तु तुषाऽनले, ।

२ Conflagration of chaff.

१ Absolute, certain. २०४ निर्णीते केवलमिति त्रि-लिङ्गं वेक-कृत्योः, ॥

२ Alone, sole. ३ Entire.

१ Adequacy.

२ Safety. ३ Virtue. २०४ पर्यासि-क्षेम-पुष्येषु कुशलं शिक्षिते त्रिषु, । ४ Expert.

१ A shoot or sprout.

प्रवालमङ्गुरे ऽप्यस्त्री, त्रिषु स्थूलं जडे ऽपि च, ॥

२ Coral. ३ The neck of a lute.

१ Stupid. २ Bulky.

1 Having projecting 205 करालो दन्तुरे तुङ्गे, चारौ दक्षे च पेशलः, ।
teeth. 2 High.

3 Terrible. 4 Soft. 1 Beautiful. 2 Expert. 3 Soft.

1 Ignorant. मूर्खेऽर्भकेऽपि बालः स्याल्, लोलश् चल-सतृष्णयोः ॥

2 Young, a child. 3 Hair. 4 Tail of a horse. 5 Perfume. 1 Tremulous. 2 Thirsty.

1 A house. 'कुलं गृहे' अपि तालाङ्के कुवेरे चैककुण्डलः ।
2 Family.

3 High personage. 4 Kubera. 5 Group. ऋभावावज्योर् हेला, हेलिः सूर्ये, रणे हिलिः ॥१९॥

1 Woman-hood. 2 Disrespect. 1 The sun. 1 A battle.

3 High personage. 4 Kubera. 5 Group. हालः स्यान् नृपतौ मध्ये, शकलच्छदयोर् दलम् ।

1 Plough. 2 King. 3 Wine. 1 A piece. 2 Cover. 3 Leaf.

1 Brush. तूलिश् चित्रोपकरणशालाका-तूलशय्ययोः ॥२०॥

2 Cotton bed. 1 Fierce. 2 Battle. तुमुलं व्याकुले शब्दे शश्कुली कर्णपात्यपि' । २१ ।

1 Ear of corn. 2 An ear disease.

इति लान्ताः ।

1 A forest. २०६ द्वचन्द्रावौ वनाऽरप्यवही, जन्म-हरौ भवौ, ।
2 Fire in a forest. 1 Birth. 2 SIVA. 3 Acquisition. 4 World. 5 Existence. 6 Safety.

1 A counsellor. मन्त्री सहायः सचिवौ, पति-शास्त्रिन्द्रा धवाः, ॥

2 A companion. 1 A husband. 2 Lythrum fruticosum. 3 A man.

1 A mountain. 2 A २०७ अवयः शैल-मेषाऽर्का, आशाऽहानाख्वरा हवाः, ।
sheep. 3 The sun. 1 Command. 2 Call. 3 Sacrifice.

1 A living being. भावः सत्ता-स्वभावाऽभिप्राय-चेष्टाऽस्म-जन्मसु, ॥
2 Existence.

3 Nature. 4 Intension. 5 Substance. 6 Gesture. 7 Soul. 8 Birth.

9 Thing. 10 Pleasure. 11 Venerable. 12 Learned.

1 Production. २०८ स्यादुत्पादे फले पुष्पे प्रसवो गर्भ-मोचने, ।
2 Fruit. 3 Blossom. 4 Bringing forth. 5 Offspring.

1 Distrust. अ-विश्वासे अपहवे अपि निहृतावपि निहृवः, ॥
2 Denial. 3 Concealment.

1 Elevation. २०९ उत्सेकाऽमर्षयोरिच्छा-प्रसरे मह उत्सवः, ।
2 Impatience.

3 Formation of wish. 4 Festival. अनुभावः प्रभावे च सतां च मति-निश्चये, ॥

1 Dignity, authority. 2 Firm opinion. 3 Certainty. 4 Hint.

1 Generative Cause. 2 Origin. २१० स्याज् जन्म-हेतुः प्रभवः स्थानं चाऽशोपलङ्घये, ।
 3 Source. 4 Strength.

1 Son of a Brahmana by a Sudra woman. 2 Battle axe. 3 A son born in adultery.

1 The polar star. २११ ध्रुवो भ-भेदे लीबे तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु, ।
 2 Certain.

3 Perpetual. 4 A stake. 5 Motionless. 6 Siva. 7 Burden of song.

1 A kinsman. २१२ स्वो शातावात्मनि, स्वं त्रिप्वात्मीये, स्वो उल्लियां धने, ॥
 2 The soul.

3 One's own. 4 Wealth.

1 Knot round a woman's waist. २१३ ली-कटी-वल्ल-वन्धे ५पि नीवी परिपणे ५पि च, ।
 2 Mercantile stock.

3 A stake at play. 4 Prison.

1 GAURI. २१४ शिवा गौरी-केरवयोर्, द्वन्द्वं कलह-युग्मयोः, ॥
 2 A female jackal.

3 The yellow myrobalan. 4 Green herb. 5 Siva (m). 6 Welfare (n).
 1 Dispute, quarrel. 2 A pair.

1 Substance. २१५ द्रव्याऽसु-न्यवसायेऽपि सत्त्वम-स्त्री तु जन्तुषु, ।
 2 Breath.

3 A function. 4 Vigour. 5 An animal. 6 Life. 7 Quality. 8 Strength.

9 Nature. 10 Demon. 11 Benefit. 12 Existence. 13 Essence.

1 Neuter gender. २१६ श्रीबं नपुंसकं षण्ठे वाच्य-लिङ्गम-विक्रमे ॥
 2 An eunuch.

3 Weak. 4 Idle. 5 Important.

इति वान्ताः ।

1 Man of the commercial tribe. २१७ द्वौ विशौ वैश्य-मनुजौ, द्वौ चराऽभिमरौ रपशौ, ।
 2 A man in general. 1 Spy. 2 War. 3 Conflict with a fierce animal. 4 A string.

1 A heap. 2 A sign of the zodiac. २१८ द्वौ राशी पुञ्जमेषाऽश्चौ, द्वौ वंशी कुल-मस्करौ, ॥
 1 Family, race. 2 A bambu 3 Multitude.

1 Solitude. २१९ रहः-ग्रकाशौ वीकाशौ, निर्वेशो भृति-भोगयोः, ।
 2 Display.

1 Wages, hire. 2 Enjoyment.

1 YAMA. २२० कृतान्ते पुंसि कीनाशः क्षुद्र-कर्षकयोस् त्रिषु, ॥
 2 Small.

3 A cultivator. 4 A slayer of cattle. 5 An ape.

1 A place or spot. २२१ पदे लक्ष्ये निमित्ते ५पदेशः स्यात्, कुशमप्सु च, ।
 2 A butt. 3 A cause.

4 Fame. २२२ १ Water. 2 Darbha grass. 3 Son of Rama.
 4 Holy place. 5 Yoke. 6 Share of a plough.

1 Age, as youth, etc. २२३ दशा ऽवस्था ३नेकविधा ४प्याशा तृष्णा ५पि चाऽयता, ॥
 2 Wick of a lamp. 3 Border of a cloth. 1 Hope, desire. 2 Breath. 3 Region, quarter.

१ A woman. २ A २१७ वशा ऋं करिणी च स्यात्, दृग् जाने शातरि त्रिषु, ।
female elephant.

३ A barren cow. ४ A daughter. ५ Subjection. ६ Wish. ७ Restraint.

८ Power. ९ Subject. १ Knowledge. २ Learned man. ३ Sight. ४ An eye.

१ Violent.

स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोराऽमसुणावपि, ॥

२ Hard.

३ Intangible. ४ Cruel. ५ Miserly.

१ Notorious.

२१८ प्रकाशो ऽस्ति-प्रसिद्धे ऽपि, शिशावशे च बालिशः, ।

२ Light.

३ Display. ४ Clear. १ Young. २ Ignorant.

१ Destruction.

‘नाशः क्षये तिरोधाने, जीवितेशः प्रिये यमे ॥ २१ ॥

२ Disappearance.

१ Lover. २ Yama.

१ Wicked.

वृशंसखङ्गौ निर्खिशावंशुः सूर्योऽशवः कराः ।

२ Sword.

१ The sun. २ The rays of the sun.

१ Fast. २ Rice.

आश्वाख्या शालिशीघ्रार्थे पाशो बन्धनशङ्ख्योः ॥ २२ ॥

१ Net. २ Fetters. ३ Weapon.

इति शान्ताः ।

१ A god.

सुर-मस्त्यावनिमिषौ, पुरुषावात्म-मानवौ, ॥

२ A fish.

१ The soul. २ A man.

१ A crow. २ Any bird २१९ काक-मस्त्यात्-न्वगौ ध्वाङ्ग्नौ, कक्षी च तृण-वीरुषौ, ।
which preys on fish.

३ A beggar.

१ Grass. २ A climbing plant.

३ A side. ४ Wall. ५ Sin. ६ Objection in Argument.

१ A halter or rein.

अभीषुः प्रग्रहे रस्मौ, त्रैषः प्रेषण-मर्दने, ॥

२ A ray of light.

१ Despatch, sending. २ Paining.

१ Partisan. २ Side. २२० पक्षः सहाये ऽप्युण्णीषः शिरोवेष्ट-किरीटयोः, ।

३ A braid of hair.

४ Fortnight. ५ Argument. ६ Army. ७ Wing. ८ Thesis. ९ Inference. १० Option.

१ A turban. २ A diadem.

१ Lustful.

शुक्रले मूषिके श्रेष्ठे सुकृते वृषभे वृषः, ॥

२ A rat.

३ Preeminent. ४ Virtue. ५ A bull. ६ Sign of zodiac. ७ Karṇa. ८ Shower.

१ A bud.

२२१ कोषो ऽस्त्री कुञ्जले खड्ग-पिधाने ऽर्थोघ-दिव्ययोः ।

२ A sheath.

३ Treasure. ४ Oath. ५ A sacrificial pot. ६ Eye ball. ७ Testicle. ८ Dictionary.

१ Gaming with dice.

चूते ऽस्ते शारि-फलके ऽप्याकर्षो, तथा ऽक्षमिन्द्रिये ॥

२ A die ३ A board for

playing. ४ Attraction. ५ Drawing of a bow. १ Organ of sense. २ A die.

३ A measure of 16 २२२ ना द्यूताऽङ्गे कर्ष-चक्रे व्यवहारे कलि-द्रुमे, ।
karshas. 4 Wheel.

५ Law suit. ६ The bellerick myrobalan. ७ The base of the Ear.

१ Agriculture.

२ Fire with cowdung.

कर्षूर् वात्ता करीषाऽग्निः, कर्षः कुल्याऽभिधायिनी, ॥

३ A channel.

१ Virility.

२ Manly act.

३ Semen virile.

१ A bribe. २ Flesh.

३ Food.

२२३ पुम्-भावे तत्-क्रियायां च पौरुषं, विषमप्सु च, ।

१ Water. २ Poison.

उपादाने स्यामिषं स्यादपरावे ऽपि किल्बिषम्, ॥

१ An offence. २ Sin.

१ Rain.

२ A

country. ३ A year.

४ Shower. ५ Eunuch.

६ A

View.

७ Intellect.

१ Splendour.

२ Ray of light.

२२४ स्याद् वृष्टौ लोक-धात्वंशे वत्सरे वर्षमन्त्रियाम्, ।

प्रेक्षा नृत्तेक्षणं प्रजा, भिक्षा सेवा ऽर्थना भृतिः, ॥

१ Service. २ Begging. ३ Hire, wages. ४ Alms.

१ Perceptible.

२ Superintendent.

२२५ त्विद् शोभा ऽपि, त्रिषु परे, न्यक्षं कात्स्य-निकृष्टयोः, ॥

१ Entire. २ Inferior.

प्रत्यक्षे ऽधिकृते ऽध्यक्षो, रूक्षस् त्वप्रेण्यचिक्षणे, ॥

१ Unfriendly. २ Rough.

१ A lac.

३ Target;

‘व्याजसंख्याशरन्वेषु लक्षं, घोषौ रवत्रजौ ।

१ A sound. २ A multitude.

१ An ape. २ Head.

३ Wall. ४ Horn.

कपिशीर्षं भित्तिशृङ्गे ऽनुतर्षद् चषकः मुरा ॥ २३ ॥

१ Vessel. २ Wine.

१ Disease. २ Fault;

३ Night.

दोषो वातादिके, दोषा रात्रौ, दक्षो ऽपि कुकुटे ।

१ Prudent. २ A Cock.

१ Tip of a trunk.

२ Sipping.

शुण्डाग्रभागे गण्डूषो द्वयोश्च च मुखपूरणे ॥ २४ ॥

इति शान्ताः ।

१ The sun.

२ A goose.

३ Vishnu. ४ Supreme being. ५ Soul. ६ Life. ७ Wind. ८ A sage.

१ A calf.

२ A year. ३ Breast.

४ Cuculus. ५ God. ६ Antelope. ७ Flamingo. ८ Elephant. ९ A bee.

वत्सी तर्णक-वर्षो द्वौ सारङ्गाश्च च दिवौकसः, ॥

१ A bird; Cuculus. २ God. ३ Antelope. ४ Flamingo. ५ Elephant. ६ A bee.

Taste or sentiment in dramas. २२७ शृङ्गाराऽदौ विषे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रसः, ।

2 Poison. 3 Semen virile. 4 Quality. 5 Love. 6 Water.

7 Quick silver. 8 The earth. 9 Tongue.

1 An ear-ring.

पुंसुत्तंसावतंसौ द्वौ कर्णपूरे अपि शेखरे, ॥

2 A crest.

1 A class of deities. 2 Fire. २२८ देव-भेदे अनले रश्मौ वसू, रक्ते धने वसु, ।

3 Lustre. 4 Gem. 5 Wealth.

1 VISHNU. 2 Brahma. विष्णौ च वेधाः, स्त्री लाक्ष्मीर् हिताऽशंसाऽहि-दंष्ट्रयोः, ॥

3 A wise man.

4 Killing, murder. 1 Benediction. 2 Fang of a serpent. 3 Killing.

1 Request.

२२९ लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये, हिंसा चौर्याऽदि-कर्म च, ।

2 Thirst.

2 Injury, mischief, as robbery, etc.

1 Slaughter.

प्रसूरक्षा अपि, भू-न्यावौ रोदस्थौ रोदसी च ते; ॥

2 A mare.

2 Earth and sky.

2 Mother.

1 Flame.

२३० ज्वाला-भासौ न पुंस्यर्चिर्, ज्योतिर् भ-योत-दृष्टिषु, ।

2 Light.

1 A star. 2 Light. 3 Pupil of the eye. 4 The sun. 5 Fire.

1 Sin. 2 An offence.

पापाऽपराधयोरागः, खग-बाल्याऽदिनोर् वयः, ॥

1 A bird. 2 Age.

1 Splendour.

२३१ तेजः-पुरीषयोर् वर्चो, महश् चोत्सव-तेजसोः, ।

2 Ordour.

1 A festival 2 Light.

1 Quality of passion. 2 Woman's menses. 3 Dust. 4 Pollen.

रजो गुणे च स्त्री-पुष्पे, राहौ ध्वान्ते गुणे तमः, ॥

1 Moon's ascending node. 2 Darkness.

3 Third quality. 4 Grief.

1 Poetical metre.

२३२ छन्दः पदे अभिलाषे च, तपः कृच्छ्राऽदि-कर्म च, ।

2 Desire. 3 Vedas.

1 Austerity, penance. 2 Vow. 3 Month of Magha.

1 Strength.

सहो वलं, सहा मार्गो, नमः खं, श्रावणो नमाः, ॥

2 Month of Agraḥdyāna.

1 The sky. 2 The month of Sravana.

1 A house.

२३३ ओकः सद्माऽश्रयश् चौकाः, पयः क्षीरं पयोऽम्बु च, ।

2 Shelter.

1 Milk. 2 Water.

1 Splendour.

ओजो दीप्तौ वले, लोत इन्द्रिये निम्रगा-रये, ॥

2 Strength.

1 Organ of sense. 2 Stream of a river.

१ Dignity. २ Splen-२३४ तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रे अप्यतस् त्रिषु, ।
dour. ३ Strength.

४ Semen virile.

१ Intelligent.

विद्वान् विदंश्च, वीभत्सो हिंसो अप्यतिशये त्वमी, ॥

२ Learned.

३ Having a true knowledge of the Soul.

१ Mischievous, cruel. २ Envious. ३ Arjuna.

१ Very old.

२३५ वृद्ध-प्रशस्योर् ज्यायान्, कनीयांस्तु युवाऽल्पयोः, ।

२ Very excellent.

१ Very young. २ Very small.

१ Very great.

वरीयांस्त्रूच-वरयोः, साधीयान् साधु-चादयोः, ॥

२ Very excellent.

१ Very right. २ Very firm.

इति सान्ताः ।

१ A leaf.

२३६ दले अपि बहूं, निर्बन्धोपरागाऽकांशदयो ग्रहाः, ।

३ A peacock's tail.

१ Seizure. २ An eclipse. ३ A planet.

१ A door.

द्वार्यापीडे काथ-रसे निर्यूहो नाग-दन्तके, ॥

२ A chaplet.

३ Wood jutting out of a wall. ३ A wooden peg.

१ The string २३७ तुला-सूते अशाऽदिर-रस्मौ प्रभ्राहः प्रभ्रहो अपि च, ।
suspending a balance. २ A rein. ३ A prisoner. ४ Restraint. ५ An arm.

१ A wife. २ Family; dependent.

पक्षी-परिजनाऽदान-मूल-शापाः परिभ्राहाः, ॥

३ Acceptance. ४ Origin, root.

५ Oath. ६ Quarrel.

१ A wife.

२३८ दारेषु च गृहाः श्रोण्यामप्यारोहो वर-स्त्रियाः ।

२ A house.

१ A woman's waist. २ Ascents of a climbing plant or a hill.

३ A rider. ४ Length. ५ Height.

१ A multitude.

व्यूहो वृन्देऽप्यहिर् वृत्रे अप्यमीन्द्रकांस् तमोपहाः, ॥

२ An array of troops.

३ Fabrication. ४ Reasoning.

१ The demon *Vritra*. २ Serpent. ३ A rampart.

४ Fire. २ The moon. ३ The sun.

१ Retinue.

२३९ २३९ परिच्छदे नृपाहेऽथे परिबर्हो,

३ Insignia of Royalty.

४ A thing. ४ Wealth.

इति हान्ताः ।

अव्ययाः-परे ।

Indeclinables.

१ A little.

आङ्गिष्ठदर्थे अभिव्यातौ सीमाऽर्थे वातु-योग-जे, ॥

२ Until.

३ Boundary. ४ As a preposition.

5 Oh (remembering). 6 As a supplement. 1 Ah ! (angrily). 2 Alas (sorrowfully). 3 As a collection.

1 Sinful. 2 Bad. 3 A little. पाप-कुरुत्सेषदर्थे कु, धिङ् निर्भत्सन-निन्दयोः ॥

1 Fy ? (menacingly). 2 Fy ! (reproachfully).

1 Moreover. 2 And. २४१ चाऽन्वाचय-समाहारेतरेतर-समुच्चये, ।

3 Mutually. 4 Also.

5 Conversely. 6 Exclusively. 7 Forthwith. 8 Expletive.

1 Well (a benediction.) 2 Safe. स्वस्त्याशीः क्षेम-पुण्याऽस्त्रौ, प्रकर्षे लङ्घने पृथिति, ॥

1 Very. 2 Surpassing.

1 What ? (interrogatively). २४२ स्वित् प्रश्ने च वित्के च, तु स्याद् भेदेऽवधारणे, ।

2 (Doubtingly). 1 But (indicating difference). 2 Indeed. 3 And. 4 Again. 5 Expletive.

1 Together. 2 Once. 3 Always. सकृत् सहैकवारे चाप्याग्राद् दूर-समीपयोः, ॥ १ Far. 2 Near.

1 Westward. २४३ प्रतीच्यां चरमे पश्चादुत्ताऽप्यर्थ-विकल्पयोः, ।

2 Behind. 1 Also. 2 What ? 3 Either or. 4 Doubt. 5 Expletive.

1 Again, often. २४४ पुनः-सहाऽर्थयोः शश्वत्, साक्षात् प्रत्यक्ष-तुल्ययोः, ॥

2 Always. 3 Together. 4 Perpetually. 1 In presence, before. 2 As, like.

1 Also ! (Sorrow) २४५ खेदाऽनुकम्पा-संतोष-विस्मयाऽस्तमन्त्रणे बत, ।

2 (Compassion).

3 Joy. 4 Surprise. 5 Vocative.

1 Oh (joy). हन्त हर्षेऽस्तुकम्पायां वाक्याऽस्तरम्भ-विषादयोः, ॥

2 (Pity).

3 (Inceptive). 4 Alas ! 5 Gift. 6 Certainly.

1 Instead. 2 Each, २४५ प्रति प्रतिनिधौ वीप्सा-लक्षणाऽस्त्रौ प्रयोगतः, । respectively.

3 Towards. 4 For. 5 Portion. 6 Exchange.

1 Therefore. इति हेतु-प्रकरण-प्रकर्षाऽस्तदि-समाप्तिषु, ॥

2 Thus.

3 So, well known, 4 Election. 5 Even so. 6 Opinion. 7 Option. 8 So, of this form of finis. 10 Presence. 11 Existence. 12 Determination.

1 Eastward. २४६ प्राच्यां पुरस्तात् प्रथमे पुराऽर्थेऽग्रत इत्यपि, ।

2 Prior, first. 3 Formerly. 4 In front.

1 As अस्ति as (the whole). 2 Until.

3 Number. 4 As much as there are.

१ Auspicious २४७ मङ्गलाऽनन्तरारम्भ-प्रभ-कास्त्वयेष्वथो अथ, ।
 particle. 2 After. 3 Beginning. 4 Question. 5 In detail. 6 Premissing. 7 Order.
 8 And. 9 Either or.
 1 In vain. २४८ वृथा निरर्थकाऽविध्योर्, नानाऽनेकोभयाऽर्थयोः, ॥
 2 Wrong. 1 Many. 2 Both. 3 Without.
 1 What? (interrogative). 2 Or. २४९ नु पृच्छायां विकल्पे च, पश्चात्-साहश्ययोरनु, ।
 3 Doubt. 1 After. 2 Like. 3 Each. 4 Along. 5 Under.
 1 Interrogative २५० प्रभा ऽवधारणा ऽनुजा ऽनुनया ३३मन्त्रणे ननु, ॥
 particle.
 2 Certainly. 3 Assent. 4 Kind expression. 5 Vocative particle.
 6 Reproach. 7 Response.
 1 Reprehensive २५१ गर्हा-समुच्चय-प्रभ-शङ्का-संभावनास्वपि, ।
 particle.
 2 Even. 3 Interrogation. 4 Earnest desire. 5 Doubt. 6 Possibility.
 7 Seeking. 8 Corroberation. 9 Even. 10 Little.
 1 As like. २५२ उपमायां विकल्पे वा, सामि त्वयै जुगुप्सिते, ॥
 2 Or, either. 1 Half. 2 Blameably.
 3 Only. 1 With together. २५३ अमा सह समीपे च, कं वारिणि च मूर्धनि; ।
 2 Near. 1 Water. 2 Head. 3 Ill. 4 Ease.
 1 Like, as. 2 Thus. २५४ इवेत्थमर्थयोरेवं, नूनं तर्केऽर्थ-निश्चये, ॥ १ Perhaps.
 3 Instruction. 2 Certainly.
 4 Command. 5 Certainty. 6 Consent. ३३Recollection.
 1 Silently. २५५ तृष्णीमर्थे सुखे जोषं, किं पृच्छायां जुगुप्सने, ।
 2 At ease. 1: What? (interrogative). 2 Bad; ill.
 1 Evidently. २५६ नाम प्राकाश्य-संभाव्य-क्रोधोपगम-कुत्सने, ॥
 2 Possibly.
 3 Recollection. 4 Wrath. 5 Indignancy. 6 Reproach. 7 Pretence. 8 Surprise.
 1 Ornament. २५७ अलं भूषण-पर्याति-शक्ति-न्वारण-वाचकम्, ।
 2 Enough. 3 Able.
 4 Prohibition. 5 Uselessness.
 1 Indicative of doubt २५८ हुं वित्के परिप्रेक्षे, समया ऽन्तिक-मथयोः, ॥
 and reflection.
 2 Interrogation. 3 Yes. 4 Fear. 5 Reproach. 6 Dislike.
 1 Near. 2 Within, midst.
 1 Again. 2 But. २५९ पुनर-प्रथमे भेदे, निर् निश्चय-निषेधयोः, ।
 on the contrary. 1 Certainly. 2 Negation.
 1 Ancient story. २६० स्यात् प्रबन्धे चिराऽतीते निकटाऽगामिके पुरा, ॥
 2 Old. 3 Past.
 4 Near. 5 Future. 6 Proximity.

1 Expansion.	२५४ ऊर्ध्वरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, ।
2 Assent.	
1 Heaven.	
2 The next world.	स्वर्गे परे च लोके स्वर्, वार्ता-संभाव्ययोः किल्, ॥
3 Sky.	1 News : so reported. 2 Probably. 3 Inquiry. 4 Falseness. 5 Displeasure.
1 Prohibition.	२५५ निषेध-वाक्याऽ लङ्कार-जिज्ञासाऽ नुनये रुलु, ।
2 Expletive.	
3 Inquiry. Conciliation.	
1 Near.	समीपोभयतः-शीघ्र-साकल्याऽभिमुखे ऽभितः, ॥
3 Quickly.	4 Entirely. 5 In front.
1 Name.	२५६ नाम-प्राकाशययोः प्रादुर्, मिथोऽन्योन्यं रहस्यपि, ।
2 Appearance.	1 Mutually. 2 In private.
1 Concealment.	तिरोऽन्तर्धौं तिर्यगर्थे, हा विषाद-शुगर्तिषु, ॥
2 Awry.	1 Alas ! (sorrow). 2 Grief. 3 (Regret).
3 Contempt.	
1 Indication of wonder.	२५७ अहहेत्यनुते खेदे, हि हेताववधारणे, ।
2 Of pain or fatigue.	1 Because, for. 2 Indeed.
3 Length.	

इति नानाऽर्थ-वर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः २५६॥, क्षेत्रोऽस्त्रोऽ २४ ॥

अथाऽन्यय-वर्गः । ४

3 Long time.	१ चिराय चिररात्राय चिरस्याऽस्याद् चिराऽर्थकाः
5 Again and again ; frequently.	मुहुः पुनःपुनः शश्रदभीक्षणमसकृत् समाः ॥
7 Soon ; instantly.	२ स्ताग् श्वासित्यञ्जसा ऽहाय द्राक् मङ्गक्षु सपदि द्रुते ।
6 Much ; very.	बलवत् सुष्टु किमुत स्वत्यतीव च निर्भरे ॥
6 Without ; except.	३ पृथग् विना ऽन्तरेणते हिरुद् नाना च वर्जने ।
4 Because ; therefore. 2 Some.	यत् तद् यतस् ततो हेताव-साकल्ये तु चिच् चन ॥
2 Sometimes.	४ कदाचिज् जातु, सार्थं तु साकं सत्रा समं सह ।
5 Together with.	आनुकूल्याऽर्थकं प्राध्वं, व्यर्थके तु वृथा मुधा ॥
1 Conformity.	
2 In vain.	

6 Either, or (indicating deliberation).
6 Expletives.

2 By day.
2 By night.

2 Crooked, bent ; awry.

6 Vocative particles.
1 Near. 2 Midst.

1 Inconsiderately, suddenly.

4 Oblations to the gods.

3 A little.
2 In the next life.

6 As, like. 2 Ah! (indicating surprise).

2 Silently.
2 Instantly.

2 Indication of joy. 1
3 Between ; amidst.

1 Forcibly,
violently.

2 Properly.

4 No, not.

2 If.
2 Truly.

2 Apparent.
3 Yes.

4 Every way ; all around.

1 Willingly.
1 Be it so. 2 Indeed.

५ आहो उताहो किमुत विकल्पे किं किमूत च ।

तु हि च स्म है वै पाद-पूरणे, पूजने स्वति ॥

2 Particles of praise and reverence.

६ दिवा ऽहीत्यथ दोषा च नक्तं च रजनाविति ।

तिर्यगर्थे साचि तिरोऽप्यथ संबोधनाऽर्थकाः ॥

७ स्युः प्याद् पाढङ्ग है है भोः, समया निकषा हिरुक् ।

अ-तकिते तु सहसा, स्यात् पुरः पुरतो ऽग्रतः ॥

3 Before, in front.

८ स्वाहा देव-हविर्-दाने श्रौषद् वौषद् वषद्, स्वधा ।

1—to manes.

किञ्चिद्दीषन् भनागल्पे, प्रेत्याऽसुत्र भवाऽन्तरे ॥

९ व वा यथा तथेवैवं साम्ये, ऽहो हीति विस्मये ।

मौने तु तूष्णीं तूष्णीकां, सद्यः सपदि तत्क्षणे ॥

१० दिष्ट्या समुपजोवं चेत्यानन्दे, ऽथा ऽन्तरे ऽन्तरा ।

अन्तरेण च मध्ये स्युः, प्रसद्य तु हठाऽर्थकम् ॥

११ युक्ते द्वे सांप्रतं स्थाने, ऽभीक्षणं शश्वदनारते ।

2 Continually, perpetually.

अ-भावे नहा नो नाऽपि, मा स्म मा ऽलं च बारणे ॥

3 Negative and prohibitive.

१२ पक्षाऽन्तरे चेद् यदि च, तत्वे लद्धा-ऽज्ञासा द्वयम् ।

प्राकाश्ये प्रादुराविः स्यादोमेवं परमं मते ॥

१३ समन्ततस् तु परितः सर्वतो विष्वगित्यपि ।

अ-कामाऽनुमतौ काममस्योपगमेत् तु च ॥

1 Indicating contradiction. १४ ननु च स्याद् विरोधोक्तौ, कश्चित् काम-प्रवेदने ।
1 Introductory of a kind question.

2 Improperly ; unseasonably. निष्पमं दुष्पमं गर्हेये, यथास्वं तु यथायथम् ॥
2 As thereto appertaining.

2 Falsely. १५ मृषा मिथ्या च वितये, यथार्थं तु यथातथम् ।
2 Indeed.

5 Properly, suitably. स्युरेवं तु पुनर् वै वेत्यवधारण-वाचकाः ॥

1 Before ; anterior. १६ प्रागतीता ऽर्थकं, नूनमवश्यं निश्चये द्वयम् ।
2 Certainly ; necessarily.

1 A year. संवद् वर्षे, ऽवरे त्वर्वागमेवं, स्वयमात्मना ॥

2 Former, prior. 1 Assent, consent, promise. 1 Self ; or himself.

1 Little ; low. १७ अल्पे नीचैर्, महत्युक्तैः, प्रायो भूम्यन्दुते शनैः ।
1 Frequently ; generally. 1 Slowly.

1 Great ; high, load. सना नित्ये, बहिर् वाह्ये, स्मा ऽतीते, ऽस्तम-दर्शने ॥

1 Perpetually, ever. 1 Formerly. 1 Disappearance.

1 External ; out. 1 Present ; now, being. १८ अस्ति सत्त्वे, रुषोक्तावु, ऊँ प्रभे, ऽनुनये त्वयि ।
1 Interjection, expressive of wrath. 1 Interrogative particle. 1 Encouraging vocative.

1 Particle indicating reflection. हुं तर्के स्यादुषा रात्रेरवसाने, नमो नतौ ॥
1 Close of the night ; morn, break of day. 1 Hail ! salutation ; bow.

1 Again. १९ पुनरर्थे ऽहं, निन्दायां दुष्टु, सुष्टु प्रशंसने ।
1 Well.

1 Evening, close of the day. सायं साये, प्रगे प्रातः प्रभाते, निकषा ऽन्तिके ॥
2 Morning. 1 Near.

1 Favourably. अमाऽनुगुण्ये, स्मरणे हुं, फह् विप्रनिराकृतौ ।
1 Well (showing remembrance). Oh (to remove spells etc.)

1 Acceptingly. अङ्गीकृतौ स्यादर्थे हुं हीनसंबोधते त्वरे ॥१॥ 3 Hastily.

2 Callingly. २० परत् परार्थैषमो ऽब्दे पूर्वे, पूर्वतरे, यति ।

1 Last year ; penult, and present years. अद्याऽत्राऽहयथ पूर्वे ऽहीत्यादौ पूर्वोत्तराऽपरात् ॥
2 A former day, etc.

1 To-day. २१ तथा ऽधराऽन्याऽन्यतरेतरात् पूर्वेषुराऽददयः ।
उभयद्युश् चोभयेषुः, परे त्वहि परेद्यवि ॥

1 Yesterday. 1 Both days. 1 Next day.

१ Yesterday.
१ Tomorrow.

२२ ह्यो गते, सनागते ऽहि श्वः, परश्वस् तु परे ऽहनि ।
1 The day after to-morrow.

२ Then, at that time.

तदा तदानीं, युगपदेकदा, सर्वदा सदा ॥

२ At once ; at the same time. २ Always ; at all times.

५ Now ; at this time.

२३ एतहि संप्रतीऽदानीमधुना सांप्रतं तथा ।

१ East, North, West, etc.

दिग्-देश-काले पूर्वाऽदौ प्रागुदक्-प्रत्यगाऽदयः ॥

इत्यव्ययवर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः २३, क्षेत्र० श्लो० १.

अथ लिङ्गाऽदिसंग्रहवर्गः ५

१ स-लिङ्ग-शास्त्रैः सन्नाऽदिकृत-तद्वित-समाप्त-जैः ।

अनुस्तैः संग्रहे लिङ्गं संकीर्ण-वदिहोन्नयेत् ॥

The following are feminine, viz.

(a) Monosyllables in ई or ऊ.

२ लिङ्ग-शेष-विधिर् व्यापी विशेषैर् यद्य-वाधितः, ।

ख्यामीदूर्व-विरामैकाऽच्, स-योनि-प्राणि-नाम च, ॥

(2) Names of female beings.

(b) Terms signifying lightning, night, creeper, Lute, Quarter, earth, river, modesty.

३ नाम विद्युन्-निशा-बली-वीणा-दिग्-भू-नदी-हियाम्, ।

(c) A compound in अ with a numeral.

अदन्तैर् द्विगुरेकाऽर्थो, न स पात्र-युगाऽदिभिः, ॥

(2) Except those ending in पात्र of युग.

(d) A noun ending in the affixes तल् वृन्दे येनि-कव्य-त्रा, वैर-मैथुनिकाऽदिवृन्, ।

तल् Showing Multitude ; in य, इति, कव्यत्, त्रः ब्रुन् (Expressing group).

(e) Or in अनि.

खी-भावाऽदावनि-क्तिण्-षुल्-णच्-णुच्-क्यव् युजिज्ञ-

(imprecation). २ क्तिन् (abstract idea). ३ षुल् (disease). नि-शा:, ॥

४ णच् (reciprocity). ५ णुच् (state).

६ क्यव् (या)-abstract sense. ७ युज् (अना)-abstract sense. ८ इश् (इ)-question and reply. ९ अङ् (अ-आ)-abstract sense. १० नि-abstract

import. ११ शा (आ)-abstract sense.

(f) Or in certain unādi affixes.	५ उणास्सदिषु निर्लीश् च, डथाषूडन्तं चलं स्थरम्, ।
(1) नि, ऊ, ई.	(g) Or in a feminine termination.
(h) Or in ए etc. indicating a weapon at play.	तत् क्रीडायां प्रहरणं चेन, मौष्ट्रा पाल्वा ण-दिक्, ॥
(i) Or in अ following अन्, implying place, time, circumstance	1 Boxing. 2 Playing at fisty cuff.
1 Flying along like an eagle.	६ घजो अः सा क्रिया स्यां चेद्, दाण्डपाता हि फाल्युनी, । इयैनम्पाता च मृगया, तैलम्पाता स्वधेति दिक्, ॥ Stick-flowing festival.
(j) Diminutives. Formed by giving the feminine termination to a masculine noun.	(1) Oil throwing.
(k) And the particular nouns here enumerated.	७ ख्री स्यात् कान्चिन् मृणाल्यास्सदिर् विवक्षाऽपचये यदि, । 1 City. 2 Nyctanthes arbortristis. 3 Commentary, annotations; a journal 4 Grislea tomentosa. 5 A calendar. 6 Cytisus cajan.
7 Plant. 8 A bird. 9 Hiccough.	८ सिंध्रका सारिका हिका प्राचिकोल्का पिपीलिका ।
10 A gadfly. 11 Firebrand.	१० गद्धि । 11 फारेंड्रैंड ।
12 Ant.	१२ अन्ट ।
13 Diospyros mclanoxyton.	१३ तिन्दुकी कणिका भङ्गः सुरज्जा-सूचि-माद्यः ॥
14 Atom spark. 15 Fracture Decaption; Wave; Irony.	१४ अटम स्पॉक । १५ फ्रैक्चर डेकॉप्शन ; वेव ; इरोनी । १६ माइन ओपनिंग ।
17 Needle. 18 Young leaves.	१७ नीडल । १८ यूंग लेफ्स ।
19 Scum. 20 Criticising.	१९ स्कूम । २० पिन्ड्हा-वितप्ता-काविण्यश् चूर्णिः शाणी दुणी दरत् ।
21 Measure. 22 Selected argument.	२१ मीर । २२ सेलेक्टेड एर्गमेंट ।
24 Centipede. 25 Barbarian.	२४ सेंटिपेड । २५ बाबरियन ।
26 Extreme pain. Destruction.	२६ साति: कन्था तथा स्सन्दी नाभी राजसभा अपि च ॥
27 A rug. 28 Bed. 29 Navel.	२७ एरग । २८ बेड । २९ नेवल । ३० देवरी कर्नल ।
31 Cymbals.	३१ झङ्गरी चर्चरी पारी होरा लद्वा च सिध्मला ।
32 Rejoicing.	३२ रिंगिंग ।
33 Cup.	३३ कप । ३४ राशि ऑफ डोजिकल साइग्न एस्ट्रोलॉजी ।
37 Lac.	३७ लैक्षा ।
38 Nit.	३८ निट ।
39 Mouthful water.	३९ लैक्षा लिक्षा च गण्ड्हा गुग्गसी चमसी मसी । ॥
40 Gout 41 Spoon.	४० गूट । ४१ स्पून । ४२ इंक ।
	इति ख्री-लिङ्ग-संग्रहः ।
The following are १२ पुंस्त्वे स-भेदाऽनुचराः स-पर्यायाः सुराऽसुराः । masculine viz.	
(a) Nouns signifying gods, Demons.	
Heaven, sacrifice, . mountain, cloud, Sea, tree, time, school, arrow, enemy.	४३ स्वर्ग-यागाऽद्रिभेदाऽविष-द्रु-कालाऽसि-शराऽर्यः ॥

Ray of Light, १२ कर-गण्डोष्टु-दोर्-दन्त-कण्ठ-केश-नख-स्तनाः, ।
hand, check, lip, arm, tooth, Throat, hair, nail, A pap.

(b) Terms ending in अह or अह. अहाऽहाऽन्ताः, श्वेड-भेदा, रात्राऽन्ताः प्रागसंख्यकाः, ॥

(c) Names of poisons. (d) Compound terms in रात्र.

(e) Resins and gums other exculations of trees. १३ श्रीवेष्टाऽस्याश् च निर्यासा, असन्नन्ता अ-वाधिताः, ।

(f) Nouns in अस or अन्.

(g) Nouns in तु or रु. कशेरु-जतु-वस्तूनि हित्वा तु-रुविरामकाः, ॥

1 Root of scirpus maximus. 2 Lac. 3 A thing.

(h) In अ with a penult क्, etc. १४ क-ष-ण-भ-म-रोपान्ता यद्यन्ता अमी, अथ ।

(i) Or with a penult ष्, etc. प-थ-न-य-स-टोपान्ता, गोत्राऽस्याश्, चरणाऽह्याः, ॥

(j) Names of families. (k) Names of portions of the *Veda*.

(l) Names in धञ्, १५ नाम्यकर्तरि भावे च धञ-जब्-नङ्-ण-धाऽयुचः, ।

(m) In ल्यु, etc.

(n) In इमनिच्; ल्युः कर्तरीमनिच् भावे को, धोःकिः प्रासदितोऽन्यतः, ॥

(o) In क, क्ष. (p) ending in कि.

(q) The compound term अश्वदब्. १६ द्रन्देऽश्व-वदवावश्व-चदवा, न समाहते, ।

(r) कान्ति in composition prefixed or suffixed. कान्तः सूर्येन्दु-पर्याय-पूर्वोऽयः-पूर्वकोऽपि च, ॥

(s) The nouns here १७ वटकश् चा अनुवाकश् च रङ्गकश् च कुडङ्गकः ।

enumerated. १ Pulse. २ Hymn of Vedas. ३ Deer; eyelid.

4 Tree; Root; House; Arrowhead.

5 Feather. 6 Sam. veda. पुरुखो न्यूरुखः समुद्रश् च विट-पट्ट-धटा: खटा: ॥

7 Box. 8 Sodo-aite.

9 Cloth. 10 A balance. 12 Grass.

13 Townwell. १८ कोट्टार-घट्ट-हट्टाश् च पिण्ड-गोण्ड-पिचण्ड-वत् ।

14 A wharf.

15 A market. 16 Bump of food. 17 Mountaineers. 18 Abdomen.

19 Goitre.

20 A box.

21 A staff. 22 Multitude. 23 Scar. 24 Insect.

25 Bellows.

26 Dressing of hair.

27 Green colour. 28 Chewing the cud. 29 Samveda. 30 Bubble of water.

31 The plant.

32 Hundred

million. 33 Lathe 34 Form. 35 Mound of Earth. 36 A post.

37 Sun shine. २० आतपः क्षत्रिये नाभिः कुणप-क्षुर-केदराः ।
 38 A soldier. 39 A spear. 40 A razor. 41 Plant.
 42 A wave. 43 Arrow. पूर-क्षुर-न्युक्ताश् च गोल-हिङ्कुल-पुद्गलाः ॥
 44 Sorrel. 45 Globe. 46 Vermilion. 47 Soul. Body.
 48 Ghost. २१ वेताल-भल-मलाश् च पुरोडाशो ऽपि पट्टिशः ।
 49 Javelin. 50 Wrestler. 51 Oblation. 52 Battle axe.
 53 A Dish of half-boiled rice. कुल्माषो रभसश् चैव स-कटाहः पतद्रहः ॥
 54 Joy. 55 Shallow boiler. 56 A spitting pot.

इति पुंलिङ्ग-शेष-संग्रहः ।

(A) The following २२ द्वि-हीने ऽन्यच् च खाऽरण्य-पर्ण-श्वभ-हिमोदकम् ।
 are neuter : viz.

(a) Nouns signifying शीतोष्ण-मांस-रुधिर-मुखाऽक्षिः-द्रविणं बलम् ॥
 sky, forest, leaf, hole, frost, water, cold, heat, flesh, blood, mouth, eye, wealth, army,
 fruit, gold, copper, २३ फल-हेम-शुल्व-लोह-सुख-दुःख-शुभम् ।
 iron, pleasure, pain, good luck, ill luck.

Water, flower, salts, जल-पुष्पाणि लबणं व्यञ्जनान्यनुलेपनम् ॥
 same, perfumes.

(B) Numerals २४ कोट्याः शताऽदि-संख्याऽन्या, वा लक्षा, नियुतं च तत्, ।
 above 100.

(b) Dissyllables in द्वयस्कमसिसन्नतं, यदनाऽन्तम-कर्त्तरि, ॥ (c) Nouns in
 अस् इस् उस् or अन्.

(d) In त्र, स and ल. २५ त्राऽन्तं, स-लोपधं, शिष्टं, रात्रं प्राक्-संख्यया ऽन्वितम्, ।

(e) With स् and ल् as penult. (6) In रात्रि with a numeral.

(f) Compounds in पात्राऽद्यादन्तैरेकाऽर्थो द्विगुर् लक्ष्याऽनुसार-तः, ॥

(g) Nouns com- २६ द्वन्द्वैकत्वाऽव्ययीभावौ, पथः संख्याऽव्ययात् परः, ।
 pounded copula- tively or adverbially. (h) पथिन्, with a numeral or particle.

(i) छाया, with a षष्ठ्याश् छाया बहूनां चेद् विच्छायं, संहतौ समा ॥
 word in the 6th case. shadow of a flock of birds.

(j) समा in composition with the 6th case.

(C) Words showing २७ शालाऽर्था ऽपि परा राजाऽमनुव्याऽर्थादराजकात्, ।
 multitude.

1 Multitude of दासीसमं नृपसमं रक्षःसभिमा दिशः, ॥
 female slaves;

1 King's palace ; a meeting of Kings. 1 Multitude of demons.

(k) So in उपज्ञा, and उपक्रम. २८ उपज्ञोपक्रमाऽन्तश् च तदाऽस्तिव-प्रकाशने, ।
The creation by Brahma. कोपज्ञ-कोपक्रमाऽस्तिव, कन्योशीनर-नामसु, ॥
(j) Also कन्थै etc.

(k) Nouns in affixes having an abstract sense. २५ भावे न-ण-क-चिद्-भ्योऽन्ये समूहे भाव-कर्मणोः ।

(l) In अहे, with certain terms. अदन्त-प्रत्ययाःः युण-सुदिनाभ्यां त्वहः परः, ॥
(m) With terminations in अ.

(n) Adverbs and epithets of in-declinables. ३० क्रियाऽव्ययानां भेदकान्येकत्वे अयुक्त्य-तोटके ।

(o) The nouns here specified. चोचं पिच्छं गृहस्थूर्णं तिरीटं मर्म योजनम् ॥

1 Half eaten food. A palm fruit. 2 Peacock's tail.
3 House-pillar. 4 Turban. A diadem. 5 A joint. 6 Long measure.
7 Grand sacrifice. 8 Sacrifice. 9 Prose. 10 Verse; sugar.
11 Gem. 12 Commentary. 13 Minium. 14 Bark. 15 Dress of a mendicant. 16 A cage.
17 Atheistical philo-sophy. 18 Yellow orpiment. 19 Basket. 20 Cauldron. 21 Country.
इति नवुंसक-दोष-संग्रहः ।

(a) The nouns here specified are masculine and neuter. पुन्-नपुंसकयोः शोषोऽर्धर्च-पिण्याक-कण्टकाः ॥
1 Half a verse of Vedas. 2 Oil cake.
3 Thorn; A fault; Horripilation.

4 Sweet meat. ३३ मोदकस् तण्डकष् टङ्कः शाटकः कर्पटोऽर्द्धुदः ।
5 Performance. 6 Chisel. 7 Petticoat. 8 Cloth. 9 Million. Ophthalmia; A mountain.
10 Sin. 11 Exertion. 12 Book on medicine. 13 Tree. 14 Emblick myrobalan. 15 Hollow reed.
16 Leprosy, Wealth. 17 Head. 18 Rum. 19 Forcemeat. 20 Warhoof. 21 Well being. 22 Pavement; mine of gems.
23 Confluence. 24 Adhaka, A palm of silver. 25 Eye disease. 26 Expenses. 27 Indeelinable. 28 Dancing.
29 Bridle. 30 Bulbous root. 31 Cotton. 32 Opposite bank. 33 Yoke.
34 Sacrificial post. 35 Window. 36 Religious vessel. 37 Peas-porridge. 38 Spoon. 39 Bailey meal.

(b) Certain terms ३६ अर्धचार्चादौ वृत्तादीनां पुंस्त्वाद्वयं वैदिकं प्रभवम्, ।
as पृत् are exclusively neuter in popular speech except in vedas.

तन् नोक्तमिह, लोके उपि तत् चेदस्त्यस्तु शेष-वत् ॥
इति तुन्-नपुंसक-शेष-संग्रहः ।

(a) The following ३७ स्त्री-पुंसयोरपत्याऽन्ता, द्वि-चतुः-षट्-पदोरगाः ।
are masculine and feminine, viz. Patronimics. (b) Generic names of animals.
(c) Names of males, जाति-मेदाः, पुमाख्याश च स्त्री-योगैः सह, मल्लकः ॥
and by association, of females. (d) The terms here specified. 1 Oil vessel.

2 Wave. ३८ अर्मिर् वराटकः स्वातिर् वर्णको शाटलिर् मनुः ।
3 A cowry.

4 Star. 5 Pigment. 6 tree. 7 Woman's name.

8 Crucible. ९ A measure. मूषा सृपाटी कर्कन्धूर् यष्टिः शाटी कटी कुटी ॥
10 A jujube. 11 Staff. 12 A Petticoat. 13 Hip. 14 A hut.

इति स्त्री-पुंस-शेष-संग्रहः ।

(a) The following ३९ स्त्री-नपुंसकयोर् भाव-क्रिययोः ध्यज्, क्वचिच्च च वुच्, ।
are feminine and neuter, viz. Nouns in ध्यज् or वुच्, sometimes.

2 Propriety. औचित्यमौचिती, मैत्री मैत्र्यं, वुच् प्रागुदाहृतः, ॥
2 Friendship.

(b) Compounds in ४० षष्ठ्यन्त-प्राक्-पदाः सेना-छाया-शाला-सुरा-निशाः, ।
सेना, etc.

1 Army of men. स्याद् वा नृसेनं श्रानिशं गोशालमितरे च दिक्, ॥
2 Night in which dogs bark. 3 Cowpen.

(c) Numerals with आप् ४१ आवज्जन्तोत्तर-पदो द्विगुश् चाऽपुंसि, नश् च लुप्, ।
nouns in आप् or अन्.

2 Three beds. त्रिखट्वं च त्रिखट्वी च त्रितक्षं च त्रितक्ष्यपि,
2 Three carpenters. इति-स्त्री-नपुंसक-शेष-संग्रहः ।

(A) The nouns here ४२ त्रिषु पात्री पुटी वाटी पेटी कुबल-दाढिमौ ।
specified admit the three genders.

1 Vessel. 2 One hard. 3 Box.

4 A jujube tree. 5 Pomegranate.

इति त्रिलिङ्ग-शेष-संग्रहः ।

(B) The gender of the परं लिङ्गं स्व-प्रधाने द्वन्द्वे, तत्पुरुषे उपि तत्, ॥
final is retained.

(a) That of an other term is ४३ अर्थाऽन्ताः, प्राच्यलम्-प्राताऽपच-पूर्वाः परोपगाः, । followed in certain compounds.

(b) Numerals and pronouns. तद्विताऽर्थो द्विगुः, संख्या-सर्वनाम-तदन्तकाः, ॥

(c) Compound epithets. ४४ बहुवीहर-दिङ्-नाम्रामुखेयं तदुदाहृतम्, ।

(d) Epithets expressing a quality, thing, or action. गुण-द्रव्य-क्रिया-योगोपाध्यः परगामिनः, ॥

(e) Verbal active nouns. ४५ कृतःकर्त्यसंज्ञायां, कृत्याः कर्तेरि कर्मणि । passive nouns.

(f) Adjective derived from nouns. अणाद्यन्तास् तेन रक्ताद्यर्थे नानाऽर्थं-भेदकाः, ॥

(g) Some numerals, etc., do not vary. ४६ षट्-संज्ञकास् त्रिषु समा युष्मदस्त्-तिङ्गव्ययम् । परं विरोधे, शेषं तु ज्ञेयं शिष्ट-प्रयोग-तः ॥

इति लिङ्गाऽदिसंग्रहवर्गः ५. अत्र मूलश्लोकाः ४६, क्षे. क्लो. ०

४७ इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।
 सामान्य-काण्डस् तृतीयः साऽङ्ग एव समर्थितः
 इति तृतीयः सामान्य-काण्डः समाप्तः ।
 इत्यमरसिंह-कृतं नामलिङ्गाऽनुशासनम् ।
 काण्ड-व्यास्तम्कं साङ्गोपाङ्गं संपूर्णतामगात् ॥ १ ॥

अत्र मूलश्लोकाः ४८०॥; क्षे. क्लोकाः २५॥ सर्वे च मिलित्वा ५१३॥.

अमरकोशस्थश्लोकानां कोष्टकम्

प्र. काण्डे मू. क्लो. २८१॥; क्षे. क्लो. १८; सर्वे च मिलित्वा २९९॥
 द्वि. काण्डे मू. क्लो. ७३५॥; क्षे. क्लो. १४॥; सर्वे च मिलित्वा ७५०
 तृ. काण्डे मू. क्लो. ४८०॥; क्षे. क्लो. २५॥; सर्वे च मिलित्वा ५१३॥।

एवं सर्वेषां काण्डानां योगः मू. क्लो. १४९७॥; क्षे. क्लो. ५८;
 सर्वे च मिलित्वा १५६३.

ENGLISH WORD INDEX

The figures refer to the pages

(By D. G. Padhye)

A

Abandoned, 104
 Abdomen, 152
 Abeter, 23
 Able, 116, 129, 145
 Able to conquer, 76
 Abode, 58, 119, 121
     ,, lower men, 32
     ,, wealthy, 31
 Abridgment, 17, 107
 Abcess, 57
 Absolute, 138
 Abstraction, 106
 Abundance, 109, 131
 Abundance of shields, 109
 Abundant, 108
 Accent, 17
 Acceptance, 140
 Acceptingly, 144
 Accompaniment, 126
 Accompanying, 98
 Accomplished, 104
 Accomplishment, 126,
     127
 Accoutred, 75
 Accumulation, 109
 Acme, 32
 Acquaintance, 107, 128,
     131, 139
 Act, 107, 131, 132
     ,, of cooking, 111
     ,, good, 122
     ,, manly, 142

Act meritorious, 67
     ,, of pious liberty, 66
     ,, sacrificial, 66
     ,, valiant, 120
 Acting fearlessly, 96
 Action, 105, 117, 120
     ,, bodily, 131
 Active, 95
 Actor, 134
 Acutely interesting, 95
 Address, 18
 Adequacy, 138
 Adhaka, 154
 Adherence, 105
 Adieu, 101
 Adjoining, 101
 Adjudged, 98
 Adjustment, 127
 Adored, 104
 Adoring deities, 98
 Adorned, 60, 124
 Adorning, 60
 Adultery, 18
 Adulterine, 55
 Adversity, 77
 Affection, 21
 Affectionate, 96
 Affix, 130
 Afflicted by Vice, 98
 Affray, 106
 After, 146
 Again, 145, 146, 149
 Again and Again, 147
 Agastya, 10
 Age, 112, 140
     ,, 1st, 131
     ,, 3rd, 132, 143
     ,, 4th, 130, 132
     ,, old, 55, 111
 Aged, 56
 Agony, 111
 Agraayan, 13, 143
 Aggregate, 55, 68
 Agreement, 15, 122
 Agriculture, 80, 142
 Ah, 145, 148
 Air, 7
     ,, inhaled, 7
 Airhole, 31
 Ajwaen, 46
 Akanandi, 41
 Alangium, 36
 Alas, 145, 147
 Alertris, 40
 All, 101
 Alligator, 26
 Alluvion, 25
 Alms, 80, 135, 142
 Alœ, 40
 Alone, 102, 111, 138
 Alphabet, 116
 Also, 140
 Altar, 66
 Altitude in Shooting, 77
 Always, 145, 150
 Amaranth, 45, 116
     ,, blue, 40
     ,, crimson, 40

Amaranth yellow, 40
 Ambasta, 90
 Amidst, 148
 Amphisbyna, 23
 Anarchy, 125
 Ancient, 102
 Ankle, 58
 And, 145, 146
 Andropogon
     schœnanthes, 110
 Anethum, 42
 Anger, 131
 Angle, 115
 Angry, 21
 Animal, 19, 49, 51, 92, 140
 Animal aquatic, 26
 Animosity, 89
 Anirudha, 4
 Annexed, 103
 Anointment, 151
 Anointed, 103
 Answer, 17, 136
 Ant, 151
 Antelope, 48, 112, 142
 Anterior, 149
 Anus, 58
 Anything to be done, 132
 Apartment of Queens,
     32, 115
 Apamarga, 41
 Ape, 48, 110, 112, 134 142,
 Apparel, 135
 Apparent, 102, 148
 Appearance, 147
 Appeased, 73
 Apple, (elephant) 35
     ,, thorn, 40
     ,, wood, 35
 Appointed, 103
 Appointing, 106
 Apprehension, 107
 Apprehensive, 99
 Approved, 134
 Arbour, 114, 135
 Archer, 75
 Archery, 75, 77
 Architect, 118
 Arena, 112
 Aries, the Head of, 10
 Argument, 141
     ,, objected, 141
     ,, opposed, 17
     ,, selected, 157
 Arm, 59, 144, 152
 Armed, 56, 75
 Arming, 133
 Armpit, 59, 132
 Armour, 75, 90, 112, 115,
     121
 Army, 70, 77, 115, 119,
     135, 141, 150
     ,, in disorder, 78
     ,, in motion, 78
     ,, of men, 155
 Arranged, 103, 116
 Array, 76, 144
 Arrogance, 21, 124
 Arrow, 77, 109, 112, 115,
     116, 125, 128, 132, 133, 137, 153, 158,
     172
 Assemble, 54, 50, 78,
     106, 114, 125, 131,
     135
     ,, of harlots, 54
     ,, old men, 55
     ,, of pregnant
     women, 54
 Assembly, 65, 119,
     122, 129, 131
 Assent, 146, 149
 Asterism, 10, 112, 118,
     130, 131, 138
 Astonished, 97
 Astringent, 131
 Astrologer, 71
 Astrology, 151
 Aswins, 6
 Asylum, 106
 Atis, 42
 Atmosphere, 8
 Atom, 130, 137
 Atonement, 131
 Attachment, 105

Attack, 106
 Attainable, 103
 Attainment, 127
 Attendant, 75, 133
   ,, of Kubera, 8
   ,, Siva, 4
   ,, Sun, 11
   ,, women, 70
 Attention, 108, 123
 Attentive, 95, 96, 102,
   111, 136
 Attraction, 141
 Audience, 31
 Augur, 93, 108
 Austerity, 143
 Authority, 117, 139
 Avaricious, 99
 Averting the face, 98
 Awakeners, 78
 Awn, 82
 Awning, 62
 Awry, 147, 148
 Axe, 77

B

Back, 59
   ,, belong to, 148
 Backbone, 58
 Back pump, 56
 Bad, 128, 145, 146
 Bahuda, 27
 Bakapurh, 40
 Baker, 82
 Bala, 44
 Balance, 152
 Balaram, 3, 129, 137
 Bald, 56, 114
 Baldness, 57
 Ball playing, 64
   ,, of rice, 116

Bali, 137
 Bamaithi, 41
 Bambu, 140
   ,, rod, 115
 Bambu-Shoot, 134
 Banana, 43
 Band-waist, 41, 78
 Bank opposite, 154
   ,, of shore, 113
 Bank-sand, 25
 Banner, 118, 125
 Barbarian, 91, 151
 Barber, 90, 116
 Barbreng, 43
 Bard, 90
   ,, by birth, 78
 Bardara, 45
 Bards in throngs, 78
 Bargain, 130, 133
 Bark, 34, 110, 154
 Barley fried, 84
 Barley-green, 81
 Barley half, 81, 82
   ,, ripe, 84
 Bar of Door, 32
 Barhai, 39
 Bark, made of, 61
 Barleiria, 42
   ,, blue, 40
 Barn, 95
 Barren, 34
 Barrier, 88
 Barter, 87
 Bashful, 97
 Bashfulness, 21
 Basket, 92, 25
   ,, winnowing, 82
 Basin, 26
 Bassin, 36
 Bassin, water, 36

Rassia, oval, 25
 Bastard widow's, 55
 Bat, 50
 Bathing, 62
   ,, after mourning, 96
   ,, religious, 68
 Bassia Latifolia, 124
 Battle, 121, 137, 139
 Battle-axe, 140, 153
 Bawd, 53
 Bayas, 36
   ,, growing in water, 36
 Beak, 51
 Bean, kidney, 81
 Bear, 48, 113
 Beard, 60, 126
 Bearded corn, 82
 Bearing of royal insig, 72
 Beast, 49, 51
 Beatitude, 15
 Beauty, 10, 131
   ,, exquisite, 10
 Beautiful, 109, 132, 137,
   139

Because, 147
 Became calm, 103
 Bed, 63, 132, 151
   ,, three 155
 Bedstead, 64
 Be it so, 148
 Bee, 50, 112, 134, 142
 Bee small, 50
 Bee large, black, 50
 Before, 145, 148, 149
 Beggar, 99, 141
 Begging, 67, 120, 142
 Beginning, 107, 131, 133,
   146

Behind, 145
 Being, 149

Being, living, 139
 „ of other, 51
 „ supreme, 136

Belief, 124

Believing, 97

Bell, 61

Belly, 58, 115, 128 136,
 Belly near the neck, 19

Bellows, 93, 152

Belonging to city, 136

Beloved, 100, 120

Belt, 61

Bending, 101

Benediction, 143

Benefit, 140

Benevolent, 122, 129

Bent, 36, 103, 148

Berry soft, 36

Between, 148

Bhadra, 13

Bhavani, 5

Bhismsa, 131

Bhumicamalaci, 44

Bhumigomb, 43

Bhumikaoura, dark, 43
 „ white, 43

Bhojpatri, 37

Bdlellium, 36

Bignomia, 35
 „ Blossom of, 63, 110

Bile, 57

Billows 24

Binduc gray, 37

Binding, 72

Bird, 14, 51, 112, 113, 118, 124, 125, 141, 143, 142, 151
 „ Catcher, 91
 „ Vishnu's, 113, 118, 130

Birth, 117, 119, 120, 139
 Bit, 121
 „ of bridle, 74

Bitter, 15

Black, 16, 121, 129, 138, 147

Blame, 17, 117

Blameable, 127

Blameably, 146

Blamed, 103

Blanket, 62, 137
 „ of hair, 128
 „ woolen, 89

Bland, 84

Blind, 57, 111, 124

Blood, 57, 119, 120, 132, 138, 153

Blossom, 58, 127, 139

Blotch, 56

Blotched, 57

Blow, 137

Blown as flower, 34

Bludgeon, 77

Blue dark, 16
 „ fly, 56
 „ gay, 49

Blunt, 123

Boa, large, 23

Board checked, 94

Boasting, 78

Boat, 23, 25, 58, 117, 118, 119, 123, 124, 125, 127, 135, 153

Boat handed, 25

Bodice, 62

Body dead, 80
 „ of a plough, 114
 „ of a serpent, 112

Boil, 56, 116

Boiled, 103

Boiler, 83, 136

Boiler, shallow, 153

Bold, 97

Bolt, 113

Bolt of door, 32

Bone, 58
 „ collar, 59
 „ on forehead, 112

Bonecattle fish, 89

Book, 126, 135

Boon, 134

Boot, 92

Booty, 92

Born, 121, 127
 „ of Low origin, 132

Borne, 103

Both, 146, 147

Bottle leather, 83

Bottom, 138

Bottom of a carriage, 74

Bound, 103, 120, 125

Boundary, 32, 144

Box, 152, 155

Boxing, 151

Bow, 19, 77, 149
 „ of Arjun, 77
 „ of Indra, 9
 „ Karna, 77
 „ Krishna, 4
 „ Siva, 4, 111

Bowmen, 75

Bow-string, 77, 116

Brace, 51

Bracelet, 61, 111

Brahma, 2, 110, 123, 124, 125, 128, 135, 143

Brahmin, 125

Braid, 60
 „ of hair, 117, 141

Brain, 57

Branch, 34, 112	Buinehi, 37	Cake mixed with curds, 84
Branch group of, 35, 129	Bulbous root, 154	Calamity, 111, 123, 126, 130, 133, 138, „ of seasons, 119
„ large, 34	Bulkiness, 137	Calcining, 126
„ of a tree, 123, 128	Bulky, 116, 138	Caldron, 154
Brass, 88, 131	Bull, 85, 112, 141	Calender, 151
Breadfruit, 39	Bull cattle yoked, 86	Calf, 142, 85
Breasts woman's, 132, 142	„ Hornless, 132	„ herd, 85
Breath, 80, 119, 140	„ large, 85	„ new born, 85
Brethren spiritual, 65	„ at Liberty, 85	Call, 17, 139
Brevity, 10	„ old, 85	„ of nature, 112
Bribery, 132	„ shoulder, 85	Calling, 106
Bride, 52	Bullion, 88	Callingly, 149
Bridge, 30, 117, 124	Bullock, 85	Calm, 121
Bridle, 154	Bump of food, 152	Calonji, 83
Brightness, 10, 112, 122	Burden of song, 140	Caluminated, 78
Brihaspati, 132	Burn, 7	Calumny, 120
Bringing forth, 106, 139	Burning, 106	Calx of brass, 89
Bringing up, 136	Burnt, 66, 103	Camel, 86
Broadchested, 91	Business, 116, 123	„ she, 111
Broom, 32	But, 145	„ young clogged, 86
Brother husband's, 55,	Butt, 77, 140	Camp, 72
56, 130	Butter clarified, 84	Camphor, 63, 135
Brother elder unmarried, 69	Butter fresh, 84	Canal, 27
Brother younger, 56	„ milk, 85, 114	Cancer, stars in, 10
Brother younger of Krishna, 4	„ of yesterday's milk, 84	Candid, 95
Brother-in-law Kings, 20	Butter milk with water, 85	Caniyar, 38
Brother's wife, 55, 130	Buttocks, 58	Canopy, 125
Brother of whole blood, 55	„ woman's, 58	Capable, 134
Brother and Sister, 55	Buttend weaver's, 135	Capital, 81
Brush, 139	Buyer, 87	Car, 135
Brown, 16	Bystanders, 65	„ other, 74
Bucket, 25, 92	Cacoli, 45	„ Indra's,
Bud, 35, 141	Cær, 50	„ with blanket, 74
„ as opening, 34	Cage, 92	„ covered, 74
Buddha, 2, 31, 64, 110, 114, 118, 123	Cajan cytisus, 157	„ with woolen cloth, 74
Buffalo, 48	Cake, 84	Caranj, 37

Cardamom, 138
 „ small, 47, 114
 Care, 113, 122, 125
 Caril, 40
 Carni, 46
 Carnivorous beast, 115
 Carpenter, 90, 109, 155
 „ three, 114
 Carriage drawn by oxen, 74
 Cart, 74
 Carthomus, 89
 Cartwright, 118
 Cascade, 33
 Casket, 64
 Cassia, woody, 45
 Cast, 102
 Castus, 46
 Cat, 48
 Catarah, 56
 Caterpillar, 49
 Cattle, 112
 „ for burden, 86
 „ for carriage, 86
 „ grazed, 85
 „ special, 85
 „ stock, 85
 „ young, 85
 Causal, 72
 Cause, 14, 117, 120, 121,
 126, 130, 140
 „ primary, 14
 Causing descend, 107
 Cave, 33
 „ artificial, 33
 Cavern, 120, 135
 Ceasing, 108
 Celasia, 43
 Celebrated, 95
 Celebrity, 108, 130
 Celestial, 128
 Cemetery, 80
 Censure, 17, 108
 Censured, 103, 120
 Cent, 102
 Centipode, 149, 151
 Ceremony religious, 131
 Certain, 115, 138, 140
 „ days of the
 „ lunar month, 126
 Certainly, 112, 139, 146,
 149
 Cerumen, 58
 Chaff, 82, 92, 120
 Chain for elephant's feet, 73
 Chair, 64, 135
 Chaitra, 13, 124
 Chakuliya, 41
 Chalk, red, 110
 Challenging, 106
 Chamberlain, 70, 118
 Chameleon, 49
 Champa flower, 37
 Chandala, 42, 90, 91
 Chandler, 91
 Change of form, 106
 Channel, 142
 Chaplet, 144, 63
 „ on forehead, 63
 „ on hair, 63
 „ on middle lock 63
 „ on neck, 63
 „ scarf, 63
 Chapter, 112, 123
 Character essential, 138
 Charge of trumpets, 133
 Charm, 133
 Charming, 100
 Charmaker, 90
 Charmoghas, 45
 Chariot-horse, 74
 Chariot war, 74
 Charioteer, 75, 90, 118,
 125, 118
 „ Indra's, 8
 Krishna's, 4
 Sun's, 116
 Chase, 92
 Check, 152
 Cheeks, 60
 Cheerful, 95
 Chewing the cud, 152
 Chief, 23, 100, 111, 112,
 118, 121, 122, 126,
 130, 135
 „ of snakes, 109
 Child, 55, 111, 116, 123,
 128, 139
 Chilness, 10
 Chin, 60
 China, 82
 Chisel, 111, 154
 „ of a carpenter, 93
 „ of iron, 93
 Chosen, 103
 Christi palma, 38
 Churn, 86
 Churning stick, 86, 115
 Circle, 111, 128, 134
 „ of hair on eye-
 brow, 117
 Circlet on forehead, 62
 Circular, 108
 Circumvention, 79
 Cissus, 43
 City, 31, 151
 „ of Indra, 5
 „ Kubera, 8

City serpents, 119
 City gate, 32, 114
 Citizen, 71, 129
 Citron, 35, 40
 Civil, 97
 Clamour, 17
 Clap, of thunder, 9
 Classes, 64
 Claying, 30
 Clean, 100, 120, 136
 Cleaning of persons, 62
 Cleaning, 107
     ,, with perfumes, 154
 Cleansed, 100
 Clear, 113, 118, 141,
 Clearness, 122
 Clever woman, 125
 Climbing plant, 125
 Clinching, 106
 Clitoria, 42
 Cloak warm, 62
 Close shaved, 56
 Cloth, 62, 94, 135, 138,
     152, 154
 Cloth Border, 140
     ,, bleached, 61
     ,, coarse, 62
     ,, dirty, 62
     ,, ends of, 62
     ,, fine, 62
     ,, materials, 61
     ,, new, 61
     ,, old, 62
 Clothed, 75
 Clothing, 127, 136
 Clotted hair, 115
 Cloud, 9, 118, 122, 125,
     130, 132, 151
     ,, belonging to, 9
 Cloudiness, 111
 Cloves, 62
 Clump, 128, 129
     ,, of grass, 82
 Cluster, 113, 115, 128
     ,, of blossoms, 35
 Coarsely, 101, 103
 Cock, 124, 142
 Cockle, 26
 Cock-fight, 116
 Cock-roach, 50
 Cocoanut, 154
 Coextending, 105
 Coix, 82
 Cold, 10, 153
 Colic, 137
 Coll, 74
 Collar, 61
 Collection, 109, 115
 College, 31
 Collision, 125
 Collyrium, 89
 Colour, 116
     ,, green, 152
 Comb, 64
 Combat, 78, 118, 119
 Combat mingled, 79
     ,, of animals, 126
 Comet, 118
 Command, 72, 122, 123,
     134, 139, 146
 Commencement, 132
     ,, deliberate, 65
 Commentary 151, 154
 Commerce, 80
 Commodity, 116
 Common, 102
 Compact, 116
 Companion, 70, 138, 139
     ,, of king, 70
 Company, 119
     ,, one of, 129
 Compassionate, 96
 Competent to an act, 96
 Complaisance, 71
 Compliant, 97
 Complication, 17
 Comprehension, 125
 Concealment, 127, 139,
     147
 Conceited of learning, 124
 Conceit of superiority,
     196
 Conciliation, 71, 147
 Conclusion, 15, 108
     ,, Demonstrated, 130
     ,, Right, 135
 Condiment, 83, 84, 126
 Conduct, 98, 120, 122
     ,, Good, 21, 138
 Conch, 26, 112, 114, 128
     ,, of Krishna, 4
 Conferring benefit, 106
 Confidence, 124, 128, 71
 Confident, 123
 Confidential, 71
 Confined, 98
 Confirmation, 115
 Conflagration of chaff, 138
 Conflict with animal, 140
 Confluence, 154
 Conformity, 147
 Confounded, 98, 101
 Confused, 97, 102
 Confusion, 129
 Connected in sense, 122
 Conqueror, 76
     ,, facing the foe, 76
 Conquest, 100
 Consent, 146, 149

Consequence, 115
 „ **future**, 72
 „ **immediate**, 72
Consideration, 122
Consonant, 136
Consort of Agastya, 10
Constipation, 56
Construction, 127
Consultation, 133
Consumption, 65, 130
Contact, 106
Conta chor, 47
Contiguous, 30, 101
Continuance in right way, 72
Continual, 105
Continually, 7, 148
Continuation, 123
Contempt, 17
Content, 97, 104
Contract of sale, 81
Contradiction, 107
Contrariety, 108
Contrary, 102, 110, 130,
 146
Contest, 17
Controversy decided, 122
Continuance in right way, 72
Conversely, 145
Conversant, 95
Conversation, 18, 122
Cook, 82, 116, 122
Copiously, 115
Copper, 88, 153
Copper-smith, 90
Copulation, 69, 126
Coral, 88, 138
Cord, 36, 92, 86
Cord passed over shoulder, 69
Coretya, 39
Coriander, 83
Corn, 82, 112, 138
Corn beard, 82, 132
Corner, 132, 137
Corner of eye, 60
 „ **elephant's eye**, 73
Corp asart, 25
Corporeal, 102
Corpulent, 56, 105
Corrosive, 102, 136, 146
Cotton, 43, 89, 154
 „ **made**, 61
 „ **wild**, 43
Cough, 56
Council of Gods, 6
Counted, 101
Countess, 100
Counsel, 134
Counsellor, 139
Country, 29, 142, 131,
 135, 154
 „ **of Barbarous**, 29
 „ **uninhabited**, 29
 „ **Waterless**, 132
 „ **of waterlilies**, 29
 „ **in Reids**, 29
 „ **story**, 134
Couple of men and female, 51
Courses of women, 54
Course, 73
Court, 32
 „ **Royal**, 151
 „ **yard**, 135
Courtesy, 106
Courtesan, 20, 53, 134
Cover, 139, 62
 „ **of well**, 26
Covered, 103
Covering, 10, 116, 127,
 136
Covering of Privy part, 126
Coveting of other's property, 21
Covetous, 97
Cow, 86, 115, 129, 138
Cow, barren, 86, 141
 „ **belonging to**, 84
 „ **brindle**, 86
 „ **calved**, 86
 „ **caving yearly**, 86
 „ **excellent**, 86
 „ **fit for bull**, 86
 „ **gone to bull**, 86
 „ **milked**, 86, 111
 „ **miscarried**, 86
 „ **tractable**, 86
 „ **white**, 86
Cowdung, 84, 142
 „ **dry**, 84
 „ **fire**, 142
Cowherd, 122
Cowtail, 72
Cow yielding, 86
Cowitch, 41
Cowpen, 113, 155
Crab, 26
Crafty, 99
Crane, 50
 „ **female Indian**, 50
 „ **Indian**, 50
 „ **Numidian**, 50
 „ **small female**, 50
Created, 115, 124
Creation, 112
 „ **by Brahman**, 154
Creator, 125
 „ **of bodies**, 76

Creditor, 8
 Creading, 22
 Creeper, 34, 150
    ,, spreading, 34
 Creeping, 97
 Creeping plant, 119
 Crest, Lock of hair, 116
 Crest, 51, 61, 136, 143
    ,, of peacock, 112
 Crew, 25
 Cribble, 82
 Cricket, 50
 Crimson, 16
 Cripple, 56
 Critical moment, 114
 Criticising, 151
 Crocodile, 26
 Crooked, 101, 103, 129,
    148   ,, students, 68
 Crore, 115
 Crotalaria, 42
 Crown, 121
 Crowed, 102
 Crow, 50, 114, 116, 137,
    141   ,, Iron, 78,
    ,, Crucible, 93, 155
    ,, Cruel, 134, 136, 141, 144
 Cry, 51, 122
    ,, of birds, 19, 120
 Crystal, 109
 Cubit, 59, 110
    ,, intermediate, 59
    ,, short, 59
 Cuckoo black, 50
 Cuculus, 142
 Cucumber small, 43
 Cudgel, 77
 Culm, 82, 83
 Cumin, 83

Cundurn, 44
 Cup, 157
 Cupid, 129, 130
 Curds thin, 84
 Curds of milk and whey,
    66   ,, with sugar, 84
 Curls, 60
    ,, on forehead 60
 Curlew, 50
 Current of water, 113
 Curse, 105, 109, 112
 Cursed, 98
 Curcuth, 44
 Cursing, 18
 Curtain, 151
 Cushion, 133

D

Dalliance, 22
 Dance, 116
 Daner, 91
    ,, male, 20
    ,, female, 20
 Dancing, 20, 142, 154
    ,, Girl, 125
 Danger latent, 72
 Danger obvious, 72
 Danti, 46
 Darbha grass, 140
 Dark-half, 138
 Darkness 23, 124, 132, 143
    ,, Imperfect, 23
    ,, Universal, 23
 Dark red, 116
 Daruhaldi, 42
 Dart bearded, 78

Daughter, 54, 141
    ,, in-law, 52, 124
 Day, 12, 13, 132
    ,, by, 148
    ,, Both, 148
    ,, of Brahma, 14
    ,, break of, 149
    ,, close of, 149
    ,, cloudy, 9
    ,, of Gods, 14
    ,, first lunar, 12
    ,, former, 149, 150
    ,, lunar, 12
    ,, patriarchal, 14
    ,, next, 149
    ,, periods of, 12

Dawn, 11
 Dark very, 136
 Dead, 25, 80
 Deaf, 156
 Deaf and Dumb, 98
 Dearest, 105
 Death 79, 127, 137
 Debt, 80
 Debtor, 80
 Deception, 151
 Deceit, 21
 Deceived, 98
 Decision, 15
 Declivity, 117
 Decocted, 103
 Decoction, 103
 Decrepitude, 55
 Deep, 25
 Dear, 48, 112, 117, 123,
    137, 152
 Deer-killer, 91
    ,, various sorts, 49
 Deer wounded, 92
 Defamation, 109, 122

Defeat, 79, 112
 Defeated, 79
 Defence, 106
    ,, resort, 122
 Defiance mutual, 79
 Deficient, 127
 Deformed, 56
 Different, 102
 Deified saint, 114, 123
 Deification inferior, 69
 Deities class, 143
 Deity 2, 118, 132
 Deliberation, 72
 Delicate, 101
 Delineation, 134
 Delivery, 125
 Delivery of deposit, 126
 Demand, groundless, 17
 Demi Gods, 2
 Demon, 124, 132, 151
 Demons multitudes, 153
 Denial, 18, 139
 Departed, 103
    ,, Soul, 118
 Dependent, 96, 132, 135,
    144
 Deposit, 87
 Deposited, 103
 Deodar, 38
 Deotar, 39
 Descent, 121
 Desert, 117, 121
 Deserving a whipping, 99
 Despied, 104
 Desire, 21, 105, 113, 115,
    117, 125, 129, 140, 143
 Desirable, 129
 Desire to surpass, 126
 Desired, 100, 123
 Destiny, 14, 114, 118, 131

Destruction, 113, 114, 151
    115, 119, 126, 130, 141, 151
 Destruction of the world, 14
 Destructive, 99, 135
 Detail, in, 146
 Determination, 15, 145
 Detested, 103
 Detestable, 99
 Detracting, 98
 Detraction, 21; 126
 Devastation, 79
 Deviation from right, 71
 Dewlap, 85, 137
 Diabetes, 57
 Diadem, 135, 137, 141,
    154
 Diarrhoe, 57
 Dice, 94, 128
 Dictionary, 141
 Die, 141
 Difference, 132, 136
 Difficult, 115
 Difficulty, 136
 Diffident, 123
 Diffuse, 102
 Diffusion, 107
 Digit of moon, 10, 138
 Dignity, 123, 127, 131,
    139, 144
 Dike, 26
 Dilatory, 96
 Diligent, 95, 115,
 Diluted, 103
 Dip of a needle, 111
 Directing, 106
 Dirt, 111
    ,, of nose, 58
 Dirty, 100

Disallowance, 108
 Disappearance, 10, 107,
    129, 141, 149
 Disappointing, 22
 Disappointed, 98
 Disease, 56, 110, 117, 134,
    142
 feminine, 132
 Kings', 130
    ,, of the eye, 113
    ,, various, 57
 Diseased, 57
 Disfavour, 106
 Discus of Krishna, 4
    ,, Shert, 67
 Discussed, 103
 Disc of Sun, 10
 Discourse, 106
 Disguise, 22
 Disgust, 20
 Dislike, 146
 Disposed to take, 97
 Disposition, 110, 125, 138
 Disparagement, 18
 Dispatch, 141
 Dispersed, 103
 Display, 140, 141
 Displeasing, 110
 Displeasure, 147
 Dispute, 140
 Disquisition, 131
 Disregard, 104, 122
 Disrespect, 21, 139
 Distant, 101, 136
 Distillation, 93
 Distiller, 90
 Distress, 124, 130, 131
 Distressed, 98, 127, 136
 Distressed from
    Diseases, 108

Distressed by foes, 121
 Distrust, 139
 Dissimulation, 22
 Disunion, 71
 Ditch, 26
 Divine artist, 114
 Divinities, sets of, 2
 Doubt, 15, 114, 132, 145
 Doubtingly, 145, 146
 Docile, 96
 Doe, 48, 117
 Dog, 110, 92
   ,, mad, 92
   ,, trained, 92
   ,, village, 92
 Doll, 92
 Dolphin, 10
 Domestic affairs, 126
 Domesticated, 51
 Door, 32, 133, 135, 144
   ,, back, 32
   ,, private, 32
 Dophariya, 40
 Dove, 49
 Dovelet, 32
 Downlooked, 98
 Dowery, 111
 Dubious, 95
 Dumb, 96
 Duration of life, 86
 Durga, 123
 Dust, 32, 78, 112, 143
 Dust of flowers, 35
 Duty of vedas, 17
   ,, perpetual, 68
   ,, voluntary, 68
 Drake, 50
 Dramatic performance, 117
 Drawn, 103
 Drawing of bow, 141
 Dreadful fight, 122
 Dread, 135
 Dregs, 137
 Dress, 60
   ,, of mendicant, 154
   ,, reaching feet, 62
 Dressed, 84
   ,, of elephant, 73
 Dressing of hair, 152
 Drink of warriors, 78
 Drinker of Soma, 123
 Drinking pot, 113
   ,, together, 85
 Dripping, 106
 Driver of elephant, 75
 Driving of cattle, 109
 Dropping, 103
 Drought, 9
 Drowsiness, 133
 Drug, 131, 136
 Drug to revive the dead, 86
 Drum, 19, 97
   ,, battle, 79
   ,, double, 19, 109
   ,, head, 135
   ,, kettle, 19
   ,, large kettle, 19, 109
   ,, sorts of, 19

 E
 Each, 145
 Eagerness, 22
 Eagle flying, 151
 Ear, 66, 82, 120
 Earbase, 742
 Ear corn, 82
   .. ditease, 139
 Earring, 61, 111, 134, 143
 Earth, 29, 112, 115, 119,
   121, 129, 134, 135, 143,
   150
   ,, clod of, 81
   ,, map of, 31
 Earth and sky, 143
   ,, mound of, 152
 Ease, at, 146
 East, 150
 Eastern, 128
 Eastward, 145
 Eaten, 105
 Eating every body's, 97
 Eating flesh, 96
 Eating-thirst exciting, 93
   ,, together, 85
 Ebony, 37
   ,, mountain, 35
 Echites, 35
 Echo, 19
 Eclipse, 13, 144
 Edge, sharp, 137
 Edge-sword, 78
   ,, weapon, 115, 138
 Effort, 106, 132
 Egg, 51
 Egg-plant, 120
 Etghth of a day, 128
 Either, 135, 145, 146, 148
 Elabaluca, 44
 Elam, 45
 Elbow, 59
 Eldest, 115
 Election, 145
 Elegant, 60
 Elephant, 72, 112, 123,
   137, 142
   ,, at quarters, 9
   ,, cheeke, 114

Elephant driver, 126
 „ female, 73, 141, 111
 „ furious, 73
 „ Indra's, 6
 „ out of rut, 73
 „ rider, 125
 „ roaring, 133
 „ rutting, 72
 „ tooth, 114, 117
 „ vicious, 136, 137
 „ world up holding, 110
 Elephantises, 57
 Element, 119, 120
 „ of language, 123
 Elevated, 124
 Elevation, 127, 131, 139
 Eloquent, 98, 132
 Emaciated, 57
 Embassy, 71
 Embellishment, 60, 62
 Embrace, 108
 Emerald, 88
 Eminence, 115
 Emperor, 70, 129
 Empty, 100, 125
 Emerald, 88
 Eminence, 115
 Emperor, 70, 129
 Empty, 100, 125
 Enclosure, 66
 „ of edifice, 130
 Encomposing, 107
 End, 115, 137
 „ of bow, 115, 119
 Endeavouring, 121
 Enemy, 70, 130, 136, 151
 „ in rear, 70

Energy, 119
 Engaged, 96
 Engaging, 106
 Engendered by damp, 99
 Enjoyment, 107, 112, 116, 140
 Enmity, 21, 130, 131
 Enough, 120, 146
 Entire, 101, 138, 142
 Entirely, 147
 Entrails, 58
 Envious, 133, 144
 Envy, 21, 114
 Equinox, 13
 Essence, 133, 140
 Eternal, 7, 101
 Ether, 109
 Ethics, 17
 Eunuch, 55, 70, 140, 142
 Eugenia-fruit, 35
 Euphorbia, 42, 124
 Eve, 12
 Even, 146
 Even ground, 114
 „ so, 145
 Evening, 12, 149
 Ever, 149
 Every way happy, 96
 Evident, 102
 Evidently, 146
 Example, 17, 118
 Excellence, 106, 115, 137
 Excellent, 116, 121, 130, 136, 144
 Excessive, 7
 Except, 147
 Exceeding, 101
 Exchange, 145
 Exclusively, 145
 Excrement, 133

Exemption, 135
 Exertion, 57, 106, 129, 137, 154
 Existence, 139, 140, 145
 Existing, 121
 Exortium, 17
 Expanded, 103
 Expanding, 97
 Expansion, 119, 125, 128, 146
 Expedients, 71
 Expeditions, 102
 Expelled, 98
 Expenditure, 107
 Expenses, 154
 Expert, 138, 139
 Expired, 80
 Expletive, 145, 147, 148
 Express rumour, 76
 „ in kind, 146
 Exposed for sale, 87
 External, 149
 Extract, 131
 Extraction, 107
 Extremity of bow, 77
 Exudation of a tree, 131
 Eye, 60, 112, 115, 135, 141, 153
 Eye-ball, 141
 Eye-ball of elephant, 154
 Eye-brow, 60
 Eye-disease, 154
 Eyed squint, 56
 Eyed blear, 57
 Eye-gesture, 129
 Eye-lash, 126
 Eye-lid, 126, 152
 Eye-pupil, 60, 133, 143
 Eye on Peacock's tail, 57, 127
 Eye of corn, 116

F

Fabrication, 144
 Face, 59
 Fainting, 22, 57, 79
 Faithful, 97
 Falcon 49, 124
 Fall, 126
 Fallen, 104
 Falling habitually, 97
 Falling star, 117
 False, 18
 Falsehood, 110, 147
 Falsely, 149
 Fame, 17, 106, 140
 Family, 110, 119, 125, 127, 135, 139, 140, 144
 Famous, 95, 121
 Fan, 64
 Far, 145
 Fare, 25
 Farina, 35
 Faring well, 97
 Fast, 67, 141
 Fasting spoken, 18
 Fasting to die, 69
 Fat, 57, 100
 Fate, 123, 131
 Father, 20, 54
 Father and mother, 55, 56
 Father-in-law, 54, 130
 Fatherly, 96
 Father, Father's 55
 Fathom, 59, 123
 Fatigue, 108, 147
 Fatigued, 103,
 Fault, 130, 142, 154
 Fault from desire, 126
 Favour, 122
 Fear, 21, 110, 135, 146

Feaces, 58
 Feable, 56
 Feather, 152
 Feather, arrow, 71, 134
 Feeding at another's cost, 96
 Fee meriting, 95
 Felon, 99
 Female, 32, 50, 52
 „ elephant, 120
 „ offspring, 49
 „ quarter elephants, 9
 „ organ, 124
 „ messenger, 125
 „ turtle, 128
 Fence-leather, 77
 Ferment, 93
 Festival, 22, 126, 134, 139, 143
 „ stick flowing, 151
 Fetters, 106, 141
 Fetus, 55, 128
 Fever, 57, 108
 Fibres, 28, 34
 Fickle, 101
 Field, 81, 114, 117, 135
 Field for barley, 81
 „ for corn, 80
 „ cine, 30
 „ gram, 81
 „ vegetation, 81
 „ seasmus, 81
 Fierce, 114, 115
 Fig tree, 35
 „ geometrical, 135
 „ glomerous, 35
 „ Indian, 36
 „ with opposite leaves, 39

Fig tree, with waved leaves, 36
 Fight, 116
 Filament, 28
 „ of flower, 126
 Filled, 103
 Film, 28, 138
 Film over eye, 138
 Filth, 137
 Finder of a carriage, 74
 Fingers, 59
 „ fore, 59
 „ middle, 111
 „ palm extended, 59
 „ ring, 61
 „ several, 59
 Fine, 101
 Finished, 103
 Finishing carefully, 96
 Fire, 6, 83, 113, 118, 124, 125, 127, 131, 133, 138, 142, 143, 144
 Firebrand, 83, 151
 Fire sacrificial, 66
 Firefly, 50
 Fire consecrated, 66
 Fire forest, 7
 Fires, 66
 Fire submarine, 6, 138
 Fireplace, 82
 Fires, sauered, 66
 Firm, 101, 116, 120
 „ very, 144
 Firmly, 116
 Firmness, 125
 First, 10?, 145
 First born, 56
 First lunar day, 119
 Fish, 57, 141
 „ sheat, 25

Fish-various, 26
 Fisherman, 111
 Fisty cuff, 151
 Fistula, 35
 Fit, 121, 131, 134
 Fit for conquest, 76
 Fit to be said, 132
 Fitness, 129
 Fixing, 127
 Flacid, 56
 Flag, 78, 130
 Flame, 6, 112, 119, 137, 143
 Flamings, 142
 Flank, 109
 Flank for elephant, 73
 Flank horses's 74
 Flesh, 57, 138, 153
    „ dry, 57
 Flight, 79
    „ close, 79
 Float aloft, 25
 Flock, 51
    „ of sheep, 87
 Floor pole of, 81
 Florist, 90
 Flower, 35, 43, 119, 125, 137, 153
    „ trumpet, 38
    „ unblown, 35, 137, 138
 Flowing, 97, 103
 Flying, acts of, 51
 Fodder, 124
 Foe, 70, 132
    „ paltry, 111
    „ surrounding, 111
 Follower, 76
 Following, 102, 126
 Fondness, 124
 Food, 85, 127, 142
    „ half eaten, 154
    „ of Gods, 6, 66
    „ vomited, 117
 Fool, 118, 137
 Foolish, 121, 123
 Foot, 58, 122
 Food seasoned, 119
 Foot prints, 58
 Foot-soldier, 75, 119
 Foot-steps, 122
 For, 147
 Forbearance, 21, 107
 Force, 112
 Forcement, 154
 Forces, 76, 137
 Forcibly, 148
 Fore-arm, 59
 Fore-fathers, 128
 Forehead, 60
    „ of elephant, 73
 Forepart, 135
    „ of a plough, 135
 Forest, 33, 127, 133, 135, 139, 153
    „ fire, 139
    „ large, 33
 Forgiveness, 129
 Forotton, 102
 Fork tailed, 49
 Form, 124, 127, 132, 152
    „ of array, 76
    „ of this, 145
    „ rules, 124
 Formation of wish, 139
 Former, 149
 Formerly, 145, 149
 Fort, 122, 129
 Forthwith, 145
 Fortitude, 21
 Fortnight, 141
 Fortune, 130
 Fortunate, 95
    „ -teller, 53
 Foul, 100
 Foul-mouthed, 98
 Fountain, 33
    „ temporary, 25
 Fourth part, 122
 Fossil, 33, 119
 Fowler, 91
 Fowl gallinaceous, 49
 Fracture splitting, 132
 Fragrance, 122
 Fragrant, 129
 Frame, wooden, 26
 Fraud, 79, 111, 114, 135
 Fraudulent, 99
 Freckle, 56
 Freight, 25
 Frequency, 131
 Frequent, 135
 Frequently, 147, 149
 Friend, 71
    „ and contemporary, 71
    „ bridegroom's, 69
 Friendship, 71, 155
 Frigid, 10
 Frightened, 136
 Frog, 26, 112, 129, 134
    „ female, 26
 Frondosa Butea, 36
 Front, 135
    „ of elephants, 73
    „ in, of, 145, 147, 148
 Frost, 10, 153
 Froth, 93
 Fruit, 35, 127, 138, 139, 153

„ dry, 35
 „ of certain plants, 35
 „ of Palm, 154
 „ raw, 35
 „ Sami, 133

Fruitful, 34

Function, 140

Fuel, 35

Full, 103

Full-grown, 102

Fullness, 63

Furlong, 30

Furnace, 82
 „ portable, 82

Furniture, 127

Furrow, 81

Future, 146

Future time, 119

Futurity, 130

Fy, 145

G

Gadfly, 50, 151
 „ smaller, 50

Gaji, 43

Gain, 119

Gaity, 127

Gallant attack, 78

Gallochan, 63
 „ black, 63
 „ fragrant, 63

Gallineous fowl, 124

Gambhari, 36

Gambling, 126, 133

Game, chief, 111

Gaming, 94, 129
 „ with dice, 141

Gamester, 94, 133

Ganesh, 5

Ganges, 27

Ganikhari, 39

Gaping, 56

Garden, 34, 126
 „ Indra's, 7
 „ Kubera's, 8
 „ of skill minister 34
 „ public, 34

Garland, 128
 „ 27 pearls, 61
 „ various sorts, 61

Garment, lower, 62
 „ upper, 62

Garuda, 4

Gate-decoration, 32

Gate-Town, 135

Gauri, 131, 140

Geese, 50

Gem, 88, 138, 143, 154
 „ auriferous, 8, 112

Gem on crest, 61

Gem, middle, 61

Gender neuter, 140

General, 75

Generally, 149

Generous, 98, 117, 132, 136

Generation, parts of, 58

Gentiana, 110

Gentle, 123, 136

Germ, 35

Germinant, 34

Germinating, 99

Gesture, 20, 138

Getting up, 67, 126

Ghantapatali, 37

Ghost, 7, 120, 153

Giant, 2, 7

Gibbon moon's, 13

Gibbons, 57

Gift, 67, 119, 126
 „ desirable, 105
 „ for deceased, 67
 „ special, 72

Gimlet, 93

Ginger, 83, 136
 „ dry, 83

Girdle over mail, 75

Girdle women's, 61

Girding, 133

Girl, 52
 „ dancing, 134
 „ young, 20
 „ at puberty, 52

Girt leather, 73

Giving girl in marriage, 96

Glabrum manisper, 131

Glad, 104, 121

Glame, 60

Glass, 113

Gleaning, 80

Globe, 115, 153
 „ fronted, 73

Gloomy, 104

Glory, 109, 113, 131

Gluttonous, 96

Gnat, 133

Gnomen, 137

Goad, 81

Goat, 113

Goblet, 83

Gocharu, 42

God, 117, 141, 142, 151
 „ sacred, 17
 „ of water, 109

Gollinude, 50

Going forth, exit, 126

Going everywhere, 98

Going forth, 107

Going round, 106
 „ Ruddy, 50, 135
 Goitre, 152
 Gold, 88, 110, 120, 121,
 129, 131, 132, 135, 153
 „ ornament, 88
 „ wrought, 88
 „ image, 117
 Golden age, 120
 Gold-smith, 90
 Good, 81, 124, 129
 „ hearted, 95
 Goose, 142
 Gotherd, 91
 Gout, 151
 Gout afflicted, 57
 Governable, 97
 Governed by 9 monarchs,
 30
 Grand-father, 54, 55
 Granary, 82
 Granting prayer, 95
 Grain, 81
 „ fried, 84
 „ in pods, 82
 „ wild, 82
 „ shrivelled, 110
 Grape, 42
 Gratifying, 127
 Grass, 88, 135, 141, 152
 „ bed, 132
 „ fragrant, 110
 „ hopper, 50
 Great, 100, 120, 132, 144,
 149
 Greatness, 119, 120
 Greedy, 97
 Green, 16, 130, 134
 „ colour, 117
 Grey, 16
 Greyness, 55

Grief, 21, 126, 143, 147
 „ voice in, 17
 Grind stone, 151
 Grips of a shield, 77
 Groin, 58
 Ground-hole, 22
 „ contiguous, 30
 „ Queen's pleasure, 34
 „ sacrificia!, 66
 „ salt, 29
 Group, 129, 133, 139
 Group of old men, 111
 Grove, 33
 Growing, 97
 Growing old, 106
 Growth, 106
 Guard, 72, 75
 „ Archer's, 138
 „ Rear, 130
 Guarded, 104
 Guest, 67
 Guide, 111
 Guiding, 106
 Guilty, inconsiderate, 99
 Gum, 151, 152
 „ of silk cotton, 37
 Guricha, 40
 Guru, 111
 Gut, 57, 115

H

Hail, 9, 137, 149
 „ stones, 132
 Hair, 60, 125, 132, 152
 „ on body, 60
 „ braided of Śiva, 4
 „ clean, 60
 „ clotted, 60
 „ collection, 60

Hair decoration, 64
 „ on end, 111
 „ of hair, 89
 „ on head, 137
 „ unornamented, 60
 Haired much, 56
 Hale, 115
 Half, 146
 Hall, 31
 Halo, 11
 „ round the Sun, 123
 Halter, 141
 Hammer, 174
 Hammock, 74
 Hand, 59, 118, 132, 152
 Handful of grain, 133,
 137
 Handle-fan, 135
 Handsome, 96, 111, 124,
 132
 Happy, 14, 96, 99
 Happiness, 14, 114
 Hard, 101, 125, 136, 141,
 „ 155
 Hardest, 105
 Harem, 119
 Harlot, 53, 111
 „ abode of, 31
 „ head of, 53
 Harmony, 19
 Harp, 119
 „ of Narad, 119
 Harsh, 18, 117, 121
 Harrow, 81
 Haste, 109
 Hastily, 146
 Hateful, 99
 Having a load, 98
 Hawk, 49
 Hawberk, 75

Head, 60, 110, 113, 124, 137, 142, 146, 154
 Head bones, 58
 Head carpenter, 118
 Head of a cowpen, 127
 „ expanded, 23
 Headman chief, 129
 Health, 56, 120
 Healthy, 132
 Heap, 140
 Heap of music, 51
 Heaped, 103
 Heard story, 120
 Hearing, 120
 Heart, 57
 Heat, 129, 163
 Heaven, 2, 30, 112, 146, 151
 Heaviett, 105
 Heavy, 132
 Hedge abound, 31
 Hedysarum Gangetium, 35
 He-goat, 87
 Hiccough, 151
 Heifer one year, 86
 „ four years, 86
 „ frequent, 86
 „ three years, 86
 „ two years, 86
 Height, 123, 144
 „ of a tree, 34
 Held up, 103
 Hell, 58, 118
 „ mental, 24
 „ river, 24, 27
 „ throwing in, 27
 Helmet, 75
 Helmsman, 25
 Hem of garment, 83
 Hemorrhondas, 56, 57
 Hemp, 83
 Herb Greek, 140
 Herd, 85
 „ of elephants, 73
 „ milch-cows, 85
 Herdsman, 85, 127
 Head of Camel, 87
 Heretics, 68
 Hero, 76
 Heroism, 20
 Heron perfection, 49
 Herpes afflicted, 57
 Heterodox, 15
 Hiala cout, 45
 Hidden, 103
 Hide, 68
 High, 101, 121, 136, 139
 High-street, 31, 149
 Highway, 30, 117, 123
 Hill, 33
 Himself, 149
 Hint, 106, 114, 130, 139
 Hingupatri, 83
 Hip, 58, 114, 128, 134, 155
 Hire, 93, 112, 140, 142
 Hireling, 91
 History, 17
 Hoe, 81
 Hog, 48, 115
 Holf, 25
 Holder, 118
 Holding, 120
 Hole, 123, 136, 153
 „ in ground, 135
 Hollow above hip, 137
 „ between the eye-
 „ balls, 73
 „ of a tree, 15
 Holy-instructor, 121
 Holy Scripture, 120
 Holy place, 121
 Holy sticks, 121
 Holy writ, 125
 Homogeneous animals, 51
 Honey, 35, 89, 124
 Honoured, 104
 Hood of serpents, 112
 Hoof, 74, 111, 128
 Hook for elephants, 73
 Hope, 140
 Horizon sensible, 9
 Horn, 113, 117, 130, 142
 „ of a buffalo, 89
 Horripilation, 22, 68, 154
 Horrow, 21
 Horse, 73, 115, 125, 128, 130, 134
 „ Indra's, 5
 „ Krishna, 4
 Horse-bleat, 73
 Horse-good breed, 73
 „ fit for sacrifice, 73
 Horseman, 75, 125
 Horse for messenger, 73
 Horse-pack, 74
 Horse rolling himself, 74
 „ white, 74
 Hour, 67
 House, 31, 117, 119, 129, 130, 131, 135, 139, 143, 144, 152
 House, of clusters, 31
 House of king, 31
 House-lizard, 49
 House amidst S. D., 31
 House pillar, 154

House pot, 184
 House-holder, 68
     ,, annihilated 68
 Hot season, 113
 Human foetus, 116
 Humble, 117, 137
 Humbled, 98
 Hump of bull, 122
 Humorous, 59
 Hunger, 85
 Hungry, 96
 Hunter, 91, 111
 Hunter used, 91
 Hunting, 92
 Hurry, 22, 107
 Husband, 55, 118, 134,
     139
 Husband and wife, 58
 Husband and daughter, 55
 Husbandman, 80
     ,, second, 54
     ,, sister's, 20
 Husk, 82
     ,, of rim, 82
 Hut, 155
     ,, of bares, 31
 Hyena, 48
 Hymns of Veds, 152
 Hypocrite, 69
 Hypocritical, 111
 Hypocrisy, 69
     I
 Ice, 10
 Ichneumon, 133
 Idiot, 98, 199
 Idle, 119, 129, 140
 If, 148
 Ignorance spiritual, 15
 Ignorant, 128, 139 141
     ,, man, 124

Iguana, 48
 Ill, 146
 Ill respect, 122
 Illusion, 113, 114
 Image, 93
     ,, iron, 93
     ,, reflected, 131
 Imitation, 107
 Immolated, 66
 Immoveable, 101
 Impatience, 139
 Impediment, 107
 Imperceptible, 102
 Impervious, 102
 Importance, 140
 Impostor, 69
 Impossibility, 18
 Imprecation, 105
 Improper act, 114
 Improperly, 149
 Impudent, 97
 Impure, 117
 Imputation, 18
 Inadvertency, 21
 Inarticulate, 19
 Incantation to destroy,
     107, 133
 Incense, 33, 110
 Inclined to ornament, 97
 Implementness, 57
 Inconsiderably, 148
 Inconsistate, 18
 Increase, 106
 Increased, 115, 121, 123
 Incursion of army, 137
 Indeclinably, 144, 154
 Indeed, 134, 145, 147, 148,
     149
 Indefinite appalation,
     106, 124

Independence, 106, 126
 Independent, 136
 India, 29
 Indian culture, 128
 Indian hour, 115
 Indication, 126
 Indication of sentiment,
     21
 Indicatory, 123
 Indispensable, 125
 Indistinct, 118
 Individuality, 15
 Indolent, 90, 111, 134
 Indra, 5, 110, 121, 125,
     130
 Indrani, 131
 Infant, 55, 109
 Infantry, 75
 Inferior, 100, 127, 130,
     136, 138, 142
 Infinite, 121
     ,, time, 137
 Informer, 99
 Infusion, 131
 Ingud, 37
 Initial, 102
 Injury, 106, 124, 143
 Injunction chief, 58
 Injunction secondary, 68
 Ink, 157
 Innocent, 99
 Inquiry, 147
 Insane, 57, 97, 137
 Insect, 49, 118, 152
 Insensible, 121
 Insensibility, 128
 Insignia of Dignity, 133,
     144
 Insignificant, 113, 120
 Inspector of a district, 77

Instant, 114, 134
 Instantly, 147, 148
 Instead, 145
 Institutes of Science, 134
 Instruction, 146
 „ traditional, 65
 Instructor, 132
 „ in holy wirt, 65
 „ spiritual, 53
 Instrument, 117
 „ musical, 19
 „ other, 20
 „ stringed, 19
 „ wind, 18
 Intangible, 141
 Intellect, 15, 97, 120, 125, 126, 142
 Intellectual, 101
 Intelligence, 17, 132
 Intelligent, 144
 Intention, 107, 139
 Interval, 136
 Interrogative particle, 146, 149
 Interrogation, 146
 Interior, 128
 Intoxication, 122
 Intrenched, 102
 Introduction, 126
 Introductory question 149
 Inundation, 25
 Invitation, 125
 Iron, 88, 117, 134, 153
 „ club, 113, 125
 „ image, 117
 „ smith, 90
 „ spear, 119
 „ wrought, 88
 Irony, 151
 Island, 25
 Issue from pond, 27
 Issue from rivers, 27
 Issuing, 107
 Itch, 56
J
 Jack fruit, 39
 Jackal female, 140
 Jail, 80
 Jain, 64
 Jainti, 39
 Janghe, 43
 Jar, 83, 128
 „ auspicious, 72
 Jasmine, 39, 117
 „ Arabian, 39
 „ double, 40
 „ great, 40
 „ flowered, 40
 „ yellow, 39
 „ wild, 39
 Javelin, 78, 153
 Jaw, 60
 Jawas, 23, 41
 Jayanta, 5
 Jest talk, 18
 Jewel, 60, 127
 „ of Krishna, 4
 Jina, 2
 Jhinti, 40
 „ purple, 40
 „ red, 40
 „ yellow, 40
 Joined, 103
 Joint, 124, 154
 Journal, 151
 Journey, 74, 119
 Joy, 14, 122, 145, 153
 Joyful, 95
 Joy indication of, 148
 Judge, 70
 Judged, 104
 Juice temporal, 73
 Juggler, 91
 Juggler female, 91
 Jujube, 36, 155
 „ tree, 155
 Jumping up, 97
 Junction, 112
 Jupiter, 11
 Just, 132
 Justice, 42
 Jyaistha, 13
K
 Kailas, 8
 Kalna, 37
 Kalpa, 14
 Karna, 141
 Kamdeva, 3
 Karanja, 38
 Karshas, four, 138, 142
 Karshas for gold, 81
 Karshas of silver, 88
 Kartika, 13
 Kartikeya, 5
 Kartoya, 27
 Katuki, 41
 Kawalha, 41
 Kayaphal, 37, 110
 Khayar, 38
 Keepers of G. house, 95
 Kersary, 15
 Kibe, 56
 Killing, 125, 126, 143
 Kind, 15, 119, 123
 Kine owner, 85
 King, 20, 70, 118, 123,
 125, 127, 139

Kinsmen, 55, 122, 140
 Kitchen, 82
 Kite, 50
 Knee, 58
 Knock kneed, 50
 Knot, 126
 Knife, 78, 134
 Knit, 40
 Knit, strong, 101
 Knot round W. waist, 140
 Knowing, 97
 Knowledge, 115, 122, 125, 126, 130, 141
 Knowledge of soul, 144
 Knowledge, true, 15, 106
 Knowledge untaught, 65
 Known, 95, 104, 120, 121
 Krishna, 121, 122
 Kshatriya, 90, 118, 129
 Kubera, 8, 139

L
 Labor pain, 24
 Labourious, 96
 Labourer, 91
 Labour room, 31
 Lac, 62, 142, 151
 Ladle, 128
 Ladder, 32
 Lady, 125
 Laith, 22
 Lake, 26
 .. deep, 26
 Lame, 56
 Lamentation, 18, 126
 Lamenting, 127
 Lamp, 64
 .. wick, 140

Lance, 137
 Land near marsh, 33
 Land fit for veg., 81
 .. fit for other, 81
 .. ploughed, 81
 .. sown, 81
 Langalika, 43
 Language correct, 121
 .. incorrect, 16
 Laughter, 20
 Large, 100, 133
 Largest, 105
 Last, 102, 132
 Lassitude, 134
 Late, 43
 Lathe, 152
 Laws-code of, 17
 Laxmi, 4, 131, 137
 Lead, 89
 .. red, 89
 .. work, 40
 Leader, 111, 116
 .. of wild herd, 72
 Leaf, 35, 134, 139, 144, 153
 League, 30
 Learned, 64, 121, 123, 128, 139, 144
 Leather fan, 66
 Leaves young, 151
 Leavings, 85
 Leech, 26
 Left, 102, 104, 130
 Leg, 58
 Legged-bandy, 56
 Legume, 82
 Leisure, 126
 Lemon, 35
 Length, 62, 144, 147

Lentil, 81
 Leopard, 110
 Leprosy white, 56, 151, 154
 Letter, 128, 135
 Less, 136
 Liberal, 95
 Liberality, 108
 Lie, 114
 Life, 142
 Life in the next, 140, 148
 Ligament, 106
 Light, 12, 109, 141, 143
 Lightning, 9, 125, 150
 .. a flash of, 9
 Light, ray of, 129, 132, 134, 142, 152
 Like, 93, 120, 145, 146, 148

Lily, blue, 27
 .. esculent, 27
 .. red, 27
 .. the root of, 27
 .. white, 27
 Limb, 58, 116
 Limb defect, 134
 Limit, 32, 115, 117, 123, 138

Lin, 82
 Line, 119, 122
 .. continuous, 34
 Lineage, 64
 Lined streak, 59
 Linseed, 82
 Lion, 48, 134
 Lip, 60, 136, 152
 Liquid, 104
 .. butter, 120
 Liquor, 114, 122, 124
 .. spiritual, 93
 .. Vinous, 93

Liquorica, 43	Lover, 129	Malice, 15
Lisping, 98	Low, 100, 132, 134, 136, 138, 149	Mallet, 77
Litter, 74	Lower, 141	Mamma of Bambus, 89
Little, 100, 123, 124, 130, 134, 135, 144, 145, 146, 148, 149	Luck 14	Man, 52, 130, 139, 141
Lived long, 110	„ Good, 14, 131, 153,	„ beardless, 132
Livelihood, 80, 120, 134.	„ ill, 153	„ commercial tribes, 140
Liver, 58	Lump of rice, 110	„ eminent, 90
Living being, 120	Lungs, 57	„ general, 140
Lizard, 49	Lustful, 97, 141	„ lazy, 91
Load, 123, 149	Lustration of arms, 78	„ learned, 20, 141
Lock in Head, 137	Lustre, 113, 143	„ low, 97
Locks at Tonsure, 60	„ light, 121	„ military tribe, 70
Locomotive, 120	Lusty, 56	„ nourished by
Lodhra, 36	Lute, 19, 150	stranger, 91
„ red, 37	„ body of, 20	„ old, 55
Logic, 17	„ vulgar, 92	„ preaching, 64
Logician, 64	„ with String, 19	„ third tribe, 130
Loins, cavities of, 58	Lythrum, 44	„ versed in science, 71
Long, 101	„ fruticosum, 139	„ wise, 143
Longest, 105	M	„ working for village, 90
Longing, 111	Mace, 63	„ young, 55
Longing in pregnancy, 54	„ of Krishna, 4	Manhood, 55
Long lived, 95	Mad, 77	Manly exertion, 126
Look, 109	Madan, 3	Mango, 36
Looking, 108	Madder, 41	„ fragrant, 36
„ with caution, 111	Made known, 103	Manifestation, 126
Loom, 92	„ thin, 103	Manner, 124
Lords, of Quarters, 9	Madness, 21	Mantle, 61
Loss, 106, 119, 130	Magh, 143	Many, 1'0, 138, 146
Lost, 115	Magic, 105, 138	Manvantara, 14
Lost having vanquished,	Magnanimous, 95	Mara, 44
79	Mahishya, 90	March of an assailant, 78
Lotus, 27, 117, 136	Maiden, 52	March-repelling enemy, 78
„ red, 27	Maidservant, 116	Marching-slow, 70
„ seed, 28	Majesty, 71, 119	Mare, 143
„ white, 27, 114, 137	Making noise, 103	Mark, 10, 56, 77, 109, 112, 122, 126, 127, 137
Love, 20, 113, 129, 131, 143	„ prisoner, 125	
	Male, 50, 52	
	Malevolent, 99	

Mark on elephant's face, Meditation, 112, 123
     ,, forehead, 130   73 Meeting, 65, 108
     ,, four roads, 127
 Market, 31, 117, 129, 152   Melanoxyton *Diospyros*, 157
 Marmelos, 36
 Marriage, 69, 126
 Mars, 11
 Marua, 40
 Masha, 87
     ,, fourtimes, 87
     ,, sixteen times, 87
 Masham, 45
 Mast, 25
 Master, 95, 125, 130
     ,, of mint, 70
 Mat, 82
 Match of cocks, 94
 Material, 102, 126, 134
 Matron, 52
 Matter, 119
 Mature, 103
 Maturity, 106
 Mayan, 38
 Meal, barley, 154
     ,, same, 110
 Means, 112, 125, 126, 131, 135
     ,, of success, 71
 Meaning, 107, 121
 Measure, 81, 122, 123, 134, 151, 155
     ,, long, 154
     ,, of verse, 122
     ,, man's reach, 59
     ,, three sorts, 87
     ,, various, 88
     ,, of a verse, 122
 Measured by aims, 123
 Medicament, 130
 Medicine-book, 154
     ,, cow calved, 85
 Milk prepared, 84
     ,, inspissated, 84
 Mill, 135
 Million, 154
     ,, hundred, 152
 Mimansaka, 64
     ,, Mimicks, 13, 91
 Mineosa, fetida, 38
     ,, white, 38
 Mind, 15, 125
 Mine, 31, 151
     ,, of germs, 154
 Mineral, 33
 Minimum, 89, 154
 Minister, 70, 118, 120, 134
     ,, four, 13
     ,, of Krishna, 4
     ,, other, 70
 Mirror, 64
 Misbehaving, 97
 Mischief, 143
 Mischief-maker, 99
 Mischievous, 97, 99, 117, 125, 136, 144
 Miser, 99
 Miserly, 134, 141
 Misery, 114
 Misfortune, 24
 Missing, 21, 79
     ,, after calling, 108
     ,, butt, 75
 Mistake, 15
 Moat, 20
 Mode, 118
     ,, of adoration, 113
 Modest, 97
 Modesty, 21, 150
 Moistened, 104
 Moksha, 115

Moment, 116
 Monarch, 70
 Monkey, 48
 Monsoon, 125
 Month, 113
 „ Ashadha, 113
 „ gestation, 55
 Moon, 10, 13, 110, 113, 114, 122, 123, 125, 134, 135, 140 „ eclipsed, 13 „ full changed, 12 „ full-day, 12 „ new day, 13
 Moon node descending, 13, 118, 143 „ last day, 12 „ horned, 12
 Moon's plant, 143
 Moon quite full, 13 „ sacred to, 132
 Moral, 129
 More, 135, 145
 Morn, 149
 Morning, 12, 132, 149
 Mortar, 82
 Morunga, 36 „ red, 36
 Moth, 112
 Mother, 20, 53, 54, 128, 134, 143 „ Divine, 4, 5 „ in-law, 54
 Motion, 119, 126, 140
 Mouse, 49
 Mouth, 153 „ corners, 60
 Mouthful, 85, 135
 Mountain, 33, 112, 118, 124, 132, 135, 137, 139, 151, 154 „ diverse, 33 „ eastern, 33 „ side, 33 „ western, 33
 Mountaineer, 152
 Moveable, 101, 120, 137, „ piece play, 94 „ tortuously, 98
 Moving, 101
 Much, 7, 100, 115, 116, „ sound, 116
 147
 Mud, 122 „ clay, 25
 Mugani, 43
 Mulberry, 37
 Mulsari, 39
 Multitude, 51, 103, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 123, 127, 129, 131, 132, 135, 138, 140, 142, 144, 152 „ of boys, 109 „ cars, 74 „ coadjutors, 109 „ fields, 81 „ horses, 74 „ leaves, 109
 Multitudes of men, 109 „ people, 109 „ ploughs, 109 „ priests, 109 „ ribs, 109 „ slaves, 153 „ soldiers, 75 „ things, 51 „ thousands, 109 „ threshing floors, 109 „ villages, 109
 Murder, 143 „ place, 125
 Murderous, 99
 Murmuring at cohabitation, 18
 Musali, 41
 Muscle, 58 „ at neck, 57
 Musical note, 120 „ sound, 116
 Musicians celestial, 6
 Musk, 63, 129
 Mustard black, 82 „ seed, 81 „ white, 82, 136
 Multiform, 103
 Muttering prayers 68
 Mutually, 145, 147
 Myrrh, 89
 Myrobalan, 89, 134 „ Beleric, 38, 142 „ Emblic, 38, 154 „ yellow, 38, 140
 N
 Nachi, 44
 Nagkesara, 39
 Nail, 59, 152
 Nagas, 23
 Naked, 98
 Nalkubara, 8
 Nali, 44
 Name, 114, 122, 131, 135, 147 „ country, 124 „ person, 125 „ river, 124
 Nandi, 5
 Narada, 6
 Narbada, 27

Narrow, 102
 Native spot, 125
 Natural disposition, 120
    ,, state, 22
 Nature, 14, 112, 118, 126,
    129, 139, 140
    ,, qualities, 14
 Nave wheel, 74, 129
 Navel, 157
    ,, elevated, 57
    ,, wheel, 123
 Navigable, 123
 Near, 101, 124, 135, 145,
    146, 147, 148, 149
    ,, very, 121
 Nebari, 39
 Nebari white, 39
 Necessary, 149
 Neck, 59
    ,, back, 59
    ,, lute, 19, 138
 Necklace, 61
    ,, golden, 61
    ,, pearl, 61
    ,, strings (100), 61
 Nectar, 120, 124.
    ,, of flowers, 35
 Needle, 151
 Negation, 146
 Negative, 148
 Neglect, 67
 Neighing, 74
 Nelumbisum specio-
    seem, 117
 Nest, 51
 Net, 25, 92, 138, 141
 New, 102, 123
 News as reported, 146
 Newetenden, 57
 Niggardly, 133
 Nihilist, 64
 Night, 12, 119, 130, 142,
    148, 150
    ,, close, 149
    ,, days, 12
    ,, dark, 12
    ,, dogbarking, 155
    ,, mad, 12
    ,, moonlit, 12
    ,, multitude, 12, 110
    ,, shade, prickly, 41
 Nimb, 39, 114
 Ninth planet, 118
 Nipple, 58
 Nit, 151
 Nitre, 89
 No, 148
 Noble, 121, 125
 Nocturnal, 121
 Node ascending, 11
 Nodule stony, 134, 138
 Noise, 106
    ,, loud, 17, 133
 North, 150
 Northern, 136
 Nose, 59
    ,, horse, 74
 Nosed hooflike, 56
 Noseless, 56
 Not, 148
 Note high, 133
    ,, long, 138
    ,, musical 19
 Noted for qualities, 95
 Notoriety, 106
 Notorious, 124, 141
 Novice, 65
 Now, 149, 150
 Nourished, 103
 Nourisher, 118
 Number, 117
 Numbered, 101
 Numerable, 101
 Numerals, 81
 Numerous, 105, 135
 Nurse, 134
 Nutmeg, 138
 Nymphs, 2, 6
O
 Oar, 25
 Oath, 17, 112, 130, 131,
    141, 144
 Oazing, 106
 Obeisance, 68
 Object, 121
 Objects four, 69
    ,, threefold, 71
 Object of sense, 123
 Oblation, 66, 137, 153
    ,, of milk, 66
    ,, intended, 66
    ,, butter and curds, 66
    ,, to Gods, 148
    ,, to Manes, 148
    ,, respectful, 67
 Obscured, 104
 Obsequies, 67, 126, 131
 Obstacle, 101
 Obstructive, 97
 Obtaining, 119
 Obtained, 104
 Occasion, 107, 132
 Occupation, 105
 Ocean, 24
 Octave in music, 129
 Odour, 124
 Offence, 54, 72, 128, 142,
    143, 159
 Oh, 145, 149
 Oilcake, 145

Oilcake, throwing, 151
 „ vessel, 155
 Old, 102, 115, 123, 130,
 136, 145, 146
 Olden, 122, 144
 Oleander, 40
 One, 111
 „ born of K. & S, 118
 „ born of B. & K, 118
 „ born of low tribe,
 124
 Only, 134, 146
 Once, 145
 „ at, 150
 Onset, 78, 106
 Oozing, 106, 119
 Opening, 151
 Opinion, 145
 „ firm, 139
 Opportunity, 107, 115,
 130, 136
 Opposition, 108, 126
 Option, 141, 145
 Ophthalmic, 154
 Opulent, 95
 Opulence, 115
 Or, 146
 Orange, 37
 Ordeal, 130
 Order religious, 64
 Order, 64, 67, 72, 121, 146
 Orientalis Nauclea, 37
 Ordure, 143
 Organ intellectual, 15, 112
 „ of sense, 112, 117
 Origin, 120, 140, 144
 Orion, 11, 138
 Ornament, 60, 116, 127,
 128, 130
 Ornament of feet, 61, 146

Ornament of breast, 110
 „ of arm, 61
 „ of wrist tinkling, 61
 Orpiment yellow, 89, 145
 Orris root white, 42
 Osmnominat urn, 58
 Osprey, 50
 Other, 102, 111, 136
 Out, 85, 149
 Overcome by bear, 99
 „ of kitchen, 82
 „ of a village, 70
 Oviparous, 99
 Owl, 49, 110
 Own, 114, 136
 Owner, 95
 „ of a car, 76
 Ox, 85
 „ with nosestring, 85
 Oxen, herd of, 85
 Oyster of Pearl, 26

P

Paces, horse's, 74
 Pacified, 103
 Packthred, 25
 Pain, 110, 113, 119, 124,
 147, 153
 „ corporeal, 24
 „ consciousness of, 15
 „ extreme, 151
 Painful, 115
 Painter, 90
 Painting, 134, 141
 „ of person, 62
 Pair, 51, 112
 Pala of Gold, 87, 140
 Palace, Indra's, 5
 „ king's, 153
 Palate, 60

Palas (100), 87
 Pale of silver, 154
 Pale, 98
 Palm-bent, 59
 „ hand, 138
 Palm joined, 59
 Pan-copper, 88
 Pan-frying, 83
 „ iron, 83
 Pandariya, 44
 Panegyrists, 98
 Pangency, 114
 Pap, 58, 152
 Paramour, 55
 Paramount, 70
 Parasite plant, 40
 Parasol, 72
 „ royal, 72
 Parel, 103
 Parnas, 40
 „ white, 40
 Parents, 132
 „ spiritual, 65
 Parentage honourable, 64
 Parrot, 50, 134
 Paráram, 129
 Parsipal, 37
 Part, 88, 110, 138
 „ between the tusks, 75
 „ cancelled, 133
 „ of army, 123
 Past—carriage, 74
 „ component, 72
 „ integrant, 110
 „ men, 10
 „ sacred, 69
 Particle, 69
 Parvati, 5
 Passed (as ordured), 103

Passed as urine, 103
 Passion, 21, 113
    ,, indication of, 20
 Passionate, 97
    ,, very 97
 Past, 120, 146, 147
 Paste perfumed, 63
 Path, 30
    ,, elephant, 130
 Patience, 20, 129
 Patient, 97, 121
    ,, of austerity, 68
 Patna, city of, 135
 Patronymic aggregate, 109
 Pausha, 13
 Pavement, 31, 154
 Peace, 132
 Peacock, 50, 113, 115, 129
    ,, tail, 116, 144
 Pearl, 88, 138
    ,, elegance, 133
 Peas, 81
    ,, chinch, 82
    ,, porridge, 154
 Pedical, compound, 35
 Peeka, 33
 Peg, 92
    ,, wooden, 144
 Pegasus, wing of, 11
 Penalty, double, 72
 Penance, 69
 Penis, 58
 People, 109, 114
 Pepper, 83
    ,, long, 42
 Perambulation, 107
 Perceptible, 102, 142
 Perception, object of, 135
 Performance, 154
 Perforation, 106
 Perforated, 22
 Perfume, 139, 153
    ,, another, 44
    ,, adjusted, 63
    ,, body, 131
    ,, chorsart, 44
    ,, compounded, 63
    ,, mouth, 16
    ,, for person, 63
 Perfumed, 63
 Perfuming, 62
 Pericart of lotus, 111
 Period, 123, 136
 Periphery of a wheel, 74
 Permanent, 101
 Perpetual, 114, 140
 Perpetually, 101, 145,
                                  148, 149
 Perplexed, 95, 98
 Perseverance, 21, 123, 126
    ,, in austerities, 67
 Person asleep at sunset, 69
    ,, dexterous, 91
    ,, example-following,
                                  123
    ,, married before
        brother, 69
    ,, practising, 57
 Person purified, 68
    ,, uninitiated, 69
    ,, unstudied, 69
    ,, venerable, 20, 132
 Personage high, 139
 Pertenuis, cypress, 136
 Pervading, 105
 Pestilence, 132
 Pestle, rice leaning, 82
 Petticoat, 62, 68, 154, 155
 Phalguna, 13
 Philosophy, atheistical,
                                  154
 Phelgm, 57
 Phelgmatic, 57
 Physicking, 56, 114
 Physician, 57
 Picture, 93
 Piece, 139
 Pierced, 104
 Pigeon, 49
 Pignut, 131
 Pigment, 165
 Pike for elephant, 73
 Pillar, 86
 Pillow, 63
 Pillow-crown-tied, 63
 Pilu, 36
    ,, tree, 137
 Pin, axle, 74
 Pink, 16
 Pipe, 115
 Pipitia, 49
 Piring asparac, 45
 Pistia statiorts, 27
 Pit, 121
 Pitcher, 83
 Pith, 34
 Pithiless, 100, 136
 Pity, 20, 117
 Piya, 36
 Place, 29, 122, 123, 126,
                                  140
    ,, for creepers, 37
    ,, drinking, 93
    ,, holy, 136, 140
    ,, kitchen slaughter,
                                  125
    ,, priests standing,
                                  108
    ,, raised, 32
    ,, roads meeting, 117
    ,, water, 121

Placed, 102
 „ in front, 121

Plaister, 124

Plaistering, 92

Plate iron, 83

Platoon, 76, 129

Plan, 137

Planet, 144

Plank, 111

Plant, 128, 131, 151, 152
 „ annual, 34
 „ climbing, 141
 „ egg, 43, 134
 „ fragrant, 130
 „ sensitive, 45
 „ sort of, 134

Play, 104

Players, drums, 91
 „ on flute, 91
 „ on lute strings, 91

Playing-board, 141

Pleasing, 99, 113, 120, 122,
 128, 129, 130, 132
 „ true, 18

Pleasure, 14, 120, 122,
 137
 „ consciousness of, 15

Pledge, 123

Pleiades, 138

Plough, 81, 139
 „ body of, 81
 „ cattle, 86
 „ man, 86
 „ pole of, 81
 „ shaft of, 81
 „ share; 81, 140

Plumbis, 58

Plumb-tree, 37

Pod, 82

Poison, 117, 135, 136, 142,
 143

Poison fixed, 25
 „ immediate, 9

Pole, 74

Polite, 97

Pollens, 111, 143
 „ of flowers, 112

Pomegranate, 39, 155

Pond, 26
 „ deep lotus, 26
 „ square, 26
 „ poor, 99, 134

Porcupine, 48

Porpoise, 125

Portent, 79

Porter, 91, 118, 133
 „ female, 133

Portion, 88

Possibility, 146

Post, 116, 128, 137, 145,
 152
 cow-winding, 86
 danger, 78
 pipe securing, 13
 „ sacrificial, 154

Post-threshing, 87

Posture holy, 68

Pot, 83, 116, 137
 „ bellied, 56
 „ earthen, 111
 „ fine, 137

Potherb, 83, 130, 134, 137
 „ sort of, 45
 „ splitting, 64, 153

Potter, 90

Potent equally, 69

Pounded, 103

Pouring forth, 106

Powder, 63, 78
 „ perfumed, 64

Power, 71, 119, 129, 141
 „ particles of, 148

Praised, 104

Prayer expiatory, 68
 „ exciting fire, 66
 „ Vedic, 133

Precept sacred, 68

Precious anything, 61

Precipice, 33, 121

Pre-eminent, 100, 115,
 136, 141

Preferableness, 113

Pregnancy first cow's, 107

Pregnant, 54

Premissing, 146

Prepared, 121, 132

Presence, 145

Present, 72, 77, 149

Preserver, 117

Preserved, 104

Pretence, 146

Pretty-woman, 114

Price, 87, 111, 115, 116
 „ another, 70

Pride, 21, 106, 111, 122,
 135, 138
 „ of wealth, 125

Priest, 70
 „ by birth, 125
 „ conversant, 64
 „ officiating, 65

Prince, 20

Princess, 20

Principal, 87, 100, 111,
 117

Principle, 122
 Principle of body, 119
 Prior, 102, 128, 145, 149
 Prison, 80, 120, 140
 Prisoner, 80, 144
 Privacy, 122
 Privy part, 112, 113, 131
 Private part of female, 126
 Private in, 147
 Priyangu, 38
 Probably, 147
 Procureess, 53
 Produced, 121
 „ in autumn, 123
 Production, 139
 Profession, 80
 „ various, 80
 Profit, 87, 138
 Progeny, 114
 Progress, difficult, 107
 Prohibition, 121, 124, 146,
 147
 Prolixity, 107
 Promise, 116, 122, 123,
 124, 133, 139
 Promised, 104.
 Proof, 117, 118
 Proper, 18, 120, 129
 „ for guest, 67
 Properly, 148, 149
 Propriety, 72, 155
 Prose, 154
 Prosperity, 77, 96, 113,
 124, 133
 Protection, 106, 120
 Protector, 122
 Proud, 99, 124
 Prowess, 127, 130
 Proximate, 101
 Proximity, 107, 146
 Prudent, 142
 Pulse, 152
 Pungent, 15
 Punishment, 71, 115, 130
 Punmag, 35
 Pupil, 65
 Puppet, 92
 Purana, 17
 Purchasable, 87
 Pure, 113, 121
 Purified, 100
 Purity, 10, 123
 Purple, 16
 Purpose, 14, 126
 Pursuits human, 126
 Put to flight, 98

Q

Quality, 119
 „ of passion, 143
 Quantity, 116, 134
 Quarterly, 140, 143
 Quarters, 8, 88, 112, 140,
 150
 Quarrels, 18, 137, 140
 Queen, 20, 52
 Querry-strange, 18
 Question, 17, 146
 Quick, 7, 20, 102, 113
 Quickly, 147
 Quickmost, 105
 „ silver, 88, 118
 Quiet, 105
 Quill, 19, 48
 Quiver, 77, 127

R

Race, 64, 110, 140
 Rag, 154
 Raiment, 135

Rain, 9, 130, 142
 „ bow, 9
 „ thin, 9
 Rains, 14
 Raised, 103
 Raising, 106, 117
 „ through deep, 103
 Ram, 87
 Rama, 109
 Rampart, 31, 117, 144
 Range, 33, 34
 Rasins, 152
 Rasna, 43
 Rat, 49, 141
 „ small, 49
 Ratification of bargain, 87
 Rattling, 9
 Ray of light, 12, 112, 113,
 122, 124, 125
 Raven, 50, 116
 Razor, 153
 Reading, 68, 108
 Ready, 132
 Realised, 106
 Realm, 120, 135
 Reaping, 107
 Rear, 76
 Rearguard, 134
 Reason faculty of, 15
 Reasonable, 132
 Reasoning, 15, 144
 Reciters, 65
 Recollection, 21, 146
 Reconciling difficulties, 123
 Red, 16, 120
 „ dark, 16
 „ pale, 16, 136
 Reflection, 15, 146
 „ partial, 149

Reform, 72
 Refreshment a place of. 31
 Refuge, 106, 131
 Rejection, 108
 Regenerate, 113
 Region, 8, 115, 140
    ,, eastern, 29
    ,, infernal, 22, 138
    ,, northern, 29
    ,, middle, 29
    ,, waterless, 29, 106
 Regretting, 95
 Rein, 129, 141, 144
 Rejoicing, 151
 Relationship, 55
 Relied on, 124
 Religion, 129
    ,, known, 131
 Religious merit, 116, 122
 Relinquishment, 112
 Remains sacrificial, 66
 Remedy, 131
 Remote, 101, 136
 Removed, 98
 Rending, 105
 Renuka, 43
 Repast, funeral, 67
 Repayment, 126
 Repentance, 21, 131
 Repetition, 17
 Reprehensible, 132
 Reprehensive, 146
 Reproach, 18, 108, 146
 Reproachful, 124
 Request, 67, 121, 123,
    125, 143
 Requested, 103
 Requisite, 134
 Requisites of administra-
    tion, 71

Research, 67, 108
 Resemblance, 93
 Reserve, 76
 Residence, royal, 31
 Resin, 63
 Respected, 121, 130
 Respectful, 121
 Respectively, 145
 Response, 146
 Responsibility, 135
 Restraint, 119, 141, 144
 Result, 138
 Retinue, 138, 144
 Retreat, 79
 Retti, 42
 Return-deposit, 87
 Revenge, 79, 126
 Revenue, 72, 137
 Reverence, 148
 Revered, 103, 121
 Reverse, 113, 130
 Reviving fragrancy, 62
 Reward, 95
 Rheum of eye, 58
 Rheumatic, 137
 Rheumatised, 57
 Rhinoceros, 48
 Rhomdes cyprus, 136
 Rib, 58
 Rice, 82, 141
    ,, boiled, 84
    ,, boiled half, 153
    ,, flattened, 109
    ,, gruel, 84
    ,, rain, 81
    ,, scorched, 84
    ,, scum, 84
 Rider, 144
 Riddhi, 43
 Riddle, 17

Right, 14, 72, 102, 121,
    124, 131
    ,, conclusion, 118, 144
    ,, very 144
 Ring 128
    ,, on post, 66
    ,, worm, 56
 Ripe, 103
 River, 26, 117, 124, 125,
    128, 150
 River bed, 134
    ,, Heavenly, 6
    ,, mouth, 27
    ,, of snakes, 119
    ,, stream, 128
    ,, various 27
 Rising of Zodiac, 151
 Rishabha, 43
 Ritual, 123
 Road, 30, 113, 122, 126
    ,, bad, 30
    ,, difficult, 30
    ,, good, 30
    ,, meeting of, 30
 Roaming, 67
 Roar, 115
 Roaring of elephants, 79
 Robe, 68
 Robber, 92
 Robbery, 92, 107, 133
 Rock, 33, 124
    ,, fallen 33
    ,, slanting, 33
 Rod churning, 111
 Rohin, 38
 Roof, 32, 138
 Room, 65
    ,, airy, 32
 Rope, 86, 92, 116
    ,, churning, 135

Rope round elephants, 132
 Root, 51, 115, 122, 131, 144, 152
    ,, fibrous, 34
    ,, fragrant, 135, 136
    ,, orris, 42
    ,, long pepper, 89
    ,, radiant, 34
    ,, sugarcane, 89
    ,, tail, 110
    ,, sweet flag, 89
    ,, wing, 119
    ,, true, 34, 119, 128, 135
 Rose, China, 40
 Rotundus cyperus, 44
 Rough, 142
 Round, 101, 108, 120, 148
 Row, 34, 119, 138
 Royal Insignia, 122
 Rubbing, 115
    ,, of person, 107
 Ruby, 86
 Rudder, 25
 Ruddy goose, 135
 Rug, 151
 Rule, 123
 Ruled by rural king, 30
 Rum, 93, 154
 Rumour, 17, 76, 120, 126, 132
 Rust, 157
    ,, of iron, 88
 Rustic, 18
 Rustling, 18
 Rut of elephants, 122
 S
 Sachi, 5
 Sack, 82
 Sacrament great, 65
 Sacred, 20
 Sacrifice, 65, 115, 121, 125, 126, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 139, 151, 154
    ,, Grand, 154
    ,, half monthly, 68
    ,, supplemental, 66
    ,, suitable, 65
 Sacrificer, 65, 118
    ,, ablution giving, 65
    ,, bestowing wealth, 65
    ,, certain form, 65
    ,, chavana, 65
    ,, in form, 65
    ,, frequent, 65
    ,, juice drink, 65
    ,, learned, 35
    ,, leave taking, 65
    ,, in Soma, 65
 Sacrificial fires, 119
    ,, pot, 141
 Saen, 38
 Safe, 145
 Safety, 85, 138, 139
 Safflower, 89, 129
 Saffron, 62
 Sage, 133, 142
    ,, divine, 6
    ,, holy, 68
    ,, ground sleeping, 68
    ,, sense subduing, 68
 Saint 68, 104, 110, 121, 124
 Salt, sin barren soil, 117
    ,, black, 84
    ,, factitious, 84
    ,, parm, 45
    ,, pettae, 89
    ,, rock, 84
    ,, sea, 30
    ,, sort, 84
    ,, salparm, 45
    ,, white, 83
 Salutation, 149
 Saluted, 104
 Samaveda, 152
 Same, 127, 136, 153
 Sami, 38
 Samidha, 35
 San, 37
 Sanatkumar, 6
 Sanctity of regions, 29
 Sand, 120
 Sandals red, 63
 Sandy, 30
    ,, place, 120
 Sankhyas, 64
 Satisfaction, 15, 105, 126
 Saturn, 125
 Salace, 84, 122
 Sauce, grieved, 84
 Sart gention, 45
 Satadru, 27
 Sarali, 50
 Satavari, 41
 Saved, 104
 Saw, 93
 Scab, 56
 Scabbard, 133
 Scabby, 51
 Scale of a fish, 110
    ,, Goldsmith, 92
 Scapula 59

Scar, 152
 Scarcity, 107
 Scent, 16
    ,, pleasing, 16
    ,, spreading, 16
 Scented, 84
 School, 157
 Science, 118, 120, 122
    ,, Sacred, 121
 Scimitar, 77
    ,, edge, 135
 Scorpion, 49, 110
 Screen, 62
 Scribe, 71, 90
 Scripture, 117
    ,, writing, 71
 Scrotum, 58
 Scum, 151
 Scurrilous, 98
 Sea, 117, 120, 124, 135, 151
    ,, particular, 24
    ,, salt, 83
    ,, shore, 138
 Seal-ring, 61
 Search, 112
 Season, 13, 14, 118
    ,, cold, 13
    ,, hot, 14
    ,, sultry, 14
 Seasoning acid, 83
 Seasoned, 84
 Sebeshan, 36
 Seconds, eight, 13
 Secret, 71, 131
 Section, 116
 Secure, 121
 Seduri, 39
 Seed aromatic, 110
    ,, morunga, 89
 Seed Parna, 82
 Seeing, 108, 146
 Seether, 83
 Seizure, 144
 Self, 149
    ,, command, 105
 Semecarpus macardium, 136
 Semen Verilies, 131, 142
 Secondary, 100
 Sending, 106, 141
 Sense, objects of, 15, 123,
    ,, organs, 15, 119, 141,
    143
 Sentence, 16
 Sentiment, 20, 21
    ,, dramatic, 143
    ,, love, 113
 Sentry, 72
 Separate, 125, 127
 Separation, 167
    ,, lovers, 108
 Seraglio, 119
 Scraper, 25
 Serpent, 23, 115, 128, 134,
    137, 144
    ,, chief, 137
    ,, fang, 143
    ,, hood, 128
    ,, variegated, 23
 Servant, 70, 91, 134
    ,, female, 53
    ,, maid, 132
 Served, 104
 Service, 67, 80, 137, 142
 Sesamum barren, 82
    ,, seed, 41
 Sesha, 121
 Set aside, 98
 Sewing, 105
 Shade, 131
 Shadow, birds', 153
 Shakal, 48, 109, 110
 Shaken, 102
 Shaking, 101
 Shame, 21
    136
 Shameless, 97
 Shallow, 25
 Share, 88
 Shark, 26
 Sharp, 102, 136
    131
 Sharpened, 103
 Sharp-nosed, 56
 Shaved, 102, 116
 Shaving, 68
    ,, pot, 133
 Sheath, 141
 Sheet fish, 26
 Sheep, 139
 She-goat, 87
 Shell, 112
 Shell-Bivalve, 26
    ,, cutter, 90
    ,, small, 26
 Shelter, 143
 Shuttle, 107
 Sickle, 81
 Sickness, 57
    ,, recovered, 57
 Shoe, 90
 Shoe-maker, 90
 Shop, 31, 117, 122
 Shore, 25
    ,, bank, 65
 Shoot, 35, 138
 Short, 56, 101
 Shortest, 105
 Shot, arrow, 77
 Shoulder, 59, 123

Sboulder elephant, 73
 .. right. over, 69
 Shovel, 25
 Show, 133
 Shower, 141, 142
 .. great, 136
 .. hand, 9
 .. making, 133
 Shranksed long, 56
 Shrawana, 13, 143
 Shrub, 34
 Siva, hill, 111, 122
 Sieve, 82
 Sign, 106
 .. aquarius, 128
 .. death, 114
 .. Zodiac, 140, 141
 Sight, 108, 109, 115, 141
 Silence, 67, 123
 Silent, 98, 136
 Silently, 146, 148
 Silk, 37
 .. cotton, 37
 .. bleached, 61, 135
 .. black, 37
 .. woven, 135
 .. wove, 61
 Silken, 31
 Silver, 88, 120, 132, 133, 143
 .. wrought, 132
 Similar, 93, 127, 136
 Similarity, 131
 Similitude, 132
 Sin, 14, 111, 113, 118, 125, 126, 128, 136, 141, 142, 143, 154
 Sincere, 95
 Sinful, 145
 Singing, 19
 Sipping, 67, 142
 Siso, 39
 Sister, 54, 129
 .. eldest, 20
 .. husband's, 54
 Site, fold 30
 .. habitation, 32
 Situated, 8
 Siva, 4, 42, 49, 60, 113, 114, 115, 116, 118, 121, 127, 128, 130, 133, 135, 139, 140, 141
 Skeleton, 58
 Skilful, 95, 114, 115, 132
 Skilled in archery, 75
 .. science, 95
 .. war, 78
 Skin, 23, 57, 125
 Skull, 58, 137
 Sky, 8, 109, 112, 114, 121, 135, 143, 146, 153
 Sky-lark, 49
 Slaughter, 79, 143
 Slave, 91
 Slayer cattle, 140
 Sleeping, 98
 Slope, hill, 128
 Slough, snake, 23
 Slow, 20, 96, 123, 125
 Slowly, 149
 Sluggish, 98
 Slurred, 18
 Small, 56, 100, 110, 113, 115, 125, 127, 134, 140
 .. very, 100, 126, 144
 Smallest, 105
 Small cardamum, 114
 Smeared, 103
 Smearing, 107
 Smell, 16
 Smell fry, 26
 .. raw meat, 16
 Smelled, 103
 Smile, 22
 Smooth, 97
 Snake, 23, 112
 .. awaker, 28
 .. belonging to, 23
 .. catcher, 23, 110
 .. charmer, 721
 .. sort, 23
 Snare, 92
 Sneezing, 56
 Snoring, 97
 Snout, hog, 135
 Snow, 10
 So, 145
 Soapy-fruit, 114
 Sodite, 152
 Soft, 84, 102, 121, 123, 139
 Soil 29
 .. excellent, 29
 .. fertile, 29
 Sole, 138
 Solicitation, 67, 131
 .. affectionate, 107
 .. amorous, 128
 Soldier, 163
 Soldier tribe, 125
 .. chosen, 78
 .. profession, 75
 Solidity, 125
 Solitary 71, 102
 .. place of debt, 126
 Solitude, 135, 140
 Somraj, 41
 Some, 147
 Sometimes, 147
 Sone, the, 27

Song, 19
 Sonorous, 98
 Son, 54, 118, 122
   ,, and daughter, 56
   ,, brother's, 55, 130,
       139
   ,, in adultery, 140
   ,, auspicious
       mother's, 54
   ,, aunt's maternal, 54
   ,, Brahma's, 140
   ,, beggar's, 54
   ,, legitimate, 54
   ,, another's wife's, 54
   ,, step mother's, 54
   ,, paternal aunt's, 34
   ,, of unmarried wo-
       man, 54
   ,, sister's, 55
   ,, Rama, 140
   ,, Bali, 116
 Soon, 147
 Sore, 56
 Sorrel, 45, 153
   ,, wood, 45
 Sort, 124
   ,, bird, 112
   ,, deer, 128
   ,, cuckoo bitacious
       filaments, 110
   ,, fire, 66
   ,, lute, 128
   ,, metre, 118, 119
   ,, necklace, 113
   ,, white mimosa, 110
   ,, various, 66
 Soul, 14, 110, 114, 125,
       139, 140, 141, 142,
       153
   ,, departed, 24

Soul supreme, 130
 Sound, 18, 106, 113, 122,
       142
 Sound confused, 19
 Sounded, 153
 Sounding, lute, 19
 Sought, 104
 Southern, 136
 Sour, 15
   ,, Vinegar, 121
 Source, 140
 Sowing around, 129
 Space, 8, 81
 Space, between eyebrows,
       60
   ,, included, 9
   ,, incoherent, 18
   ,, open, town, 32
   ,, village, 32
 Spade, 81
 Span, 110, 138
   ,, long, 59
   ,, short, 59
 Spark, 7
   ,, atom, 151
 Sparrow, 49
 Speaker, prologue, 98
 Speaking civilly, 98
   ,, ill, 98
   ,, much, 98
   ,, sensibly, 98
   ,, well, 18
 Spear, 153
 Speech, 106, 112, 115,
       134
   ,, affectionate, 17
   ,, auspicious, 132
   ,, Goddess of, 16
   ,, good, 18
   ,, inauspicious, 18

Speech indistinct, 18
   ,, plain, 18
   ,, unfriendly, 18
 Speed, 7, 108, 112, 126
 Spices, three, 89
 Spider, 49
 Spike, 82
   ,, of corn, 82
   ,, nard, 45
 Spirit, 93
   ,, ardent, 134
   ,, after death, 128
 Spirituous liquor, 117
 Spit, roasted, 84
 Spitting, 108
 Spleen, 58
   ,, disease, 128
 Splendid, 136
 Splendour, 10, 131, 142,
       143, 144

Split, 104
 Spoken, 104
 Spondies, 36
 Spoon, 83, 111, 151, 154
 Sport, 22, 126, 138
   ,, amorous, 112
 Spot, 10, 56, 109, 140
   ,, firm, 29
   ,, kine frequented,
       123

Spots, 135
   ,, salt, 29

Sport sart, 25

Spread, 102
 Spreading, 107
 Spring, 13
   ,, 124, 129

Sprout, 35, 99, 138
 Sputtered, 18

Spy, 71, 123, 140

Stable, 31
 „ elephant, 73
 Stability, 122
 Staff, 115, 152, 155
 „ bambu, 68
 „ Students', 68
 Stage, 118
 Stain, 66
 Stairs, 32
 Stake, 133, 137, 140
 „ at play, 116, 128, 140
 Stalk, 82, 115
 „ foot, 35
 „ potherb, 207
 „ lily white, 27
 Standard, 117
 „ bearer, 76
 Standing at dairy, 86
 Stanza, 17
 Star, 10, 133, 134, 143, 155
 „ Balance scale, 10
 „ fit to be set free, 85
 „ Oris-head, 11
 „ polar, 10
 Starving to death, 131
 Stay, 107, 121, 126
 State, 14, 122, 124
 „ defied, 69
 „ unemployed, 116
 Station, herdsmen, 32
 Stationary, 9, 114
 Statue, 93
 Steady, 115
 Steadiness, 120
 Stem, 115
 Steer, 85
 Still water, 127
 St. Palpadma, 46
 Stock (capital), 116
 „ mercantile, 140

Stolen, 102
 Stone, 33, 57, 138
 „ blue, 89
 Stony, 30
 Stool, 64, 133, 135
 Stooping, 101
 Stop, 110
 Stopping, 108
 Stored, 82
 „ as grain, 82
 Storing, corn, 123
 Storm, 7
 Story, ancient, 146
 „ feigned, 17
 Straight, 101
 Strained, 84
 Stranger, 70
 Stratagem, 79, 129
 „ animal, 131
 Straw, 82
 Stream, 107, 112
 „ natural, 25
 Street, 30
 Strength, 78, 112, 117,
 131, 133, 137, 140,
 143, 144
 Stricture, 57
 Striking, fœ, 79
 String, 86, 92, 140
 „ bell, 121, 132
 „ balance, 144
 „ marriage, 134
 Strong, 56, 76
 „ hold, 134
 „ thousand, 75
 Struggle, 79
 Strung, 102
 Stud, 74
 Study, 131
 „ holy, 68
 Students, fellow, 65

Students religious, 68
 Stupid, 98, 138
 Subdued, 98, 103, 127
 Subduing charms, 105
 Subhadra, 134
 Subject, 120, 132, 141
 Subjected, 130
 Subjection, 141
 Subordinate, 100
 Subsequent, 136
 Substance, 88, 126, 131,
 139, 140
 „ fragrant, 16
 „ ill smelling, 16
 „ yellow, 137
 Suburb, 31
 Success, 77, 119
 Succession, 130
 „ of clouds, 9
 Suddenly, 148
 Suffering, 104
 Sugar, 120, 154
 „ cane, 133, 138
 „ clayed, 134
 „ manufactured, 138
 „ raw, 84, 115
 „ refined, 84
 Suit, law, 17
 Sulphur, 89, 124
 Sultry season, 122
 Sumeru, 6
 Summit, 33, 113, 114, 122,
 135
 Summons, 17
 Sun, 103, 110, 112, 113,
 114, 116, 117, 119,
 122, 124, 125, 132,
 134, 139, 141, 142,
 143, 144, 153
 Sun-eclipsed, 13
 „ ray, 141

Sun-shine, 12	T	Teori, 42
Superior, 136		„ black, 43
„ deity of Jains, 128	Table—Die, 133	Ternealli, 124
Superlatives, 105	Table land, 53, 130	Terpentine, 63
Superintendent, 70, 129, 142	Tabours, 19	Terrace, 31
„ village, 127	Tail, 51, 90, 136	„ closed, 32
Support, 122	„ horse, 74	„ house, 32, 122
„ contiguous, 107	peacock, 154	Terrible, 136, 139
Supreme being, 142	Taking, 106	Terrific, 21
„ soul, 126	„ refuge, 106	Terror 21
Sural, 38	Tale, 17, 89, 136	Testicle, 141
Sureties, 94	Tall, 101	Thatch, edge of, 32
Surface, 138	Talk-false, 68	„ wood of, 32
Surge (billow), 24	„ nonsense, 98	Theft, 92
Surpassingly, 145	Tamarind, 37	Then, 150
Surprise, 21, 145	Tamarix, 37	Therefore, 145, 147
Surprising, 146	Tamed, 103	Thesis, 141
Surrounded, 103, 107	Tamel, 39	Thick, 125
Suspended, neck, 69	Tank, 127	Thief, 92
„ swing, 103	Tanner, 47	Thigh, 58
Swaha, 131	Tap of the post, 66	Thin, 56, 125
Swallow, 40	Tapia, 35	Thing, 88, 121, 122, 139,
Swallowing, 106, 108	Target, 127, 142	144
Sweat, 22, 129	Taste, 20, 143	„ borrowed, 80
Sweeper, 96	„ astringent, 15	„ metallic, 88
Sweeping, 32, 133	Tautology, 18	„ plunder-got, 80
Sweet, 15, 123, 136, 154	Tavern, 31, 93	Thirds sixteen, 13
„ very, 18	Tawny, 16, 133, 134	Thirst, 85, 139, 143
Swift, 127	Tax, 132, 137	Thirsty, 117
Swiftly, 7	Teacher, 65, 130	Thorn, 111, 154
Swing, 74, 113	„ female, 53	Thought, 114
Swoon, 119, 121	Tear, 60, 127, 132	Threads, 92
Sword, 109, 141	Tearing, 105, 111	Threshed out, 82
„ knot, 77	Teeth, 60, 138	Threshold, 32
„ Krisna, 4	Telacucha, 45	„ lower, 32
Syllable, half, 134	Teller-fortune, 53	„ upper, 32
Symbol, 130	Temple, 73, 116, 128	Thriving, 27, 106
„ of Krishna, 4	Ten, 119	Throat, 59, 74, 152
Symphony, 20	Tenderness, 20	Throbbing, 106
	Tendon, 58	Throne, golden, 72
	Tent, 62	

Throng, 92, 129
 Thrown, 102
 Thumb, 59
 Thunderbolt, 6, 112, 125,
     130, 133, 135
 Thus, 145, 146
 Tide, 138
 Tiding, 17
 Tie, 20, 86
 Tied, 102
 Tiger, 48, 111, 137
 Tila, 37
 Time, 12, 114, 115, 123,
     130, 138, 157
     ,, being, 20
     ,, equal, 20
     ,, Future, 72
     ,, long, 147
     ,, measure, 137, 138
     ,, passing, 134
     ,, present, 72
     ,, at all, 150
     ,, at the same, 150
     ,, at that, 150
 Timid, 97
 Tin, 89
 Tinaca, 45
 Tinged, 120
 Tinis, 36
 Tinkling, ornament, 19
 Tip, elephant trunk, 111,
     142
 Tipping, 93
 Tired, 103
 Titans, 2
 Tod, cutting, 126
 Today, 149
 Together, 145, 146
     ,, with, 147
 Toil, 92
 Token, 20, 106, 120, 126
 Tomentosa Griska, 151
 Tomorrow, 132, 150
 Tone, high, 19
     ,, low, 19
     ,, minute, 19
 Tongue, 60, 143
 Tooth, 113, 152
 Top, 135
 Topic, 118
 Tortoise, 26
 Totality, 105
 Touch, 106
     ,, stone, 92
 Towards, 145
 Town, 31, 127, 129, 135
 Townsman, 129
 Townwell, 152
 Trade, 129
 Trader, 87, 90, 129
 Traffic, 80, 87
 Trained, 103
 Tranquillity, 122
 Transgression, 72, 108,
     130
 Transition, 112
 Transparent, 25
 Trap, 92, 114
 Trapping horse, 116
 Trapping-elephant, 73
 Traveller, 71
 Travelling, 134
 Tree, 34, 112, 124, 132,
     133, 134, 151, 152, 154,
     155
     ,, blossomless, 34
     ,, celestial, 6
     ,, fructifying, 34
     ,, fruitbearing, 34
     ,, small, 34
 Tree Top, 34
 Treasure, 70, 105, 141
     ,, of Kubera, 8
 Tremour, 72
 Tremulous, 139
 Tress, 60
 Treta yuga, 119
 Trial-Test, 71
 Tribe, 64, 116, 117
     ,, family, 64
     ,, royal, 64
     ,, sacerdotal, 64
 Trident, 111
 Tricked, 98
 Tried minister, 113
 Trinket-pair, 61
     ,, ear, 61
 Trinket, 60
     ,, forehead, 61
 Trituration of perfumes,
     106
 True, 120, 121, 131
     ,, knowledge, 125
 Truly, 148
 Trumblers, 91
 Trunk, 34
 Trunk-tree, 123
 Trunk, headless, 80
 Trunk-elephant, 132
 Trunk-opped, 34
     ,, Tip, 136
 Trust, 71, 130
 Trusted, 71
 Truth, 18, 116, 131
 Troop-arrayed, 75
     ,, elephant, 79, 115
 Trough-well, 26
 Tubari, 44
 Tuft, hair, 128
 Turban, 141, 154

Termeric, 83
 Turn away, 98
 Turtle, 26
     ,, female, 26
 Twang-bow, 79
 Twilight, 12
 Tympan, 19

U

Udder, 86, 130
 Ugra, 90
 Ulcer, 56
 Ultimate, 102, 132
 Unalterable, 135
 Uncle, paternal, 54
 Uncle maternal, 54
 Understanding, 15
 Understood, 104
 Undertaking, 129, 131
 Uncontrolled, 136
 Uneven, 101
 Unfit for riding, 46
 Unfit to be altered, 18
 Unfriendly, 142
 Uniform, 101
 Union, 106, 112, 121, 126
 Unlucky, 123
 Unmeaning, 10
 Unobstructed, 102
 Unperplexed, 136
 Unrestrained, 96
 Unrestricted march, 117
 Unreasonably, 149
 Unskilled, 75
 Unsteady, 98
 Until, 144, 145
 Untilled, 29
 Urine, 58
 Usage, 127, 130
 Uras major, 11
 Used, 130

Useless, 102
 Usurer, 80
 Usury, 80

V

Vacuity, 22, 112
 Vaisakha, 13
 Vaiseshika, 64
 Vain, 102, 105
 Vain, in, 146, 147
 Valiant, 127
 Vallisnerin, 27
 Valmiki, 67
 Valour, 116, 129
 Vanquished, 79
 Vapour, 127
     ,, sultry, 12
 Variegated, 16, 112, 133, 134
 Variety of sugar-cane, 116
 Various, 102, 103
 Varuna, 7
 Vase, 66
 Vase, golden, 72
 Vasudeo, 3
 Vasuki, 23
 Vedanga, 17
 Vedants, 122
 Vedas, 17, 129, 143
 Vedas, three, 17
 Vegetable, 99
 Vehicle, 4, 75, 134
     ,, mediate, 75
     ,, of kubera, 8
 Veil, 61
 Velocity, 7
 Vender, 81
 Vendible, 87
 Venerable, 95, 139
 Venom, 23, 115
 Venerisious, 58

Venus, 11
 Vessel, 66, 83, 134, 142, 155
 Vessel for dining, 93
 Vessel in sacrifice, 134
 Vessel, Religious, 154
 Vesture, 135, 138
 Vermillion, 153
 Verse, 109, 120, 154
     ,, half, 154
     ,, explanatory, 111
 Very, 145, 147
 Vice, 130
 Vicious elephant, 125
 Vicinity, 136
 Victim, 66
 Victory, 79, 106
 Victorious, 76
 View, 142
 Vigour, 140
 Vile, 132, 136
 Village, 32, 129
 Village, small, 111
 Violator of vow, 69
 Violence, 79
 Violent, 141
 Violently, 148
 Vipasa, 27
 Virile, 143, 144
 Virility, 142
 Virtue, 14, 141
 Virtuous, 127
 Virtuous rufflexiety, 21
 Vishnu, 113, 114, 118,
     121, 123, 127, 133,
     134, 135, 142, 143
 Vim, 115
 Vishwamitra, 67
 Viviparous, 99
 Vocative, 145, 146, 148
 Vocatives for female, 20

Void, 100
 Voluntarily, 85
 Vomiting, 57
 Vomited, 103
 Voracious selfishly, 96
 Voracious shamelessly, 96
 Vow, 143
 Vriddhi, 43
 Vrita, 132, 144
 Vulture, 50
 Vulva, 58
 Vyasa, 67

W

Wages 93, 116, 140, 142
 Wagtail, 49
 Waist, 59
 Wakeful, 97
 Waking, 107
 Walking, 106, 129
 Wall, 31, 141, 142
 „ of cloth, 62
 Walnut, 36
 Wall-rubber built, 31
 Wane, 119, 286
 Want of road, 30
 War, 78, 114, 117, 118,
 122, 130, 133, 137, 140
 „ whoop, 79, 115
 Warden, 70
 Warding, blow, 105
 Warmth, 12
 Warrior, 75
 „ chariot, 75
 „ with iron, 75
 „ crown, 76
 „ with club, 76
 „ speed, 76
 Warrior with spear, 76
 Warriors with sword, 76
 Washerman, 90
 Waste, 29

Wasp, 50
 Watch, 18
 Watching, 107
 „ alternately, 108
 Water, 24, 25, 110, 112,
 115, 118, 124, 133, 134,
 135, 137, 138, 140, 142,
 143, 146, 153
 ablution, 67
 bubble, 152
 drop, 24
 from elephant
 trunk, 73
 mouthful, 151
 turbid, 25
 Waterfall, 121
 Water, rain, 30
 Water pot, 97, 110, 129
 „ student's, 68
 Water, Lily, 126
 „ root, 28
 Water-Lily fibre, 151
 „ assembly of, 28
 Water whoof, 154
 Watered by river, 30
 Watery, 24, 30
 Wave, 24, 101, 111, 151,
 153, 155
 Wax, 89
 Way, 30, 148
 „ long, 30
 Weak, 56, 140
 „ point, 136
 Wealth, 88, 116, 117, 121,
 131, 132, 133, 134, 135,
 138, 140, 143, 144, 153,
 154
 Wealthy, 95, 130, 132
 Weapon, 77, 117, 119, 137,
 141
 Wearing, 106
 Weaver, 90
 Weaving, 92
 Weeping, 22, 122, 127

Welcome, 106
 Welcome, 106
 Welfare, 140
 Well, 14
 „ 26, 145, 147, 149
 „ being, 154
 „ fared, 89
 „ known, 145
 „ shaped, 96
 Weight, 116
 Weighted two toles, 116
 West, 117
 Westward, 145
 Wet, 30, 97, 104, 150
 Wharf, 152
 What, 145, 146
 Wheat, 82
 Wheel, 74, 127, 142
 „ potters, 135
 Whetted, 103
 Whey of curds, 85
 Whip, 93
 Whirling, 106
 Whirl-pool, 24, 135
 Whirl wind, 7, 137
 Whisper, 127, 128
 White, 16, 113, 120, 121,
 136, 139
 „ yellowish, 16
 Whole, 118, 134
 Wick, 127
 Wicked, 99, 137, 141
 „ man, 115
 Widow, 53
 Width, 62
 Wife, 52, 121, 126, 134,
 144

Wife, brother's, 54
 „ Budha, 115
 „ hero's, 53
 „ husband's, 54
 „ of Fire, 66
 „ Khatriya, 33
 King, 20

Wife superceded, 52
 ,, spiritual priest, 53
 ,, of Tutor, 53
 ,, sun, 131
 ,, Sudra, 53
 ,, of a Vaishya, 53
 ,, virtuous, 52

Wives, 52

Wilfulness, 105

Willingly, 148

Wind, 7, 110, 112, 118, 134, 135

Winding, descent, 42

Window, 31, 138, 154

Wine, 139

Wing, 51, 126, 141, 142, 134

Winnowed, 82

Winnowing, 107

Winnowing corn, 108

Winter, 13

Wise, 64, 118
 ,, man, 114, 118, 124

Wish, 21, 106, 141

Wishing, 97

With, 146

Withers of elephant, 73

Within, 146

Without, 114, 136, 146, 147

Witness, 108

Wolf, 48

Woman, 52, 120, 124, 130, 141, 154
 ,, amorous, 52
 ,, assignation, going, 53
 ,, chaste, 52, 129
 ,, child borne, 53, 54
 ,, child less, 53
 ,, courses, 118
 ,, in courses, 53
 ,, desirous, 52
 ,, disloyal, 53
 ,, excellent, 52

Woman family presiding 54
 A friends, 53
 gray-haired, 53
 intelligent, 53
 husband living, 53
 husbandless, 53
 Kshatriya tribe, 53
 masculine, 53, 115
 married twice, 54
 menses, 143
 milk, 53
 naked, 52
 Sudra tribe, 53
 staying at father's, 52
 wedded, 53
 wise, 53
 Vaishya tribe, 53
 young, 52, 130

Womanhood, 139

Woman waist, 144

Womb, 55

Wonder, 134
 ,, indication, 147

Wonderful, 21

Wood, 35, 115, 144
 ,, fragrant, 62
 ,, fire, 65
 ,, red, 89
 ,, sandal, 63
 ,, pecker, 49

Woolen, 61

Wool felt, 117

Word, 16, 122

Work being, 108
 ,, hire, 96
 ,, wages, 96

Worm, 26
 ,, small, 26

World, 29, 109, 119, 120, 139
 ,, next, 146

Worse, 136

Worship, 67, 119, 131

Worshipped, 103

Wort, white, 40

Wound, 56, 116

Woven, 104

Wrapt up, 124

Wrapper, 62

Wrath, 21, 146, 149

Wrathful, 97

Wrecked, 111

Wrestler, 153

Writ, 129

Wright, 110

Wrong, 126, 146

Wrought, 121

Y

Yama, 7, 114, 115, 118, 129, 134, 137, 140, 141

Yard, 32

Yamuna, 27

Year, 13, 14, 122, 123, 125, 142, 149

Year, half, 13

Year, last, 149

Year present, 149

Yellow, 16, 116, 120, 134, 136

Yellowish white, 117

Yes, 146, 148

Yeast, 93

Yesterday, 132, 149, 150

Yiyati, 45

Yoke, 112, 154

Yoke for burdens, 123

Yokepin, 81

Yoke-separate, 74

Yoke-tie, 81

Young, very, 115, 139, 141

Young one of animal, 51

Youth, 55

Yudhisthir, 129

Z

Zerumbet zedary, 45

Zodiac, signs of, 11

शुांखपत्रकम्

।

पृष्ठम्	पंक्ति:	अशुद्धम्	शुद्धम्
३	९	पाणिश्च चतुर्सुजः	पाणिश्चतुर्सुजः
४	११	Garda	Garuda
६	२	बुलिशं	कुलिशं
७	२३	बाढ-ढानि	बाढ-ढानि
८	२१	situaled	situated
१०	११	श्लेषिः	श्लेषिः
१०	१६	अगतस्यः	अगतस्यः
११	४	hgs head	his head
११	६	net	planet
११	७	pupiter	jupiter
११	२०	दिवमणिः	दिनमणिः
१५	२३	Ingiorance	Ignorance
१७	१	तट-विधिः	तद्-विधिः
२९	३	विट-शूद्रैः	विट-शूद्रैः
२९	४	स्थिता	स्थिरा
३२	७	वेदिकः	वेदिका
३७	९	कटफलौ	कट-फलौ
४०	१८	शुक्रलङ्क	शुक्रलङ्क
४१	५	अव्यष्टा	अव्यष्टा ।
५१	४	शाकुनि	शाकुनिः
५४	३	आपश्चसत्वा	आपश्चसत्वा
६४	२१	शून्यवादिनिः	शून्यवादिनि
७७	६	कोदण्ड	कोदण्ड
९१	१३	वैधेय	वैधेय
११२	१३	—	3 Fragrant powder
१२८	१९	मण्डलेऽपि च	4 Eclipse.
१४९	२३	संबोधते	मण्डले चाहूसौ फले
			संबोधने